

Ana Maria PREOTEASA, Sorin CACE, Gelu DUMINICĂ
- coordonatori -

**STRATEGIA NAȚIONALĂ DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A
SITUAȚIEI ROMILOR: VOCEA COMUNITĂȚILOR**

**Agenția de Dezvoltare
Comunitară „Împreună”**

Echipa de cercetare:

Mariea IONESCU

Ana IVASIUC

Carmen GHEORGHE

Gabriela NEAGU

Claudia PETRESCU

Daniel ARPINTE

Mihnea PREOTESI

Eugen BĂICAN

Finanțare oferită de către
AGENȚIA PENTRU STRATEGII GUVERNAMENTALE

Guvernul României
Agenția pentru
Strategii Guvernamentale

București, România

CNCSIS: cod 045/2006

Editor: Valeriu IOAN-FRANC

Coperta: Nicolae LOGIN

Redactor: Paula NEACȘU

Concepția grafică, machetarea și tehnoredactarea: Luminița LOGIN

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Agenției de Dezvoltare Comunitară „Împreună” .
Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport, este interzisă fără acordul prealabil al editorului,
fiind supusă prevederilor legii drepturilor de autor.

ISBN 978-973-618-215-0

Tipar, AMM Design

Apărut 2009

Ana Maria PREOTEASA, Sorin CACE, Gelu DUMINICĂ
- coordonatori -

**STRATEGIA NAȚIONALĂ
DE ÎMBUNĂTĂȚIRE
A SITUAȚIEI ROMILOR:
VOCEA COMUNITĂȚILOR**

EDITURA
Expert

CUPRINS

INTRODUCERE	9
CONTEXTUL DEZVOLTĂRII STRATEGIEI.....	13
CADRUL NAȚIONAL DE POLITICI PUBLICE	25
CADRUL REGIONAL DE POLITICI PUBLICE	32
ACTORI ȘI MECANISME LA NIVEL JUDEȚEAN	40
MECANISME ȘI ACTORI PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI LA NIVEL LOCAL	48
ROLUL SOCIETĂȚII CIVILE ROME ÎN IMPLEMENTAREA STRATEGIEI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A SITUAȚIEI ROMILOR DIN ROMÂNIA	58
ARE STRATEGIA MĂSURI PENTRU EGALITATEA DE GEN?	62
FONDURILE EUROPENE ȘI ROLUL LOR ÎN ATINGEREA OBIECTIVELOR STRATEGIEI.....	71
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	78
STUDII DE CAZ	84
ANEXĂ – METODOLOGIE ȘI INSTRUMENTE.....	202
BIBLIOGRAFIE.....	212

LISTA DE ABREVIERI

AFER – Asociația Femeilor de Etnie Romă
AJOFM – Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă
AJSP – Autoritatea Județeană de Sănătate Publică
ANES – Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse
ANOFM - Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
ANR - Agenția Națională pentru Romi
APL – Administrația Publică Locală
ASP – Autoritatea de Sănătate Publică
BJR - Biroul Județean pentru Romi
CASPIS - Comisia Antisărăcie și pentru Promovarea Incluziunii Sociale
CCFD - Comitetul Catolic contra Foamei și pentru Dezvoltare
CCPMN - Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale
CE - Comisia Europeană
CIMN - Comitetul Interministerial pentru Minoritățile Naționale
CL – Consiliul Local
CMixt - Comitetul Mixt pentru Monitorizare și Implementare
CMN - Consiliul pentru Minoritățile Naționale
CMR - Comisia Ministerială pentru Romi
CNCD – Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării
CNSR – Cadrul național strategic de referință
COCEN - Grup de lucru pe problematica roma la nivelul Consiliului European
COE - Consiliul Europei
CRCR - Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi
CRFPA – Centrul Regional pentru Formarea Profesională a Adulților
CSEPE - Centrul de Studii Europene în Probleme Etnice
DGASPC – Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
DPMN - Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale
DRI - Departamentul pentru Relații Interetnice
DSP – Direcția de Sănătate Publică
EUMAP - Programul Uniunii Europene de Monitorizare și Consiliere
FDSC - Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile
FER - Fondul de Educație pentru Romi
FRDS - Fondul Român de Dezvoltare Socială
FSD - Fundația pentru o Societate Deschisă
GLAR - Grupul de Lucru al Asociațiilor Romilor
GLM – Grupul de Lucru Mixt
HG – Hotărâre de guvern
ICCV - Institutul de Cercetare a Calității Vieții

IDEP – Direcția de Evidență a Populației
IJP – Inspectoratul Județean de Poliție
INS - Institutul Național de Statistică
ISPMN - Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
IȘJ – Inspectoratul Școlar Județean
ITM – Inspectoratul Teritorial de Muncă
JIM - Joint Inclusion Memorandum
MAP - Ministerul Administrației Publice
MC - Ministerul Culturii
MCC - Ministerul Culturii și Cultelor
MEC - Ministerul Educației și Cercetării
MEd - Ministerul Educației
MEdCT – Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului
MFP - Ministerul Finanțelor Publice
MI - Ministerul de Interne
MIE - Ministerul Integrării Europene
MIP- Ministerul Informațiilor Publice
MMSS - Ministerul Muncii și Solidarității Sociale
MMSSF - Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei
MMT - Metro Media Transilvania
MS - Ministerul Sănătății
MSF - Ministerul Sănătății și Familiei
ONG - Organizație neguvernamentală
ONISR - Oficiul Național pentru Integrarea Socială a Romilor
ONR - Oficiul Național pentru Romi
ONU - Organizația Națiunilor Unite
OPR - Oficiul pentru Problemele Romilor
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSI - Institutul pentru o Societate Deschisă
PNAinc – Planul național de incluziune socială
PND - Planul Național de Dezvoltare
PNDR – Programul național de dezvoltare rurală
PNUD - Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PRAI – Planul regional de acțiune în domeniul învățământului
PRAO – Planul regional de acțiune în domeniul ocupării
SGG - Secretariatul General al Guvernului
SIR - Subcomisia Interministerială pentru Romi
SPAS – Serviciul Public de Asistență Socială
UE - Uniunea Europeană
UIP - Unitate de implementare a proiectelor

INTRODUCERE

Studiul “Strategia națională de îmbunătățire a situației romilor: vocea comunităților” a fost finanțat de Agenția de Strategii Guvernamentale prin Programul 1: România. O guvernare pentru cetățean.

Principalele obiective ale studiului: realizarea unei cercetări calitative cu scopul de a evalua mecanismele de implementare la nivel local a Strategiei naționale de îmbunătățire a situației romilor, la 8 ani după adoptarea sa; formularea de recomandări din partea societății civile române privind ajustările necesare pentru implementarea planului de măsuri 2010-2012.

Principalii beneficiari ai acestui raport sunt: Guvernul României, prin structurile responsabile pentru formularea și implementarea politicilor publice de dezvoltare socială privind incluziunea romilor; societatea civilă din România; populația roma.

Studiul a fost realizat în perioada septembrie-noiembrie 2009.

Metodologie

Cercetare de birou

A fost analizat **cadrul conceptual** în baza căruia au fost elaborate metodologia și instrumentele de cercetare și au fost selectate cazurile pentru studiu. Au fost consultate și analizate studiile evaluative referitoare la Strategie realizate până în prezent¹, pentru a se obține o viziune de ansamblu asupra factorilor de succes/eșec evidențiați până acum.

---

¹ Acestea sunt: *Ministerul Informațiilor Publice, Raportul Oficiului Național pentru Romi privind implementarea Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor la un an de la adoptare, București, 2002; Ministerul Informațiilor Publice, Raport privind progresele înregistrate în implementarea Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor, București, aprilie 2003; Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi, Open Society Institute, Monitorizarea implementării la nivel local a Strategiei de îmbunătățire a situației romilor, aprilie 2004; Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, O necesară schimbare de strategie, iunie 2004; Agenția Națională pentru Romi, Politici publice pentru romi în România, 2000-2005: cadrul legislativ, instituții, programe, realizări și perspective, 2005;*

Elaborarea metodologiei și designul instrumentelor

În baza studiului materialelor menționate, au fost identificați indicatorii relevanți pentru analiză și pentru selectarea cazurilor. Astfel a fost elaborată metodologia de cercetare, care s-a axat pe dimensiunea calitativă a studiului de caz. S-a selectat studiul de caz deoarece reprezintă o metodă optimă **pentru a favoriza analiza în profunzime** a intervențiilor politicilor publice, în special atunci când rezultatele acestora sunt complexe și dificil de cuantificat în mod inequivoc, așa cum este cazul pentru Strategie. Pe lângă aceasta, este metoda prin care perspectiva actorilor din procesele analizate este cel mai bine redată. Din acest punct de vedere, adoptarea studiului de caz ca metodă de cercetare contribuie la schițarea unei viziuni de ansamblu a societății civile române asupra Strategiei. Astfel, **comunitățile își vor face auzită vocea, iar în stabilirea Planului de măsuri 2010-2012 se va putea ține cont de nevoile reale ale celor pentru care se elaborează politici publice.**

Pentru elaborarea metodologiei și a unor instrumente optime, au fost organizate **sesiuni de consultare cu specialiști** în domeniul evaluării politicilor publice, precum și cu factori responsabili pentru implementarea acestora, valorificând experiența atât a evaluatorilor de politici publice, cât și a sectorului public menit să le implementeze.

Selectarea localităților

Agenția „Împreună” implementează în perioada iunie 2009-februarie 2010 componenta B a proiectului „Împuternicirea comunităților de romi în influențarea și monitorizarea agendelor locale în România”, finanțat de Fondul Japonez de Dezvoltare Socială prin Banca Mondială. Acest proiect se derulează în 99 de comunități sărace de romi din 24 de județe¹, în care Agenția a demarat intervenția din luna iulie 2008. De la prima intervenție în comunități și până la ora actuală, **s-a colectat un set de date despre aceste comunități, care au fost valorificate în studiul de față.** Despre toate comunitățile există **date socioeconomice** cantitative și

---

Focus Consultancy, European Commission Delegation in Romania, Assessment of the Roma Strategy Implementation Mechanism, iulie 2005; Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi, Sprijin pentru Strategia națională de îmbunătățire a situației romilor, Programul PHARE 2002, aprilie 2006; M. Ionescu, S. Căce, Politici publice pentru romi. Evoluții și perspective, Ed. Expert, București, 2006.

¹ *Aceste comunități se află pe lista intervențiilor prioritare a Ministerului Educației, Cercetării și Inovării, în cadrul Proiectului de incluziune socială, componenta de educație incluzivă timpurie.*

calitative, dar și **date referitoare la structurile de implementare a Strategiei la nivel local și la activitatea acestora.**

Agenția „Împreună” intervine în 99 de comunități din 24 de județe, respectiv 7 regiuni de dezvoltare. Din cele 7 regiuni de dezvoltare, am selectat 6 regiuni conform următoarelor criterii: produsul intern brut pe locuitor pentru anii 2008 și estimat pe 2009 la nivelul regiunilor în care activează Agenția; ponderea populației roma în total populație pe regiuni de dezvoltare. Au rezultat regiunile: Nord-Est, Sud-Est, Sud-Muntenia, Vest, Nord-Vest, Centru. Pentru fiecare dintre regiuni am selectat un județ sau două, având ca principale criterii coerența planului județean pentru romi și implicarea BJR în problematica la nivelul județului.

Au rezultat 11 județe: Brașov, Sibiu, Arad, Călărași, Prahova, Botoșani, Vaslui, Galați, Buzău, Sălaj, Cluj. Ținând cont de disponibilitatea informațiilor și de deschiderea autorităților județene și locale, am selectat 5 județe în care au fost realizate 10 studii de caz la nivel local. Au rezultat 5 județe: Arad, Călărași, Cluj, Vaslui, Galați.

În interiorul județelor, am selectat câte două comunități, în funcție de următoarele criterii:

- existența/absența unor resurse locale (romi implicați în structuri locale: mediatori, experți romi, consilieri);
- existența/absența unor proiecte/programe/inițiative pentru romi (inițiate de APL, societatea civilă);
- comunități din urban/rural;
- tipul comunităților: tradiționale/moderne (în funcție de criteriul auto-identificării);
- tipul comunităților: izolate/dispersate (în funcție de acces și distanță față de alte comunități nerome);
- implicarea/neimplicarea autorităților locale (în funcție de informațiile din listele de intervenții, de verificat în teren).

Selecția cazurilor pentru studiu a fost realizată având în vedere scopul de a **maximiza numărul lecțiilor** desprinse din implementarea Strategiei, dar și **reprezentarea cât mai variată a problemelor** cu care se confruntă procesul de implementare a politicilor publice de incluziune socială.

Colectarea datelor

Pe lângă datele pe care Agenția le deținea deja din teren, care au fost fructificate în acest studiu și care contribuie la economicitatea proiectului, au fost

colectate date calitative suplimentare în cele 10 comunități selectate. Colectarea datelor a fost realizată de către o echipă de cercetători ai Asociației „Catalactica”.

Au fost realizate **interviuri** semistructurate cu actori implicați în procesul de implementare a Strategiei, dar și cu reprezentanți ai comunităților de romi incluse în studiu. Au fost intervievați: un reprezentant al BJR; un reprezentant al instituției prefecturii (subprefectul în calitate de președinte al Grupului de Lucru Mixt); alți reprezentanți din GLM (specialiști din partea AJOFM, IȘJ, ASP etc.); expertul local pentru romi; primarul sau alt reprezentant al autorității publice locale; mediatorul sanitar; mediatorul școlar; persoane din Grupul de Inițiativă¹; alte persoane din comunitate; reprezentanți ai ONG-urilor din localitate/județ care se concentrează pe problematica romilor.

De asemenea, au fost realizate 30 de focus grupuri în cadrul unor întâlniri organizate la nivel local sau județean, cu participarea atât a actorilor angrenați în implementarea măsurilor prevăzute în Strategie, cât și a reprezentanților din comunități.

La acestea se adaugă interviuri semistructurate cu persoane-cheie la nivel național și regional în problematica roma.

Datele administrative și de arhivă referitoare la implementarea Strategiei în cele 10 comunități, obținute de la structurile locale și/sau județene responsabile pentru acest proces (proces-verbale ale întâlnirilor GLM, BJR, rapoarte de activitate), au completat informațiile colectate prin metodele calitative menționate anterior.

Analiza datelor

Datele obținute au fost analizate utilizând metodologii specifice de analiză calitativă a datelor (în principal, analiza discursului și analiza de conținut). Prin această analiză am urmărit: sublinierea punctelor tari și a punctelor slabe din mecanismele de implementare a obiectivelor Strategiei; scoaterea în evidență a **factorilor de eșec**, dar și a **potențialilor factori de succes** angrenați în procesele de îmbunătățire a situației romilor, din perspectiva funcționării mecanismelor de implementare a Strategiei; identificarea **efectelor** resimțite la nivel local de comunitățile de romi analizate, ca urmare a aplicării unora dintre măsurile prevăzute în Strategie, și analiza mecanismelor prin care acestea au fost implementate; evidențierea **practicilor pozitive sau negative** care s-au dezvoltat pe baza implementării Strategiei și a rezultatelor obținute prin aceste practici, precum și diseminarea practicilor pozitive identificate.

---

¹ Prin proiectul „Împuternicirea comunităților de romi în influențarea și monitorizarea agendelor locale în România” s-a înființat câte un Grup de Inițiativă în fiecare dintre cele 99 de comunități.

CONTEXTUL DEZVOLTĂRII STRATEGIEI

Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor

Documentul principal de politică publică în domeniul incluziunii sociale a romilor este *Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor*¹, prima inițiativă guvernamentală care abordează comprehensiv problemele minorității rome.

Realizarea acestei Strategii este, fără dubiu, rezultatul colaborării dintre structurile guvernamentale și cele neguvernamentale ale romilor, cu o asistență semnificativă din partea instituțiilor internaționale și, în special, a UE.

Inclusă la capitolul criteriilor politice de aderare, Strategia constituie unul dintre angajamentele asumate de România în procesul de negociere, preluat în documentele pragmatice de pregătire a aderării. Astfel, *Parteneriatul de aderare din 2001* prevede: „să se ofere sprijin financiar adecvat și capacitate administrativă pentru a se implementa *Strategia guvernamentală de îmbunătățire a situației romilor*”, iar *Programul național pentru adoptarea acquis-ului comunitar* include, ca prioritate pe termen scurt, îmbunătățirea situației social-economice a comunităților de romi prin intrarea în vigoare a *Planului general de măsuri* inclus în Strategie și, pe termen mediu, accentuează nevoia de îmbunătățire a stării social-economice a romilor din România prin implementarea unor programe și proiecte sociale, educaționale și de sănătate ce vizează minoritatea roma.

Elementele de bază ale intervenției pentru îmbunătățirea situației romilor sunt:

- Abordarea sectorială și partenerială a opțiunilor/priorităților romilor, prin includerea, finanțarea și replicarea acestora în circuitul politicilor publice și al programelor instituțiilor de stat, la nivelul structurilor centrale/județene/locale, în funcție de specificitatea comunităților, în vederea resolidării sociale și a armonizării spațiului public la standardele europene.
- Inițierea unor alternative formativ-normative specifice de sinteză a mărcilor identitare cu valorile modernității, a unor oportunități ocupaționale și de dezvoltare de resurse umane calificate, inclusiv prin revalorizarea meseriilor itinerante ale romilor pe piața modernă, dezvoltarea unui circuit de schimb.

---

¹ Hotărârea de Guvern nr. 430, 25 aprilie 2001, publicată în Monitorul oficial nr. 252, 16 mai 2001.

- Constituirea unor instituții publice de formare/reprezentare identitară, dezvoltare comunitară, ca rețea de informare, dialog, consultanță, expertiză, asistență, monitorizare, prevenire și combatere a discriminării față de romi, în scopul stabilirii unor punți de comunicare și cooperare cu instituțiile locale și centrale, în vederea participării active/directe a romilor la procesul decizional și a împuternicirii comunității pentru îmbunătățirea propriilor condiții de viață.

Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor a fost adoptată prin hotărâre de guvern. Textul Strategiei prezintă în detaliu un număr de **principii directoare**:

- principiul consensualității, pe care Strategia îl definește ca „efort comun al Guvernului și al organizațiilor reprezentative ale comunităților de romi”;
- principiul utilității sociale, care reclamă măsuri care să răspundă nevoilor specifice ale comunității romilor;
- principiul „distribuției sectoriale”, prin care diverselor organisme li se atribuie responsabilități în concordanță cu sectoarele sau sferile lor de competență;
- principiul descentralizării, prin care se atribuie responsabilități specifice instituțiilor publice la nivel local;
- principiul diferențierii identitare, care prevede existența de măsuri menite să asigure romilor dreptul de a-și afirma și de a-și proteja identitatea distinctă ca minoritate;
- principiul egalității, care afirmă că măsurile menite să protejeze minoritatea roma nu trebuie să dezavantajeze alte grupuri (Strategia Guvernului de îmbunătățire a situației romilor, capitolul I, 2001).

Din punct de vedere al domeniilor prioritare, în Strategie sunt formulate 10 direcții de acțiune: dezvoltare comunitară și administrație publică; locuințe; securitate socială; sănătate; economic; justiție și ordine publică; protecția copilului; educație; cultură și culte; comunicare și participare civică (Strategia Guvernului de îmbunătățire a situației romilor, capitolul VII, 2001).

Strategia guvernamentală combină cele două perspective asupra problematicei romilor, a discriminării și a sărăciei. Acest lucru este evident în modul în care sunt definite elementele specifice fiecărei direcții de acțiune și Planului general de măsuri, unde se pot regăsi aspectele legate de combaterea discriminării și a sărăciei.

Strategia pentru îmbunătățirea situației romilor a fost lansată în anul 2001 (Hotărârea Guvernului nr. 430/2001), iar planul de măsuri a fost actualizat în aprilie 2006 (HG nr. 522/2006).

Adoptarea Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor a fost apreciată de CE în *Raportul de țară cu privire la progresul către aderare al României* din anul 2001, în care se preciza că una dintre inițiativele majore ale Guvernului în ceea ce privește romii este adoptarea Strategiei, ceea ce înseamnă îndeplinirea unuia dintre criteriile politice stipulate în Parteneriatul pentru aderare din anul 1999.

Din momentul adoptării Strategiei naționale și până la jumătatea anului 2003, responsabilitatea implementării acesteia a aparținut MIP, prin ONR, în calitate de organ executiv al Comitetului Mixt de Monitorizare și Implementare a Strategiei Guvernului, fiind și singura instituție care a elaborat, în anul 2003, un raport de monitorizare a stadiului de implementare a Strategiei.

Începând cu luna iunie a anului 2003, prin desființarea MIP, responsabilitatea implementării Strategiei a fost transferată SGG-ului și OPR-ului (fostul ONR), în calitate de organ executiv al CMixt.

Reorganizările guvernamentale din martie 2004 au afectat poziția OPR în ierarhia instituțiilor guvernamentale și au minimalizat rolul acestei instituții, care avea ca obiectiv îmbunătățirea situației romilor, ca îndeplinire a unuia dintre criteriile politice de aderare a României la UE.

Prin urmare, în iunie 2004, OPR a fost preluat de la SGG în structura DRI, pentru ca, la sfârșitul anului 2004, problematica romilor să constituie obiectul de activitate al ANR.

Încercând o scurtă analiză a contextului în care a fost dezvoltată prima politică publică pentru romi (Strategia guvernamentală), se poate constata caracterul pozitiv și specific al măsurii, prin implicarea și responsabilizarea membrilor comunității romilor în procesul de elaborare și implementare la nivel central și local.

În faza de elaborare a Strategiei, implicarea și responsabilizarea au fost inițiate la nivel central, odată cu formarea SIR, care a avut ca obiectiv elaborarea sectorială a domeniilor de intervenție cuprinse în Strategia Guvernului de îmbunătățire a situației romilor. După adoptarea Strategiei, implicarea și responsabilizarea membrilor comunităților de romi au fost prevăzute în schema de implementare a acesteia, atât la nivel central, cât și la nivel local.

- a) La nivel central, CMixt, format din 16 secretari de stat ai ministerelor semnatare ale Strategiei Guvernului și reprezentanți ai organizațiilor active ale romilor, răspundea de organizarea, planificarea, coordonarea și controlul executării activităților prevăzute în Planul general de măsuri. Din Comisiile Ministeriale pentru Romi, formate la nivelul celor 16 ministere de resort, făceau parte experți ai ministerelor și experți romi, delegați de aceștia. Aceste

comisii se subordonau CMixt și aveau ca responsabilitate organizarea, planificarea, coordonarea și controlul executării activităților prevăzute în Planul general de măsuri, pentru sectorul de responsabilitate al ministerului de resort.

- b) La nivel județean, Birourile Județene pentru Romi, organizate în structura prefecturilor, formate din trei persoane, dintre care una aparținând minorității romilor, erau responsabile de organizarea, planificarea, coordonarea și controlul executării activităților desfășurate la nivel județean pentru îndeplinirea obiectivelor și sarcinilor din Planul general de măsuri. De asemenea, la nivelul primăriilor, Strategia guvernamentală a prevăzut angajarea experților locali pentru romi, ca principali mediatori între autoritățile publice și comunitățile de romi, responsabili pentru identificarea problemelor și elaborarea acțiunilor și a proiectelor de îmbunătățire a situației romilor. Experții locali se subordonează atât BJR-urilor, cât și primăriilor.

În august 2002, a fost înființat Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, ca organism democratic de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, cu legislație aliniată la cea europeană. CNCD soluționează cazuri legate de discriminarea romilor și dezvoltă o strategie sectorială pentru combaterea discriminării romilor.

Implementarea Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor

Dezvoltarea instituțională a structurilor de implementare a Strategiei

Strategia Guvernului de îmbunătățire a situației romilor a fost primită cu interes de instituțiile românești și internaționale și de mișcarea asociativă a romilor din România. Consensul a fost facilitat de metodologia participativă aleasă de Guvern prin includerea reprezentanților romilor în procesul de elaborare, implementare, monitorizare și evaluare a Strategiei.

Deși importantă atât din punct de vedere politic, cât și din punct de vedere social, Strategia Guvernului nu a fost însoțită de o metodologie privind implementarea, care să prevadă, într-un mod unitar, calea de îndeplinire a obiectivelor specificate în Planul general de măsuri. În locul unei metodologii coerente, Strategia a prevăzut o schemă de implementare care presupunea, pe lângă înființarea de instituții/comisii, și angajarea în aceste instituții/comisii a resurselor umane aparținând minorității romilor, termene și responsabilități pentru diverși actori în Planul general de măsuri al acesteia.

Responsabilitatea înființării **CMixt** a revenit MIP, prin ONR, în calitate sa de secretariat tehnic al Comitetului. Sarcina înființării **CMR** a revenit fiecărui minister cu responsabilități cuprinse în Strategia Guvernului, în timp ce sarcina înființării **BJR** a revenit MAP.

În ceea ce privește înființarea și *activitatea CMixt*, raportul MIP¹ din aprilie 2003 menționează formarea acestuia prin Ordinul ministrului informațiilor publice din anul 2000 și componența CMixt, din care făceau parte secretarii de stat ai ministerelor responsabile pentru aplicarea Strategiei și activiști, experți romi, membri ai organizațiilor de romi.

Referitor la activitatea CMixt, în același raport se menționează faptul că agenda întâlnirilor pentru anul 2001 a fost centrată pe:

- evaluarea stadiului de constituire a structurii de implementare a Strategiei Guvernului;
- evaluarea colaborării dintre administrația locală, organizațiile neguvernamentale și liderii și activiștii romi în plan local;
- evaluarea costurilor de implementare a Strategiei și a contribuției financiare a fiecărui minister;
- evaluarea eficienței proiectelor neguvernamentale finanțate din fonduri PHARE;
- pregătirea și evaluarea programelor de formare pentru personalul schemei de implementare a Strategiei guvernamentale;
- aprobarea regulamentelor de organizare și a fișei postului pentru personalul din BJR.

În anul 2002, activitatea CMixt s-a focalizat pe:

- modul de cooperare a BJR-urilor cu organizațiile neguvernamentale care desfășoară proiecte în comunitățile de romi;
- identificarea disfuncționalităților în aplicarea Strategiei în plan local și central și monitorizarea îndeplinirii măsurilor, cu termene scadente pentru fiecare structură de implementare a Strategiei;
- migrația romilor în țările din vest și proiectul Ordonanței de urgență privind unele măsuri pentru reinserția socială a persoanelor revenite în țară ca urmare a aplicării acordurilor de readmisie;
- „Declarația de la Sibiu privind migrația internațională a romilor și combaterea traficului de persoane umane”, document prezentat de către

---

¹ *Ministerul Informațiilor Publice, Raport privind progresele înregistrate în implementarea Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor, București, aprilie 2003.*

organizațiile romilor și transmis ulterior Parlamentului României, Ministerului de Interne al Franței și Ministerului de Interne al României.

Pentru prima jumătate a anului 2003, agenda întâlnirilor CMixt a fost axată pe:

- evaluarea îndeplinirii Planului general de măsuri al Strategiei;
- găsirea soluțiilor financiare pentru îndeplinirea Planului general de măsuri;
- priorități și recomandări pentru instituțiile semnatare ale Strategiei și autoritățile locale;
- organizarea de cursuri, seminarii și întâlniri de lucru cu membrii BJR pentru eficientizarea Strategiei.

În ceea ce privește *activitatea CMR-urilor*, același raport al MIP din 2003 menționează că au fost înființate 16 comisii ministeriale, dintre care 15 la nivel de ministere, iar una în cadrul Agenției Naționale pentru Protecția Copilului și Adopții. Comisiile sunt conduse de către un secretar de stat, membru în CMixt, și au în componență 3-4 membri, dintre care unul, delegat de către un ONG partener în implementarea, monitorizarea și evaluarea Strategiei, aparține minorității romilor.

Nu a existat o inițiativă de monitorizare a activității acestor comisii, cu indicatori bine stabiliți, chiar dacă rolul lor a fost și este de a elabora și implementa strategii sectoriale privind îmbunătățirea situației romilor, dar, prin faptul că același raport menționează preocuparea constantă și eficientă a comisiilor de la MEC, MSF, MMSS și MI, deducem că doar patru dintre ele sunt cu adevărat funcționale, având în componență lideri romi profesioniști.

În ceea ce privește *înființarea și activitatea BJR-urilor*, acestea au fost statuate prin ordin al ministrului administrației publice, denumit „Regulamentul de organizare și funcționare a BJR”. Conform regulamentului și fișelor de post, BJR-urile se înființează în cadrul prefecturilor, sunt formate din trei persoane, dintre care una aparține minorității romilor, și au ca responsabilități principale: identificarea și propunerea de soluții pentru îmbunătățirea situației romilor către prefect și CMR din cadrul MAP, întocmirea lunară a unui calendar de activități care se vor desfășura la nivel județean pentru îndeplinirea obiectivelor Strategiei Guvernului.

Mobilizarea comunităților de romi în vederea realizării obiectivelor Strategiei Guvernului, inițierea de parteneriate între membrii comunităților de romi și autoritatea locală pentru realizarea programelor menite să sprijine îmbunătățirea situației romilor sunt atribuții ale BRJ-urilor, stabilite de MAP.

În baza ordinului MAP, prefecturile au elaborat, la rândul lor, ordine de constituire a BJR-urilor. În ceea ce privește atribuțiile acestora, există însă deosebiri fundamentale între ordinul MAP și ordinul elaborat de prefecti.

În ordinul MAP, identificarea problemelor, găsirea soluțiilor și întocmirea calendarelor lunare de activități pentru îndeplinirea obiectivelor Strategiei Guver-

nului constituie atribuții principale, elaborate după un ciclu managerial corect și realizabil, pe când în ordinele elaborate de prefecti, chiar dacă se respectă prevederile Strategiei Guvernului, apar sarcini specifice personalului unui întreg departament, și nu unei singure persoane (de obicei expertul rom din BJR), fără însă a mai pune în discuție sumele necesare îndeplinirii atribuțiilor specificate, precum și gestionarea lor.

Pentru angajarea personalului în BJR, MAP a preferat consultarea numai cu o singură organizație cu reprezentare a romilor în Parlament, excluzând, în felul acesta, celelalte organizații neguvernamentale ale romilor. Prin urmare, față de resursa umană roma implicată în arhitectura Strategiei Guvernului, în Raportul periodic al CE despre progresul către aderare al României din 2001, se menționa faptul că „*există temeri referitoare la faptul că responsabilitățile oficiilor locale pentru romi în județ sunt neclare și că recrutarea personalului a fost bazată pe diverse criterii, altele decât cele tehnice*” (Raportul Comisiei Europene privind progresele spre aderare ale României, 2001).

În ceea ce privește înființarea structurilor de implementare a Strategiei Guvernului și coordonarea acestora de către CMixt, în Raportul CE din 2004 (Raportul Comisiei Europene privind progresele spre aderare ale României, 2004) se considera că s-a înregistrat un progres limitat, în timp ce OPR, secretarul tehnic al CMixt, nu are capacitatea de a iniția și coordona acțiuni în favoarea romilor în cadrul diferitelor ministere implicate: „*Implementarea Strategiei de îmbunătățire a situației romilor, adoptată în 2001, a continuat în sectoarele educație, sănătate, ocuparea forței de muncă și în relațiile cu poliția. Deși pozitive, există riscul ca aceste eforturi să rămână izolate și nesustenabile, în cazul în care coordonarea de la nivel național și local rămâne scăzută. A fost înregistrat un progres limitat în ceea ce privește funcționarea Comitetului Mixt de Implementare și Monitorizare a Strategiei de îmbunătățire a situației romilor. La nivel local, grupurile de lucru formate din reprezentanții instituțiilor publice (inspectorate școlare, direcții de sănătate publică, poliție, agenții județene de ocupare a forței de muncă) au fost înființate în aproape toate județele. Cu toate acestea, Oficiul pentru Problemele Romilor nu are capacitatea de a iniția și coordona acțiuni în favoarea romilor în cadrul diferitelor ministere implicate.*”

Principala activitate a Birourilor Județene pentru Romi a fost constituirea **grupurilor de lucru mixte**, formate în general din reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale și ai instituțiilor descentralizate, care au ca atribuție sprijinirea activității BJR-urilor pentru întocmirea **planurilor județene de acțiune** elaborate în baza Planului general de măsuri al Strategiei.

Rămâne încă în discuție evaluarea capacității experților romi de a întocmi planurile județene de acțiune și de a argumenta utilitatea acestora, pentru că, în realitate, conform Legii administrației publice, planurile județene de acțiune sunt incluse în programul anual orientativ de dezvoltare economică și socială a județului, program întocmit anual de reprezentanții instituțiilor/serviciilor descentralizate, discutate și însușite de Comisia Consultativă, introduse apoi la bugetul de stat și comunicate, după aprobare, serviciilor publice descentralizate și administrației publice locale și județene.

Prin urmare, fără expertiza și implicarea experților romi, fără implicarea prefecților, precum și fără utilizarea tehnicilor legislative și de management specifice administrației publice locale, este dificilă evaluarea implementării Strategiei în plan local, ca și alocarea fondurilor pentru implementarea măsurilor cuprinse în Planul general de măsuri al acesteia.

În acest context, acțiunile și activitățile desfășurate de BJR-uri au fost cele care nu au solicitat fonduri. Exemple: participarea la recensământ, diverse campanii de informare, manifestări culturale, seminarii, audiențe, tele-video-conferințe, negociere de conflicte, testarea nevoilor, încheierea de parteneriate cu instituții descentralizate și organizații neguvernamentale pentru aplicarea unui proiect în plan local și, într-o mai mică măsură, implicarea expertului și a grupului de lucru mixt în elaborarea și implementarea unor proiecte, în baza Strategiei, către diverși finanțatori, inclusiv către bugetul de stat.

O altă structură din schema de implementare a Strategiei o constituie **experții locali pentru romi de la nivelul primăriilor**, care reprezintă principalii mediatori între autoritățile publice locale și comunitățile de romi. Principala responsabilitate a acestora o constituie identificarea pe plan local a nevoilor populației de romi, urmată de construcția de proiecte de intervenție pe domeniile stabilite în Planul general de măsuri al Strategiei.

Organizațiile reprezentative ale romilor și BJR-urile au solicitat constant primarilor înființarea postului de expert local pentru romi în cadrul primăriilor, însă reticența primarilor este justificată prin lipsa fondurilor pentru salarii și imposibilitatea lărgirii schemei de personal a primăriei, motiv pentru care această structură este acoperită în mare parte de persoane numite/desemnate prin cumul de funcții sau voluntari.

Din iunie 2003 și până la sfârșitul anului 2004, activitatea MIP, instituție responsabilă pentru Strategie, a fost transferată către SGG și OPR. Acesta din urmă a preluat atribuțiile pentru romi, dar nu are personalitate juridică.

În iulie 2003, s-a înființat DRI, structură organizată în cadrul aparatului de lucru al Guvernului, fără personalitate juridică, în subordinea primului-ministru și în

coordonarea ministrului responsabil pentru coordonarea SGG. Noua structură a preluat atribuțiile privind minoritățile naționale de la fostul MIP.

La începutul anului 2004, Guvernul a reorganizat administrația publică centrală și, prin urmare, DRI a preluat OPR de la SGG, inclusiv unitatea de implementare a programului PHARE nr. RO/2002-586.01.02, „Sprijin pentru strategia de îmbunătățire a situației romilor”.

În noiembrie 2004, Guvernul a adoptat Ordonanța de urgență nr. 78/2004 privind înființarea Agenției Naționale pentru Romi și Hotărârea de Guvern nr. 1703/2004 de organizare și funcționare a **Agenției Naționale pentru Romi**. În 2 februarie 2005, Ordonanța de urgență a fost adoptată de Parlament sub forma Legii nr. 7/2005.

Remanierele guvernamentale începute la jumătatea anului 2003, precum și schimbările politice determinate de alegerile generale din 2004 au avut o influență directă asupra poziției instituției de reprezentare a intereselor romilor în ierarhia instituțiilor românești și, implicit, asupra dinamicii implementării Strategiei Guvernului.

Înființarea DRI, condus de un secretar de stat care ar fi preluat concomitent și președinția CMixt, pe lângă celelalte atribuții specifice funcției, ar fi fost o bună soluție, dacă Guvernul ar fi decis în funcție de necesitatea implementării prevederilor cuprinse în Strategia de îmbunătățire a situației romilor.

În practică, secretarul de stat al DRI a procedat la luarea deciziilor privind problemele romilor numai pe baza consultărilor cu liderii formațiunii politice ale romilor, excluzând celelalte organizații neguvernamentale ale romilor cu experiență în domeniile Strategiei Guvernului. Această atitudine a atras critici la adresa Guvernului în Raportul pe țară din 2004: *„După cum s-a precizat și în raportul de anul trecut, faptul că Guvernul se bazează pe Partida Romilor pentru implementarea și monitorizarea Strategiei reprezintă un motiv de îngrijorare, deoarece a dus la excluderea efectivă a altor organizații ale romilor”*.

De asemenea, preluarea atribuțiilor OPR de către o structură fără personalitate juridică și incomplet organizată (fără departamente de resurse umane, economic, juridic), fără un regulament de organizare și funcționare, fără fișe de post ale angajaților, demonstrează o diminuare a interesului și sprijinului guvernamental pentru implementarea Strategiei și are ca efect atât întârzierea procesului de decizie, cât și lipsa de transparență în luarea deciziilor.

Un alt efect, resimțit la nivel general, a fost delimitarea fizică și morală a SGG de OPR și efectuarea transferului politic al responsabilităților privind integrarea romilor, criteriu politic de aderare, de la instituțiile statului la minoritatea romilor

însăși, mult prea controversată în interior, lipsită de resurse umane, financiare și logistice, precum și de pârgă de coordonare a politicilor publice pentru romi.

Raportul de țară din 2003 (Raportul Comisiei Europene privind progresele spre aderare ale României, 2003) a făcut referire la aceste aspecte, considerând că „progresul în celelalte domenii acoperite de Strategia pentru romi a fost limitat din cauza lipsei de politici clare și a fondurilor limitate. În cadrul reorganizării guvernamentale, responsabilitatea pentru problemele romilor a fost transferată la Secretariatul General al Guvernului. Probabil că această mișcare va conferi un caracter politic mai pregnant problematicii romi, deși aceste schimbări organizatorice au întârziat alocările de la bugetul de stat pentru implementarea Strategiei pentru romi. Faptul că Guvernul se bazează pe Partida Romilor pentru a implementa și monitoriza Strategia reprezintă un motiv de îngrijorare, întrucât a dus la excluderea efectivă a altor organizații ale romilor.”

Concluzii

- 1) Remanierele și schimbările guvernamentale au avut un efect direct și asupra instituției de specialitate și reprezentare a intereselor romilor din România, ceea ce a fost interpretat în plan intern și internațional ca instabilitate a instituției și interes scăzut din partea Guvernului pentru ameliorarea situației romilor.
- 2) Frecvențele schimbări ale statutului instituției au determinat o încetinire a implementării politicilor pentru romi, comentate și interpretate în țară și străinătate în diverse rapoarte, inclusiv ale CE.
- 3) Schimbările frecvente ale persoanelor care au reprezentat instituția și interesele romilor în plan național și internațional au diminuat ritmul de îndeplinire a criteriului politic de aderare a României la UE.
- 4) Colaborarea preferențială cu o singură organizație a romilor și, implicit, excluderea celorlalte organizații active în domeniul social, semnalată de CE în Rapoartele de țară din 2003 și 2004, se reflectă în lipsa dinamicii implementării Strategiei și în concentrarea eforturilor pentru atragerea de noi fonduri externe, fără a crește însă capacitatea administrativă și de management a instituției.

Mecanisme de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei

Angajamentul Guvernului față de minorități, în general, și față de minoritatea roma, în special, a fost monitorizat și evaluat de instituții și organizații naționale și internaționale. În cazul Strategiei, monitorizarea și evaluarea stadiului de imple-

mentare a acesteia au fost și continuă să fie sarcini permanente ale instituțiilor și autorităților publice centrale și locale, precum și ale organizațiilor neguvernamentale ale romilor.

Metoda de monitorizare și evaluare **la nivel central** constă în organizarea de întâlniri semestriale ale liderilor naționali ai romilor cu primul-ministru (inițial, acestea au fost facilitate de MIP). Raportarea dinamicii implementării Strategiei, stipulată în Planul general de măsuri al Strategiei, este orientată la nivel central și este o sarcină a CMixt, care, anual, trebuie să publice rapoarte de evaluare, precum și a liderilor organizațiilor romilor, care trebuie să întocmească rapoarte de monitorizare și evaluare, ceea ce nu s-a întâmplat cu regularitate în cazul niciunuia.

În plan local, metoda de lucru include organizarea de întâlniri lunare ale primarilor cu liderii comunităților de romi, în vederea identificării și rezolvării problemelor conforme cu prevederile Strategiei. De asemenea, prefectii ar fi trebuit să întocmească rapoarte semestriale privind stadiul implementării Strategiei către MAP privind dinamica implementării Strategiei. Prin urmare, primul raport a fost inclus în capitolul privind minoritățile naționale din *Raportul de monitorizare a procesului de aderare a României la UE*, elaborat de EUMAP/OSI, publicat la sfârșitul anului 2002. Raportul EUMAP cuprinde o serie de recomandări în atenția Guvernului, pentru deblocarea și dinamizarea implementării Strategiei pentru romi.

În prima jumătate a anului 2003, Banca Mondială, Institutul pentru o Societate Deschisă și Comisia Europeană au organizat la Bruxelles o conferință destinată problematicii romilor într-o Europă lărgită, la care au fost invitați delegați ai societății civile și ai instituțiilor românești cu responsabilități în implementarea Strategiei, instituții aflate într-un proces avansat de reformă (MSF, MMSSF, MCC).

Deoarece, în ceea ce privește romii din România, discuțiile s-au concentrat pe evoluția implementării Strategiei, MIP a elaborat și publicat primul raport bilingv privind progresele înregistrate în implementarea Strategiei. Nu ne propunem în acest capitol să apreciem realitatea evaluării cantitative stipulată în raport (îndeplinirea Strategiei în proporție de 65%), însă, în mod cert, el a constituit și constituie încă singura sursă de informare a Guvernului privind progresele în implementarea Strategiei.

În anul 2003, PNUD și MIP au organizat un seminar privind Strategia de îmbunătățire a situației romilor, la care au participat lideri ai organizațiilor neguvernamentale și ai instituțiilor cu responsabilități în implementarea Strategiei, ocazie cu care s-au formulat recomandări de îmbunătățire a activităților incluse în domeniile sectoriale ale acesteia.

De asemenea, CRCR, cu sprijinul OSI, a realizat în cursul anului 2004 un raport privind monitorizarea implementării la nivel local a Strategiei, efectuată în cinci județe din țară: Brăila, Cluj, Dolj, Iași și Timiș.

Pe lângă rapoartele publice privind monitorizarea și evaluarea Strategiei, ANR transmite către MIE rapoarte periodice privind îndeplinirea criteriului politic de continuare a sprijinului pentru Strategia Guvernului de îmbunătățire a situației romilor.

În ceea ce privește evoluția dezvoltării instituționale a structurii de implementare a Strategiei, a capacității administrative a acesteia, inclusiv a ANR, în calitate de secretar executiv al Strategiei, Delegația Comisiei Europene la București a contactat experți independenți ai UE, în vederea elaborării unui raport privind stadiul implementării Strategiei, însoțit de recomandări în atenția Guvernului, ca principal gestionar al problematicii și fondurilor destinate romilor din România.

Această evaluare este utilă în pregătirea programelor viitoare ale Comisiei Europene destinate îndeplinirii criteriului politic de aderare a României la UE (programarea multianuală PHARE 2004-2006) sau programelor postaderare (fondurile structurale), a căror elaborare și pregătire pentru gestionare este o sarcină pentru ANR.

CADRUL NAȚIONAL DE POLITICI PUBLICE

Politicile de promovare a incluziunii sociale a persoanelor de minoritate roma au reprezentat o direcție constantă de acțiune a Guvernului României, care și-a propus ca obiectiv de principiu îmbunătățirea situației romilor și continuarea politicilor de reducere a decalajelor dintre populația roma și societatea în ansamblu.

Cadrul de politici la nivel național este în consonanță cu politicile sociale promovate la nivelul Uniunii Europene. Pornind de la modelul social european și de la necesitatea de a răspunde la provocările economice și sociale ale globalizării, UE a propus Strategia de la Lisabona pentru creștere și locuri de muncă, revizuită în 2005. Pentru a atinge obiectivul general al Strategiei, a fost introdusă metoda deschisă de coordonare, prin care statele membre își armonizează politicile economice și sociale. Incluziunea socială face parte din axele de intervenție propuse în Strategia Lisabona. Într-un document recent de analiză asupra implementării măsurilor prevăzute în Strategia Lisabona, *Raportul comun privind protecția socială și incluziunea socială, 2008* (7274/08), realizat la Consiliul European de la Bruxelles din martie 2008, Comisia Europeană atrage atenția asupra faptului că sunt necesare mai multe măsuri pentru combaterea excluziunii sociale a copiilor și a tinerilor cu multiple dezavantaje, cum ar fi copiii romi, deseori marginalizați.

La nivel național, politicile de promovare a incluziunii sociale pentru persoanele de minoritate roma se regăsesc la nivelul a trei categorii de documente de politici:

1. *Programele de guvernare* care sintetizează opțiunile politice fundamentale ale Guvernului.

2. Documentele de politici care preiau și adaptează în plan național elemente de politici europene, presupunând derularea de programe cu finanțare europeană în domeniul incluziunii sociale:

- *Memorandumul comun în domeniul incluziunii sociale (JIM), 2005;*
- *Planul național de dezvoltare, 2007-2013 (PND);*
- *Cadrul național strategic de referință, 2007-2013;*
- *Programul operațional sectorial Dezvoltarea resurselor umane, 2007-2013.*

3. Documente de politici naționale, reprezentând strategii și planuri sectoriale în domeniile ocupare, sănătate, educație și locuire, care conțin elemente specifice politicii de incluziune socială:

- *Planul național pentru ocuparea forței de muncă, 2006;*
- *Strategia Ministerului Educației pe perioada 2006-2008;*

- *Programele naționale de sănătate în anul 2008 (HG nr. 357/26.03.2008);*
- *Programul de construcții de locuințe sociale al Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor.*

Memorandumul comun în domeniul incluziunii sociale (JIM) este un document de politici convenit în 2005 de Guvernul României și Comisia Europeană, în contextul metodei deschise de coordonare. Documentul cuprinde coordonatele de politici de promovare a incluziunii sociale pentru sfârșitul perioadei de preaderare și cea post-aderare, asumate de România ca parte a atingerii obiectivelor Strategiei Lisabona.

Prioritățile de acțiune din JIM cu privire la persoanele de minoritate roma vizează:

- implementarea unui program național destinat identificării unei soluții în beneficiul persoanelor de minoritate roma care nu au acte de identitate și rezolvarea acestei probleme;
- asigurarea participării școlare extinse a copiilor romi în ciclul preșcolar, primar obligatoriu și profesional, dar și stimularea participării acestora la ciclurile superioare de educație;
- dezvoltarea capacității și motivației familiilor și comunităților de romi de a susține activ dezvoltarea socială a copiilor în perspectiva integrării într-o societate modernă;
- stimularea ocupării romilor prin:
  1. creșterea pregătirii profesionale și a ponderii măsurilor active de ocupare;
  2. stimularea interesului și motivării de participare în activitățile economiei formale;
  3. combaterea atitudinilor discriminatorii împotriva romilor pe piața muncii și creșterea receptivității angajatorilor pentru a încadra persoane de minoritate roma;
  4. relansarea meșteșugurilor/meseriilor specifice romilor;
  5. creșterea ocupării în activități ce permit, prin natura lor, obținerea de calificări la locul de muncă;
  6. susținerea proiectelor de dezvoltare economică în comunitățile de romi;
- dezvoltarea unui sistem de servicii de asistență socială și medicală, cu accent pe accesul persoanelor de minoritate roma la serviciile medicale primare, la informațiile privind sănătatea reproducerii, precum și pe îngrijirea socială și medicală a copilului și a mamei;

- dezvoltarea unui sistem de mediatori sanitari, ca soluție temporară până la stabilirea legăturii dintre sistemul de asistență și comunitate;
- suport pentru dezvoltarea infrastructurii comunitare în zonele deficitare și sprijin pentru modernizarea și construcția locuințelor;
- amplificarea formelor de includere pe toate dimensiunile și în toate sectoarele vieții sociale (școală, loc de muncă, mass-media), promovarea suportului pentru eforturile romilor de integrare într-o societate modernă;
- întărirea parteneriatelor între instituțiile publice și grupurile reprezentative ale romilor;
- implementarea unor campanii publice de conștientizare pentru combaterea și promovarea unei atitudini colective suportive pentru romi.

Planul național de dezvoltare 2007–2013 a fost elaborat la solicitarea Comisiei Europene, ca document de planificare strategică și programare bugetară multianuală pentru accesarea fondurilor de preaderare (ISPA, PHARE, SAPARD) și a fondurilor structurale și de coeziune ale UE, ca stat membru, pe exercițiul bugetar 2007-2013. *PND* cuprinde la prioritatea 4 incluziunea socială, persoanele de minoritate roma fiind incluse în categoria grupurilor vulnerabile. O serie de măsuri care să contribuie la îndeplinirea obiectivelor *Strategiei Guvernului pentru îmbunătățirea situației romilor* (2001, revăzută în 2006) și care se bazează pe prioritățile de acțiune ale *JIM* își propun:

- creșterea ratei de participare școlară a copiilor din rândul minorității romilor, în toate ciclurile de învățământ;
- creșterea numărului de persoane aparținând minorității romilor încadrate pe piața muncii, prin programele de ocupare implementate de MMSSF/ANOFM;
- creșterea numărului de persoane angajate și în special a numărului de femei rome angajate;
- creșterea numărului de profesioniști - mediatori sanitari și formatori din rândul minorității romilor;
- eliberarea actelor de identitate pentru 80% din populația roma;
- creșterea numărului de parteneriate strategice încheiate între Agenția Națională pentru Romi și structurile sale regionale, ministerele de resort, instituții etc. cu responsabilități în implementarea măsurilor privind incluziunea socială a romilor.

Cadrul național strategic de referință 2007-2013 (CNSR) pornește de la prioritățile stabilite în *PND*, fiind un instrument în programarea financiară privind politicile de coeziune economică și socială prin fondurile europene, interne și din alte surse.

CNSR cuprinde direcțiile strategice ale Programelor operaționale sectoriale cuprinse la obiectivul convergență, respectiv cele finanțate prin Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de Coeziune.

Dintre acestea, *Programul operațional sectorial Dezvoltarea resurselor umane (POS DRU)* stabilește axele prioritare și domeniile majore de intervenție în domeniul resurselor umane finanțate prin Fondul Social European. Obiectivul general al POS DRU este dezvoltarea capitalului uman și creșterea competitivității pe piața muncii, prin asigurarea egalității de șanse pentru învățarea pe tot parcursul vieții, dezvoltarea unei piețe a muncii moderne, flexibile și incluzive, care să conducă, până în 2013, la o ocupare durabilă a 900.000 de persoane.

Axele prioritare ale POS DRU sunt:

1. educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere;
2. conectarea învățării continue la piața muncii;
3. creșterea adaptabilității forței de muncă și a întreprinderilor;
4. modernizarea Serviciului Public de Ocupare;
5. promovarea măsurilor active de ocupare;
6. promovarea incluziunii sociale;
7. asistență tehnică.

Axele prioritare 2, 5 și, mai ales, 6 cuprind direcțiile de programare financiară a Fondului Social European în România pe perioada 2007-2013 pentru susținerea unor măsuri specifice politicilor de incluziune socială pentru grupurile vulnerabile, între care este inclusă și populația de minoritate roma. În planul financiar al POS DRU, axa 6, promovarea incluziunii sociale este bugetată cu circa 540 milioane euro contribuție comunitară; adăugând finanțarea și contribuția națională, se ajunge la un total de 644 milioane euro pe exercițiul bugetar comunitar 2007-2013. Aceste alocări vin în continuarea programelor PHARE 2004-2006.

În ceea ce privește documentele de politici la nivel sectorial, *Planul național pentru ocuparea forței de muncă 2006* fixează un grup de obiective distincte pentru inserția pe piața muncii, pe următoarele obiective și măsuri:

1. îmbunătățirea accesului la educație, prin derularea programelor PHARE *Accesul la educație al grupurilor dezavantajate* 2003/005 551.01.02 și 2004/016 772.01.01.02 de către Ministerul Educației;
2. măsuri de integrare a populației rome pe piața muncii, prin (a) caravana ocupării în comunitățile de romi, (b) cuprinderea în programe de formare profesională a 1.661 persoane de minoritate roma, din care 515 femei, (c) încheierea unui parteneriat între patronatele din turism, hoteluri, restaurante și ANOFM, ANR, la nivel central și local, privind oportunități

de angajare pentru persoane de minoritate roma, (d) definirea unui normativ al ocupațiilor pentru formarea persoanelor de minoritate roma, (e) organizarea bursei lunare a locurilor de muncă pentru persoanele de minoritate roma;

3. consolidarea capacității instituționale a ANR, prin inițierea și desfășurarea de către ANR a 10 programe de dezvoltare comunitară, cu prioritate de acțiune pentru ocupare.

Strategia Ministerului Educației pe perioada 2006-2008 conține și elemente de politică de incluziune socială, în acest caz, accesul la educație al copiilor de vârstă școlară de minoritate roma. În acest sens, MEdCT derulează programul intitulat *Accesul la educație al grupurilor dezavantajate* (vezi și mai sus). Finanțarea totală este compusă din fonduri comunitare (PHARE) și cofinanțare de la nivel național și însumează circa 18 milioane euro. Alte programe sociale desfășurate de către Ministerul Educației sunt: „Bani de liceu”, „Cornul și laptele”, „Rechizite școlare”, „Bursele sociale”.

MEdCT are în structura sa o direcție specializată de politici pentru minorități, problemele sociale ale romilor fiind abordate la nivel de politici inclusiv din cadrul cabinetelor secretarilor de stat.

Guvernul României a aprobat prin HG nr. 357/2008 *Programele naționale de sănătate în anul 2008*. Aspecte ce țin de politica de incluziune socială se regăsesc în cadrul *Programului național de asistență comunitară și acțiuni pentru sănătate*. Obiectivul programului este îmbunătățirea stării de sănătate a populației, prin creșterea accesului la servicii medicale furnizate la nivel comunitar al populației vulnerabile din zone defavorizate.

Activitățile pentru îndeplinirea obiectivului presupun:

1. formarea asistenților medicali comunitari și mediatorii sanitari comunitari romi, pe baza manualelor și ghidurilor de practică;
2. realizarea activităților specifice de asistență medicală comunitară de către mediatorul sanitar comunitar rom;
3. extinderea rețelei și organizarea locală a activității de asistență medicală comunitară și a mediatorilor sanitari comunitari romi;
4. asigurarea mijloacelor pentru desfășurarea activității (rechizite, cartele telefonice, abonamente/tichete pentru transport în comun);
5. asigurarea drepturilor salariale pentru asistenții comunitari, mediatorii sanitari comunitari romi și consilierii HIV/SIDA;
6. elaborarea strategiei pentru dezvoltarea resurselor umane;

7. monitorizarea modului de desfășurare a activităților cuprinse în programul național de asistență medicală comunitară.

Sunt prevăzute 3 categorii de indicatori de evaluare, după cum urmează:

a) Indicatori de rezultat – anual:

- creșterea numărului de persoane care beneficiază de servicii comunitare cu 50% față de anul 2007;
- creșterea numărului comunităților care beneficiază de servicii comunitare cu 50% față de anul 2007.

b) Indicatori fizici – trimestrial:

- număr de asistenți medicali comunitari și mediatori sanitari comunitari romi formați: 250;
- număr de asistenți medicali comunitari, mediatori sanitari romi și consilieri HIV/SIDA angajați: 1.800;
- număr de comunități deservite de asistenți medicali comunitari și mediatori sanitari romi: 5.000.

c) Indicatori de eficiență – trimestrial:

- cost mediu/persoană/training: 700 lei;
- cost elaborare, tipărire și distribuire de manuale: 127.500 lei;
- cost mediu pe persoană angajată (drepturi salariale și cheltuieli de funcționare): 13.500 lei/an.

Programul este derulat prin unitățile sanitare cu paturi, desemnate de autoritățile de sănătate publică județene și a municipiului București, precum și prin Școala Națională de Sănătate Publică și Management Sanitar (coordonator tehnic).

Politica privind locuințele revine Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor, care desfășoară mai multe programe în acest sens. Între acestea se află și *Programul de construcții de locuințe sociale*, care are la bază Legea locuinței nr. 114/1996. Scopul programului este construcția de locuințe sociale destinate unor categorii de persoane cărora nivelul de resurse nu le permite accesul la o locuință în proprietate sau închiriere în condițiile pieței.

Programul are următoarele caracteristici generale:

- repartizarea locuințelor se realizează de către consiliile locale, în urma propunerilor unor comisii sociale care analizează cererile de locuințe la nivel local;
- accesul la locuințele sociale îl au categoriile de persoane al căror venit mediu net lunar pe membru de familie se situează cu 20% sub limita minimă de venit, pentru care se asigură subvenții în achiziționarea unei

locuințe proprietate personală tinerilor și altor categorii de persoane, conform prevederilor art. 8, alin. 2 din Legea locuinței nr. 114/1996. Limitele de venit mediu net lunar pe membru de familie se stabilesc anual, prin hotărâre a guvernului;

- chiria nominală este subvenționată din surse ale bugetelor locale, nivelul maxim al chiriei pentru locuințele sociale fiind de 10% din venitul net lunar pe familie;
- locuințele sociale aparțin domeniului public al unităților administrativ-teritoriale și nu se înstrăinează;
- locuințele sociale se pot realiza prin construcții noi sau reabilitarea unor construcții existente;
- primăriile au calitatea de beneficiari, proiectele desfășurându-se conform programului de investiții stabilit la nivel local;
- statul sprijină construcția de locuințe sociale, prin alocarea unor fonduri din surse bugetare, în limita sumelor cu această destinație aprobate anual prin legea bugetului de stat și numai pentru decontarea lucrărilor de construcții-montaj executate;
- fundamentarea sumelor necesare de la bugetul de stat se realizează în baza solicitărilor consiliilor locale, prin Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor, în calitate de ordonator principal de credite.

Filosofia bugetară a programului se bazează pe principiul subsidiarității, fiind vorba de o cofinanțare între bugetele locale și bugetul de stat. Plafonul de finanțare aferent administrației publice centrale se stabilește anual prin legea bugetului de stat. Conform bugetului de stat pe 2008, planificarea programului pentru anii 2007-2010 arată astfel:

**Planificarea bugetară 2007-2010 a
Programului de construcții de locuințe sociale**

- mii lei -

Program 2007	Program 2008	Estimări 2009	Estimări 2010	TOTAL
14.000	3.500	9.181	2.000	28.681

Sursa: Bugetul de stat 2008.

CADRUL REGIONAL DE POLITICI PUBLICE

La nivel regional, politicile de promovare a incluziunii sociale pentru persoanele de minoritate roma se regăsesc în următoarele documente de politici publice:

1. *Planul de dezvoltare al regiunilor pentru perioada 2007-2013;*
2. *Planurile regionale de acțiune pentru ocuparea forței de muncă și incluziune socială, 2009-2011 (PRAO);*
3. *Planul de implementare al PRAO, 2009;*
4. *Planul regional de acțiune pentru învățământ teoretic și profesional, 2009-2013.*

Planurile își propun drept obiectiv strategic „creșterea capacității regiunii în vederea dezvoltării economice și sociale durabile și echilibrate a acesteia, care să conducă la reducerea disparităților și creșterea coeziunii economice și sociale, la creșterea prosperității și standardului de viață al locuitorilor regiunii”.

Obiectivele strategice care vor ghida implementarea Planului și care, printr-o abordare cuprinzătoare și integrată, urmăresc regenerarea economică și socială a regiunii sunt:

- Obiectivul 1 - Creșterea nivelului de competitivitate și atractivitate al regiunii;
- Obiectivul 2 - Creșterea capacității inovative și a competitivității mediului de afaceri al regiunii;
- Obiectivul 3 - Dezvoltarea economică, socială și culturală durabilă și echilibrată a comunităților rurale;
- Obiectivul 4 – Creșterea stabilității sociale și eficientizarea potențialului forței de muncă a regiunii.

Planul regional de acțiune pentru învățământ teoretic și profesional, 2006-2013 (PRAI) menționează problemele identificate privind accesul la educație și situația unor minorități etnice, ca și dificultățile specifice de acces ale unor categorii dezavantajate. În cazul acestora, ratele de abandon școlar depășesc media națională, însă tendințele regionale par să indice o ameliorare a situației la nivelul învățământului liceal și profesional. În cazul școlilor de arte și meserii (ȘAM), abandonul continuă să reprezinte un motiv de îngrijorare, mai ales în mediul rural și în cazul categoriilor dezavantajate.

Măsurile specifice pentru accesul la educație, creșterea gradului de cuprindere și reducerea abandonului școlar sunt sintetizate în prioritatea 6 a PRAI și au drept grupuri-țintă:

- elevii din mediul rural și din zonele izolate;

- minoritățile etnice;
- elevii cu cerințe educaționale speciale.

Sunt propuse două ținte: (6.1) facilitarea accesului la educație pentru elevii din categoriile dezavantajate și (6.2) prevenirea și reducerea abandonului școlar timpuriu. Cele două măsuri și acțiunile pentru atingerea acestor ținte cuprind elemente generale, nefiind conținuturi specifice adresate romilor.

Complementaritatea politicilor publice pentru romi

La sfârșitul anului 2004, s-a înființat Agenția Națională pentru Romi (ANR), organ de specialitate al administrației publice centrale, a cărui principală responsabilitate este coordonarea politicilor publice pentru romi.

Pentru a evita suprapunerile sarcinilor privind implementarea politicilor pentru romi, dar mai ales pentru a orienta activitatea proaspetei instituții, pornind de la ideea complementarității politicilor publice pentru romi, am analizat politicile elaborate, obiectivele politicilor, domeniile de acțiune, perioada de implementare și structura de implementare responsabilă pentru transpunerea în practică a politicilor publice pentru romi. Rezultatele acestei analize converg către verificarea ipotezei că toate politicile publice pentru romi elaborate în perioada 2001-2005, în plan național și internațional, sunt complementare.

Am analizat complementaritatea politicilor publice pentru romi pornind de la Strategia Guvernului, primul document programatic asumat de Guvernul României, a cărui elaborare s-a realizat cu implicarea și acordul organizațiilor/expertilor romi din România. Am analizat limbajul acestor politici, asemănările și deosebirile dintre cele patru politici publice și am constatat că asemănările demonstrează concentrarea eforturilor în domenii-cheie, comune politicilor publice analizate, în timp ce deosebirile între politici, pe care le-am denumit *elemente de noutate*, au rolul de a asigura complementaritatea politicilor publice elaborate anterior.

Politicile publice pentru romii din România includ:

✓ ***Strategia Guvernului de îmbunătățire a situației romilor (perioada de implementare 2001-2010)***

Scurtă descriere a politicii

Strategia Guvernului este un angajament politic asumat de Guvernul României în procesul de negociere privind aderarea României la Uniunea Europeană, stipulat în Parteneriatul de aderare din 2001.

Ca urmare a numeroaselor referiri la situația socioeconomică a romilor și la necesitatea îmbunătățirii acesteia, în contextul pregătirilor pentru aderare, problematica romilor a devenit unul dintre criteriile politice de aderare, în timp ce transpunerea criteriului în practică a fost responsabilitatea instituțiilor statului, care trebuie să acționeze în parteneriat cu organizațiile minorității rome.

La începutul anului 2001, executivul a propus discutarea și adoptarea unui document comprehensiv elaborat în baza cadrului strategic adoptat în 2000, a Agendei 2000 și a altor documente interne și internaționale care prevedeau măsuri de îmbunătățire a situației romilor.

Hotărârea Guvernului nr. 430/2001, Strategia Guvernului de îmbunătățire a situației romilor, are o durată de 10 ani, un Plan general de măsuri pe termen mediu de 4 ani și cuprinde 10 mari domenii sectoriale.

Conform principiului diviziunii sectoriale și al descentralizării în execuție, Strategia Guvernului prevede o structură de organizare, coordonare și control, precum și responsabilități specifice instituțiilor, autorităților publice și organizațiilor neguvernamentale în implementarea Planului general de măsuri.

Scopul Strategiei este stimularea participării minorității romilor la viața economică, socială, educațională, culturală și politică a societății, prin cuprinderea sa în programe sectoriale de asistență și dezvoltare comunitară.

Perioada de implementare a Strategiei este de 10 ani (2001-2010) și cuprinde un Plan de măsuri pe termen mediu, de 4 ani (2001-2005).

Domenii de acțiune

Domeniile sectoriale ale Strategiei sunt: administrație și dezvoltare comunitară, locuințe, securitate socială, sănătate, economic, justiție și ordine publică, protecția copilului, educație, cultură și culte, comunicare și participare civică.

Din 2002, accentul privind implementarea Strategiei s-a concentrat pe 5 domenii sectoriale: educație, sănătate, locuri de muncă, locuire, administrație și dezvoltare comunitară. Combaterea discriminării și a sărăciei este, de asemenea, inclusă printre obiectivele comune ale Strategiei.

Agenția de implementare a Strategiei este Guvernul României. Agenția Națională pentru Romi are calitatea de organ executiv al Comitetului Mixt de Implementare și Monitorizare a Strategiei.

✓ *Planul național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale (PNAinc, perioada de implementare 2002-2012)*

Scurtă descriere a politicii

Imediat după adoptarea Strategiei Guvernului, în perioada 2001-2004, accentul în politicile sociale în România și Uniunea Europeană s-a mutat de la combaterea

unilaterală a sărăciei la un proces mai amplu de incluziune și dezvoltare socială. Această nouă orientare a dus la înființarea, în aprilie 2001, a *Comisiei Antisărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale - CASPIS*, aprobată prin hotărâre de guvern în 2002. Ca principal instrument de coordonare a politicilor de incluziune socială, a fost elaborat *Planul național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale - PNAinc*, adoptat prin Hotărârea de Guvern nr. 829 din 2002.

PNAinc a fost elaborat după modelul stabilit de Consiliul European în 2000 pentru planurile naționale ale țărilor membre ale Uniunii Europene, propunând un set de principii care să stea la baza politicii antisărăcie, un set de obiective strategice pe termen mediu/lung (2002-2012) și un alt set pe termen scurt, pe perioada guvernării 2002-2004.

Pentru măsurarea incluziunii sociale din perspectiva integrării României în UE și a revizuirii PNAinc din anul 2007, CASPIS a inițiat procesul de elaborare a metodologiei de calcul al indicatorilor de incluziune socială specifici pentru situația României, în baza indicatorilor comuni pentru țările UE.

Aprobat de Guvern în 2002, PNAinc include un capitol întreg (capitolul 14) referitor la reducerea sărăciei și a excluziunii sociale a romilor. Programul urmărește întărirea participării comunităților de romi la viața economică, socială, educațională și politică a societății românești și îmbunătățirea accesului la serviciile de sănătate. Ca și în cazul Strategiei Guvernului, filosofia PNAinc prevede activizarea și responsabilizarea membrilor minorității rome.

PNAinc a propus un set de principii care să stea la baza politicii antisărăcie, un set de obiective strategice pe termen scurt, perioada de guvernare 2002-2004, și un alt set pe termen mediu/lung (2002-2012).

Domeniile de acțiune a PNAinc (capitolul 14, romii)

Pentru îmbunătățirea situației romilor, PNAinc prevede *opt obiective strategice*.

O prioritate în abordarea obiectivelor o constituie reglementarea juridică a identității, locuirii și proprietății, urmate de măsuri în domeniile: educație, sănătate, economic, locuire (terenuri pentru construcția locuințelor și atribuirea de teren agricol). Reabilitarea imaginii colective de sine și a imaginii publice a minorității rome, combaterea oricărei forme de discriminare a romilor și promovarea unei atitudini colective de sprijin sunt domenii de acțiune transversale.

Scopul PNAinc este construcția unui proces global de dezvoltare social-economică a țării, prin însușirea recomandărilor instituțiilor europene.

Perioada de implementare a PNAinc este 2002-2012.

Agenția de implementare. Coordonatorul național al PNAinc este CASPIS, iar responsabilitatea pentru implementarea unor măsuri sau/și coordonarea altora din PNAinc este a Agenției Naționale pentru Romi.

✓ *Memorandumul comun de incluziune socială (JIM, perioada de implementare 2005-2010)*

Scurtă descriere a politicii publice

La 20 iunie 2005, Comisia Europeană și Guvernul României au semnat Memorandumul comun asupra incluziunii sociale, având ca obiectiv pregătirea României pentru participarea la Strategia europeană privind incluziunea socială.

Lupta împotriva excluziunii sociale și a sărăciei este o nouă modalitate de abordare a sărăciei, care combină obiectivele comune și planurile naționale de acțiune cu un program de acțiune al Comisiei Europene menit să încurajeze cooperarea în domeniu.

JIM elaborează direcțiile strategice și obiectivele majore pentru care vor fi stabilite măsuri în Planul național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale, revizuit în perspectiva integrării României în Uniunea Europeană.

În conformitate cu prevederile Parteneriatului pentru aderare, Guvernul României a elaborat, împreună cu Comisia Europeană - Direcția Generală Ocupare și Afaceri Sociale, documentul comun în domeniul incluziunii sociale, document ce pregătește deplina participare a României după aderare la metoda deschisă de coordonare în domeniul incluziunii sociale.

Documentul reliefează principalele provocări în abordarea sărăciei și a excluziunii sociale, prezintă măsurile politice majore luate de România, pe baza acordului, în vederea transpunerii obiectivelor comune ale Uniunii Europene în politicile naționale și identifică principalele metode pentru viitoarea monitorizare și revizuire a politicii.

Modelul participării este integrat în procesul de elaborare și implementare a politicilor, planurilor, strategiilor de acțiune, însuși procesul de pregătire a Planului național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale și a Memorandumului fiind fundamentat de un larg dialog social între diferitele instituții publice, patronate, sindicate, asociații și organizații neguvernamentale.

Pentru a implementa obiectivele JIM, Comisia Europeană și România au căzut de acord că investiția în capacitatea administrativă a autorităților naționale, regionale și locale este o prioritate. Este, de asemenea, important să fie îmbunătățite semnificativ dialogul și cooperarea între structurile publice, precum și între structurile publice și societatea civilă, partenerii sociali și ONG-uri.

Progresul în implementarea acestor politici va fi evaluat în contextul procesului de incluziune socială din Uniunea Europeană, proces al cărui scop este de a avea un impact semnificativ asupra eradicării sărăciei în Europa până în 2010.

În ceea ce privește romii, prevederile JIM fac trimitere la finalizarea implementării Strategiei guvernamentale pentru îmbunătățirea situației romilor și în special eliminarea cazurilor persoanelor fără acte de identitate, susținerea formării și ocupării forței de muncă, educației, îngrijirii, sănătății, programelor de dezvoltare a infrastructurii și a locuirii, măsuri care să contribuie la incluziunea socială a minorității rome și la lupta împotriva discriminării.

Obiectivul global al JIM este promovarea susținută a unei societăți coezive și incluzive, creșterea bunăstării populației, complementar cu resorbția rapidă a problemelor grave de sărăcie extremă și excluziune socială generate de crizele din ultimele decenii.

Scopul JIM este promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei în perspectiva îndeplinirii obiectivelor de la Lisabona.

Perioada de implementare este 2005-2010.

Domeniile de acțiune ale JIM

JIM va contribui, în principal, la:

- întărirea capacității instituțiilor guvernamentale;
- îmbunătățirea condițiilor de viață ale romilor, prin dezvoltarea de oportunități economice și crearea de locuri de muncă salariate;
- îmbunătățirea accesului la toate nivelurile de educație, completată cu accesul la nivelul educațional minim pentru generațiile tinere;
- identificarea și atribuirea de teren agricol în mediul rural și de terenuri pentru construcția de locuințe în sistem tradițional sau modern;
- asigurarea unui acces complet la servicii medicale primare.

Agenția de implementare. Coordonatorul național al JIM este Ministerul Muncii și Protecției Sociale, iar responsabilitatea pentru implementarea măsurilor privind romii prevăzute de JIM este a Agenției Naționale pentru Romi.

✓ *Deceniul de incluziune a romilor (perioada de implementare 2005-2015)*

Scurtă descriere a politicii

Deceniul este conceput, în primul rând, ca un angajament politic asumat la nivel internațional de către guvernele a nouă state din regiune¹. România s-a alăturat în anul 2003, împreună cu alte 8 state din Europa Centrală și de Est, inițiativei internaționale denumite *Deceniul de incluziune a romilor, 2005-2015*, promovate de

---

¹ Statele participante în Deceniu sunt: România, Bulgaria, Ungaria, Cehia, Slovacia, Serbia, Muntenegru, Macedonia și Croația. Participarea rămâne deschisă pentru alte state care doresc să se alăture procesului.

către președinții Băncii Mondiale și Open Society Institute New York, James Wolferson, respectiv George Soros.

După anul 2004, pe parcursul căruia s-au realizat planurile naționale ale Deceniului, asumarea inițiativei a fost reconfirmată de către cele nouă guverne, statele participante angajându-se să promoveze politici active de incluziune socială a romilor, orientate pe patru domenii prioritare: educație, sănătate, locuri de muncă și locuire, traversate de conceptul de combatere a sărăciei, a discriminării și a inegalității între sexe (gender).

Lansarea oficială a Deceniului s-a desfășurat în prezența partenerilor internaționali¹ care fac parte, alături de delegațiile celor 9 state participante, din Comitetul Internațional Director al Deceniului (International Steering Committee - ISC).

Scopul Deceniului este de a reduce semnificativ, pe parcursul a zece ani, decalajele socioeconomice care despart minoritatea roma de restul cetățenilor.

Domeniile de acțiune sunt: educație, sănătate, locuri de muncă și locuire, cu o preocupare transversală pentru combaterea sărăciei, a discriminării și a inegalității între sexe.

Agenția de implementare a Deceniului este Guvernul României, prin Agenția Națională pentru Romi, iar președintele ANR este coordonatorul național al Deceniului.

La ultima întâlnire a Comitetul Internațional Director, delegația României a reafirmat angajamentul de a asigura președinția Deceniului și secretariatul internațional al acesteia, în perioada iulie 2005-iulie 2006.

Deoarece obiectivul major al Deceniului este de a operaționaliza conceptul de incluziune socială a romilor, reprezentanții Președinției și ai Guvernului României consideră că accentul în implementarea Deceniului îl constituie includerea tinerilor romi în structurile de decizie ale administrației publice centrale și locale.

Pe lângă activitățile comune ale statelor membre, pe perioada asigurării președinției Deceniului, Guvernul României, prin Agenția Națională pentru Romi, are ca priorități organizarea a două reuniuni ale Comitetului Internațional Director al Deceniului și organizarea a trei reuniuni tematice: a) mainstreaming și targeting: aspecte complementare; b) informare și comunicare: rolul media; c) practici pozitive în statele membre.

---

¹ Banca Mondială, Open Society Institute, Banca pentru Dezvoltare a Consiliului Europei, UNDP, OSCE-ODIHR, Roma Education Fund – REF. Comisia Europeană a participat inițial ca observator, în prezent desfășurându-se discuții pentru o implicare sporită a CE și coordonarea politicilor sociale ale UE cu eforturile Deceniului romilor.

Concluzii

Începând cu anul 2001, România a constituit subiectul mai multor politici publice elaborate în plan național de instituțiile de specialitate și în plan internațional de Comisia Europeană.

Perioadele de implementare sunt de 10 ani în cazul Strategiei Guvernului și al PNAinc, însoțite de planuri de acțiune pe perioada de guvernare (4 ani).

În toate cazurile, rezultatele aplicării politicilor naționale (ex., Strategia Guvernului, PNAinc) converg către obiectivele viitoarelor politici europene, elaborate și implementate în funcție de specificul național – JIM, Deceniul de incluziune a romilor, PND –, acesta din urmă propunând, de fapt, o sincronizare a intervențiilor, în funcție de care se elaborează politicile și intervențiile fondurilor postaderare, denumite fonduri structurale.

ACTORI ȘI MECANISME LA NIVEL JUDEȚEAN

Cele 5 județe în care s-au realizat studiile de caz au fost: Arad, Călărași, Cluj, Galați și Vaslui.

Prima măsură întreprinsă de **Ministerul Administrației Publice** pentru aplicarea prevederilor HG nr. 430/2001 a fost angajarea a 41 de experți romi în cadrul fiecărei prefecturi. De asemenea, la nivel județean s-au înființat **Grupurile de Lucru Mixte** compuse din reprezentanți ai instituțiilor județene.

Studiile de caz realizate în cele 5 județe au arătat, pe de o parte, multe similitudini în ceea ce privește mecanismele de implementare a Strategiei, pe de altă parte, diferențe în ceea ce privește aplicarea acesteia.

*La nivel județean, mecanismele de implementare a Strategiei au presupus înființarea unor **Birouri Județene pentru Romi**. Acestea au în mod formal ca responsabilități: evaluarea situației romilor din aria lor de responsabilitate, identificarea soluțiilor de rezolvare a nevoilor membrilor comunităților locale de minoritate roma, mobilizarea comunităților de romi în vederea realizării obiectivelor programului de îmbunătățire a situației romilor; asigurarea legăturii permanente cu autoritățile administrației publice locale; semnalarea problemelor care sunt de competența autorităților administrației publice locale, în scopul rezolvării acestora; inițierea parteneriatelor între membrii comunităților de romi și autoritatea locală, pentru realizarea programelor menite să sprijine îmbunătățirea situației romilor; colaborarea cu instituțiile descentralizate; medierea eventualelor conflicte inter și/sau intracomunitare; organizarea și funcționarea grupurilor de lucru mixte alcătuite la nivelul județelor; furnizarea de rapoarte periodice către Direcția Generală pentru Relațiile cu Prefecturile din cadrul Ministerului Administrației Publice și Ministerului Informațiilor Publice (MIP, 2003).*

În toate cele 5 județe există în mod formal Birouri Județene pentru Romi, dar gradul lor de implicare în aplicarea Strategiei variază foarte mult. În județele **Cluj** și **Galați**, BJR-urile au un rol relativ activ, funcționând ca o interfață între romi și celelalte instituții. În județul Călărași, deși există, Biroul Județean pentru Romi nu a fost înființat în mod formal printr-un ordin al prefectului. Un consilier este însărcinat cu rezolvarea problemelor romilor și cu realizarea planurilor județene anuale pentru incluziunea romilor. În **Arad**, deși Biroul Județean pentru Romi a fost reactivat printr-un ordin al prefectului, în prezent nu are niciun angajat, activitatea fiind coordonată de un șef de serviciu din cadrul prefecturii. Cele mai importante realizări ale Birourilor Județene sunt angajarea experților locali de minoritate roma la nivelul

---

primăriilor, dar și creșterea gradului de informare și de cunoaștere a surselor de finanțare.

Biroul Județean pentru Romi Arad a fost reconstituit în anul 2006, iar după o perioadă în care s-a angajat o persoană în cadrul BJR, a urmat un interval de timp în care acest birou a existat doar formal. Deși a fost reactivat în 2009 printr-un ordin al prefectului, în prezent, BJR Arad nu are niciun angajat, activitatea acestuia fiind coordonată de un șef de serviciu din cadrul Prefecturii, persoană răspunzătoare și de activitatea Grupului de Lucru Mixt (GLM).

În ceea ce privește relația dintre BJR și comunitățile de romi, aceasta se realizează preponderent prin intermediul celor 9 experți angajați în cadrul administrației comunităților locale cu populație de romi importantă. Aceștia, fiind angajați ca referenți în cadrul primăriilor din localitățile respective, sunt implicați, conform reprezentanților instituționali intervievați, în proporție de 80% din activitatea lor, în rezolvarea problemelor concrete ale romilor, funcționând ca o interfață spre instituțiile publice.

Principalele rezultate ale BJR la nivelul județului Arad sunt angajarea experților locali pentru romi, a mediatorilor sanitari și selectarea a încă 16 persoane care au participat la formarea necesară pentru mediatorul sanitar, selectarea mai multor persoane din comunitățile de romi care au participat la formarea necesară mediatorului școlar, înscrierea la licee și facultăți a tinerilor de minoritate roma și implicarea lor în proiecte ca voluntari.

În Călărași, Biroul Județean pentru Romi și-a început activitatea în 2002. Nu este o structură instituțională creată formal prin hotărâre a prefectului, doar la cancelaria prefectului se află angajat un consilier care se ocupă de problematica romilor. În atribuțiile consilierului intră și elaborarea planurilor județene de acțiune pentru romi. Pentru anii 2007, 2008-2010, au fost întocmite de către BJR Călărași Planurile județene pentru incluziunea romilor, iar aceste planuri anuale pentru romi au fost cuprinse în Planul general de măsuri județean. În județul Călărași sunt angajați în primării 16 experți roma.

O problemă semnalată de către cei intervievați este legată de subordonarea și atribuțiile acestor BJR-uri: consilierii roma din cadrul cancelariei prefectului sunt angajați ai Ministerului Administrației și Internelor; ei ar trebui să implementeze Strategia de îmbunătățire a situației romilor la nivel local, nefiind însă răspunzători în fața Agenției Naționale a Romilor, respectiv a Birourilor Regionale ale acesteia (interviu GLM).

Principalele realizări ale BJR la nivelul județului Călărași au fost angajările a 16 experți locali pentru romi la nivelul primăriilor din județ, iar în ultimul an, formarea a încă 5 experți care urmează a fi încadrați în alte cinci localități.

Biroul Județean pentru Romi **Cluj** s-a înființat în 2002 și are 5 membri, dintre care doar consilierul pentru problemele romilor are activitate exclusiv dedicată BJR. La nivelul județului s-au angajat experți roma în 5 comunități.

Lipsa autorității de a lua decizii și lipsa de finanțare au fost identificate ca fiind principalii factori care îngreunează activitatea BJR-ului în județul Cluj. O altă problemă constatată este participarea insuficientă a romilor la viața publică. Cu toate că organizațiile neguvernamentale ale romilor sunt un grup activ și prezent la toate dezbaterile și întâlnirile organizate la nivel județean, în continuare există o lipsă de cooperare cu instituțiile publice.

Biroul Județean pentru Romi din **Galați** își desfășoară activitatea începând cu anul 2001, având ca activități curente: orientarea, informarea și consilierea romilor care se adresează Biroului cu diferite probleme. BJR Galați menține o bună colaborare cu instituțiile de la nivel județean și local și acționează în momentul de față ca mediator între instituțiile locale și cele județene. Inițiativele locale sunt sprijinite la nivel județean, astfel încât să poată fi obținute resursele necesare. Cu prefectura, BJR are o relație bună, excepție făcând perioada 2001-2005. De asemenea, suportul electoral al votanților din comunitățile de romi este un avantaj utilizat pentru obținerea de beneficii pentru întreaga comunitate.

Ca și în alte județe, și în Galați numărul mare de persoane de minoritate roma angajate pe funcții dedicate domeniului reprezintă principalul rezultat obținut de către BJR (21 de comunități au expert roma). Acest efect a apărut ca urmare a unei bune comunicări cu instituțiile județene și a creării rețelelor și parteneriatelor la nivel județean și local.

La nivelul comunității, BJR intervine ca mediator între furnizorii de servicii sociale și beneficiari sau comunitate.

În județul **Vaslui**, Biroul Județean pentru Romi funcționează din anul 2001 și are în componența sa o persoană de minoritate roma. Activitățile BJR includ servicii de consiliere și consultanță pentru experții locali pentru problemele romilor, pentru îmbunătățirea relației dintre comunitățile de romi și autoritățile locale. Se colaborează cu serviciile publice descentralizate, diverse ONG-uri, comunități de romi și alte instituții din județ. Există 4 experți roma angajați în primării, ceea ce arată un grad mai mic de succes al BJR, în comparație cu alte județe.

Grupul de Lucru Mixt

*Grupurile de Lucru Mixte sunt înființate la nivelul județelor, prin ordine ale prefectilor. Grupurile de Lucru Mixte sunt formate din reprezentanții Birourilor Județene pentru Romi, reprezentanți ai organizațiilor nonguvernamentale și reprezentanți ai comunităților de romi. Grupurile au fost create pentru a conjuga trei elemente esențiale pentru succesul unui proiect de intervenție socială: **expertiza** organizațiilor nonguvernamentale în identificarea nevoilor, construcția și implementarea de proiecte, **comunicarea cu autoritățile locale** și accesul la resursele administrative prin experții BJR și **autoritatea liderilor** romi sau a reprezentanților acestora în rândul comunității (MIP, 2003).*

În **Arad**, existența Grupului de Lucru Mixt pare să fie formală, întrucât, în aproape patru ani de la reconstituirea BJR Arad, membri GLM s-au întâlnit, conform proceselor-verbale de ședință, doar de trei ori.

Întâlnirile GLM sunt considerate de către reprezentanții instituționali intervievați relativ ineficiente, în cadrul acestor întâlniri „*vorbim vorbe și nu facem nimic*”, în condițiile în care ar fi „*mai normal să-i ajutăm decât să ne întâlnim să facem tot felul de simpozioane, cu cheltuială de nu știu cât*” (interviu membru GLM).

Un alt punct de vedere este că în județul Arad există o bună colaborare între instituțiile județene, cel puțin pe trei direcții importante ale Strategiei pentru romi, anume: educația, sănătatea și asistența socială. Acest lucru este posibil pentru că „*în Arad interacționăm toată lumea cu toată lumea, este un caz fericit în care într-adevăr toate... cele 3 servicii care ar trebui să fie... despre care se spune că sunt servicii sociale, respectiv de educație, sănătate și asistență socială, au colaborat. Au colaborat pentru că sunt oameni care colaborează*” (interviu fostă directoare DDAC Arad). De asemenea, a existat o bună colaborare cu ONG-uri care activează în domeniul social, rezultând parteneriate. Ca rezultat al acestor parteneriate și prin accesarea de fonduri, au fost implementate proiecte cu efecte asupra îmbunătățirii situației romilor (vezi studiul de caz Arad).

În **Călărași**, Grupul de Lucru Mixt este o structură formată la inițiativa Biroului Județean pentru Romi, fiind alcătuită din: reprezentanți ai instituțiilor deconcentrate (Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, Poliția, Inspectoratul Școlar, consilierul pentru problemele romilor, un reprezentant al prefectului, un reprezentant al Biroului Regional 3 Sud Muntenia al ANR, reprezentanți ai ONG-urilor roma, experți locali romi, profesori romi, mediatori școlari, mediatori sanitari). Președintele GLM este subprefectul județului. În Călărași, acest GLM nu s-a mai întrunit din 2008, dar, conform planificării existente la prefectură, în data de 19 octombrie 2009, urma să fie

constituit. *"Din păcate, acest GLM a fost un grup de lucru formal și datorită atitudinii fostului consilier al prefectului pe problema roma (reprezentantul BJR de până în 2009), care nu era dispus să discute cu reprezentanții roma".*

În **Cluj**, Grupul de Lucru Mixt a fost înființat prin Hotărârea Consiliului Județean în februarie 2003. Grupul de Lucru Mixt la nivelul județului Cluj este format din reprezentanți ai serviciilor publice descentralizate. Pentru eficientizarea Grupului de Lucru Mixt au fost create comisii de specialitate, după cum urmează: administrație și dezvoltare comunitară; locuințe; securitate socială; sănătate; economic; justiție și ordine publică; protecția copilului; educație; cultură și culte. Aceste comisii au fost alcătuite la înființarea Grupului de Lucru Mixt la nivelul județului Cluj, ca urmare a exprimării intereselor și în baza experienței organizațiilor participante.

La întâlnirile GLM participă în mod regulat organizațiile neguvernamentale ale romilor, serviciile publice descentralizate și persoane delegate ale comunităților de romi.

Întâlnirile se organizează frecvent, la un interval de două luni, dar sunt și cazuri excepționale când sunt organizate lunar (în ultimul an au avut loc 5 întâlniri ale grupului). GLM-ul în Cluj nu este factor de decizie la întâlnirile periodice, ci doar un cadru în care se discută problemele din județ.

În **Galați**, Grupul Local Mixt (GLM) a fost constituit în 2006 și are în componență directori generali sau adjuncți ai celor mai importante instituții din administrația deconcentrată și autorități locale și județene. Grupurile locale au fost înființate conform legii și au în componență mediatori sanitari, mediatori școlari, experți romi și consilieri locali de minoritate roma. Prezența unor angajați cu atribuții clare și care au o bună cunoaștere a profilului comunității a crescut calitatea implicării locale în proiectele destinate romilor. La nivel local și județean, reprezentanții romilor admit că grupurile locale sunt funcționale datorită implicării specialiștilor în problematica roma de la nivel local. Numărul membrilor din comunitate activi și utili grupului local este foarte redus (ex., din 30 de membri, doar 5-6 participă la întrunirile periodice).

În Galați, GLM județean nu a fost perceput ca o sarcină pur formală, ci este o structură funcțională în care instituțiile participante își adaptează intervențiile în funcție de prioritățile stabilite la nivelul strategiei județene. De asemenea, GLM facilitează crearea unor relații de colaborare pentru intervenții la nivelul comunităților de romi. Singura sugestie ar fi specializarea persoanelor care reprezintă

---

instituțiile județene și angajarea acestora doar în activități destinate populației de minoritate roma.

În anul 2001, odată cu constituirea BJR, s-a organizat la nivelul județului **Vaslui** Grupul de Lucru Mixt Județean pentru Romi (GLM), care funcționează în baza unui ordin al prefectului, reînnoit anual. Secretariatul Grupului de Lucru Mixt Județean pentru Romi este asigurat de instituția prefectului și are atribuția de a întocmi procese-verbale în care sunt consemnate toate subiectele discutate în cadrul întâlnirilor. În componența GLM intră reprezentanții desemnați ai instituțiilor publice deconcentrate, reprezentanți ai societății civile, mediatori sanitari comunitari. În anul 2009, GLM a avut un număr de 7 întâlniri. La nivelul județului s-a reușit angajarea a 4 experți locali roma.

Instituțiile care fac parte din GLM sunt instituțiile deconcentrate existente la nivelul județului: Consiliul Județului Vaslui, Inspectoratul Teritorial de Muncă Vaslui, Casa Județeană de Pensii Vaslui, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Vaslui, Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Vaslui, Inspectoratul de Poliție al Județului Vaslui, Direcția de Sănătate Publică Vaslui, Casa de Asigurări de Sănătate Vaslui, Direcția de Muncă și Protecție Socială Vaslui, Inspectoratul Școlar al Județului Vaslui, Inspectoratul de Jandarmi al Județului Vaslui.

În tabelul următor am inclus situația Birourilor Județene pentru Romi și a Grupurilor Locale Mixte din cele 5 județe.

Structuri de implementare a Strategiei la nivel județean

	Arad	Călărași	Cluj	Galați	Vaslui
BJR	A fost reconstituit în anul 2006. În prezent, BJR Arad nu are niciun angajat, activitatea acestuia fiind gestionată de un șef de serviciu din cadrul prefecturii, persoană responsabilă și de activitatea Grupului de Lucru Mixt (GLM). 9 experți sunt angajați în cadrul administrației comunităților locale cu populație de romi importantă. <i>Dificultăți:</i> Absența consilierului roma întârzie funcționarea reală a Biroului.	Și-a început activitatea în 2002. Nu este o structură instituțională creată formal prin hotărâre a prefectului, doar în cancelaria prefectului există un consilier care se ocupă de problematica romilor. La nivel local sunt angajați 16 experți locali roma. <i>Dificultăți:</i> Consilierii roma din cadrul cancelariei prefectului sunt angajați ai Ministerului Administrației și Internelelor, ei ar trebui să implementeze Strategia de îmbunătățire a situației romilor la nivel local, nefiind însă responsabili în fața Agenției Naționale a Romilor, respectiv a Birourilor Regionale ale acesteia.	S-a înființat în județul Cluj în aprilie 2002. Biroul Județean are 5 membri și doar consilierul pe problemele romilor are activități exclusive. <i>Dificultăți:</i> Lipsa resurselor materiale și capacitatea extrem de limitată în luarea deciziilor restricționează posibilitatea consilierului de a lucra eficient. Toate deciziile trec prin filtrul aprobării nivelurilor ierarhice superioare din cadrul prefecturii (este imposibilă adoptarea unor reacții imediate sau eficiente în situații de criză).	Funcționează din 2001. Acționează în momentul de față ca mediator între instituțiile locale și cele județene. Numărul mare de specialiști angajați pe funcții dedicate domeniului roma reflectă eforturile BJR de a crea structuri permanente la nivel local și de a crește intervențiile în comunitățile dezavantajate. În 21 de comunități din județ există expert roma angajat. <i>Dificultăți:</i> Limitarea surselor de finanțare la cele externe și numărul mic al persoanelor specializate pe problematica roma din cadrul Biroului.	Funcționează din anul 2001. În componența BJR sunt 2 specialiști, unul fiind angajat special pentru problemele romilor. La nivel județean s-au angajat 4 experți locali roma. <i>Dificultăți:</i> Personal insuficient pentru monitorizarea și evaluarea implementării actelor normative care privesc romii și limitarea surselor de finanțare la fondurile europene. Slaba capacitate a membrilor BJR de a lua decizii.

	Arad	Călărași	Cluj	Galați	Vaslui
GLM	Membrii sunt persoane angajate în prefectură. <i>Dificultăți:</i> Există doar formal, în ultimii 4 ani membrii GLM s-au întâlnit doar de trei ori.	Grupul de Lucru Mixt este o structură formată la inițiativa Biroului Județean pentru Romi, fiind alcătuită din: reprezentanți ai instituțiilor deconcentrate, consilierul pentru problemele romilor, un reprezentant al Biroului Regional 3 Sud Muntenia al ANR, reprezentanți ai ONG-urilor roma, experți locali romi, profesori romi, mediatori școlari, mediatori sanitari. Ultima întâlnire a avut loc în 2008. <i>Dificultăți:</i> GLM este un grup de lucru formal și datorită atitudinii fostului consilier al prefectului pe problema roma (renperentantul BJR până în 2009).	Grupul de Lucru Mixt a fost înființat în 2003. GLM la nivelul județului Cluj este format din reprezentanți ai serviciilor publice descentralizate. GLM Cluj funcționează organizat pe comisii: administrație și dezvoltare comunitară; locuințe; securitate socială; sănătate; economic; justiție și ordine publică; protecția copilului; educație; cultură și culte. <i>Dificultăți:</i> Persoanele care compun GLM nu au întotdeauna putere de decizie în instituția pe care o reprezintă și, implicit, nu se pot angaja pentru anumiți măsuri/schimbări. De asemenea, o problemă o constituie și faptul că GLM, ca structură, nu dispune de fonduri proprii și nu poate demara proiecte.	A fost constituit în 2006 și are în componență directori generali sau adjuncți ai celor mai importante instituții din administrația deconcentrată și autorități locale și județene: GLM județean nu a fost perceput ca o sarcină pur formală, ci este o structură funcțională în care instituțiile participante își adaptează intervențiile în funcție de prioritățile stabilite la nivelul strategiei județene. De asemenea, GLM facilitează crearea unor relații de colaborare pentru intervenții la nivelul comunităților de romi. <i>Dificultăți:</i> Personalul care face parte din componența GLM nu are întotdeauna în instituția de bază activități destinate populației roma și, mai departe, se află în incapacitatea de a pune în practică deciziile Grupului.	S-a organizat pentru prima dată în 2001. Secretariatul Grupului de Lucru Mixt Județean pentru Romi Vaslui este asigurat de instituția prefectului, iar în componența GLM intră reprezentanții desemnați ai instituțiilor publice deconcentrate, reprezentanți ai societății civile, mediatori sanitari comunitari. În anul 2009, GLM a avut un număr de 7 întâlniri. <i>Dificultăți:</i> Personalul instituțiilor implicate în GLM nu sunt persoane angajate special pentru problemele romilor.

MECANISME ȘI ACTORI PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI LA NIVEL LOCAL

La nivel local, cele mai importante structuri implicate în implementarea Strategiei sunt experții locali, mediatorii sanitari și mediatorii școlari.

Experții (consilierii) locali pentru romi sunt persoane care lucrează la nivelul primăriilor. Experții (consilierii) locali sunt responsabili pentru desfășurarea în plan local (comună, oraș etc.) a acțiunilor ce vizează îmbunătățirea situației romilor, având o dublă subordonare: (a) față de BJR și (2) față de primar. Potrivit Strategiei, experții locali reprezintă principalii mediatori dintre autoritățile locale și romii din diferitele comunități locale. În conformitate cu Planul de măsuri al Strategiei (HG nr. 430/2001), acești experți (sau consilieri) locali sunt numiți la nivelul acelor primării unde organizațiile romilor solicită acest lucru, iar sarcina lor este, în principal, aceea de a elabora Planul local de acțiune pentru romii din comunitatea locală respectivă. MAI menționează că experții locali pentru problemele romilor au fost angajați în localitățile în care organizațiile romilor au solicitat acest lucru. Principala problemă pe care instituția experților locali pentru romi a întâmpinat-o a fost aceea reprezentată de "reținerea" anumitor primari de a angaja noi salariați pentru ocuparea acestor poziții sau de a însărcina persoane deja angajate în primărie cu atribuțiunile expertului local pentru romi; totuși, după evidențele OPR/ANR, nu există niciun caz documentat în care o organizație a romilor să fi solicitat înființarea unui post de expert local într-o primărie, iar primarul (sau consiliul local etc.) să fi refuzat oficial sau neoficial această solicitare.

(Guvern, ANR, 2005)

Noua instituție a mediatorului sanitar reprezintă rezultatul unui parteneriat durabil, desfășurat pe parcursul mai multor ani (din 1997 până în prezent), între instituții ale administrației centrale și locale, pe de o parte, și societatea civilă a romilor, pe de altă parte. Formarea acestora s-a efectuat de către Centrul Romilor pentru Intervenții Sociale și Studii (Romani CRISS), în parteneriat cu direcțiile de sănătate publică județene. (...) Mediatorul sanitar este persoana care realizează legătura dintre romii din comunitățile locale, pe de o parte, și sistemul medico-sanitar, pe de altă parte; o deosebită atenție este acordată înscrierii persoanelor defavorizate, inclusiv romii, la medicul de familie. Au fost semnate mai multe protocoale de parteneriat și colaborare între Ministerul Sănătății și Direcțiile Județene de Sănătate, pe de o parte, și organizații ale romilor, pe de altă parte.

(Guvern, ANR, 2005)

În cele 5 județe incluse în studiu, s-a urmărit dezvoltarea structurilor de implementare a Strategiei la nivel local și s-au ales pentru acest demers câte două comunități. Se poate vorbi despre diferențe relativ mari în ceea ce privește acest aspect, unele județe având structuri romi bine dezvoltate și rezultate bune la nivelul obiectivelor Strategiei, în timp ce altele se află la stadii incipiente. În ultima parte a acestui capitol vom discuta pe larg și despre principalii factori care explică aceste diferențe.

În județul **Arad** sunt angajate 9 persoane experți locali, iar activitățile lor sunt: sprijinirea romilor în întocmirea dosarelor pentru acordarea venitului minim garantat, obținerea actelor de identitate, completarea unor dosare pentru analfabeți, implicarea în rezolvarea problemelor urgente apărute (decese, înmormântări), când e necesar sprijinul primăriei prin ajutoare de urgență, sprijinirea cadrelor didactice în prevenirea abandonului școlar, înregistrarea persoanelor care au de efectuat ore pentru ajutorul social. Colaborarea cu comunitatea locală se realizează ușor, deoarece majoritatea experților sunt și lideri locali în comunități. De asemenea, la nivelul municipiului Arad există mai multe persoane de minoritate roma angajate în structurile publice: asistent social în cadrul Direcției de Dezvoltare și Asistență Comunitară, consilierul primarului pe problematica romilor, doi profesori de limba romani și două mediatore sanitare.

Prima comunitate din județ inclusă în studiu a fost cea din **cartierul Drăgășani** din municipiul Arad. Romii de aici sunt în mare majoritate tradiționali, care vorbesc limba romani. Aici, principala problemă a populației de minoritate roma o constituie sărăcia cauzată de lipsa cronică a unui loc de muncă stabil. Pe de altă parte, pentru cei care și-au construit case fără autorizații de construcție sau au ocupat anumite case fără forme legale, derivă o serie de probleme, începând cu lipsa actelor de identitate corelată cu lipsa unui domiciliu stabil legal recunoscut.

În comunitate există un mediator sanitar rom și doi profesori de limbă romani. Aceștia reprezintă resursele umane locale de minoritate roma implicate, într-un cadru instituțional, în implementarea Strategiei pentru romi în acest cartier al Aradului. La nivelul cartierului Drăgășani funcționează două proiecte destinate copiilor și tinerilor romi: Complexul Social Multicultural „Curcubeu” și Proiectul pentru prevenirea formării găștilor de cartier. Obiectivele vin să răspundă problemelor sociale din comunitate, primul prin prevenirea abandonului școlar și al doilea prin orientarea tinerilor către activități cultural-educaționale, în speranța reducerii infracționalității. Primul proiect, care a fost început încă din 1995, funcționează în continuare, fiind finanțat de la buget, cel de al doilea și-a diminuat activitatea de la finalizarea finanțării FRDS.

Cea de a doua comunitate din Arad o reprezintă comuna Mișca, satul **Vânători**. În Vânători, problema romilor este sărăcia, explicată cel mai adesea prin lipsa de ocupație a etnicilor, dar și prin lipsa pământului agricol care ar fi putut fi o sursă de venit. Nivelul redus de educație și slaba calificare profesională sunt doi dintre factorii ce îngreunează accesul romilor pe piața muncii, în condițiile existenței unei oferte de locuri de muncă relativ consistente în localitățile din vecinătate. Un alt element care îngreunează rezolvarea socială a problemelor comunității îl constituie vulnerabilitatea socială generată de numărul mare al copiilor din familii.

În Vânători nu există niciun fel de comisie în cadrul structurilor publice cu relevanță în problematica romilor, asistentul social ocupându-se cu aceasta. Nu există nicio persoană de minoritate roma aleasă în Consiliul Local al comunei Mișca.

Există un singur etnic rom angajat în cadrul Primăriei din comuna Mișca pe post de paznic. În urmă cu 5 ani, el lucra și ca mediator școlar în proiectul PHARE *Asigurarea accesului la educație al grupurilor dezavantajate, cu focalizare pe romi*. Pentru că nu și-a completat studiile (are 8 clase), cu toate că a fost încurajat să o facă, nu a mai putut fi angajat în cadrul Primăriei Mișca pe același post. S-a încercat introducerea în organigrama Consiliului Local Mișca a unui post de expert local pentru romi cu bugetare pentru anul 2009, dar nu s-a reușit.

Proiectele derulate în comunitate s-au axat pe educație, unul dintre proiecte fiind de educație a adulților prin cursuri de alfabetizare "A doua șansă", iar cel de al doilea, un proiect PHARE denumit *Asigurarea accesului la educație al grupurilor dezavantajate, cu focalizare pe romi*. Acest proiect a presupus înființarea unui centru de zi pentru copiii romi de vârstă școlară, obiectivul fiind prevenirea abandonului școlar.

În județul **Călărași** există 16 persoane formate ca experți locali romi. Nu au putut fi încadrați experți locali romi în cadrul administrațiilor locale, pe de o parte, din cauza nivelului scăzut de școlarizare al acestora, pe de altă parte, din cauza voinței politice locale. În plus, dacă indivizii din comunități nu s-au declarat la recensământ a fi romi, autoritățile locale nu au putut fi obligate să angajeze experți locali romi. În unele comune, experții locali romi nu sunt etnici romi.

Cele două comunități roma incluse în studiu în județul Călărași sunt Dor Mărunt și Sărulești. **Dor Mărunt** este o comunitate netradițională de romi, cu o rată mare a sărăciei (peste 75% din populație beneficiază de ajutor social). În comunitate nu există structuri roma la nivel local. În urma implementării proiectului „Împunternicirea comunităților de romi pentru influențarea și monitorizarea agendelor locale în România”, proiect al Agenției „Împreună”, s-a dorit încadrarea unui expert local rom în cadrul administrației publice locale, dar nu s-a mai putut face acest lucru

din cauza schimbărilor legislative și a reducerilor bugetare. Liderul rom al comunității din satul Dor Mărunt este încadrat la primărie pe post de muncitor necalificat, care se ocupă însă de problematica roma.

La nivelul acestei comunități s-a încercat inițierea unui proiect de dezvoltare, dar fără a se finaliza demersul. De asemenea, vizitele în teren au arătat că în această comunitate Strategia de îmbunătățire a situației romilor nu este cunoscută de către reprezentanții autorităților publice locale.

Cea de a doua comunitate, **Sărulești**, este o comunitate tradițională seminomadă, populată în proporție de peste 80% de romi căldărari (au ca ocupație prelucrarea de metale). Aici se poate delimita un model pozitiv de reprezentare a populației de romi. De asemenea, Strategia pentru îmbunătățirea situației romilor este bine cunoscută la nivel local. La nivel local există din noiembrie 2008 un expert local rom încadrat la primărie. Încadrarea acestui expert rom a facilitat comunicarea cu comunitatea romilor căldărari. Expertul rom îi ajută pe membrii comunității roma să își întocmească actele necesare pentru obținerea ajutoarelor de căldură, a venitului minim garantat și îi îndrumă către instituțiile care le pot rezolva diversele probleme. Există, de asemenea, un grup local de inițiativă. A fost înființat cu ocazia proiectului Agenției „Împreună”, „Împuternicirea comunităților de romi pentru influențarea și monitorizarea agendelor locale în România”. Grupul a fost recunoscut la nivel local printr-o hotărâre a Consiliului Local. Grupul de inițiativă a fost activ și receptiv, implicându-se în identificarea problemelor comunității. Din acest grup de inițiativă face parte și liderul romilor. În comuna Sărulești există două organizații neguvernamentale: „Alegria” și „Tibișoi”, care este o asociație de binefacere. Asociația „Alegria” s-a implicat activ în inițierea și implementarea de proiecte comunitare pentru romi. În componența Asociației „Alegria” intră și romi. Începând cu anul 2000, în comuna Sărulești s-au desfășurat 7 proiecte pentru comunitatea de romi, având ca obiective: sprijinul pentru obținerea actelor de identitate, implicarea părinților romi în sprijinul participării școlare a copiilor, îmbunătățirea accesului romilor la facilitățile sociale și de infrastructură ale comunei, prevenirea căsătoriei și a sarcinii timpurii, înființarea unei grădinițe bilingve (romani-română), dezvoltarea mediului de afaceri local, alfabetizarea adulților romi. Rezultatele proiectelor sunt vizibile, în ultimii ani scăzând atât natalitatea, cât și rata abandonului școlar în comunitate.

În județul **Cluj** există experți locali pe problemele romilor în următoarele localități: Turda, Câmpia Turzii, Huedin, Apahida, Florești, Cluj Napoca și Cămărașu. Cele două localități incluse în analiză sunt Bonțida și Apahida. După cum se poate vedea, doar **Apahida** are angajat expert rom. *Expertul local pe problemele*

romilor se ocupă cu: medierea, consilierea, îndrumarea populației de romi și pentru aceasta colaborează cu diverse instituții, planifică activități legate de comunitate, monitorizează intervențiile făcute în comunitate, în cadrul unei echipe pluridisciplinare sau interdisciplinare, care deservește funcționarea autorităților publice locale și a comunității de romi. De aceea, *expertul local pe problemele romilor* intervine atât în cadrul instituțional, cât și în comunitate, la nivelul asigurării relației cu diverse servicii specializate: de asistență socială, educative, locative, de sănătate, de igienă, medicale etc. În **Bonțida** există la nivelul consiliului local doi consilieri romi aleși.

În toate comunitățile din județul **Galați** există specialiști angajați pentru domeniul intervenției în comunitățile de romi. Cei mai mulți sunt experții roma, prezenți în 21 de comunități, dintre care numai doi sunt angajați în baza cumulului de funcții.

Procesul creării rețelei de experți romi nu a fost lipsit de dificultăți. Inițial, primăriile au refuzat angajarea acestora sau au preferat numirea unui expert din rândul angajaților primăriei, în baza cumulului de funcții. Astfel, activitatea acestora în domeniul problematicei roma era mai degrabă opțională, cu responsabilități asumate selectiv. Prin efortul BJR s-a reușit angajarea majorității acestora pe poziții de expert roma, intenția fiind de a crea un echilibru al subordonării acestora față de primărie și BJR. Adesea sunt identificate situații în care primăriile încearcă să redefinească rolul experților, astfel încât aceștia să răspundă unor interese limitate ale reprezentanților autorităților locale.

Cele două comunități roma care au făcut parte din studiul nostru au fost Târgu Bujor și satul Podoleni (comuna Barcea). În **Podoleni**, situația romilor este una caracterizată de sărăcie în mare măsură (peste 50% din populație beneficiază de ajutor social) și în foarte mare măsură de lipsa activității aducătoare de venituri. Rolul cel mai important în comunitate îl au expertul roma și mediatorul sanitar, care preiau și atribuții suplimentare în implementarea proiectelor care se adresează comunității din Podoleni. Cele mai importante proiecte la nivel local au fost în domeniul infrastructurii. În comunitate funcționează o școală nouă, unde majoritatea elevilor sunt de minoritate roma. Abandonul școlar a fost redus în urma includerii comunității într-o serie de proiecte din ultimii ani, care au vizat domeniul educației.

Comunitatea din **Târgu Bujor** este o comunitate compactă, săracă, în foarte multe cazuri familiile roma locuind în condiții precare. În Târgu Bujor a fost format un grup de inițiativă ca rezultat al proiectului „Consolidarea capacității instituționale și dezvoltarea de parteneriate pentru îmbunătățirea percepției și situației romilor”. Grupul format inițial avea în componență 30 de membri (aproape jumătate dintre

famiile de romi aveau câte un reprezentant în grupul de inițiativă), însă numai șase dintre aceștia au fost activi și au participat la activitățile grupului. În Târgu Bujor au fost angajați specialiști în domeniul îmbunătățirii situației romilor, comunitatea fiind una dintre primele incluse în astfel de proiecte. În prezent, există expert roma, profesor de limbă romani (cu studii superioare), mediator școlar și mediator sanitar (ambii cu o vechime de 5 ani).

În județul **Vaslui** există un număr de 4 experți locali romi, toți fiind de minoritate roma. Experții locali funcționează la nivelul primăriilor și sunt responsabili pentru desfășurarea în plan local a acțiunilor de îmbunătățire a situației romilor. Ei se subordonează atât BJR, cât și primarilor. Experții locali pentru romi reprezintă principalii mediatori între autoritățile locale și comunitățile de romi. Cele mai frecvente probleme pentru care romii se adresează experților locali pentru romi sunt cele sociale, în special cele legate de întocmirea dosarelor privind acordarea venitului minim garantat, a alocației de sprijin, obținerea actelor de identitate/stare civilă/proprietate/înscrisoare a copiilor în procesul de învățământ.

Teișoru (com. Pușcași) reprezintă o comunitate săracă de romi, izolată, aflată la câțiva kilometri de cea din centrul comunei, pe un drum foarte greu accesibil. Romii din Teișoru sunt reprezentați la nivel local de un consilier local propus de către comunitate, care locuiește în comunitate, are suportul acesteia și este foarte aproape de autorități. De asemenea, în cadrul primăriei, sunt angajați doi mediatori sanitari, din care unul de minoritate roma. Nu există mediator școlar, dar, potrivit declarațiilor autorităților, ale membrilor comunității, nu sunt probleme deosebite legate de accesul la educație: nu există discriminare pe criterii etnice în școală, copiii de minoritate roma nu au mai multe absențe sau rezultate școlare mai slabe decât copiii majorității. Comunitatea de romi din **Negrești** este împărțită între două mici cartiere: Abator și Schinași, cel din urmă fiind și cel aflat în dificultate sporită. În Negrești există un consilier angajat la primărie pe problemele romilor și un lider rom angajat la SPAS.

Mediatorul sanitar

În județul **Arad**, din cele două comunități incluse în studiul de caz, doar comunitatea Drăgășani are mediator sanitar.

În județul **Călărași** există 2 mediatori sanitari încadrați, deși au fost școlarizate în total 8 persoane. Celelalte persoane nu au putut fi angajate din cauza lipsei unei metodologii clare de încadrare instituțională și lipsei fondurilor (inițial s-a apreciat că mediatorii sanitari trebuie să fie încadrați de Direcția de Sănătate Publică, apoi de medicii de familie). În niciuna dintre comunitățile incluse în studiul de caz nu există mediator sanitar angajat.

Există 9 localități în județul **Cluj**, atât din mediul urban, cât și din rural, în care activează mediatori sanitari angajați de primării. Rolul mediatorului sanitar este să ofere educație pentru sănătate și să îndrume medical persoanele care i se adresează. În cele două comunități, Bonțida și Apahida, nu s-au angajat încă mediatori sanitari.

În **Galați**, Biroul Județean pentru Romi a avut un rol activ și în implementarea proiectelor în urma cărora au fost angajați mediatorii sanitari, dar mai ales în procesul de preluare a acestora la nivelul Agenției Județene pentru Sănătate Publică. Din 25 de mediatori formați inițial au fost preluați 23, iar salariile acestora sunt asigurate de către AJSP. Angajarea mediatorilor sanitari a fost dificilă, fiind necesare intervenții repetate ale BJR la nivelul autorităților locale. BJR a girat inițial pentru angajarea mediatorilor, iar ulterior menținerea în funcție a acestora a fost susținută chiar de către primari, care au conștientizat importanța și impactul acestora la nivelul comunității. În ambele comunități studiate din județul Galați există angajat mediator sanitar.

În județul **Vaslui** își desfășoară activitatea un număr de 22 de mediatori sanitari care acordă servicii în localități (5 urbane și 10 localități rurale). Din acest total, 19 sunt de minoritate roma. În orașul Negrești își desfășoară activitatea 2 mediatori sanitari, în condițiile în care starea de sănătate a populației este în mod particular una foarte proastă. În Teișoru există un mediator sanitar și un asistent medical comunitar de minoritate roma.

Mediatorul școlar

În județul **Arad**, în niciuna din cele două comunități nu există mediator școlar. S-a încercat introducerea în organigrama Consiliului Local a unui post de mediator școlar pentru comunitatea de romi Drăgășani, cu bugetare pentru anul 2009, dar nu s-a realizat acest lucru. La Școala „Ștefan Cicio Pop” din cartier, unde elevii romi sunt majoritari, există însă doi profesori de limba romani.

În **Călărași** există 2 mediatori școlari aflați în subordinea Centrului de Resurse și Activități Educaționale. Acești doi mediatori școlari au fost încadrați astfel: un mediator școlar în cadrul Colegiului „Ștefan Bănulescu” Călărași și unul în localitatea Răzvani. Deși au fost 12 persoane formate pentru a deveni mediatori școlari, numai două dintre acestea au fost încadrate. În județ există și profesori de limba romani (21 de cadre didactice roma) care nu sunt încadrați din cauza lipsei unei metodologii clare de titularizare; dintre ei mai activează numai 5. La nivel județean, în Călărași, există inspector școlar pentru romi, angajat cu cumul de funcții. Nici în Sărulești, nici în Dor Mărunt un există mediator școlar. În Sărulești există

angajat un cadru didactic rom, care își derulează activitatea în cadrul grădiniței bilingve.

La nivelul județului **Cluj** există un inspector școlar rom și 22 de mediatori școlari. Există mediator școlar în Apahida, iar rolul acestuia este de a consilia părinții, dar și elevii. Aceste activități de consiliere au ca principal subiect importanța absolvirii învățământului obligatoriu. Mediatorul efectuează vizite periodice în comunitatea de romi pentru a informa părinții elevilor cu privire la situația școlară a copiilor (note, absențe, comportament).

În județul **Galați**, mediatori școlari există în doar cinci comunități (Ivești, Buciumeni, Galați, Tecuci, Tg. Bujor). Pe parcursul anului 2010 există promisiunea că vor mai fi angajați alți patru mediatori școlari. De asemenea, a fost creat un centru de resurse la Inspectoratul Școlar Județean, cu suportul Consiliului Județean. Dintre cele două comunități incluse în studiul nostru, doar în Târgu Bujor există mediator școlar.

La ora actuală, în județul **Vaslui** își desfășoară activitatea un număr de șapte mediatori școlari (Rediu, Gherghești, Doagele, Brodoc, Băcești, Fâstâci și Școala nr. 1 din Vaslui). În județul Vaslui au fost formați și au activat mediatori școlari și în localitățile: Zorleni, Dumești, Focșasca, Băcani și Gârceni, unde există un număr semnificativ de romi, dar, din lipsa resurselor financiare, aceștia nu mai profesază în prezent. În niciuna dintre localitățile incluse în studiul de caz nu există mediator școlar angajat.

Factori de succes în aplicarea Strategiei

La nivel central/județean

- Planificarea a presupus încă de la început definirea corectă a situației critice a unei părți importante a populației roma din România, care trăiește în condiții de viață precare și care are șanse reduse de a ieși din această situație fără a fi ajutată.
- Un element foarte important îl reprezintă crearea unei structuri articulate de intervenție instituțională și arondarea de responsabilități la nivel central, județean și local pentru îmbunătățirea situației romilor.
- Facilitarea accesării de fonduri pentru îmbunătățirea situației romilor.
- Implicarea autorităților publice la nivel județean în rezolvarea problemelor romilor (scrierea și implementarea de proiecte pentru romi).
- Diversitatea intervențiilor, element care a permis acoperirea tuturor domeniilor deficitare pentru viața comunităților de romi.

La nivel local

- Tipul de comunitate. S-a observat că în comunitățile puternic tradiționale s-a lucrat mai greu, fiind foarte dificilă implementarea de proiecte; aici propunerile trebuie să vină de la autorități, membrii comunității adoptând roluri pasive. Comunitățile tradiționale au fost mai receptive și deschise către proiecte noi.
- Un alt avantaj al angajării personalului cu atribuții în problematica roma este cunoașterea reală a priorităților comunității și ajustarea intervențiilor la specificul acesteia. De asemenea, personalul specializat asigură buna implementare a proiectelor, prin monitorizarea permanentă a acestora.

Factori de insucces*La nivel central/județean*

- Strategia este prea generală și nu oferă răspunsuri concrete unor situații reale cu care se confruntă unele persoane de minoritate roma.
- Lipsa bugetului estimat pentru implementare, dar și a unor actori capabili să pună în operă planurile de acțiune de la nivel județean și local.
- Lipsa termenelor ferme a determinat, de asemenea, întârzieri sau chiar amânări ale acțiunilor planificate.
- Numărul mic al resurselor umane responsabile de problematica roma la nivelul instituțiilor deconcentrate este un factor care a dus la implementarea Strategiei într-o măsură destul de redusă.

La nivel local

- Parte din experții locali romi nu sunt de minoritate roma și nu cunosc foarte bine problemele comunității. Pe de altă parte, în comunități nu există suficiente persoane care să fie eligibile din punct de vedere al educației pentru a ocupa posturile de expert roma sau mediator.
- Absența unor lideri romi recunoscuți de comunitate și care să se implice în implementarea proiectelor este un factor care a diminuat impactul măsurilor realizate.
- Slaba reprezentare a societății civile și politice roma în teritoriu, deoarece nu a existat suport în lupta pentru interesele romilor.
- Atitudinea autorităților publice locale care nu au fost deschise la implementarea unor proiecte dedicate romilor.

- Problemele legislative legate de subordonarea personalului care se ocupă de problematica roma au favorizat implementarea unui număr mic de măsuri pentru romi.
- Lipsa unor persoane resursă la nivelul comunităților.

ROLUL SOCIETĂȚII CIVILE ROME ÎN IMPLEMENTAREA STRATEGIEI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A SITUAȚIEI ROMILOR DIN ROMÂNIA

Deși conceptului de societate civilă încă i se mai caută o definiție unanim acceptată, el reprezintă un instrument din ce în ce mai des folosit atunci când ne referim la construcția, dezvoltarea și susținerea unui proces democratic care să aibă în vedere participarea cetățeanului la procesul de luare a deciziei.

La origini, termenul de “societate civilă” definește ansamblul membrilor unei comunități distincte atât de societatea politică, religioasă, cât și de cea militară, dar cărora membrii comunității le deleagă anumite puteri.

În contextul creșterii continue a complexității societății moderne, este nevoie din ce în ce mai mult ca democrația reprezentativă să fie întărită printr-un dialog cât mai strâns între autoritățile publice și o societate civilă cât mai organizată și structurată. Stabilirea unui dialog constructiv între aceste două structuri, cea politică și cea civică, devine o necesitate, mai ales în cazul țărilor aflate în plin proces de aliniere la provocările impuse de statutul de țară membră a UE – caz în care se află și România.

Conform unor surse diferite, numărul organizațiilor neguvernamentale rome din România este estimat ca fiind de aproximativ 400, cu o rată de creștere anuală de 10%. Dacă ar fi să luăm în considerare doar organizațiile care au activități relativ permanente și dispun de un staff, de sediu, au acces la mijloace de comunicare (telefon, fax, internet etc.) și intră în “competiția ONG-istică”, numărul de ONG-uri cu adevărat active nu depășește cifra de 30.

O altă caracteristică a sectorului nonprofit al romilor din România este că acesta rămâne unul predominant rural: din numărul total de ONG-uri, cele localizate în mediul rural reprezintă între 60% și 70%. De asemenea, și distribuția geografică rămâne una inegală, județele din sud-estul României, de exemplu, prezentând o rată foarte scăzută a vieții asociative.

Prezența ONG-urilor rome în zona de *advocacy*, elaborarea și implementarea politicilor sociale în favoarea romilor au cunoscut în ultimii ani un real progres; din ce în ce mai frecventă este organizarea unor campanii de presă și a unor dezbateri publice, pe teme de interes general (educație, lipsa actelor de identitate, migrație, sănătate, ocupare profesională, habitat etc.).

O problemă importantă este aceea a colaborării dintre sectorul public-guvernamental și sectorul civic în interiorul mișcării romilor. Una dintre cele mai importante inițiative care au vizat dezvoltarea colaborării între instituțiile politic-guvernamentale și cele rome este formarea Convenției-cadru a romilor (1997); în perioada 1998-2000, aceasta s-a transformat în Grupul de Lucru al Asociațiilor de Romi (GLAR). Interesul comun al celor două segmente l-a constituit organizarea pentru elaborarea Strategiei de îmbunătățire a situației romilor din România, asumată de Guvernul României în aprilie 2001. Nu ar trebui trecut cu vederea faptul că Strategia pentru romi, în forma asumată în anul 2001, a fost rezultatul direct al unui dialog permanent între cele două structuri.

Interesul decidenților guvernamentali pentru rezolvarea problemelor cu care se confruntă romii din România, dublat de un proces consistent de lobby și advocacy susținut de către reprezentanții ONG-urilor rome active, a condus și la constituirea unor departamente guvernamentale specializate. În 1997, s-a format Departamentul pentru Minorități Naționale, în care a funcționat Oficiul Național pentru Romi, preluat în 2001 de Ministerul Informațiilor Publice cu aceeași denumire; transformat în Oficiul pentru Problemele Romilor în 2003, actualmente instituția poartă denumirea Agenția Națională pentru Romi. Toate schimbările de denumire au adus cu ele și o schimbare de structură și responsabilități, astfel încât, în acest moment, ANR este sau mai bine spus ar trebui să fie principala structură guvernamentală de reprezentare a intereselor minorității romilor din România.

Cu toate acestea, după asumarea de către Guvernul României a propunerilor realizate de către reprezentanții societății civile rome reunite în GLAR pentru realizarea Strategiei de îmbunătățire a situației romilor din România în anul 2001, rolul acestora în sfera de "consultare" a fost din ce în ce mai slab. Rapoartele de țară realizate de către Comisia Europeană în faza de preaderare a României la Uniunea Europeană, începând cu anul 2002, critică în mod constant politizarea excesivă a implementării Strategiei de îmbunătățire a situației romilor și atrage atenția asupra necesității de implicare a ONG-urilor rome în procesul de monitorizare și regândire a Strategiei. În ciuda acestor aspecte, Planul general de măsuri realizat în anul 2005, respectiv 2007 a implicat în mică măsură reprezentanții ONG-urilor rome, fapt care a generat reacții publice ale acestora, în care se denunță slaba cooperare a Guvernului cu societatea civilă roma.

Se naște totuși o întrebare: a fost (este) Strategia pentru romi un punct important pe Agenda ONG-urilor rome? Cu excepția unui raport realizat de către CRCR în anul 2005 (EUMAP), care analizează stadiul de implementare a acestei

politici la nivelul câtorva județe și localități-țintă, în cei aproape 9 ani de implementare, ONG-urile rome nu au realizat un raport de evaluare comprehensivă a stadiului de implementare a Strategiei pentru romi. Au existat totuși câteva rapoarte pe domenii sectoriale de intervenție, realizate de ONG-uri active în acel domeniu (pe domeniul sănătate – Romani CRISS, ocupare – Agenția „Împreună” etc.), fără însă să se aibă în vedere Strategia “ca un tot”. Nici măcar raportul MIP din anul 2003 privind stadiul de implementare a Strategiei naționale pentru îmbunătățirea situației romilor, raport considerat de către reprezentanții societății civile rome nerealist și “serios cosmetizat”, nu a generat un “shadow report”, în care să se facă publice contraargumente serioase la realizările menționate de raportul guvernamental.

Mai mult decât atât, trebuie să avem în vedere că ONG-urile rome capabile să pună în aplicare un proces de monitorizare a politicilor publice pentru romi sunt relativ puține, sunt localizate în general în orașele foarte mari și, cu foarte puține excepții, comunică destul de greu între ele. Conceptul de “networking” este de foarte multe ori un slogan utilizat de ONG-uri, chiar dacă încercările repetate de a continua munca începută de GLAR (formarea Cartel RO 430, Consiliul Consultativ al Organizațiilor Rome, Alianța Civică a Romilor din România etc.) fie au eșuat, fie sunt în plin proces de întărire organizațională.

A minimaliza însă rolul ONG-urilor rome în implementarea Strategiei pentru romi ar fi o greșeală, mai ales având în vedere faptul că “marile realizări” (mediatorii sanitari, măsuri active de ocupare, grădinițe bilingve, programe de pregătire a funcționarilor care lucrează în implementarea Strategiei etc.) au fost gândite, realizate și finanțate de către acestea. Această realitate se datorează și faptului că, de multe ori, ONG-urile sunt nevoite să își ajusteze activitățile în funcție de politicile de finanțare ale donatorilor existenți pe piață.

Una dintre principalele caracteristici ale pieței donatorilor activi în România este că aceștia promovează “oferirea de servicii la nivel comunitar” în detrimentul întăririi societății civile pentru realizarea unui proces continuu de monitorizare și influențare a agendelor publice locale și centrale.

Cu toate că furnizarea serviciilor de către ONG-urile rome este în creștere, acestea nu corespund întotdeauna nevoilor comunităților de romi. Marea majoritate a finanțatorilor “impun” politicile de finanțare, domeniile de intervenție și prioritățile încă din momentul lansării fondurilor, de multe ori limitând atât aria de intervenție, cât și numărul actorilor sociali care se pot înscrie în licitații.

Cu toate acestea, finanțatorii internaționali sunt cei care au sprijinit organizarea sectorului civic al romilor și au reprezentat, până de curând, principala sursă de finanțare a domeniilor lor de activitate. În perioada 2000-2004, s-a înregistrat o scădere a granturilor oferite de aceștia, paralel cu creșterea fondurilor oferite de Uniunea Europeană, pentru care competiția și puterea de absorbție în general și în cazul organizațiilor romilor în special este extrem de scăzută.

În sectorul civic, susținerea financiară a fost preponderent alocată prin programele de finanțare oferite de către donatorii internaționali: UE, BM, Soros Foundation, Fundațiile Olandeze etc. și parțial prin contribuțiile autorităților locale la proiectele Comisiei Europene.

Chiar dacă schimbarea orientărilor donatorilor a determinat ONG-urile rome să își diversifice sursele de finanțare și să intre în competiție cu ONG-urile „nerome”, în viitor diminuarea granturilor oferite de către donatorii internaționali va avea efecte extrem de negative.

Fără o politică activă de sprijinire a sectorului civic, ONG-urile romilor vor trebui să-și readapteze obiectivele și strategiile de intervenție în funcție de politicile globale, în timp ce o mare parte dintre acestea vor fi inactive și ușor de atras în formarea unor coaliții cu pretenția că reprezintă numeric organizațiile romilor din România.

Cu toate acestea, sunt anumite idei pe care ONG-urile rome ar trebui să le dezvolte în mai mare măsură decât au făcut-o până acum. Printre acestea, putem enumera:

- evaluarea periodică a implementării politicilor publice care vizează îmbunătățirea situației romilor la nivel central și local, în baza unor indicatori comun agreeați între ONG-urile rome și reprezentanții instituțiilor guvernamentale;
- dezvoltarea unor „rețele de specialitate” ale societății civile rome care să susțină procesul de monitorizare a impactului politicilor sociale la nivel comunitar;
- dezvoltarea unor strategii de dezvoltare și profesionalizare a resursei umane active în interiorul ONG-urilor rome, dublată de strategii de atragere de voluntari;
- dezvoltarea unei strategii comune de lucru a ONG-urilor rome active, care să își propună întărirea (rolului) societății civile rome.

ARE STRATEGIA MĂSURI PENTRU EGALITATEA DE GEN?

Situația vulnerabilă a femeilor roma în diferitele domenii ale vieții sociale, relevată de altfel și în date recente¹, ne-a determinat să tratăm, într-un capitol al acestui raport, modul în care este abordată egalitatea de gen între femeile și bărbații din minoritatea roma. Și aceasta, pentru că Strategia pentru îmbunătățirea situației romilor, ca politică publică ce propune măsuri specifice pentru romi, trebuie să aibă o abordare diferită pentru femeile și bărbații de minoritate roma, în diverse domenii precum muncă, educație, cultură, securitate socială și justiție, pentru a reduce din decalajele existente între aceștia. Mai mult decât atât, pentru că este nevoie de o schimbare asupra modului în care femeile roma sunt văzute ca fiind prezente în anumite domenii ale vieții sociale în detrimentul altora.

Prin urmare, capitolul de față își propune să analizeze modul în care au fost abordate măsurile destinate femeilor roma în cadrul Strategiei, care au fost motivațiile ce au stat la baza adoptării acestor măsuri și cât anume din aceste măsuri s-a implementat. De asemenea, care sunt factorii care au stat la baza succesului sau insuccesului acestor măsuri și care sunt măsurile ce trebuie adoptate pentru a avea un impact real asupra femeilor roma.

Este important să menționăm, înainte de toate, faptul că Strategia a fost elaborată într-o perioadă în care politicile publice privind egalitatea de gen în România erau la un stadiu incipient, ANES² fiind în plin proces de organizare și stabilire a strategiei privind domeniul egalității de gen în România.

O analiză a situației femeilor roma în România este dificil de realizat, în condițiile în care o serie de date obiective lipsesc. Nu a existat o platformă de acțiune coerentă, iar marea majoritate a inițiativelor adresate femeilor roma au venit din partea societății civile, și acestea sporadice. Studiile elaborate în acest domeniu au venit mai mult ca reacție la diferitele fenomene sociale, fără continuitate și fără ecou în rândul politicilor publice. Măsuri timide privind îmbunătățirea situației femeilor roma în societatea românească au fost abordate și în cadrul Strategiei pentru romi, însă fără indicatori și pe domenii ce sunt deja bătătorite³.

---

¹ *Raportul Comisiei prezidențiale care arată date legate de situația pieței muncii, prostituție și trafic de persoane etc.*

² *ANES este instituția responsabilă cu aplicarea și respectarea egalității de șanse în politicile publice în România. A se vedea în acest sens și site-ul www.anes.ro.*

³ *A se vedea în acest sens domeniul C - Sănătatea comparativ cu celelalte domenii.*

Opinia publică românească continuă să fie dominată de imaginea femeilor rome reprezentată de mass-media¹, una plină de prejudecăți, stereotipuri, fiind adesea supuse marginalizării, discriminării rasiale și excluziunii sociale tocmai datorită acestor reprezentări negative. Stocul educațional al femeilor rome este unul redus, fiind motivat de componenta economică, dar și de căsătorie, ce reprezintă în mod cert încheierea traseului educațional. Astfel, studiul „Vino mai aproape. Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de azi”² vorbește despre inechitățile etnice în activitatea economică și în ocuparea forței de muncă, despre cercul vicios al lipsei educației și problema căsătoriilor timpurii ca motiv primordial al abandonului școlar în rândul tinerelor fete rome. Cele mai multe dintre ele sunt puse în imposibilitatea performării celor două roluri simultan: cel de mamă și cel de elevă. Rolurile de gen sunt caracterizate printr-o împărțire tradițională între parteneri: bărbatul cu banii și munca în afara casei, femeia cu gospodăria și copiii.

Studiul „Discriminarea multiplă în România”³ arată cum poziția femeilor rome în societatea românească este una extrem de vulnerabilă, din cauza multiplelor forme de discriminare cu care se confruntă la angajare, la păstrarea locului de muncă, în accesul la diferite servicii medicale, în relația cu autoritățile locale etc.

Pentru realizarea acestei analize, ne-am concentrat atenția asupra domeniilor vizate de Strategie, dat fiind că este dificil de analizat situația femeilor și bărbaților romi în România, în contextul în care studiile realizate până în prezent au fost elaborate pe domenii de interes general, fără a avea date cantitative care să conducă la fundamentarea unor politici publice.

Violența în familie, prostituția, traficul de persoane⁴, educația precară, discriminarea multiplă pe piața muncii, căsătoria la vârste fragede sunt doar o parte a dimensiunii problemelor cu care se confruntă femeile rome și care nu sunt abordate în Strategie sau văzute ca prioritare.

Atât Strategia modificată prin HG nr. 522/2006, cât și Planul național de acțiune pentru perioada 2006-2008 cuprind acțiuni referitoare la promovarea, elaborarea și implementarea de programe privind participarea femeii rome la viața publică și în sistemul educațional, măsuri ce urmăresc conștientizarea părinților și

---

¹ Barometrul de opinie publică 2007 al Fundației Soros România releva faptul că 50% din populația României nu ar accepta ca vecini etnici romi, pag. 85.

² Studiul a fost realizat prin programul PHARE 2004 „Consolidarea capacității instituționale și dezvoltarea de parteneriate pentru îmbunătățirea percepției și condițiilor romilor” finanțat de UE.

³ Studiu realizat de INCMPS și ANALIZE 2007 în cadrul Anului egalității de șanse pentru toți, program național coordonat de ANES.

⁴ Vezi Raportul Comisiei Prezidențiale pentru analiza riscurilor sociale și demografice în România.

impulsionarea tinerelor fete rome în vederea prevenirii abandonului școlar și a creșterii participării în învățământul gimnazial, măsuri ce vizează sănătatea reproducerii, precum și înființarea de centre de educație și informare pentru sănătatea familiei, principalii beneficiari fiind femeile.

Aceste măsuri trasate arată tipul de valori implicate în îmbunătățirea condiției femeii rome: cele ce țin de spațiul limitat al vieții publice, anume ocuparea, și cele ce țin de spațiul privat, îngrijirea copilului.

Unde regăsim femeile rome în Strategie?

Strategia tratează în mod unitar problemele romilor, pornind de la premisa că nu există diferențe între romi în cadrul comunităților, între femei și bărbați. Există câteva domenii care conțin măsuri bazate pe încurajare sau care promovează măsuri pentru femei rome. Analiza domeniilor abordate în care se propun măsuri specifice pentru femeile rome ne arată, așa cum spuneam, locul ce le-a revenit femeilor rome. Astfel, conform Planului de măsuri din Strategie, la domeniul sănătate se stipulează creșterea accesului la serviciile de sănătate, cu accent pe problematica de sănătate a femeilor rome și a copiilor. Măsuri ce vizează la modul indirect femeile rome sunt creșterea numărului de mediatorii sanitari¹, formarea de formatori în domeniul medierii sanitare și instruirea mediatorilor sanitari cu privire la combaterea discriminării față de romi. Aceste măsuri urmăresc mai degrabă dezvoltarea capacității unei structuri locale, însă încurajează și creșterea numărului de femei rome mediatore sanitare.

Domeniul economic și securitate socială arată la una dintre măsuri necesitatea elaborării unui program cu abordare incluzivă, cu accent pe încadrarea în muncă a femeilor rome. Este de altfel singura măsură pentru care ANES, ca instituție însărcinată cu asigurarea egalității de șanse în România, este responsabilă în cadrul Strategiei, anume cu implementarea unui program de abordare incluzivă în special pentru femei rome.

Un alt domeniu în care regăsim explicit femeile rome este protecția copilului, educație, cultură și culte, unde se identifică necesitatea evaluării participării femeilor rome în programe de protecție, ocrotire și educație a copilului.

Tangențial, prin acțiunile propuse, putem constata faptul că sunt incluse și femei rome. Spre exemplu, programul pentru mediatorii sanitari: în afara faptului că această poziție/funcție este destinată femeilor rome și că măsurile întreprinse de către mediatorii sanitari sunt în legătură cu identificarea problemelor de sănătate și alte

---

¹ Pentru postul de mediator sanitar au fost angajate doar femei (în mare majoritate rome).

probleme sociale asociate cu acestea, pregătirea înscrierii la medicul de familie, pregătirea campaniilor de vaccinare, diseminarea de informații privind sistemul de sănătate, igiena, contracepția, planificarea familială și îmbunătățirea comunicării cu personalul medical, nu sunt întreprinse alte măsuri, ca, spre exemplu, reglementarea ocupației de mediator sanitar, stabilitatea în muncă, profesionalizarea ei etc.

De asemenea, prin faptul că este abordată tematica discriminării în școli, introducerea unor discipline pentru prevenirea și combaterea discriminării în planul de curs al școlii, putem presupune ca este o măsură ce va afecta în mod benefic și femeile rome.

Impactul măsurilor privind egalitatea de gen în Strategie

Există o legătură între tipul de politici promovate pentru suportul femeilor și valorile implicate în fenomenul de poziționare a femeii în societate. Așa cum am arătat mai sus, pornind de la abordarea de tip unitar ce se relevă în Strategie, poate fi structurată următoarea concluzie: tipul de măsuri promovate centrate pe ocupare, încurajarea participării pe piața muncii, pus în comparație cu tipul de măsuri al spațiului privat, al îngrijirii și educării copilului, al sănătății familiei etc., relevă o serie de particularități culturale ale romilor, care intervin, influențând egalitatea de gen și rolul tradițional al femeilor rome.

Nu putem vorbi, din păcate, despre o perspectivă de gen în cadrul Strategiei, ci mai curând de câteva măsuri menite a încuraja/promova participarea femeilor rome în anumite domenii. Mai mult decât atât, dat fiind că nu există până la momentul acesta un raport de monitorizare și evaluare a stadiului de implementare a măsurilor cuprinse în Strategie, este greu de măsurat impactul acestora. Ce este însă cert este că aceste măsuri au fost reproduse la nivel regional/județean/local prin planurile regionale/județene/locale care respectă, din perspectiva de gen, aceeași linie trasată de către Strategie.

În educație¹ a crescut numărul fetelor rome care merg la școală, în timp ce în muncă numărul femeilor continuă să fie unul extrem de scăzut² și caracterizat în principal de *cursuri de calificare pentru meserii ce din păcate nu mai sunt de actualitate în România* (sublinierea mea). Educarea populației cu privire la activitățile femeilor de minoritate roma este necesară deoarece ele reprezintă un procent deloc neglijabil din populația țării, aspect neabordat în Strategie.

---

¹ Conform EUMAP 2007, „Acces egal la educație de calitate pentru romi”.

² Conform studiului „Vino mai aproape. Incluziunea și excluziunea romilor în societatea de azi”, p. 125.

În sănătate s-au luat măsuri pentru asigurarea informării cu privire la sănătatea copilului, igienă, planning familial, dar nu au fost luate măsuri pentru prevenirea sau tratarea afecțiunilor specifice femeilor (cancer de col uterin, cancer de sân, virusul HPV, afecțiuni cardiace, diabet – boli cu incidență mare în rândul femeilor).

Acțiunile ce privesc protecția socială, prin modul în care sunt structurate, mențin femeile romi în spațiul privat, în timp ce teme precum violența domestică, prostituția, traficul de persoane nu sunt tratate.

Cât de mult ajută mecanismul Strategiei pentru a aborda problemele femeilor și ale bărbaților din comunitățile de romi?

Structurile de implementare a Strategiei¹ înființate la nivel județean și regional au avut ca scop organizarea², planificarea și coordonarea activităților pentru îndeplinirea obiectivelor și sarcinilor din Planul general de măsuri. Mecanismul de funcționare a Strategiei precum și o serie de factori ce au influențat și influențează activitatea acestora sunt explicate mai pe larg în capitolele anterioare.

Am arătat mai sus argumentele pentru care Strategia nu are o perspectivă asupra egalității de gen. Cu toate acestea, este necesar să precizăm faptul că au fost întreprinse la nivel local anumite măsuri de către organizații civile sau autorități locale.

Mai trebuie menționat faptul că este nevoie de o analiză a componenței structurilor județene și locale, pentru a vedea în ce măsură prezența femeilor și bărbaților este echilibrată și dacă au aceștia cunoștințele și expertiza necesară pentru a iniția și implementa măsuri menite a îmbunătăți situația femeilor și bărbaților romi.

Conform Strategiei, este importantă includerea resursei umane în structuri pentru romi, inclusiv a femeilor romi în instituții de protecție, ocrotire și educare a copilului. În acest sens, au fost angajate mediatoarele sanitare.

Implementarea Strategiei la nivel local a dovedit faptul că existența unor structuri la nivel local nu este neapărat ingredientul pentru succesul unei măsuri.

Câți experți locali romi există și câți dintre aceștia sunt femei? Rolul lor nu este definit clar, ceea ce se lasă la aprecierea autorităților locale, care dau o cu totul altă interpretare rolului și misiunii experților locali. Faptul că nu sunt formați în tematici ce țin de egalitatea de șanse și asigurarea unui climat optim, cum sunt construite GLM-urile? Au în structură și femei romi? Se pun pe agendă și probleme specifice ce

---

¹ A se vedea capitolul Dezvoltarea instituțională a structurilor de implementare a Strategiei.

² Preluat din HG nr. 522/2006, p. 5.

țin de acestea? Acestea sunt doar câteva dintre aspectele ce trebuie analizate pentru a vedea în ce mod este tratată problema de gen.

Importanța tratării egalității de gen în Strategie

Relevantă pentru a determina gradul de importanță a măsurilor menite a asigura egalitatea de gen în comunitățile de romi este alocarea resurselor financiare. De asemenea, trebuie analizate și domeniile Strategiei către care s-au realizat investiții.

Strategia nu a fost bugetată, însă au existat fondurile PHARE de preaderare, care au permis implementarea unor măsuri din Strategie. Menționăm aceste surse de finanțare, dat fiind că statul român era obligat să aibă o contribuție financiară, contribuind în felul acesta la implementarea Strategiei conform obligațiilor asumate și, implicit, la îmbunătățirea situației romilor. Domeniile pe care s-au focalizat aceste măsuri au vizat în principal infrastructura locală, educația și sănătatea.

De asemenea, mai trebuie adăugat aici și sprijinul financiar ce a fost concentrat pe dezvoltarea instituțională, prin crearea unor serii de structuri care să fie ocupate de romi.

Aproximativ 1,6 milioane¹ de euro au fost alocate în 2003 de la bugetul de stat pentru 26 de proiecte de dezvoltare locală legate de Strategie. Putem spune că aceste domenii strategice au afectat în mod indirect femeile rome, prin faptul că s-au creat noi posturi de mediatore sanitare, au fost angajate și mediatore școlare sau profesoare de limba romani.

Ceea ce propunem prin acest document este o reorientare a domeniilor/ariilor de acțiune destinate femeile rome, pe care atât guvernul, prin politicile sale, cât și societatea civilă le-au întreprins până în prezent. Având în vedere că este nevoie de împuternicirea "vocii" acestora, pornind de la experiențe personale legate de spațiul public, este nevoie de investiție atât în structurile locale pentru romi, astfel încât să poată adresa problemele specifice femeilor și bărbaților romi, cât și de măsuri pentru implicarea femeilor rome în domenii² precum: administrație publică, comunicare și participare civică, justiție și ordine publică, educație și cultură.

Astfel, sunt necesare acțiuni care să vizeze:

- promovarea unor măsuri de conștientizare și combatere a stereotipurilor etnice și de gen;

---

¹ Monitorizarea implementării Strategiei la nivel local – CRRC.

² Domeniile preluate din Planul general de măsuri al Strategiei de îmbunătățire a situației Romilor, 2006-2008.

- dezvoltarea expertizei resursei umane de minoritate roma la nivel local, introducând elemente ce privesc egalitatea de șanse;
- îmbunătățirea cadrului instituțional sensibil la dimensiunea de gen (ex., coduri de conduită pentru angajatori, dezvoltarea de parteneriate între societatea civilă, instituții publice și sindicate);
- creșterea gradului de reprezentare a intereselor lor (fie că vorbim de cele ce țin de domeniul economic, al muncii, al drepturilor pentru copii/familia lor);
- promovarea de modele¹ din rândul femeilor rome;
- încurajarea participării femeilor la viața comunității;
- evaluarea nevoilor femeilor și bărbaților din comunitățile rome pentru a arăta diferențele existente între aceștia și pentru a aborda într-o manieră diferită problemele femeilor și ale bărbaților;
- evaluarea stării de sănătate în ceea ce privește femeile rome;
- parteneriat la nivel local între reprezentanții ANES și BJR/experti locali;
- rapoarte de evaluare asupra situației educaționale în funcție de gen;
- introducerea unei curricule de studiu privind egalitatea de șanse pentru clasele primare;
- responsabilizarea ITM-urilor, CNCD, ANES, a structurilor sindicale, astfel încât încălcările flagrante ale codului muncii, acțiunile discriminatorii la locul de muncă să fie semnalate și sancționate;
- monitorizarea cazurilor de discriminare și acordarea de asistență persoanelor ce au fost supuse unor astfel de tratamente;
- îmbunătățirea parteneriatului cu ANES la nivel local, pentru a dezvolta programe pentru romi.

De asemenea, o atenție sporită ar trebui acordată domeniului muncii și ocupării, ca principal domeniu care să sprijine dezvoltarea femeilor rome, atât din punct de vedere economic, cât și pentru a asigura respectarea drepturilor ce decurg din muncă. În acest sens, este nevoie atât de analize, evaluări, studii, statistici cu privire la femeile rome pe piața muncii (din punct de vedere al domeniilor în care sunt prezente, al beneficiilor salariale sau de alt tip, motive ale prezenței scăzute pe piața muncii etc.), cât și de dezvoltarea unui parteneriat strategic cu structurile sindicale abilitate în domeniul muncii, pentru a asigura respectarea drepturilor și reprezentarea intereselor.

---

¹ *Aici nu este vorba despre modele de succes cu a căror accepțiune nu suntem de acord, ci mai curând de femei din viața comunității care, prin experiențele de viață, arată ambiție, curaj etc.*

Concluzii

La toate domeniile de acțiune, se observă că majoritatea măsurilor propuse se bazează pe “evaluarea *principalelor* nevoi ale comunităților rome” (sublinierea mea), cu alte cuvinte, toate măsurile se adresează unei categorii generice (romi/etnici romi/minoritatea romilor/cetățeni români de minoritate roma) căreia îi lipsește dimensiunea de gen (cu câteva mici excepții).

Astfel, măsurile prevăzute în Strategie se încadrează în tiparul privilegierii nevoilor comunităților în detrimentul celor individuale, dorind să dovedească în felul acesta că membrii lor (bărbați și femei) sunt afectați în aceeași măsură de inegalitățile sociale cu care se confruntă.

În ceea ce privește domeniile în care se specifică măsuri pentru femei rome, este nevoie cu precădere să atragem atenția asupra domeniilor în sine, acestea fiind prin tradiție asociate cu femeile, fapt ce limitează spațiul public al femeilor.

Primul domeniu în care sunt menționate femeile ca grup-țintă este cel al sănătății, unde se dorește “conceperea și implementarea unor programe de informare sanitară, consultanță medicală și planning familial pentru femeile din comunitățile de romi” și în care se specifică: “cu accent pe protecția mamei și a copilului”. Ceea ce se dorește a fi o măsură adusă în beneficiul femeilor rome poate avea și un efect în detrimentul acestora, prin faptul că măsura respectivă le vizează pe aceste femei din poziția lor de mame, confirmându-le ca responsabile pentru îngrijirea și protecția copiilor, fapt ce întărește înțelegerea comună de delimitare a spațiului domestic ca fiind cel al femeilor. Acest lucru este dovedit și de o măsură luată în domeniul protecției copilului: “asigurarea participării nediscriminatorii a femeilor de minoritate roma la programele de protecție și educație a copiilor”.

Cât despre măsurile luate în domeniul economic, ies în evidență două măsuri care vizează femeile rome: “conceperea și implementarea unor programe specifice de finanțare a unor activități generatoare de venit și a micilor afaceri pentru familii și comunități de romi, inclusiv pentru femeile de minoritate roma” și “încurajarea proiectelor de creare a locurilor de muncă pentru femeile de minoritate roma”. Necesitatea specificării acestor măsuri de încurajare a intrării femeilor rome pe piața muncii atrage atenția asupra situației existente, în care lipsa de salarizare afectează într-o măsură mai mare femeile.

În domeniul justiției, se remarcă următoarea prevedere: “identificarea, prevenirea și rezolvarea operativă a stărilor conflictuale susceptibile să genereze violența familială, comunitară sau interetnică”, care poate face trimitere și la nevoia de conștientizare a etnicilor romi asupra violenței domestice.

Se poate afirma cu certitudine că nu a existat o perspectivă de gen la momentul elaborării acestei Strategii, dar se cuvine să ne întrebăm care sunt cauzele acestui fapt. Analizând contextul în care a fost gândită Strategia inițial (2001): presiunea UE și a preaderării României, dar și perioada în sine, în care perspectiva de gen nu era instituționalizată încă, am putea spune chiar că era o variabilă încă necunoscută a politicilor publice, suntem de părere că este imperios necesară o regândire a Strategiei. Iar provocarea cea mai mare în regândirea Strategiei o va constitui abordarea perspectivei de gen în măsurile întreprinse pentru îmbunătățirea situației romilor.

FONDURILE EUROPENE ȘI ROLUL LOR ÎN ATINGEREA OBIECTIVELOR STRATEGIEI

Categoriile vulnerabile în Planul operațional sectorial Dezvoltarea resurselor umane (POS DRU)

Documentele politice și instrumentele financiare (fondurile structurale) ce vizează pregătirea pentru politica europeană de ocupare a forței de muncă fac referire la învățarea permanentă și au la bază Planul național de acțiune pentru ocuparea forței de muncă, cuprins, la rândul său, în prioritățile naționale de dezvoltare pentru perioada 2007-2013.

Măsurile pentru sprijinirea incluziunii sociale pentru grupurile vulnerabile sunt cuprinse în pilonul resurse umane, privesc: educația preșcolară, educația cetățenească activă, prevenirea eșecului și abandonului școlar, acordarea unei a doua șanse de școlarizare adulților, eliminarea discriminării de gen, sprijin pentru organizațiile societății civile etc. și sunt strâns corelate cu problemele legate de angajarea forței de muncă și de combaterea discriminării și a inegalităților pe piața muncii.

Conform Agendei de la Lisabona modificate, obținerea calificărilor populației apte de muncă în funcție de necesitate, abilități și competențe individuale și mobilitatea forței de muncă sunt considerate investiții pe termen mediu și lung, cu impact special asupra dezvoltării capitalului uman și, implicit, a productivității și care vor înlocui cheltuielile alternative la nivel social. Aceasta este și explicația accentuării nevoii de formare a resurselor umane calificate, care să sprijine și să promoveze incluziunea socială.

Programul operațional sectorial Dezvoltarea resurselor umane (POS DRU) stabilește axele prioritare și domeniile majore de intervenție ale României în domeniul resurselor umane, în vederea implementării operațiunilor indicative și a asistenței financiare a Uniunii Europene prin Fondul Social European, în cadrul Obiectivului 1 "Convergență", pentru perioada de programare 2007-2013.

Obiectivul general al POS DRU este dezvoltarea capitalului uman și creșterea competitivității pe piața muncii, prin asigurarea egalității de șanse pentru învățarea pe tot parcursul vieții, dezvoltarea unei piețe a muncii moderne, flexibile și incluzive, care să conducă, până în 2013, la o ocupare durabilă pentru 900.000 de persoane.

Obiectivele specifice ale POS DRU sunt:

- creșterea nivelului de educație și formare profesională prin programe specifice, inclusiv pentru persoane aparținând grupurilor-țintă (tineri, șomeri de lungă durată, lucrători cu nivel redus de calificare, lucrători în vârstă, **persoane din grupurile vulnerabile**);
- promovarea învățării pe tot parcursul vieții și asigurarea calității și relevanței educației și formării profesionale inițiale și continue pentru piața muncii, prin dezvoltarea și implementarea de reforme în domeniul educației și sistemelor de formare profesională;
- dezvoltarea unei piețe a muncii moderne, flexibile și incluzive care să permită creșterea șanselor de ocupare/integrare durabilă pe piața muncii a tinerilor, a **persoanelor din grupurile vulnerabile** și promovarea creării de locuri de muncă;
- creșterea adaptabilității lucrătorilor, întreprinderilor și antreprenorilor;
- promovarea spiritului și culturii antreprenoriale;
- îmbunătățirea accesului la ocupare și a participării femeilor pe piața muncii, reducerea discriminării pe bază de gen;
- creșterea incluziunii sociale a **categoriilor vulnerabile**.

Axele prioritare ale POS DRU

Axa	Domeniul major
1	Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere
2	Conectarea învățării continue la piața muncii
3	Creșterea adaptabilității forței de muncă și a întreprinderilor
4	Modernizarea serviciului public de ocupare
5	Promovarea măsurilor active de ocupare
6	Promovarea incluziunii sociale
7	Asistență tehnică

Prioritățile avute în vedere pentru categoriile vulnerabile, cuprinse în axele prioritare ale domeniului dezvoltării resurselor umane, așa cum rezultă din prezentarea de mai sus și din alocările financiare, sunt:

Axa	Domeniul major	Intervenții conform domeniului major
Axa prioritară 1	Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere	1. Acces la educație și formare profesională inițială de calitate 2. Învățământ superior de calitate 3. Dezvoltarea resurselor umane din sistemul educațional și de formare profesională 4. Calitate în formarea profesională continuă 5. Programe doctorale și postdoctorale în sprijinul cercetării
Axa prioritară 5	Promovarea măsurilor active de ocupare	1. Dezvoltarea și implementarea măsurilor de ocupare activă 2. Promovarea sustenabilității pe termen lung în zonele rurale, în termenii dezvoltării resurselor umane și ocupării
Axa prioritară 6	Promovarea incluziunii sociale	1. Promovarea economiei sociale 2. Dezvoltarea rețelei integrate de servicii sociale 3. Îmbunătățirea accesului și participării grupurilor vulnerabile la educație 4. Promovarea de oportunități egale pe piața muncii 5. Inițiative transnaționale pe piața globală a muncii

Politici de ocupare pentru grupurile vulnerabile cuprinse în Planul național de dezvoltare

Axele prioritare 2, 5 și 6 ale domeniului resurse umane cuprind o serie de măsuri incluzive destinate grupurilor vulnerabile/persoanelor în situație de risc/comunităților sărace, măsuri bazate pe concluziile Consiliului European de la Lisabona din 2000, reafirmate la Consiliul European de la Feira din 2000 și la Consiliul European de la Barcelona din 2002.

Acestea se referă atât la obiectivul general stabilit ca Uniunea Europeană să devină până în 2010 cea mai competitivă și mai dinamică economie din lume, bazată pe cunoaștere, capabilă de creștere economică durabilă, care să ofere un număr sporit de locuri de muncă de mai bună calitate și o mai mare coeziune socială, cât și la dezvoltarea educației în sens larg.

Pe scurt, obiectivul propus la reuniunile enunțate mai sus ar fi schimbarea de paradigmă, care poate fi o certitudine prin folosirea cât mai eficientă a resurselor orientate către investițiile în cunoștințe. Un exemplu grăitor îl constituie investiția în educație, care contribuie la dezvoltarea personală, la coeziune socială și, nu în ultimul rând, la productivitate. La rândul său, productivitatea influențează creșterea economică și reduce costurile sociale.

Concluziile Consiliului European de la Feira solicitau statelor membre să identifice strategii coerente și măsuri practice pentru dezvoltarea învățării pe tot parcursul vieții, redate în Raportul Comisiei Europene din 2000, potrivit căruia învățarea continuă este cheia pentru asigurarea integrării sociale și pentru dobândirea de șanse egale.

Ca urmare a acestor concluzii, Consiliul European de la Barcelona din 2002 a aprobat un plan detaliat de lucru privind dezvoltarea sistemelor educaționale și de formare profesională din Uniunea Europeană în perioada 2001-2010.

Odată cu adoptarea obiectivelor planului de lucru, Consiliul și Comisia au subliniat că transformarea UE în principala economie din lume bazată pe cunoaștere va putea fi realizată numai dacă educația și formarea vor funcționa ca factori de creștere a economiei, cercetării, inovației și competitivității, susținute de creșterea numărului locurilor de muncă, a gradului de incluziune socială și a cetățeniei active.

Includerea tinerilor de 18 ani care părăsesc sistemul de protecție al statului în PND

După adoptarea Strategiei de la Lisabona (2000), Consiliul European a recunoscut faptul că integrarea tinerilor în societate și în viața activă, precum și folosirea optimă a potențialului lor reprezintă elemente esențiale pentru atingerea la o creștere durabilă în Europa.

În baza aceleiași strategii revizuite, Consiliului European a emis Rezoluția nr. 9.601/2004 privind măsurile de incluziune socială pentru tineri, iar în anul 2005 a fost adoptat **Pactul și Planul** european pentru tineret și promovarea cetățeniei active. Pactul european pentru tineret identifica patru teme principale: vulnerabilitatea tinerilor, necesitatea solidarității intergeneraționale într-o societate pe cale de îmbătrânire, necesitatea îmbunătățirii competențelor tinerilor prin educație și formare, coerență în aplicarea politicilor privind tinerii.

Cele 4 teme enunțate mai sus au fost incluse în secțiunea tineret a HG nr. 669/2006 privind aprobarea Strategiei naționale de incluziune socială a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului. Conform documentului menționat, ameliorarea situației tinerilor celor mai vulnerabili, eradicarea sărăciei în rândul

copiilor și promovarea inițiativelor împotriva eșecului școlar vor beneficia de o atenție specială, alături de eforturile în vederea inserției tinerilor pe piața muncii, autonomiei și participării lor active în societate.

Comisia Europeană recunoaște ca prioritate pentru o cetățenie activă implementarea unor activități precum dialogul social, parteneriatul public/privat, participarea, informarea, voluntariatul și încurajează partenerii sociali (angajatori și companii) să dea dovadă de responsabilitate socială, astfel încât, prin angajamentul lor și acțiuni comune, parteneriale, să contribuie la inserția profesională a tinerilor de 18 ani care părăsesc instituțiile de ocrotire și la integrarea acestora în viața socială.

Includerea persoanelor cu handicap în PND

Majoritatea priorităților din domeniul combaterii sărăciei și excluziunii sociale, în cazul persoanelor cu handicap, au fost identificate în **Memorandumul comun în domeniul incluziunii sociale, 2005 (Joint Inclusion Memorandum - JIM)**. Acestea vor fi susținute în continuare din fondurile Programului PHARE 2005-2006 și, ulterior, de prioritatea 3 a PND.

În conformitate cu JIM, cele mai urgente provocări în domeniul combaterii excluziunii sociale pentru grupurile vulnerabile (vezi abordarea mainstreaming) sunt în domeniul ocupării, respectiv: creșterea ratei de ocupare pentru grupurile vulnerabile: tineri, persoane cu vârsta cuprinsă între 55 și 64 de ani, șomeri de lungă durată, persoane din mediul rural, minoritatea roma și persoane cu dizabilități.

Am analizat mai sus prioritățile JIM de politică în domeniul combaterii sărăciei și excluziunii sociale, în care am fixat reperele intervențiilor prioritare; în același context al politicilor de ocupare prevăzute în documentele subsecvente JIM (implementarea strategiilor privind romii, continuarea implementării legislației și a măsurilor care vor asigura accesul egal pe piața muncii tuturor persoanelor indiferent de sex, rasă sau origine etnică, religie sau credință, dizabilitate, vârstă sau orientare sexuală), ele se completează cu formarea aptitudinilor și motivației individului de a se autoadapta la o piață a muncii în schimbare, caz în care educația este un instrument de promovare a incluziunii sociale.

Documentul comun de evaluare a politicilor de ocupare (Joint Assessment Paper - JAP) a prevăzut această "provocare majoră" pentru România, care se va manifesta în 10 zone prioritare de intervenție și pentru care una dintre soluțiile identificate este monitorizarea atentă a progreselor în domeniul ocupării.

Includerea minorității romilor în PND

Conform raportului Comisiei (Barcelona 2002), un aspect important al provocărilor (demografice în cazul romilor) privește populația aptă de muncă, întrucât creșterea economică rezultă și din participarea forței de muncă înalt calificate, iar educația și formarea au fost definite ca un factor-cheie în influențarea economiei.¹

Soluția investiției pentru oportunitățile de educație permanentă adresată celor care au părăsit sistemul de educație formală, participarea acestora la nivelurile superioare de educație, formare și instruire, focusate pe persoanele adulte mai puțin pregătite și/sau cu mai puține șanse de a învăța, constituie unul dintre factorii de succes ai politicilor europene. Prin urmare, pe lângă flexibilitatea și permeabilitatea sistemelor de educație, politicile de ocupare pentru grupurile vulnerabile, pentru romi în subsidiar, vizează evaluarea pregătirii informale sau anterioare a candidaților la cursurile de educație și formare, urmate de formarea propriu-zisă.

Un factor de succes în evaluarea pregătirii și aplicarea politicilor de ocupare și/sau calificare/certificare îl reprezintă îmbinarea formării cu experiența la locul de muncă, pentru care sunt necesare module mai scurte și mai orientate, desfășurate pe o perioadă de timp mai redus.

În concluzie, dacă investițiile în domeniul ocupării sunt dublate de luarea în considerare a caracteristicilor individului, a condițiilor de pe piața muncii, precum și a unor stimulenți potriviți pentru încurajarea grupurilor dezavantajate, acestea vor reuși să încurajeze ocuparea, inclusiv a persoanelor vârstnice.

Planul general de măsuri al Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor, HG nr. 430/2001 și Rapoartele de monitorizare privind România – capitoul "Protecția și integrarea minorităților" au stat la baza elaborării măsurilor privind ocuparea din PND. De asemenea, în ultimii ani s-a pus accentul pe dezvoltarea mecanismelor instituționale de coordonare a politicilor adresate minorității romilor, prin crearea Agenției Naționale pentru Romi în 2004 și a birourilor regionale ale acesteia (2005).

Problema ocupării a fost introdusă în toate programele PHARE naționale ale ANR (vezi PHARE, 1998, 2000, 2002) și/sau ale MMSSF în parteneriat cu ANR (vezi Twining Late, 2004/2005) și în programele PHARE multianuale (vezi Programarea multianuală, 2004-2006): programe de formare vocațională și angajare, de participare la sistemul educațional, măsuri destinate furnizării actelor de identitate etc.

---

¹ http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/commun-from-commission-oth-rmn-t02.pdf.

O serie de alte măsuri care să sprijine deplina implementare a Strategiei Guvernului României privind îmbunătățirea situației romilor a fost inclusă în PND¹ și va contribui la:

- creșterea ratei de participare școlară a copiilor din rândul minorității romilor, în toate ciclurile de învățământ;
- creșterea numărului de persoane aparținând minorității romilor încadrate pe piața muncii prin programele de ocupare implementate de MMSSF/ANOFM;
- creșterea numărului de persoane angajate și în special a numărului de femei rome angajate;
- creșterea numărului de profesioniști - mediatori sanitari și formatori din rândul minorității romilor;
- eliberarea actelor de identitate pentru 80% din populația roma;
- creșterea numărului de parteneriate strategice încheiate între Agenția Națională pentru Romi și structurile sale regionale, ministerele de resort, instituții și alte structuri cu responsabilități în implementarea măsurilor privind incluziunea socială a romilor.

Responsabilități în coordonarea procesului de implementare a politicilor privind ocuparea și a monitorizării progreselor revin Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, precum și Agenției Naționale pentru Romi. Principalii parteneri în procesul de implementare sunt: Ministerul Administrației și Internelor, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Ministerul Educației și Cercetării, Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, precum și autoritățile administrației publice locale.

---

¹ *Vezi prioritatea 3, obiective PND 2004-2007 - Oferirea de oportunități de angajare pentru persoanele dezavantajate și excluse social.*

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Concluzii

Aplicarea Strategiei a avut ca rezultat principal crearea unei elite rome, angajate pe posturi importante atât la nivel central, cât și la nivel județean sau local.

Actorii și mecanismele de implementare există în mare măsură atât la nivel județean, cât și la nivel local. În multe cazuri însă, mecanismele sunt mai degrabă formale, iar actorii implicați nu dețin capacitatea de a lua decizii pentru rezolvarea problemelor. În cele mai multe cazuri, Grupul de Lucru Mixt nu are decât valoare orientativă, neputând lua decizii, ci limitându-se doar la semnalarea anumitor probleme către alte foruri executive.

Birourile Județene pentru Romi s-au înființat legal de la mijlocul anului 2001, dar în unele cazuri nu există decât formal. Deși inițial s-a dorit ca BJR să aibă o componență mai largă (3-4 specialiști), în prezent se constată că doar expertul de minoritate roma este preocupat de problemele romilor.

S-a observat, de asemenea, că planurile de acțiune care ar fi trebuit să devină instrumente utile în implementarea măsurilor Strategiei nu sunt utilizate în mod obișnuit.

La nivel local, autoritățile publice nu cunosc foarte bine legislația în vigoare cu privire la comunitatea roma. Puțini cunosc existența Strategiei naționale pentru romi, deci și măsurile sunt rare. La nivelul primăriei, problemele se rezolvă prin implicarea directă a primarului sau viceprimarului. De asemenea, la nivel local, personalul de minoritate roma nu este calificat și adesea este foarte dificil să se identifice persoane care să îndeplinească condițiile pentru a ocupa postul de expert rom.

Pe de altă parte, experții cu atribuții specifice lipsesc adesea din comunități (mediatorii școlari și cei sanitari), cu toate că situația deosebit de problematică din anumite localități reclamă în mod imperios angajarea lor.

Lipsa fondurilor se face resimțită, mai ales în relația cu comunitatea roma, inițiativele existente sunt izolate și depind în mare măsură de tipul programelor de finanțare, practic proiectele adaptându-se la tematica finanțatorului.

Lipsa specialiștilor pentru îmbunătățirea situației romilor se reflectă și în numărul și calitatea proiectelor implementate. De asemenea, în cazul intervențiilor care nu sunt finanțate, echipele locale asigură efortul necesar includerii unor beneficiari (în domeniul actelor de identitate, al parcurgerii procedurilor pentru accesul la beneficii sociale etc.).

Chiar dacă în unele comunități a fost realizată în trecut o serie de proiecte care au vizat îmbunătățirea condițiilor de viață, decalajele față de populația majoritară sunt uriașe. Pentru locuitorii acestor comunități, importantă este asigurarea resurselor minime pentru nevoile de bază, fiind dificilă implicarea acestora în proiecte sau activități care nu se adresează nevoilor imediate. Din acest motiv, intervențiile de susținere a grupurilor locale și motivarea experților locali pentru activarea acestora sunt esențiale. Proiectele în care grupurile locale s-au implicat activ au avut forme de impact semnificativ superioare și au sustenabilitate pe termen lung.

Lipsa unor surse de finanțare dedicate pentru a acoperi domeniile critice (spre exemplu, locuirea) afectează inclusiv implementarea proiectelor din alte domenii. De asemenea, lipsa unor bugete proprii la dispoziția instituțiilor-cheie (cum ar fi BJR) face dificilă mobilizarea unor resurse existente la nivelul comunității sau ajustarea intervenției unor proiecte care, prin condițiile impuse, exclud tocmai membrii cei mai defavorizați ai comunității.

Recomandări

La nivel central, se recomandă în principal monitorizarea permanentă a implementării Strategiei, precum și operarea unor reorientări ale măsurilor. Actualitatea crizei economice presupune apariția unor riscuri suplimentare pentru populația aflată în dificultate. Domeniile sănătății și educației tind să fie abandonate ca priorități individuale și este necesară intervenția statului pentru rezolvarea problemelor de acest ordin.

În ceea ce privește resursele umane, se recomandă stimularea personalului calificat pentru a fi inclus în mecanismele de implementare a Strategiei la nivel județean și local. De asemenea, este foarte importantă formarea continuă a experților în problematica romilor. Persoanele responsabile cu problematica roma din instituțiile publice ar trebui să fie subordonate unei singure structuri.

Angajarea unor specialiști la nivelul BJR care să ofere consultanță în conceperea și redactarea cererilor de finanțare pentru fondurile structurale reprezintă o prioritate. BJR a implementat în trecut o serie de proiecte cu finanțare europeană sau din alte surse, însă accesul la fondurile structurale presupune un alt tip de expertiză, având în vedere procedurile de acces și implementare. Recomandarea are în vedere faptul că la nivel local nu există capacitatea necesară accesării fondurilor europene, iar BJR poate utiliza o serie de resurse disponibile la nivelul autorităților județene.

Este, de asemenea, de dorit atribuirea unor funcții de decizie suplimentare la nivelul BJR, astfel încât să poată fi eliminate hotărârile arbitrare ale primăriilor în angajarea experților romi. Există situații în care primăriile percep ca derizoriu rolul unui expert rom, motiv pentru care transferă atribuțiile unui angajat sau numesc o persoană care nu are suficientă legitimitate în comunitate. De asemenea, atribuțiile expertului rom sunt restrânse de către autoritățile locale, cea mai frecventă situație fiind limitarea activității expertului la supravegherea modului în care se desfășoară munca în folosul comunității depusă de către beneficiarii de ajutor social.

Se recomandă, de asemenea, alocarea unui buget la dispoziția BJR, care să asigure realizarea unor intervenții neeligibile în cadrul liniilor de finanțare existente.

O altă recomandare este legată de orientarea spre măsurile active, care să-i responsabilizeze pe cei aflați în dificultate. În acest sens, un prim pas ar fi realizarea unor programe de servicii sociale, în parteneriat cu ONG-urile care sprijină comunitatea locală, parteneriate în care să fie implicate și instituțiile locale, dar și beneficiarii acestor servicii.

Accentul trebuie pus în continuare pe măsurile educative, acestea fiind cele care conduc în timp la schimbarea mentalităților, dar trebuie în același timp implementate și măsuri care să conducă la integrarea romilor pe piața muncii, deoarece lipsa veniturilor este una dintre problemele cele mai acute ale minorității romă.

Pe de altă parte, problematica roma multidimensională reclamă existența unor reprezentanți instituționali cu atribuții specifice (mediator școlar, mediator sanitar).

Este necesară alocarea de resurse pentru continuitatea proiectelor implementate. În prezent, aceasta este asigurată de către solicitanții fondurilor sau de parteneri, însă numărul de beneficiari pentru aceste servicii este limitat de lipsa resurselor.

Este evidentă nevoia unei noi viziuni referitoare la minoritatea romilor din România atât la nivelul politicilor publice, cât și în ceea ce privește cadrul instituțional de implementare a acestora.

Noua viziune trebuie să aibă la bază o abordare strategică a Guvernului, să se bazeze în primul rând pe o asumare politică autentică, constantă și care să țină cont de provocările determinate de noul context al României, intrarea în Uniunea Europeană. Parteneriatul cu societatea civilă este dezirabil.

La nivel de politici publice:

1. Politicile publice care vizează incluziunea romilor trebuie să respecte și să concretizeze valorile fundamentale ale Uniunii Europene referitoare la drepturile omului și demnitate, nediscriminare, egalitate de șanse, precum și dezvoltarea economică.
2. Elaborarea, punerea în aplicare și evaluarea politicilor de incluziune a romilor, în strânsă cooperare cu reprezentanții societății civile: organizații

nonguvernamentale, parteneri sociali și persoane din mediul universitar/cercetători și cu autoritățile regionale și locale, care joacă un rol esențial în aplicarea practică a politicilor publice.

3. **Integrarea măsurilor de incluziune a romilor în cadrul politicilor generale, sectoriale**, în special în domeniul educației, ocupării forței de muncă, locuințelor, sănătății, protecției și securității sociale.
4. Stabilirea de indicatori de performanță specifici pentru măsurarea impactului măsurilor destinate minorității romilor, concomitent cu colectarea de date specifice din comunitățile locale în care trăiesc preponderent romii.
5. Politicile de incluziune a romilor trebuie să țină seama și de necesitățile și de situația femeilor rome. Acestea se referă la aspecte precum discriminarea multiplă și problemele legate de accesul la îngrijiri medicale și la alocații pentru copii, precum și la violența domestică și la exploatare.
6. Utilizarea la elaborarea și punerea în aplicare a politicilor publice care vizează incluziunea romilor a instrumentelor comunitare: juridice (directive CE), financiare (Fondul Social European, Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul European Agricol pentru dezvoltare rurală etc.), precum și a instrumentelor de coordonare (metoda deschisă de coordonare).

La nivel instituțional:

1. **Crearea la nivelul instituțiilor relevante (ministere, agenții, autorități locale) a câte unui grup tematic**, cu responsabilități concrete privind punerea în practică a acestei abordări integrate a politicilor și programelor pentru romi.
2. Atribuțiile și forma de organizare a Agenției Naționale pentru Romi trebuie regândite, astfel încât această instituție să îndeplinească rolul de **corp de specialitate al primului-ministru** pentru monitorizarea, evaluarea și susținerea implementării politicilor publice de incluziune socială a romilor.
3. **Restructurarea ANR** conform responsabilităților specifice care îi vor fi atribuite și asigurarea unei continuități a managementului, lucru care ar conduce la creșterea capacității instituționale și de punere în practică a unei strategii clare pe un termen de minim patru ani. Sarcina implementării unui plan de măsuri pentru romi trebuie să revină ministerelor de linie, beneficiind însă de sprijin constant la cel mai înalt nivel politic.
4. **Activitatea Comisiilor BJR trebuie să se desfășoare în strânsă legătură cu activitatea Consiliului Județean.** În acest fel s-ar asigura suportul necesar

influențării activității instituțiilor descentralizate relevante pentru politicile de incluziune a minorității romilor, dar și suportul financiar necesar (co)finanțării proiectelor care vizează incluziunea minorității romilor.

5. În ceea ce privește resursele umane, se recomandă **stimularea angajării personalului calificat** (*absolvenți de studii superioare, beneficiari ai măsurilor afirmative*) pentru a fi inclus în mecanismele de implementare a politicilor de incluziune a minorității romilor și a Strategiei la nivel județean și local. De asemenea, este foarte importantă formarea continuă a experților în problematica romilor. Persoanele responsabile cu incluziunea minorității romilor din instituțiile publice ar trebui să fie subordonate unei singure structuri.
6. **Angajarea unor specialiști romi la nivelul comisiilor de incluziune** organizate la nivel central și local, care să ofere consultanță atât la elaborarea, aplicarea și evaluarea politicilor de incluziune și a Strategiei Guvernului, cât și în conceperea și redactarea cererilor de finanțare pentru fondurile structurale. Recomandarea are în vedere faptul că la nivel local nu există capacitatea necesară accesării fondurilor europene, iar expertul aparținând minorității romilor care a beneficiat de cursuri de formare continuă poate utiliza cunoștințele dobândite în atragerea resurselor valoroase la nivel local, cu sprijinul și contribuția autorităților județene.
7. Este, de asemenea, de dorit **atribuirea unor funcții de decizie suplimentare la nivelul comisiilor de incluziune din care fac parte și romii, astfel încât să poată fi eliminate hotărârile arbitrare ale primăriilor în angajarea experților locali pentru romi**. Există situații în care primăriile percep ca derizoriu rolul unui expert pentru problemele romilor, motiv pentru care transferă atribuțiile unui angajat sau numesc o persoană care nu are suficientă legitimitate în comunitate. De asemenea, atribuțiile expertului pentru problemele romilor sunt restrânse de către autoritățile locale, cea mai frecventă situație fiind limitarea activității expertului la supravegherea modului în care se desfășoară munca în folosul comunității, depusă de către beneficiarii de ajutor social.
8. În noua construcție în care, în cadrul comisiilor de incluziune, este integrată și structura (comisia) pentru romi, ce activează pe lângă CJ, se recomandă, de asemenea, **alocarea unui buget la dispoziția comisiei, care să asigure realizarea unor intervenții neeligibile în cadrul liniilor de finanțare existente**.

-
9. Altă recomandare este legată de **orientarea spre măsurile active**, care să-i responsabilizeze pe cei aflați în dificultate. În acest sens, un prim pas ar fi realizarea unor *programe de servicii sociale, în parteneriat cu ONG-urile care sprijină comunitatea locală*, parteneriate în care să fie implicate și instituțiile locale, dar și beneficiarii acestor servicii.
  10. **Accentul trebuie pus în continuare pe măsurile educative**, acestea fiind cele care conduc în timp la schimbarea mentalităților, dar trebuie în același timp implementate și măsuri care să conducă la **incluziunea romilor pe piața muncii**, deoarece lipsa veniturilor este una dintre problemele cele mai acute ale minorității rome.
  11. Pe de altă parte, problematica roma multidimensională reclamă existența unor **reprezentanți instituționali cu atribuții specifice (mediator școlar, mediator sanitar)**.
  12. Este necesară alocarea de resurse pentru **continuitatea proiectelor implementate**. În prezent, aceasta este asigurată de către solicitanții fondurilor sau de parteneri, însă numărul de beneficiari pentru aceste servicii este limitat de lipsa resurselor.
  13. Realizarea, de către Guvern, unor **rapoarte anuale de progres** al implementării politicilor publice care vizează incluziunea comunităților de romi.

STUDII DE CAZ

ARAD

Specificul județului

Județul Arad este situat în vestul României și cuprinde teritorii din Crișana și din Banat. Județul se întinde de o parte și de alta a Mureșului și a Crișului Alb. Se învecinează cu Bihorul la nord și nord-est, cu Alba la est, Hunedoara la sud-est, Timiș la sud și cu Ungaria la vest. Suprafața pe care se întinde este de 7754 kmp. Din punct de vedere administrativ, cuprinde: 10 orașe și un municipiu, 68 de comune și 270 de sate. Străbătut de râul Mureș, teritoriul său este cuprins în proporție de aproximativ două treimi în regiunea Crișana, cealaltă treime fiindu-i tributară regiunii Banat.

Populația județului Arad se cifrează la 461.791 de locuitori, distribuiți neomogen pe o suprafață de 7.754 km². Dintre aceștia, la recensământul populației din anul 2002, un număr de 17.824 s-au declarat ca aparținând minorității romilor, însemnând 3,82% din totalul populației. Este important de menționat faptul că la recensământul din 1992 numărul persoanelor aparținând minorității rome a fost de

13.325. Estimările neoficiale ale liderilor roma susțin existența unui număr de aproximativ 25.000 până la 30.000 de romi care locuiesc pe teritoriul județului Arad.

Romii din județul Arad se confruntă cu probleme multidimensionale, cele mai multe legate de lipsa unor resurse materiale, acces dificil la servicii sociale, lipsa locurilor de muncă, lipsa actelor de identitate și proprietate, nivel scăzut de studii și alte probleme conexe.

Strategia cu privire la minoritatea roma

La nivel județean

Biroul Județean pentru Romi Arad a fost reconstituit în anul 2006. După o perioadă în care a existat o persoană angajată în cadrul BJR¹, această instituție a existat doar formal. În aproape patru ani de la reconstituirea BJR Arad, membrii GLM s-au întâlnit, conform proceselor-verbale de ședință, doar de trei ori.

Deși a fost reactivat în 2009, în prezent, BJR Arad nu are niciun angajat, activitatea instituției fiind gestionată de un șef de serviciu din cadrul prefecturii, persoană răspunzătoare și de activitatea Grupului de Lucru Mixt (GLM). Alături de persoana amintită, la întâlnirile GLM participă și alți reprezentanți ai prefecturii și un expert din cadrul Biroului Regional 5 Vest. Câteva dintre rezultatele concrete ale activității BJR sunt angajarea, la nivelul județului, respectiv municipiului Arad, a 9 experți locali pe problemele romilor, angajarea a 12 mediatore sanitare, dintre care 3 pentru orașul Arad, precum și formarea profesională a câtorva zeci de persoane pentru a putea deveni mediatori școlari, respectiv mediatori sanitari.

În ceea ce privește relația dintre BJR și comunitățile de romi, aceasta se realizează preponderent prin intermediul celor 9 experți angajați în cadrul administrației comunităților locale cu populație de romi importantă numeric. Conform reprezentanților instituționali intervievați, experții angajați ca referenți în cadrul primăriilor sunt implicați în proporție de 80% din activitatea lor în rezolvarea problemelor concrete ale romilor, funcționând ca o interfață între aceștia și instituțiile publice.

Întâlnirile GLM sunt considerate de către reprezentanții instituționali intervievați ca fiind relativ ineficiente: conform persoanei desemnate să gestioneze activitatea BJR, în cadrul acestor întâlniri „*vorbim vorbe și nu facem nimic*”, în condițiile în care ar fi „*mai normal să-i ajutăm [pe romi] decât să ne întâlnim să facem tot felul de simpozioane, cu cheltuială de nu știu cât*”.

---

¹ *Actualmente profesor de limba romani la o școală din cartierul Drăgășani.*

Percepția actorilor instituționali intervievați asupra Strategiei, în general

Opinia generală este că Strategia pentru romi răspunde unor probleme reale, era necesară și reprezintă o bază importantă în demersul de îmbunătățire a situației romilor. Așadar, **punctele tari** ale Strategiei sunt:

- definirea corectă a unei situații ce trebuie remediată, cea a unei proporții semnificative din populația roma din România, care trăiește în condiții de viață precare și care, fără sprijin exterior, are șanse reduse de a ieși din această situație;
- crearea unei structuri articulate de intervenție instituțională și arondarea de responsabilități la nivel central, județean și local pentru îmbunătățirea situației romilor;
- facilitarea accesării de fonduri pentru îmbunătățirea situației romilor.

Punctele slabe ale Strategiei sunt legate de faptul că este prea generală și nu oferă răspunsuri concrete unor situații reale cu care se confruntă unele persoane de minoritate roma. Acest lucru este vizibil cu precădere în problematici cu caracter de cerc vicios. Spre exemplu, una dintre problemele cu care se confruntă romii este situația precară a locuirii, aspect pe care Strategia își propune să îl îmbunătățească. Această problemă este însă strâns legată de lipsa actelor de proprietate pentru locuințele romilor. Chiar în cazul în care există bunăvoința și angajarea totală a instituțiilor implicate în rezolvarea acestei probleme, lipsa cadrului legal pentru împrumut și achiziție face imposibilă remedierea acestei situații ce are implicații serioase în ceea ce privește funcționarea socială normală a unor persoane care nu pot face dovada legală a unui domiciliu stabil. Așadar, Strategia nu formulează măsuri concrete pentru ieșirea dintr-un astfel de cerc vicios, de aici decurgând imposibilitatea de a transpune în practică obiectivul de îmbunătățire a situației locative a romilor.

O astfel de situație este descrisă amănunțit de fosta directoare a Direcției de Dezvoltare și Asistență Comunitară Arad: „apropo de Strategie, Strategia de îmbunătățire a situației locative pentru romi, (...) am accesat un proiect și am făcut toate demersurile pentru identificarea terenului, pentru parcelare, am mers în comunitate și (...) secretarul autorității locale a spus că este ilegal să împrumutăm persoana respectivă (...) cred că cel mai important lucru la ora actuală este de a se rezolva situația juridică a imobilelor pe care le ocupă oamenii. Să se legalizeze (...) timp de 20 de ani în România nu s-a rezolvat (...) dacă nu vrea să se dea în proprietate, să se dea în concesiune, să se dea în folosință gratuită, dar să existe o lege care să spună că omul care ocupă locul respectiv de 10-15 ani să devină proprietar...”.

(Interviu fostă directoare, Direcția de Dezvoltare și Asistență Comunitară Arad)

Un alt punct slab al Strategiei pentru romi este lipsa unei metodologii clare de colaborare a instituțiilor implicate în aplicarea acesteia. Colaborările fiind în multe cazuri cvasibenevoale, rezolvarea unor situații concrete poate fi blocată prin lipsa unei verigi în lanțul de activități menite să elimine anumite probleme.

Premise favorabile implementării Strategiei în județ

În județul Arad există o bună colaborare între instituțiile județene, cel puțin pe trei direcții importante ale Strategiei pentru romi, și anume: educația, sănătatea și asistența socială. Acest lucru este posibil pentru că „în Arad interacționăm toată lumea cu toată lumea, este un caz fericit în care într-adevăr toate (...) cele 3 servicii care ar trebui să fie... despre care se spune că sunt servicii sociale, respectiv de educație, sănătate și asistență socială... au colaborat pentru că sunt oameni care colaborează” (fostă directoare DDAC Arad). De asemenea, a existat o bună colaborare cu ONG-urile care activează în domeniul social, rezultând parteneriate între aceste instituții și ONG-uri, precum Neemia, Renincoor Open Hand, Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună”, Fundația Pestalozzi etc.

Ca rezultat al acestor parteneriate și prin accesarea de fonduri, au fost implementate proiecte cu efecte asupra îmbunătățirii situației romilor:

- în domeniul educației, prin crearea în cartierul Drăgășani a Centrului de zi, transformat în complex multicultural;
- în domeniul îmbunătățirii situației locative a romilor, în cartierul Sânnicolau Mic s-au construit 12 locuințe sociale pentru romi, într-un proiect cu fonduri PHARE, iar primăria a mai construit din fonduri proprii încă 10 locuințe sociale;
- în domeniul sănătății, prin angajarea a trei mediatori sanitari pentru orașul Arad.

Premise defavorabile implementării cu succes a Strategiei în Arad

Din interviurile realizate reiese că principalul obstacol în calea implementării cu succes a Strategiei este insuficiența resurselor umane și materiale. Conform persoanei angajate pentru o perioadă limitată în cadrul BJR, în lipsa acestor resurse, „Strategia pentru romi este o formă, dar fără fond”.

La nivel județean, BJR nu are în prezent niciun angajat, cei care gestionează activitatea acestuia fiind patru angajați ai prefecturii, dintre care doar unul este de minoritate roma. Singurele persoane de minoritate roma implicate la acest nivel în implementarea Strategiei sunt expertul pentru romi din cadrul BJR și consilierul primarului pe probleme de romi.

Numărul insuficient de persoane de minoritate roma implicate în implementarea Strategiei este un obstacol în eficientizarea acțiunilor de îmbunătățire a situației romilor. Fostul (și unicul) angajat al BJR Arad consideră că în fiecare instituție descentralizată a statului ar trebui să fie angajați romi în posturi cu putere de decizie, pentru că, după părerea domniei sale, doar aceștia ar fi interesați cu adevărat să implementeze Strategia. În condițiile în care nu sunt implicați destui romi în structurile decizionale, „cât ar fi de bună Strategia asta, nu se implementează, că nu există interes”.

STUDIU DE CAZ – CARTIER DRĂGĂȘANI, MUNICIPIUL ARAD

Descrierea localității

În comparație cu alte zone din Regiunea Vest, municipiul Arad, reședința județului cu același nume, este un oraș dezvoltat din punct de vedere economico-social. La rândul său, Regiunea Vest se situează printre zonele cu un grad de dezvoltare economică ridicat, în context național.

Există în Arad și cartiere mai puțin dezvoltate economic, din punct de vedere al infrastructurii și al standardului mediu de viață al locuitorilor acestora. În rândul acestor cartiere se găsesc și cele cu o populație mai importantă de romi, precum: cartierul Drăgășani, comunitatea de romi „Tarafului” din cartierul Sânnicolau Mic, Checegi, comunitatea de romi din Aradul Nou.

Cartierul Drăgășani

Zona este un vechi cartier evreiesc, numele său fiind, la origine, Rasffertei. Odată cu emigrarea populației evreiești, dar și a celei de minoritate germană, în valurile succesive de migrație de pe parcursul celei de-a doua jumătăți a secolului XX, populația roma a devenit tot mai importantă ca pondere, fiind în prezent majoritară în acest cartier.

Romii din cartierul Drăgășani sunt, în majoritate, romi tradiționali, cei mai mulți din neamul „gaborilor”, cei mai mulți fiind vorbitori de limba romani. Obiceiurile și modul de viață tradițional sunt respectate în special de către generația vârstnică, dar produc efecte și pentru generația tânără, în special pentru fetele rome, care sunt, în general, obligate să accepte hotărârea părinților în alegerea vârstei și partenerului de căsătorie.

Există și romi româniizați, care nu cunosc sau nu vorbesc limba romani, relațiile dintre romii tradiționali și aceștia fiind unele de bună vecinătate, modelate însă sub influența unei „distanțe culturale” reciproc asumate. Din punct de vedere al religiei, există în cartier romi ortodocși și pentecostali.

Infrastructura cartierului Drăgășani este, în general, mai slab dezvoltată față de cartierele „bune” din oraș. Cartierul este împărțit în două, având o zonă „centrală”, mai dezvoltată, și una periferică, situată în apropierea Mureșului. Diferența dintre cele două zone este semnificativă și percepută ca atare de către cei intervievați, atât din punct de vedere al infrastructurii, cât și al standardului de viață al locuitorilor. În zona centrală a cartierului, casele sunt mai mari și mai bine întreținute, fiind racordate la apă și la canalizare, drumurile fiind asfaltate sau pietruite, spre deosebire de zona periferică, unde drumurile sunt mai proaste, casele sunt mici, suprapopulate și, în multe cazuri, construcții improvizate, fără acte pe teren sau casă, ceea ce generează un set de probleme ce vor fi amintite și analizate în continuare.

Probleme ale romilor din cartierul Drăgășani

Principala problemă a acestora ar fi, conform celor intervievați, sărăcia, având ca principală cauză lipsa cronică a unui loc de muncă stabil. Pe de altă parte, cei care și-au construit case fără autorizații de construcție sau au ocupat anumite case fără forme legale se confruntă cu o serie de probleme, începând cu lipsa actelor de identitate corelată cu lipsa unui domiciliu stabil legal recunoscut.

Situația locativă a romilor din Drăgășani s-a deteriorat după 1990 chiar și pentru mulți dintre cei care au ocupat inițial case aflate în stare bună, atât din punct de vedere al construcției, cât și al utilităților. Conform unora dintre reprezentanții instituționali intervievați, pierderea locurilor de muncă după 1990, în condițiile unei slabe calificări profesionale a populației active rome, a dus la cronicizarea sărăciei multor gospodării de romi din cartier. Una dintre consecințe a fost apariția situației de imposibilitate de a plăti utilitățile publice, casele fiind debransate de la apă, la care se adaugă imposibilitatea de a investi în reparația imperios necesară a unor imobile vechi.

Nivelul mediu de educație în cartier este scăzut, generația mai în vârstă având, în general, 4-5 clase, generația tânără și cea „de mijloc”, 8-10 clase. La unii dintre romii tradiționali, există bariere culturale ce îngreșesc accesul la educație al fetelor după terminarea ciclului primar. Pe lângă slaba valorizare a școlii în general și în special pentru fete, apare problema căsătoriilor timpurii la fete, statutul lor de femei măritate devenind incompatibil cu cel de eleve.

Altă problemă, corelată cu nivelul scăzut de educație și cu gradul ridicat al sărăciei, este nivelul relativ ridicat al delincvenței față de alte cartiere din Arad, alături de violența în familie care a fost menționată în interviuri.

Structurile roma la nivel local

În orașul Arad există în prezent un singur mediator școlar și trei mediatori sanitari, în condițiile în care, în opinia reprezentanților instituționali intervievați, ar trebui să existe cel puțin un mediator școlar în fiecare școală cu populație importantă de romi, aflată în situație socială precară. La școala cu populație majoritară de minoritate roma din cartierul Drăgășani nu există în prezent mediator școlar, deși postul este prevăzut. Ni s-a explicat că inițial nu au existat candidați calificați pentru ocuparea acestui post, iar atunci când s-au prezentat, postul nu a mai putut fi ocupat, ca urmare a blocării tuturor posturilor.

În cartierul Drăgășani, existența Centrului „Curcubeu” reprezintă la nivel comunitar o resursă importantă pentru facilitarea intervenției sociale. Activitățile desfășurate în acest Centru pe parcursul ultimilor 14 ani au facilitat interacțiunea dintre familii cu resurse educaționale și materiale precare și reprezentanți ai unor instituții din domeniul educațional, ceea ce a dus la sporirea gradului de cunoaștere și încredere reciprocă.

În cartier există un mediator sanitar, iar la Școala „Ștefan Cicio Pop” din cartier, unde elevii romi sunt majoritari, există doi profesori de limba romani. Aceste persoane reprezintă singurele resurse umane locale de minoritate roma implicate într-un cadru instituțional în implementarea Strategiei în acest cartier al Aradului.

Inițiative pentru minoritatea roma

Complexul multicultural „Curcubeu”

În cartierul Drăgășani funcționează din anul 1995 un centru de zi pentru copii, transformat în prezent în Complexul social multicultural „Curcubeu”. Inițial, acest Centru a fost înființat de către Direcția de Asistență Socială și Dezvoltare Comunitară din cadrul Consiliului Local, care a cofinanțat un proiect din fonduri ale Băncii Mondiale. Inițial, activitatea Centrului de zi a constat în oferirea de servicii pentru două grupe de preșcolari, iar după anul 2002 s-a produs extinderea sa și transformarea în centru de educație interculturală, cu sprijinul Fundației Pestalozzi. În prezent, Centrul „Curcubeu” oferă servicii pentru un număr de 180 de copii de toate vârstele, de la preșcolari la cei din clasele 5-8. Chiar și cei care au trecut de clasa a opta mai țin legătura cu Centrul și apelează la serviciile sale, în caz de nevoie.

Activitățile desfășurate de Centru sunt: ajutor calificat în pregătirea temelor pentru acasă, consiliere psihologică, organizarea de spectacole cu participarea copiilor romi, organizarea de tabere gratuite pentru copii, activități educative.

Pe lângă cei câțiva oameni care au fost plătiți prin proiectul Fundației Pestalozzi, resursele umane sunt asigurate de către Inspectoratul Școlar, existând o colaborare foarte bună cu liceele de elită din Arad. De asemenea, atunci când sunt mobilizați, locuitorii cartierului se implică în acțiuni de voluntariat în cadrul Centrului.

Eficiența proiectului

Proiectul este considerat de către toți cei intervievați ca fiind unul de succes, eficiența acestuia sporind odată cu dezvoltarea Centrului.

Efectele benefice ale proiectului sunt prevenirea abandonului școlar și îmbunătățirea performanțelor școlare ale copiilor romi care frecventează Centrul. Din monitorizarea realizată de Direcția de Asistență Socială și Dezvoltare Comunitară, împreună cu Inspectoratul Școlar Județean, a reieșit că majoritatea elevilor care frecventează acest Centru au rezultate la învățătură care îi clasează între primii 3 elevi din clasă. În plus, toți cei ce au frecventat Centrul și-au continuat studiile, după clasa a opta, fie la liceu, fie la școala profesională.

Un alt proiect a avut ca obiectiv: prevenirea formării „găștilor” de cartier prin atragerea tinerilor în activități cultural-educative, după încheierea programului școlar. A fost construit un centru comunitar pentru tineri, tot în cadrul Centrului „Curcubeu” din cartierul Drăgășani. Inițiator și finanțator a fost Fundația Renincoor Open Hand Arad, în parteneriat cu Primăria și Consiliul Local Arad, prin Direcția de Asistență Socială și Dezvoltare Comunitară.

Pe lângă proiectele amintite, desfășurate în cartierul Drăgășani, există și alte proiecte destinate romilor din județul Arad, precum *Proiectul pentru rezolvarea problemei actelor de identitate la romi*, realizat în parteneriat de Fundația Renincoor Open Hand Arad, Direcția Județeană de Evidență a Populației Arad, precum și Primării ale localităților din județ cu populație importantă de romi. Proiectul își propune să faciliteze obținerea actelor de identitate și a celor de stare civilă de către romii care nu dețin astfel de acte.

STUDIU DE CAZ – COMUNITATEA DE ROMI, SAT VÂNĂTORI, COMUNA MIȘCA

Descrierea localității

Comuna Mișca se află la o distanță de 65 de km de Arad, 20 de km de Chișinău Criș și 45 de km de Ineu. Comuna are ca sate aparținătoare satele: Mișca – centru de comună, Satu Nou, Zerindu Mic și Vânători. Este o comună cu 3600 de locuitori, dintre care aproximativ o treime sunt de etnie maghiară, o treime români și o treime romi, aceștia din urmă fiind concentrați în marea lor majoritate în satul Vânători. Această componență etnică diversă și relativ echilibrată reprezintă un specific al comunei Mișca.

Aflată într-o zonă de câmpie, cu teren arabil relativ de bună calitate, comuna are o tradiție agricolă destul de importantă, activitatea agricolă reprezentând încă una din sursele importante de venit pentru o parte a locuitorilor comunei. În prezent, pe teritoriul comunei se găsește o suprafață de 6000 de ha de teren arabil.

Deși până acum câțiva ani creșterea animalelor a reprezentat, de asemenea, o activitate importantă în economia surselor de venit locale, în prezent, această îndeletnicire este în declin. Un indicator al acestei tendințe este scăderea accentuată a numărului de bovine, la mai puțin de o pătrime față de valoarea de acum zece ani.

Deși comuna se află la peste 60 de km de primul oraș mare, respectiv Aradul, oferta de locuri de muncă este relativ bogată în zonă, acoperind în mare măsură cererea, chiar și pe timp de recesiune economică. Salariații din Mișca fac naveta în special la Chișinău Criș, unde se află un centru de fabricare de cablaje, dar și la peste 40 de km distanță, la Lipova, unde se produc mașini agricole.

Comunitatea de romi din satul Vânători

Satul Vânători are o populație de 1300 de locuitori, dintre care, conform estimărilor reprezentanților instituționali intervievați, în jur de două treimi sunt romi. Față de restul comunei, satul Vânători are câteva particularități legate în mare măsură de distribuția etnică a populației. Comparativ cu restul comunei, satul Vânători are o populație mai săracă și cu un nivel mediu de educație mai scăzut; de asemenea, există mai puține acte de proprietate asupra terenurilor, infrastructura este mai puțin dezvoltată, locuințele, în general suprapopulate, au o suprafață redusă și sunt de calitate inferioară. Între 2004 și 2009, infrastructura a fost ameliorată prin pietruirea ulițelor și amenajarea de trotuare, cu finanțare acordată prin hotărâre de guvern.

Problema lipsei apei curente și a canalizării a rămas însă nerezolvată, cele șapte fântâni nefiind suficiente pentru a stimula respectarea unor reguli de igienă elementare.

Dacă înainte exista o delimitare a unui „cartier” al romilor în Vânători, în prezent, prin creșterea ponderii populației de romi, nu mai există această delimitare, romii locuind în toate zonele din sat.

În Vânători există o școală cu clasele I-VIII, cu predare în limba română, și o grădiniță. Romii din Vânători sunt, în majoritate, românizați, foarte puțini dintre ei vorbind limba romani. Din punct de vedere al apartenenței religioase, majoritari sunt pentecostalii, urmași de ortodocși și bapțiști.

Probleme ale romilor din Vânători

Principala problemă a comunității de romi din Vânători ar fi, conform celor intervievați, sărăcia, având ca principală cauză lipsa cronică a unui loc de muncă stabil. Pe de altă parte, romii de aici au avut dintotdeauna pământ mai puțin decât românii și maghiarii și, chiar dacă au fost împroprietăriți după 1989 cu câte 50 de ari, marea lor majoritate l-au vândut. În prezent, nici agricultura, nici creșterea animalelor nu reprezintă pentru romii din Vânători o sursă de venit capabilă să compenseze lipsa unui loc de muncă stabil. Majoritatea romilor de aici sunt beneficiari de ajutor social și/sau zilieri.

Nivelul redus de educație și slaba calificare profesională sunt doi dintre factorii ce îngreunează accesul romilor pe piața muncii, în condițiile existenței unei oferte de locuri de muncă relativ consistente în Chișinău Criș și în Ineu. Fără îndoială, marginalizarea socială și cronicizarea unei situații de asistat social au contribuit la dezvoltarea unei „mentalități asistențiale”, corelate cu lipsa de participare publică.

Există însă și romi în Vânători care nu beneficiază de ajutor social și care condamnă această mentalitate asistențială:

(...) Nu-i corect că bărbatu' meu are o lună de zile și lucră și [ei] stau acasă și capătă aproape aceiași bani, nu-i corect cu fondu' ista. [Sunt] mulți tineri care [sunt] foarte sănătoși, n-au nicio hibă, pot să meargă la lucru.” (femeie roma, Mișca)

Pe de altă parte, situațiile critice în care se află romii nu le permit decât opțiunea maximizării utilității pe termen scurt a comportamentului lor economic. Astfel, din această perspectivă, acest tip de alegere are raționalitatea ei, în condițiile în care salariul pe care îl pot obține cu gradul de calificare pe care îl dețin nu depășește venitul obținut din ajutorul social și din munca de zilier. Angajarea la un loc de muncă stabil înseamnă a-și lăsa familia fără o sursă de venit până la primirea

primului salariu, fără a avea un beneficiu comparativ satisfăcător care să compenseze inconvenientele.

Structuri roma

În comuna Mișca nu există mediator școlar, nici mediator sanitar și nici consilier local de minoritate roma. Singura persoană de minoritate roma care a deținut o funcție în administrația locală este actualul paznic al primăriei, care a deținut funcția de mediator școlar pe perioada derulării și cu finanțarea unui proiect PHARE.

În comunitatea de romi de la Vânători s-a înființat un grup de inițiativă local, cu sprijinul facilitatorului județean din cadrul proiectului „Împuternicirea comunităților de romi în influențarea și monitorizarea agendelor publice locale”, inițiat de Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună” și finanțat de Fondul Japonez de Dezvoltare Socială prin Banca Mondială.

Rezultatul intervenției, care se află încă în derulare în cea de-a doua componentă a sa, este realizarea unui *Plan de acțiune locală* și a unui *Proiect local de participare publică*, neadoptate încă, în mod formal, de Consiliul Local al comunei. Relevant este faptul că niciunul dintre reprezentanții instituționali intervievați nu a amintit despre existența acestui grup de inițiativă a proiectului local sau a planului de acțiune locală în corelație cu Strategia pentru romi.

Reprezentanții primăriei afirmă că a existat o colaborare cu BJR doar în perioada în care această instituție a avut un consilier rom angajat: „A fost de mai multe ori pe aici, am discutat despre problema romilor” (primar Mișca). Din interviuri nu reies însă rezultate concrete ale acestei colaborări: „Acuma ce s-a rezolvat, vedeți și dumneavoastră (...). Noi nu putem rezolva problema lor, ceva se poate rezolva, dar puțin (...) rezolvarea problemei romilor e foarte, foarte complexă, eu asta văd că, în primul rând, dacă există locuri de muncă, atunci și romii, acei care au locuri de muncă (...) altfel trăiesc” (idem).

Inițiative pentru minoritatea roma

În anul 2005 a fost inițiat proiectul PHARE „Accesul la educație al grupurilor dezavantajate, cu focalizare pe romi”.

Activitățile din cadrul proiectului au fost: angajarea și finanțarea unui mediator școlar pentru comunitatea de romi din comuna Mișca, construcția unui grup sanitar la școala din Vânători, finanțarea unui centru de zi after-school la școala din Vânători, având ca beneficiari 39 de elevi cu nevoi speciale și cu situație socială precară. Pe perioada derulării proiectului, trei semestre, cei 39 de copii primeau o gustare adusă de o firmă de catering, erau supravegheați și primeau ajutor calificat pentru pregătirea temelor.

Odată cu încheierea finanțării din fonduri PHARE, activitatea centrului a fost practic sistată. A existat o propunere de parteneriat a unei Fundații din Belgia, care s-a oferit să asigure plata profesorilor, cu condiția ca primăria să finanțeze gustarea elevilor. Deși, conform fostei directoare a școlii din Vânători, suma corespunzătoare acestei mese pentru cei 39 de copii ar fi fost doar în jur de 2500 de lei pe lună, primăria nu a fost de acord să contribuie și inițiativa a fost abandonată.

Eficiența proiectului

Estimarea profesorilor implicați în proiect este că acesta a fost relativ eficient, elevii cuprinși în proiect îmbunătățindu-și performanțele școlare. Din discuțiile cu unii dintre părinții elevilor implicați în proiect, reies păreri împărțite, unii dintre aceștia considerând că proiectul a fost o „pierdere de vreme”, iar alți părinți considerând inițiativa un succes și dorind continuarea sa.

Efecte benefice ale proiectului au fost: prevenirea abandonului școlar, îmbunătățirea performanțelor școlare ale copiilor romi care frecventează centrul, îmbunătățirea stării de sănătate a unora dintre copiii implicați în proiect prin aportul nutritiv al gustării de la școală.

Punctele slabe ale proiectului au fost: numărul de beneficiari relativ mic (39 de copii) față de numărul celor care ar avea nevoie de acest tip de serviciu. Un alt punct slab al proiectului este lipsa de continuitate și gradul scăzut de sustenabilitate.

La școala din Vânători s-au organizat și cursuri pentru adulți în cadrul programului „A doua șansă”. Au participat 29 de persoane care au fost alfabetizate, acesta fiind câștigul esențial al programului. Profesorii s-au declarat oarecum dezamăgiți de lipsa de interes a participanților față de școală, în afara obiectivului de bază de alfabetizare.

S-au mai desfășurat diferite acțiuni caritabile: ajutoare constând în haine, rechizite, pături, alimente pentru familiile nevoiașe de romi din Vânători, oferite cu o anumită periodicitate de două fundații: VZV Vânători-Turnau Belgia și Serviciul Maltez Arad. ONG-ul din Belgia a facilitat și înfrățirea comunei Mișca cu localitatea de proveniență a acestuia. Belgienii au venit cu ajutoare imediat după revoluție, având ca destinație o anumită comună Vânători din județul Sibiu. Negăsind comuna pe hartă, au întreat la vama Nădlac de această localitate și au fost îndrumați, în mod greșit, spre satul Vânători din comuna Mișca, greșeală benefică, în viziunea ambelor părți ce urmau să se înfrățescă, având în vedere nevoia de ajutor a acestei comunități din județul Arad, comparativ cu cea mult mai bogată din Sibiu.

Concluzii

În mod tradițional, în comuna Mișca, tipul de rezolvare a problemelor celor vulnerabili social este ajutorul pasiv, prin acordarea de ajutoare în bani sau produse, accidental sau cu o anumită periodicitate. Asociația caritabilă din orașul înfrățit cu comuna funcționează ca un fel de „sponsor” permanent al celor cu situație materială precară, dar și al instituțiilor locale, în timp ce alte fundații, precum Serviciul Maltez, sunt doar „sponsori” ocazionali.

Recomandări

O recomandare de ordin general ar fi schimbarea de strategie în ceea ce privește modalitatea de îmbunătățire a situației romilor din Vânători, prin mutarea accentului de pe aplicarea măsurilor pasive de ajutor către cele active, care să-i responsabilizeze pe oameni. În acest sens, un prim pas ar fi realizarea unor programe de oferire de servicii sociale, în parteneriat cu fundațiile care ajută comunitatea locală, parteneriate în care să fie implicate și instituțiile locale, dar și beneficiarii acestor servicii. Parteneriatul, spre deosebire de acceptarea pasivă de ajutor, va facilita responsabilizarea necesară la Mișca, atât la nivel individual, cât și la nivel instituțional.

Pe de altă parte, problemele multidimensionale din această comunitate reclamă existența unor reprezentanți instituționali cu atribuții specifice, în special un mediator sanitar, dar și un mediator școlar.

CĂLĂRAȘI

Specificul județului

Județul Călărași este situat în partea de sud-est a României și a Câmpiei Române, pe malul stâng al Dunării (km 452-300), la granița cu Bulgaria și are o suprafață de 5088 km². Se învecinează la nord cu județul Ialomița, la sud-est cu județul Constanța, la vest cu județul Giurgiu și județul Ilfov și la sud cu Bulgaria. Ca organizare administrativă, județul Călărași are: două municipii – Călărași și Oltenița; trei orașe – Budești, Fundulea și Lețliu Gară; 50 de comune și 160 de sate, inclusiv cele aparținând orașelor.

Județul Călărași dispune de un relief în care caracteristica predominantă o reprezintă câmpia, luncile și bălțile. Astfel, activitatea economică dominantă este cea agricolă. Se cultivă: grâu, orz, porumb, floarea-soarelui, soia etc.

Industria județului este orientată cu precădere către activități de prelucrare. Ramurile cu pondere în industria județului sunt: industria alimentară și a băuturilor, industria metalurgică, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, fabricarea altor produse din minerale nemetalice, fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie.

La 1 ianuarie 2008, populația județului Călărași număra 314081 de persoane, din care 120775 în mediul urban și 193306 în mediul rural.

Rata șomajului înregistrat la sfârșitul lunii august 2009 a fost de 5,9% pe total județ, conform datelor furnizate de Institutul Național de Statistică.

Conform datelor recensământului din 2002, majoritatea populației județului este ortodoxă - 98,81%. Celelalte culte religioase existente sunt: romano-catolic - 0,1%, penticostal - 0,36%, adventist - 0,34%, musulman - 0,11%.

Din punct de vedere etnic, populația județului se împarte astfel: români - 94,12%, romi - 5,65%, turci - 0,14%, altele - 0,23%.

Situația romilor în județ

Conform recensământului din 2002, romii reprezentau 5,65% din populația județului Călărași. Datele existente la nivelul Prefecturii Călărași indică existența unui număr de 40.571 de romi (august 2004), mai mare decât numărul declarat al acestora la recensământul din 2002 (18.250).

La 31 ianuarie 2008, conform datelor furnizate de către Prefectura Călărași, numărul de comunități de romi era de 49 (date), în timp ce Biroul Regional 3 Sud Muntenia al Agenției Naționale pentru Romi deține date pentru un număr de 31 de comunități din cele 34 care se regăsesc în raportările instituției. Comunitatea romilor din Dor Mărunt nu există în lista celor de la Biroul Regional al ANR. Datele furnizate de către Biroul Regional al ANR indică pentru anul 2008 un număr de 26.175 de romi, din care 13.303 bărbați și 12.872 femei. Dintre aceștia, 22.637 au domiciliu stabil, iar 771 nu au acte. Tot pentru anul 2008, 10.551 dintre romi dețin un loc de muncă permanent, în timp ce 6951 sunt beneficiari de ajutor social.

Fenomenul migrației este prezent și în cadrul comunităților de romi, mai ales în cele din municipiul Călărași. Este însă o migrație temporară, majoritatea revenind în țară după 3 luni. Mulți dintre cei care migrează chiar și temporar în străinătate pleacă împreună cu toată familia, fapt ce duce la abandonul școlar al copiilor.

În ceea ce privește specificul cultural al comunităților de romi, în județul Călărași există romi: spoitori, vătrași, turci, căramidari, rudari, blidari, căldărari, ursari și cașcali. Nu există date privind numărul exact al romilor pe fiecare neam, nici măcar pe comunități tradiționale vs. moderne. Este cunoscut faptul că sunt atât comunități tradiționale care vorbesc limba romani, au bulibașă, păstrează portul și respectă datinile și tradițiile, dar sunt și multe comunități moderne care au renunțat la aceste specificități. Romii vătrași sunt prezenți în număr mare în municipiul Călărași.

O pondere de 80-85% dintre romi sunt ortodocși, 10% - penticostali, restul fiind adventiști, bapțiști și musulmani (doar romii turci).

La nivelul comunităților de romi există atât lideri formali, cât și informali. Liderii formali (bulibașa, stabor) se regăsesc în special în comunitățile tradiționale.

O caracteristică generală a acestor lideri formali sau informali semnalată de către cei intervievați este nivelul scăzut de educație, compensat însă de experiența lor în comunitate. În ultimii ani se remarcă o scădere a încrederii populației rome în liderii lor. Cauza principală este reprezentată de utilizarea acestora în cadrul alegerilor locale și nerespectarea promisiunilor electorale făcute. În cadrul comunităților de romi nu există conflicte majore.

Datele furnizate de către Biroul Regional al ANR indică faptul că majoritatea locuințelor romilor din județul Călărași sunt construite din chirpici sau paiantă. O familie de romi are în medie 7-8 membri care locuiesc într-o casă cu două camere. Mulți dintre romi nu dețin acte de proprietate asupra terenurilor și locuințelor.

Există comunități în care mai puțin de jumătate dintre romi sunt înscrși la medicul de familie, deoarece nu sunt cuprinși de către asigurările de sănătate, iar copiii nu sunt vaccinați. În municipiul Călărași, o problemă gravă de sănătate o constituie tuberculoza. Au fost derulate campanii de informare despre TBC pentru romi.

Doar 5% dintre romi au devenit persoane fizice autorizate, astfel încât să poată desfășura activități economice legal. Actele de PFA au fost făcute mai ales de romii spoitori și căldărari.

Gradul de școlarizare al romilor este de 58% la nivelul județului. O problemă o constituie abandonul școlar al copiilor romi, datorat, pe de o parte, căsătoriilor timpurii (10-12 ani) din comunitățile tradiționale și, pe de altă parte, lipsurilor materiale și faptului că multe dintre comunități sunt seminomade, membrii acestora plecând să comercializeze produsele proprii (tuciuri, ceaune etc.) sau să lucreze în agricultură.

Principalele probleme ale romilor regăsite la nivel județean sunt: lipsa actelor de identitate pentru un număr însemnat de populație roma, lipsa actelor de proprietate, abandonul școlar, penetrare scăzută pe piața muncii datorită pregătirii insuficiente, locuințe necorespunzătoare, lipsa racordării la utilități, acces scăzut la servicii sociale și medicale, mediatori școlari și sanitari în număr insuficient raportat la numărul populației rome, angajarea deficitară a experților locali pentru romi în primăriile din județ.

Strategia cu privire la minoritatea roma

Structuri instituționale județene

La nivel județean, instituțiile responsabile pentru implementarea Strategiei naționale de îmbunătățire a situației romilor sunt, conform declarațiilor angajatului BJR: Prefectura prin Biroul Județean pentru Romi, Consiliul Județean, administrațiile locale, Biroul Regional 3 Sud Muntenia al ANR, Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, Poliția, Inspectoratul Școlar, Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională, Direcția de Sănătate Publică.

Biroul Județean pentru Romi

Biroul Județean pentru Romi este o structură aparținând instituției prefectului, care și-a început activitatea în 2002. Conform declarațiilor celor intervievați, Biroul Județean pentru Romi nu este o structură instituțională creată formal prin hotărâre a prefectului, ci în cancelaria prefectului există un consilier care se ocupă de problematica romilor. În aprilie 2009 a fost numit consilier pentru romi o persoană demisă apoi datorită schimbărilor politice de la nivel central (ieșirea PSD de la guvernare). În atribuțiile BJR intră și elaborarea planurilor județene de acțiune pentru romi. Astfel, pentru anii 2007, 2008-2010, au fost întocmite de către BJR Călărași Planuri județene pentru incluziunea romilor. Aceste planuri anuale pentru romi erau cuprinse în Planul general de măsuri județean.

O problemă semnalată de către cei intervievați este legată de subordonarea și atribuțiile acestor BJR: consilierii romi din cadrul cancelariei prefectului sunt angajați ai Ministerului Administrației și Internelor, ei ar trebui să implementeze Strategia de îmbunătățire a situației romilor la nivel local, nefiind însă răspunzători în fața Agenției Naționale a Romilor, respectiv a Birourilor Regionale ale acesteia.

Grupul de Lucru Mixt

Grupul de Lucru Mixt este o structură formată la inițiativa Biroului Județean pentru Romi, fiind alcătuită din: reprezentanți ai instituțiilor deconcentrate (Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, Poliția, Inspectoratul Școlar Județean, Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională, Direcția de Sănătate Publică), consilierul prefectului pentru problemele romilor, un reprezentant al Biroului Regional 3 Sud Muntenia al ANR, reprezentanți ai ONG-urilor rome, experți locali romi, profesori

romi, mediatori școlari, mediatori sanitari. Președintele GLM este subprefectul. În Călărași, GLM-ul nu s-a mai întrunit din 2008.

Rolul GLM este de a analiza, planifica, organiza și implementa în teritoriu obiectivele și sarcinile din Planul general de măsuri pentru aplicarea Strategiei naționale de îmbunătățire a situației romilor. GLM are și rol de informare, deoarece instituțiile prezintă programele/proiectele lor specifice pentru romi și sunt discutate eventuale colaborări între instituții. În cadrul activității GLM, s-a întocmit un Plan de măsuri pentru romi care cuprinde problemele identificate în comunități și acțiunile de corectare a lor. Acest GLM a fost un grup de lucru formal și datorită atitudinii fostului consilier al prefectului pe problemele romilor (angajatul BJR existent până în 2009) care nu era dispus să discute cu reprezentanții romi.

Biroul Regional 3 Sud Muntenia al Agenției Naționale pentru Romi

Este înființat din anul 2007 și are în subordine cele 7 județe ale Regiunii Sud Muntenia – Prahova, Ialomița, Giurgiu, Călărași, Teleorman, Dâmbovița și Argeș. Biroul are 3 angajați – un referent și doi experți. Rolul acestei structuri regionale este de a colabora cu structurile locale pentru implementarea Strategiei naționale pentru îmbunătățirea situației romilor. În prezent, Biroul Regional implementează 5 programe destinate romilor, cu finanțare din fonduri europene obținute de către ANR.

Comisia de Incluziune Socială

Membrii comisiei sunt subprefectul, consilierul superior din prefectură, reprezentanți ai instituțiilor deconcentrate și câte un angajat din cadrul serviciului de asistență socială de la nivelul fiecărei primării din județ. În total sunt 96 de persoane. Problematika roma este pusă în discuție la Comisia de Incluziune Socială. Comisia se întâlnește de două ori pe an.

Experții locali romi

La nivelul Regiunii Sud Muntenia există un număr de 93 de experți locali romi. În județul Călărași numărul acestor experți locali este de 16. Din cauza nivelului scăzut al educației, nu toți cei 16 romi au fost încadrați pe poziție de expert în primărie, ci și pe funcții conexe.

Nu au putut fi încadrați experți locali romi în cadrul administrațiilor locale, pe de o parte, din cauza nivelului scăzut de școlarizare a candidaților, pe de altă parte, sub influența voinței politice locale. În plus, dacă indivizii din comunitate nu s-au

declarat romi la recensământ, autoritățile locale nu au putut fi obligate să angajeze experți locali romi. În unele comune, experții locali romi nu sunt de minoritate roma.

Mediatori școlari

La nivel județean există doi mediatori școlari aflați în subordinea Centrului de Resurse și Activități Educaționale. Acești doi mediatori școlari au fost încadrați astfel: un mediator școlar în cadrul Colegiului „Ștefan Bănulescu” Călărași și unul în localitatea Răzvani. Deși au fost 12 persoane formate pentru a deveni mediatorii școlari, numai două dintre acestea au fost încadrate. În județ există și profesori de limba romani (21 de cadre didactice rome) care nu sunt încadrați din cauza lipsei unei metodologii clare de titularizare. Dintre aceștia, mai activează doar 5.

Mediatori sanitari

În județul Călărași există doar doi mediatori sanitari încadrați, deși au fost școlarizate 8 persoane. Celelalte persoane nu au putut fi angajate din cauza lipsei unei metodologii clare de încadrare instituțională și lipsei fondurilor (inițial s-a apreciat că mediatorii sanitari trebuie să fie încadrați de Direcția de Sănătate Publică, apoi de medicii de familie). În noiembrie 2008, a fost adoptată Ordonanța nr. 162/2008, prin care mediatorii sanitari sunt preluați de către administrația publică locală.

Inspectoratul școlar

Există inspector școlar pentru romi care funcționează prin cumul de funcții, jumătate la catedra de geografie și jumătate ca inspector pentru romi. Persoana a fost selectată de către Inspectorul Școlar General încă din anul 2002 și nu este de minoritate roma.

Resurse pentru experții romi de la nivel județean și local

Resursele pentru experții romi de la nivel județean și local sunt cele alocate de către primării sau cele atrase prin proiecte de finanțare de către diversele instituții publice: Inspectoratul Școlar, AJO FM etc.

Relaționarea dintre BJR/experți și comunitate

Până în 2009, relaționarea dintre experții locali și BJR nu a fost foarte bună din cauza lipsei de cooperare a angajatului BJR. Din aprilie 2009, relațiile dintre BJR, experții locali și ONG-uri au fost mult îmbunătățite.

Documente de planificare la nivel județean

Principalele documente de planificare existente la nivel județean sunt:

- ✓ BJR: Planul județean de acțiune „Romi 2006-2008”, fără a exista însă o strategie la nivel județean. Elaborarea acestor documente a fost realizată de către consilierul BJR pentru Planul de acțiune pentru romi conform HG nr. 430/2001 și 522/2006. Planul județean de acțiune „Romi 2006-2008” este realizat ca o planificare a unor activități care vizează: încadrarea experților romi în cadrul administrațiilor publice locale, extinderea rețelei de mediatori școlari și sanitari romi, înregistrarea romilor în dosarele de stare civilă (acte de identitate), construcția de școli și grădinițe, încadrarea de polițiști romi, construcția de locuințe;
- ✓ BJR: Planul județean pentru incluziunea romilor 2008-2010;
- ✓ BJR: Planuri anuale pentru romi – 2007, 2008, 2009;
- ✓ Inspectoratul Școlar al județului: Strategie educațională pentru grupurile dezavantajate.

Planul județean pentru romi pentru 2009 cuprinde următoarele acțiuni realizate:

Nr. crt.	Acțiune	Responsabil	Realizat
1	Recrutarea, selectarea, formarea și angajarea experților locali romi în primăriile: Frumușani, Dor Mărunt, Dragoș Vodă, Șoldanu, Grădiștea, Ștefan Vodă, Lehliu Sat, Luica	Biroul Regional pentru Romi Sud Muntenia Biroul Județean pentru Romi ONG-uri ale romilor Primăriile localităților	Organizarea concursului, recrutarea și selectarea experților
2	Continuarea organizării de întâlniri cu scopul de prevenire a infracționalității și de educare juridică a populației de romi și difuzarea unor publicații cu caracter educativ în comunitățile de romi	Biroul Județean pentru Romi Inspectoratul Județean de Poliție Experți locali pentru romi	Au fost organizate întâlniri
3	Eliberarea actelor de identitate pentru etnicii romi	Biroul Județean pentru Romi Primăriile localităților Experți locali pentru romi DEP	Acțiune cu caracter continuu, realizată permanent
4	Înființarea unor centre educaționale pentru copii și familii dezavantajate din localitățile: Călărași, Sărulești, Gălbinași, Dorobanțu, Lehliu Sat,	Biroul Regional pentru Romi Sud Muntenia Biroul Județean pentru Romi Experți locali pentru romi	Înființarea unui centru educațional pentru copii romi – „O viață mai bună”,

Nr. crt.	Acțiune	Responsabil	Realizat
	Curcani, Nana, Frumușani, Mânăstirea	Inspectoratul Școlar Județean Primăriile localităților	în cartierul FNC-Livada în municipiul Călărași (dotare sală de clasă cu echipamente IT, mobilier, echipamente în cadrul Școlii nr. 11) Realizat integral în Călărași, dar nu s-a realizat în celelalte localități din lipsa fondurilor
5	Creșterea participării copiilor romi la educația școlară prin programe naționale - „Toți la grădiniță! Toți în clasa I!” – program inițiat de Ministerul Educației, Cercetării și Inovării în parteneriat cu Fundația Ruhama Oradea și Inspectoratul Școlar Județean Călărași, în școlile: Școala nr. 2 Ulmeni, Școala din Cliciu- Stancea, Chiselet, Școala nr. 2 Modelu, Dâlga Gară, Răzvani, Mânăstirea, Școala din Coțofanca, Chirnoși, Școala din Călăreți – Tămădău Mare, Curcani și Școala nr. 7 din Călărași	Ministerul Educației, Cercetării și Inovării în parteneriat cu Fundația Ruhama Oradea și Inspectoratul Școlar Județean Călărași Cadrele didactice cuprinse în program Mediatorii școlari Experți locali pentru romi	Reprogramat pentru 2010
6	Angajarea de mediatori școlari în localitățile: Sărulești, Dragalina, Oltenița (Școala nr. 4), Gâlbinași și Șoldanu, prin Proiectul „Educația de calitate, un pas spre egalitate”, inițiat de Ministerul Educației, Cercetării și Inovării în parteneriat cu Fundația Amare Rromentza și Inspectoratul Școlar Județean Călărași, pe o perioadă de 24 de luni	Ministerul Educației, Cercetării și Inovării în parteneriat cu Fundația Amare Rromentza și Inspectoratul Școlar Județean Călărași	Nerealizat din lipsă de resurse financiare
7	Angajarea câte unui mediator sanitar în localitățile: Mânăstirea, Ciocănești, Dorobanțu, Dragalina,	Direcția de Sănătate Publică Primăriile localităților	Nerealizat din lipsă de fonduri

Nr. crt.	Acțiune	Responsabil	Realizat
	Gălbinași, Lehliu Sat, Fundeni, Frumușani		
8	Măsuri pentru înscrierea la medicul de familie a populației rome în localitățile: Mânăstirea, Ciocănești, Oltenița, Dorobanțu, Dragalina, Gălbinași, Lehliu Sat, Fundeni, Frumușani	Direcția de Sănătate Publică Primăriile localităților Mediatorii sanitari	Realizat pentru trim. I, II și III 2009
9	Construirea și reabilitarea de locuințe pentru etnicii rome cu venituri reduse din localitățile: Budești, Dragalina, Dor Mărunt, Călărași, Gălbinași, Lehliu Sat, Curcani, Frumușani, Mânăstirea	Primăriile localităților Experți locali pentru rome	Proces inițiat, dar se va realiza în funcție de alocațiile bugetare
10	Eliberarea actelor de proprietate pentru terenuri și locuințe pentru etnicii rome din localitățile: Ciocănești, Oltenița, Dorobanțu, Chirnoși, Dragalina, Lehliu Sat, Fundeni, Frumușani, Mânăstirea	Primăriile localităților Experți locali pentru rome Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară	Realizat trim. I, II și III 2009 conform solicitărilor
11	Îmbunătățirea accesului la infrastructură și la minimum de utilități în comunitățile dezavantajate din localitățile: Dor Mărunt, Călărași, Lehliu Sat, Radovanu, Nana, Frumușani, Mânăstirea	Autoritățile locale ONG-uri	Există proiecte depuse și se așteaptă aprobarea lor
12	Organizarea unor cursuri de calificare în meserii căutate pe piața muncii și crearea de locuri de muncă destinate etnicilor rome din localitățile: Grădiștea, Mânăstirea, Dor Mărunt, Ciocănești, Oltenița, Chirnoși, Dragalina, Gălbinași, Lehliu Sat, Radovanu, Călărași, Nana	Biroul Regional pentru Romi Sud Muntenia ONG-uri	Trim. I - Realizat (în cadrul cursurilor organizate de CRFPA au participat 16 persoane de minoritate roma) Trim. II - Realizat (în cadrul cursurilor organizate de CRFPA - au participat 55 de persoane de minoritate roma) Trimestrul III - Realizat (în cadrul

Nr. crt.	Acțiune	Responsabil	Realizat
			cursurilor organizate de CRFPA au participat 28 de persoane rome și nerome)
13	Crearea de parteneriate durabile între membrii comunității și autoritățile publice locale și județene din localitățile: Frumușani, Dor Mărunt, Fundeni, Fundulea, Dragoș Vodă, Șoldanu, Grădiștea, Ștefan Vodă, Lehliu Sat	Biroul Regional pentru Romi Sud Muntenia ONG ale romilor Autoritățile locale	Se continuă activitățile din cadrul parteneriatelor încheiate cu CRFPA, DGASPC, Inspectoratul Școlar, Direcția Județeană de Tineret, Biroul Județean pentru Romi – Instituția Prefectului, Biroul Regional Sud Muntenia – Agenția Națională pentru Romi, compartimentul Teritorial al Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați
14	Facilitarea creării de grupuri locale de lucru, pentru a identifica, planifica și implementa acțiuni care să conducă la incluziunea socio-economică a romilor, la nivel local	Biroul Județean pentru Romi Experți locali pentru romi Primării Instituții cu responsabilități pe problematica roma	Trim. I – Proces inițiat în cadrul Parteneriatului Județean pentru Ocuparea Forței de Muncă și Incluziune Socială (două grupuri de lucru constituite în vederea implementării a două proiecte finanțate de FRDS)

Inițiative rome: proiecte la nivel județean în curs de implementare

La nivelul județului Călărași sunt în implementare câteva proiecte care au ca principali beneficiari romii. Principalele proiecte sunt:

✓ *Proiecte finanțate de Fondul Român de Dezvoltare Socială – 3 proiecte pe Programul de intervenție prioritară*

- Centru comunitar în municipiul Călărași, comunitatea de romi Oborul Nou. Proiectul are două componente: infrastructură – construcția Centrului Comunitar Oborul Nou – și servicii sociale – pentru adulți (asistență socială și consiliere) și copii (servicii educaționale – școală, after-school, pregătire pentru școlarizare a preșcolarilor). Se va acorda și o masă caldă copiilor. Proiectul este realizat de administrația publică locală a municipiului Călărași. Finanțarea este de la FRDS și are o valoare de 135.000 euro.
- "O viață mai bună pentru romi în cartierul FNC Livada" – în municipiul Călărași, comunitatea de romi FNC Livada. Cele două componente vizează: infrastructură – pietruirea a patru drumuri – și servicii sociale – dotarea unei săli de clasă, servicii educaționale pentru copii (școală și after-school).
- Proiect în comunitatea Mânăstirea care urmărește extinderea rețelei de apă potabilă și reabilitarea a două săli ale căminului cultural din localitate pentru derularea de servicii sociale.

✓ *Proiecte finanțate prin fonduri structurale câștigate de ANR și implementate la nivel național prin Birourile Regionale*

- „Educația copiilor romi – calea spre un loc de muncă stabil” are ca scop creșterea nivelului de educație al copiilor romi din mediul rural și urban și dezvoltarea capitalului uman în vederea includerii viitoare a acestora pe o piață a muncii modernă și flexibilă, prin asigurarea accesului la educație și reducerea fenomenului de părăsire timpurie a școlii. Durata proiectului este de 3 ani. Suma obținută este de 18.292.176 RON.
- „Școala, o șansă pentru fiecare” – obiectivul general este creșterea participării la sistemul de educație a grupurilor vulnerabile. Durata proiectului - 3 ani. Finanțare – 9.406.320 RON.
- „Participarea grupurilor sociale vulnerabile în economia socială” – are ca scop creșterea la nivelul comunităților locale (inclusiv al grupurilor vulnerabile din aceste comunități) din întreaga țară a capacității de a realiza o dezvoltare locală durabilă și incluzivă. Durata – 3 ani. Finanțare – 13.600.000 RON.
- „Împreună pe piața muncii” – are ca scop generarea bunăstării prin promovarea incluziunii sociale a populației rome pe piața muncii la nivelul întregii țări, asigurând oportunități sporite pentru participarea pe o piață a

muncii modernă, flexibilă și incluzivă și accesul la locuri de muncă stabile, precum și beneficiile ce decurg din calitatea de angajați cu drepturi depline. Durata – iunie 2008-mai 2010. Finanțare – 18.162.375 RON.

- „Extinderea rețelei de experți locali romi” – urmărește creșterea nivelului de reprezentativitate a romilor la nivel local.

Pe lângă aceste proiecte implementate în acest moment, au mai fost menționate de cei intervievați următoarele:

- „Împuternicirea comunităților de romi în influențarea și monitorizarea agendelor locale în România” – proiect al Agenției de Dezvoltare Comunitară „Împreună”.
- Reabilitarea de locuințe sociale în comunitatea Oborul Nou din Călărași.
- Caravana TBC – proiect derulat în comunitatea Oborul Nou de Biroul Regional al ANR în parteneriat cu Spitalul de TBC din Călărași pentru informarea romilor privind riscurile de îmbolnăvire și monitorizarea medicală a acestora.
- Burse ale locurilor de muncă pentru romi organizate de AJOFM.

Rezultatele Strategiei

La nivel comunitar, în opinia celor intervievați, există măsuri prevăzute în Strategia de îmbunătățire a situației romilor care au avut efecte pozitive asupra populației de romi:

- reducerea șomajului (au fost organizate caravane de informare despre existența locurilor de muncă disponibile, AJOFM-ul a organizat burse ale locurilor de muncă pentru romi, cursuri de formare și reconversie, informarea primăriilor despre oportunitățile de angajare a populației rome, migrația în străinătate, nivelul de educație a crescut în special datorită măsurilor afirmative prevăzute de Ministerul Educației, crearea de locuri speciale pentru romi la licee, școli de arte și meserii și facultăți, formarea mediatorilor școlari prin proiectul „Acces la educație al grupurilor dezavantajate”, combaterea abandonului școlar prin proiectul „Șanse egale pentru copiii romi”, introducerea programului „A doua șansă” pentru persoanele rome care vor să-și continue educația, formarea profesorilor de limba romani care au facilitat accesul la școală al copiilor romi);
- îmbunătățirea stării de sănătate a populației rome: (înscrierea pe listele medicilor de familie, creșterea numărului de asigurați și facilitarea accesului la servicii medicale, formarea mediatorilor sanitari, campanii de informare privind TBC-ul);

- locuirea s-a îmbunătățit pentru romii din Călărași, prin reabilitarea de locuințe sociale și accesul romilor în cartierele ANL.

O parte a celor intervievați a apreciat că sunt puține rezultate ale Strategiei pentru romi care se pot observa, dar cel mai important a fost facilitarea accesului la aceste măsuri, cel puțin pentru o parte din populația roma. Din păcate, rezultate se văd doar în comunitățile moderne, nu și în cele tradiționale, care sunt reticente la schimbare.

În comunitățile unde au fost angajați experți romi s-a remarcat o îmbunătățire a comunicării dintre autoritățile locale și romi. Sunt comunități unde romii au fost impulsionați să își facă acte de persoane fizice autorizate, astfel încât să poată derula activități economice în mod legal.

La nivel județean, activitatea Grupului de Lucru Mixt a permis instituțiilor publice să colaboreze pentru rezolvarea problemelor romilor. Încadrarea experților locali romi în structurile administrației publice a permis o cunoaștere mai bună a problemelor comunităților roma la nivel județean. Programele aflate în desfășurare în acest moment vor permite o implementare mai bună a obiectivelor Strategiei naționale de îmbunătățire a situației romilor, deoarece includ acțiuni care urmăresc creșterea nivelului de educație, scăderea ratei abandonului școlar, dezvoltarea economiei sociale la nivel local, creșterea gradului de ocupare a forței de muncă.

Factori de succes/puncte tari

Un punct tare al implementării Strategiei naționale pentru romi îl constituie implicarea autorităților publice de la nivel județean/local în rezolvarea problemelor romilor. Chiar dacă activitatea GLM și a Comisiei de Incluziune Socială nu a avut rezultate spectaculoase, au fost întocmite și implementate proiecte de către instituțiile publice județene care au vizat și romii: AJOFM, Direcția de Sănătate Publică, Inspectoratul Școlar.

Tipul de comunitate reprezintă un alt factor de succes/insucces al implementării Strategiei. Astfel, în comunitățile de romi tradiționali s-a lucrat mai greu, inițiativa venind de la autoritățile publice, nu direct de la romi. Comunitățile netradiționale/moderne au fost mai receptive la acțiunile propuse.

Un alt punct tare al Strategiei îl constituie diversitatea domeniilor de intervenție care au acoperit toate problemele romilor.

Factori de insucces/puncte slabe

Principalul punct slab al implementării Strategiei l-a constituit lipsa bugetului pentru implementare. De asemenea, lipsa termenelor a reprezentat un alt punct slab semnalat de către cei intervievați.

Numărul mic al resurselor umane responsabile de problematica roma la nivelul instituțiilor deconcentrate este un factor care a dus la implementarea Strategiei într-o măsură destul de redusă. În plus, o parte dintre experții locali nu sunt romi și nu cunosc foarte bine problemele populației rome.

Absența unor lideri romi recunoscuți de comunitate și care să fie dispuși să se implice în implementarea proiectelor este un factor care a diminuat impactul măsurilor realizate.

Slaba reprezentare a societății civile și politice rome în teritoriu este un punct slab, deoarece nu a avut cine să lupte pentru interesele romilor. Un alt punct slab îl constituie atitudinea autorităților publice locale, care nu au fost deschise la implementarea unor proiecte dedicate romilor. Problemele legislative legate de subordonarea personalului care se ocupă de problematica roma au favorizat implementarea unui număr mic de măsuri pentru romi.

Concluzii

Măsurile care au vizat creșterea nivelului de educație al populației au avut cele mai bune rezultate. Cu toate acestea, în comunitățile tradiționale, rata abandonului școlar este ridicată datorită căsătoriilor timpurii (10-12 ani) și vieții seminomade pentru câștigarea veniturilor. Romii nu sunt reprezentați la nivel județean sau local de către organizații neguvernamentale, iar liderii romi nu sunt recunoscuți și nu au autoritate, ceea ce duce la realizarea de acțiuni venite de sus în jos. Vocea romilor este puțin auzită la nivel județean.

Recomandări

Este necesară o reprezentare mai bună a romilor în instituțiile județene și locale. Persoanele responsabile cu problematica roma din instituțiile publice ar trebui să fie subordonate unei singure structuri.

Ar trebui acordat sprijin pentru crearea ONG-urilor locale rome. Suportul este necesar și după înființarea ONG-urilor, prin realizarea de parteneriate cu acestea pentru accesarea de fonduri structurale.

Sunt necesare măsuri care să conducă la integrarea romilor pe piața muncii, deoarece lipsa veniturilor este una dintre problemele cele mai grave.

Accentul trebuie pus în continuare pe măsurile educative, deoarece acestea sunt cele care conduc în timp la schimbarea mentalităților.

STUDIU DE CAZ – COMUNITATEA DOR MĂRUNT

Descrierea localității

Comuna Dor Mărunt este așezată în partea central-nordică a județului Călărași, învecinându-se la nord cu județul Ialomița, la est cu comuna Dragoș Vodă, la sud cu comunele Vâlcele și Lupșanu, iar la vest cu orașul Lehliu-Gară. Întinderea teritoriului administrativ al comunei este de 15696,90 hectare.

Teritoriul administrativ al comunei Dor Mărunt este străbătut de două căi majore de circulație rutieră, drumul național 3A (DN 3A) și Autostrada Soarelui (A2), precum și de alte drumuri de importanță regională și locală. Lungimea totală a traseelor de drumuri este de cca 12,5 km drumuri județene, 18 km drumuri naționale – DN 3A și 11 km de autostradă A2. Din păcate nu există acces direct la autostrada A2, cel mai apropiat punct fiind la Lehliu.

Drumurile județene și locale sunt pietruite, fiind necesară o modernizare a lor, precum și construirea și amenajarea de trotuare, refacerea marcajului și a indicatoarelor.

Comuna este traversată de calea ferată București-Constanța, unde se află gara Dor Mărunt, realizându-se astfel transportul pe căile ferate al locuitorilor, mai ales către București. Pe DN 3A se desfășoară și transportul public de călători, deservindu-se localitatea.

Fiind o comună de câmpie, ocupația principală a locuitorilor este agricultura în proporție de 90%, restul de 10 procente fiind reprezentate de activități secundare: creșterea vacilor de lapte, oieritul, comerțul. Agenții economici din comună își desfășoară activitatea în principal în agricultură și comerț.

Deoarece agricultura reprezintă ocupația principală a locuitorilor comunei, nivelul de trai este scăzut. Toate gospodăriile sunt branșate la rețeaua de curent electric și au acces la salubritate. Alimentarea cu apă se face prin puțuri individuale, comuna nefiind racordată la rețeaua de apă și canalizare. În acest moment există un studiu de fezabilitate pentru introducerea alimentării gospodăriilor cu gaze naturale, dar nu sunt fonduri pentru demararea lucrărilor.

Componența religioasă este de 95% ortodocși și 5% adventiști.

Din punct de vedere al serviciilor de sănătate, în comună funcționează un dispensar și 2 medici de familie, precum și 4 asistenți medicali.

Comuna are 6 școli cu clasele I-VIII și 5 grădinițe, precum și un corp profesoral care numără 80 de cadre didactice. De asemenea, în satele Dor Mărunt și Dâlga sunt

cămine culturale, iar în satul Dor Mărunt se afla biblioteca comunală. Fiecare școală are bibliotecă proprie.

După recensământul din 2002, populația comunei era de 6800 de locuitori, dar datele recente ale primăriei indică 8900 de locuitori. Din punct de vedere al structurii etnice, populația comunei Dor Mărunt este compusă din 85% români, 10% romi, 5% alte etnii: basarabeni, aromâni, bulgari.

Situația romilor în localitate

Există două comunități de romi: una în satul Dor Mărunt și una în satul Dâlga. În ceea ce privește specificul cultural al comunităților de romi, în comuna Dor Mărunt există romi din neamurile ursarilor, blidarilor și rudarilor, însă nu există date exacte privind numărul romilor pe fiecare neam. La nivelul comunei Dor Mărunt nu avem comunități tradiționale, ci comunități moderne, care nu își mai păstrează toate obiceiurile.

Fiind o comunitate de romi netradițională, liderii sunt aleși dintre cei mai în vârstă, cu experiență mai mare în comunitate, precum și un lider mai tânăr, care este format pentru a prelua comunitatea în viitor. Se observă însă fenomenul de scădere a încrederii comunității în liderii săi, ceea ce se datorează în mare măsură amestecului acestora în politică și implicării lor din ce în ce mai reduse în viața comunității. Există 3 lideri romi locali: 2 din comunitatea din Dâlga și unul din Dor Mărunt. La nivelul comunei există un conflict între liderii romi, deoarece numai unul (cel din Dor Mărunt) este recunoscut de către primărie, în timp ce ceilalți au sprijinit Partida Romilor, fiind astfel „respinși” de primar.

În cadrul comunităților de romi nu există conflicte majore nici între membrii comunității, nici între comunitatea roma și celelalte comunități.

Spre deosebire de alte comunități, romii din Dor Mărunt nu mai au case din chirpici sau paiantă. Aici casele sunt din cărămidă, în unele cazuri nearsă, cu acoperiș din tablă sau țiglă. Într-o cameră stau în medie 3-5 persoane, iar într-o gospodărie stau mai multe generații ale aceleiași familii.

75% dintre membrii comunității beneficiază de ajutor social. Există 3 antreprenori romi care dețin firme și au ca obiect de activitate comerțul cu amănuntul. Unul are magazine în 3 sate ale comunei.

Toți membrii comunității sunt înscriși la medicul de familie. Repartizarea s-a făcut după localizarea în teritoriul comunei, nu după minoritate, astfel încât fiecare din cei doi medici din comună are cam jumătate din comunitatea roma. Medicii și asistenții medicali au derulat cursuri de igienă cu membrii comunității de romi.

Toți copiii romi merg la școală. Se desfășoară activități de consiliere a părinților pentru a-și înscrie copiii la grădiniță. Rata abandonului școlar este de 10% în cazul copiilor romi.

Principalele probleme ale romilor regăsite la nivel local sunt: lipsa actelor de proprietate; abandonul școlar; penetrare scăzută pe piața muncii din cauza pregătirii precare; lipsa totală a mediatorilor școlari și sanitari pentru minoritatea roma; lipsa experților locali pentru romi la nivelul primăriei comunei Dor Mărunt.

Strategia cu privire la minoritatea roma

Structuri roma la nivel local (mediatori, facilitatori, promotori, experți)

Nu există structuri roma la nivel local. În urma implementării proiectului „Împuternicirea comunităților de romi pentru influențarea și monitorizarea agendelor locale în România”, proiect al Agenției de Dezvoltare Comunitară „Împreună”, s-au desfășurat acțiuni de lobby pentru încadrarea unui expert local rom în administrația publică locală. Acest lucru nu a mai fost însă posibil din cauza schimbărilor legislative și a reducerilor bugetare.

Liderul comunității din satul Dor Mărunt este încadrat la primărie pe post de muncitor necalificat, însă se ocupă de problematica roma.

Inițiative pentru minoritatea roma

Un singur proiect a fost menționat ca fiind în derulare în comunitatea Dor Mărunt - „Împuternicirea comunităților de romi pentru influențarea și monitorizarea agendelor locale în România” – proiect al Agenției de Dezvoltare Comunitară „Împreună”. În cadrul acestui proiect s-a făcut o evaluare și un profil al comunității împreună cu un grup de inițiativă local în care au fost incluși reprezentanți ai romilor. La nivelul comunității au fost realizate întâlniri între membrii grupului de inițiativă și comunitatea roma pentru a identifica și prioritiza problemele acesteia, cu scopul de a elabora în mod participativ un proiect local care să nu necesite o finanțare însemnată. La Dor Mărunt s-a încercat încadrarea unui expert rom local la primărie, însă această inițiativă nu a putut fi finalizată, din motive obiective.

La Guvernul României sunt două proiecte depuse:

1. reabilitarea drumurilor prin programul PNDR – urmărește pietruirea a 10 km de drumuri;
2. extinderea și reabilitarea sălilor de sport.

Rezultatele strategiei

Strategia de îmbunătățire a situației romilor nu este cunoscută la nivel local. Nimeni din cadrul autorităților publice locale nu știe de existența acestei Strategii.

Factori de succes/puncte tari

Existența unor lideri locali, chiar dacă sunt contestați de administrația publică, poate să constituie în viitor un punct de plecare pentru viitoare acțiuni de îmbunătățire a situației romilor.

Factori de insucces/puncte slabe

La nivel local nu există o deschidere foarte mare pentru problematica romilor, probabil și din cauza faptului că aceștia se află la un anumit nivel socioeconomic. Lipsa proiectelor cu finanțare externă poate indica și o lipsă de pregătire a personalului primăriei pentru a scrie și a implementa proiecte.

Concluzii

Autoritățile publice locale nu cunosc legislația în vigoare cu privire la comunitatea roma. Realitatea este că absolut nimeni nu știe măcar de existența Strategiei naționale pentru romi, deci și măsurile sunt inexistente. La nivelul primăriei, problemele se rezolvă prin implicarea directă a primarului sau viceprimarului.

Lipsa fondurilor își face simțită prezența, mai ales în relația cu comunitatea roma. Astfel, niciuna dintre structurile prevăzute în Strategia pentru romi nu există, iar integrarea copiilor romi în comunitate, școală etc. se face prin bunăvoință și puterea exemplului, și nu prin măsuri sau planuri de acțiune.

Recomandări

Principala recomandare ar fi trainingul specializat pe această problematică. Mecanismul realizării de proiecte de finanțare în comuna Dor Mărunt este inexistent și nu există nici oameni calificați pentru aceasta. Autoritățile locale se complac în situația de a rezolva problemele acestei comunități prin implicare directă, nu prin delegarea competențelor acolo unde este cazul.

Minoritatea roma nu este implicată în niciun fel de activități, deși Strategia la nivel de județ este foarte bună pe hârtie; realitatea este că pentru comunitatea studiată nu s-a făcut nimic, decât pe hârtie.

Se recomandă o apropiere a autorităților de comunitatea roma, astfel încât să se cunoască problemele reale ale acesteia, înainte de a se începe rezolvarea problemelor cunoscute sau presupuse de către autoritățile publice locale.

STUDIU DE CAZ – COMUNITATEA SĂRULEȘTI

Descrierea localității

Comuna Sărulești se află în partea de nord-est a județului Călărași, accesul realizându-se pe drumul județean DJ 303, DN 3 (Călăreți)-Sărulești Gară-Săndulița-Sărulești Sat-Coțofanca-Siliștea-Valea Argovei-Vlădiceasca-Frâsinet-Luptători-Curățești-Sultana-Coconi-Mânăstirea (DN 31), aflându-se la aproximativ 80 de km de municipiul reședință de județ. Distanța până la cel mai apropiat oraș este de 20 km până la Lehliu și aproximativ 30 km până la București. Teritoriul administrativ al comunei se întinde pe o suprafață de 7.386 ha, având ca vecini la nord comunele Ileana și Tămădău, la est – comuna Nicolae Bălcescu, la sud – comuna Gurbănești, iar la vest – comuna Sohatu.

Comuna Sărulești are în componență 7 sate: Sărulești Gară, Sărulești Sat, Săndulița, Măgureni, Polcești, Solacolu și Sătucu.

Activitatea economică predominantă este agricultura, prezentă atât prin cultivarea pământului, cât și prin creșterea animalelor. Există agenți economici mari care au ca domeniu de activitate agricultura și creșterea animalelor: SC Comcereal Fundulea, SC Presmar SRL, SA Sărulești. Există și o societate specializată în creșterea fazanilor.

În ultima perioadă a început să se dezvolte și agroturismul, mai ales că zona este cunoscută prin bălțile sale, iar din 2004 se organizează „Cupa mondială la crap”.

Populația totală a comunei este de 3200 de locuitori, repartizați după cum urmează: Sărulești Gară – 1566 de locuitori, Sărulești Sat - 561, Săndulița - 605, Măgureni - 61, Polcești - 88, Solacolu – 282 și Sătucu – 37. În localitate există o rețea de apă la care sunt racordate 150 de gospodării. Nu există rețea de gaze sau canalizare. Starea drumurilor este foarte proastă în comună.

Locuitorii comunei sunt ortodocși în proporție de 99%.

În comuna Sărulești există 5 grădinițe, 3 școli primare și una gimnazială.

Structura etnică a comunei cuprinde români – 84,6% și romi – 15,6%.

Situația romilor în localitate

Numărul romilor este de aproximativ 500 de persoane, din care 400 sunt în Sărulești Gară, iar restul în Săndulița. În comuna Sărulești există două neamuri de romi: căldărari – 80% și ursari, dar care s-au românizat. Romii sunt ortodocși în majoritate.

Celor două neamuri le corespund două tipuri de comunitate: una tradițională a romilor căldărari și una modernă a celor românizați. Căldărarii sunt cei mai numeroși – 80% din totalul populației rome. Ei vorbesc limba romani, păstrează portul și tradițiile, au bulibașă. Căldărarii din Sărulești sunt o comunitate tradițională seminomadă.

Nu sunt conflicte între membrii comunității, iar după introducerea camerelor de supraveghere în comună a scăzut și numărul conflictelor cu românii.

Locuințele romilor căldărari sunt din pământ sau chirpici. Familiile sunt numeroase, astfel că în două camere ajung să locuiască până la 10-12 persoane. Locuințele nu sunt racordate la rețeaua de apă și sunt branșate ilegal la electricitate. În comună nu există canalizare sau alimentare cu gaze. Starea drumurilor din comunitatea de romi este foarte proastă, ca de altfel a totalității drumurilor comunale.

Ocupația principală a romilor căldărari o constituie colectarea și prelucrarea metalelor. Unii dintre ei și-au făcut acte de persoană fizică autorizată pentru a-și putea derula legal activitatea. Majoritatea sunt beneficiari de ajutor social de la primărie.

Comunitatea romilor căldărari din Sărulești este destul de numeroasă, din declarațiile asistentului social de la primărie reieșind că numără aproximativ 400 de persoane.

În comunitatea din Sărulești, fetele se căsătoresc la 10-13 ani. Motivul pentru care fetele sunt angrenate în căsătorii timpurii este faptul că ele sunt privite ca o „investiție riscantă” de către părinți, riscul constând în posibilitatea de pierdere a virginității. Deși din discuții nu reiese clar acest fapt, familia fetei primește bani de la cea a băiatului, ceea ce întreține temerea ca fetele să nu-și piardă virginitatea sau să fugă cu alți bărbați. La nuntă au obiceiul de a arăta proba că mireasa e fată mare, punând un cearșaf sub ea în timpul actului sexual. Este necesară această probă pentru a nu izbucni scandalul între familiile din comunitate. Nu sunt căsătoriți cu acte decât cei peste 20 de ani, deoarece au putut să primească bani de la primărie și și-au putut face acte de identitate. Știu însă că nu au voie să se căsătorească cu acte până la vârsta de 18 ani. Nu există despărțiri în comunitate decât foarte rar. Motivul principal al despărțirii îl constituie infidelitatea soției.

Se observă o schimbare de atitudine la femeile până în 35 de ani, care apreciază că este de preferat să aibă 2-3 copii pentru a avea cu ce să îi crească, față de cele peste 40 de ani, care consideră că e bine să aibă câți copii le dă Dumnezeu. Cele sub 35 de ani apelează la mijloace contraceptive – anticoncepționale, legarea trompelor – sau la chiuretaj. Se feresc însă să declare acest lucru, deoarece bărbații nu le permit să utilizeze astfel de mijloace.

Copiii sunt născuți până la vârsta de 25 de ani, deoarece apoi au primii copii mari și îi căsătoresc pe aceștia. Încep să nască copii de la 12-13 ani, iar până la 15 ani au sigur cel puțin un copil. Nu nasc la spital decât dacă au probleme.

Școala nu este valorizată în comunitatea de romi căldărari din Sărulești, majoritatea mergând la școală doar până se căsătoresc. Motivul invocat pentru lipsa educației îl reprezintă lipsa mijloacelor materiale de susținere a copiilor (nu au caiete, nu au mâncare la ei, nu au încălțăminte etc.). Analfabetismul este foarte ridicat în comunitate. Există însă un program de a doua șansă la care vin romii, în special bărbații, deoarece au nevoie de 8 clase pentru a-și lua permis de conducere. În localitate există o grădiniță bilingvă (româno-romani) pentru a pregăti copiii romi pentru școlarizare.

Strategia cu privire la minoritatea roma

Structuri rome la nivel local (mediatori, facilitatori, promotori, experți)

La nivel local există din noiembrie 2008 un expert local rom încadrat la primărie. Încadrarea acestui expert rom a facilitat comunicarea cu comunitatea romilor căldărari. Expertul rom îi ajută pe membrii comunității rome să își întocmească actele necesare pentru obținerea ajutoarelor de căldură și a venitului minim garantat și îi îndrumă către instituțiile care le pot rezolva diversele probleme.

În cadrul grădiniței bilingve există un cadru didactic rom.

Cu ocazia proiectului Agenției de Dezvoltare Comunitară „Împreună”, „Împuternicirea comunităților de romi în influențarea și monitorizarea agendelor locale în România”, a fost înființat un *grup local de inițiativă*. Acesta a fost recunoscut la nivel local prin hotărâre a Consiliului Local. Grupul de inițiativă a fost activ și receptiv, implicându-se în identificarea problemelor comunității. Din acest grup de inițiativă face parte și liderul romilor.

În comuna Sărulești există două organizații neguvernamentale: „Alegria” și „Tibișoi”, care este o asociație de binefacere. Asociația Alegria s-a implicat activ în inițierea și implementarea de proiecte comunitare pentru romi. În componența acestei asociații intră și romi.

Resurse pentru structuri (financiare, relaționale, umane)

Resursele pentru structurile rome sunt:

- expertul rom – finanțare de la bugetul local;
- cadrul didactic rom – finanțare de la IȘJ și proiecte atrase;

- grupul local de inițiativă – resurse logistice de la administrația locală sau școală. În cadrul grupului de inițiativă, resursele umane sunt cele mai importante, provenind de la toate instituțiile locale;
- ONG-ul „Alegria” – are o resursă extrem de importantă atât prin capitalul uman, cât și prin cel relațional – primarul Nicolae Ghedzira. Acesta a fost facilitator comunitar pentru romi al Fundației Soros și al FRDS. Finanțările sunt asigurate prin proiectele câștigate. Prin intermediul asociației s-au realizat parteneriate și cu alte ONG-uri.

Inițiative pentru minoritatea roma

În comuna Sărulești au fost derulate sau mai sunt încă în implementare 10 proiecte care se adresează populației roma:

- „Diferiți dar egali” – proiect derulat în anul 2000, finanțat de fundația Soros în parteneriat cu Aven Amentza cu suma de 10.000 \$. Scopul proiectului l-a constituit îmbunătățirea atitudinii administrației publice locale față de comunitatea de romi. Coordonatorul proiectului a fost Nicolae Ghedzira, din partea administrației publice locale. Pe baza acestui proiect au fost realizate acțiuni de identificare a persoanelor fără acte de identitate și sprijinirea lor pentru a le dobândi.
- „Șanse egale pentru copiii romi, prin pregătire școlară și implicarea părinților”. Proiectul s-a derulat în anii 2003-2004 și a avut o finanțare de 2700 \$ din partea Ambasadei Regatului Țărilor de Jos, prin programul MATRA. Programul s-a focalizat pe romi, cu scopul dezvoltării participării părinților romi în activități școlare și extrașcolare. Alte obiective ale proiectului au fost creșterea încrederii părinților romi în instituția școlii și oferirea de șanse egale copiilor romi privind educația și pregătirea profesională. Coordonatorul proiectului a fost Nicolae Ghedzira din partea administrației publice locale.
- „Ne pasă” – proiect finanțat de Ministerul Administrației și Internelor prin Fondul de Parteneriat pentru Romi 2003 cu suma de 1.546.600.000 lei. Obiectivele proiectului au fost: modernizarea prin pietruire a principalului drum din comunitatea roma; îmbunătățirea accesului la facilitățile sociale, culturale, religioase și de asistență medicală, precum și la mediile de informare; diminuarea abandonului școlar, îmbunătățirea condițiilor de viață, inducerea unui sistem sporit de bunăstare în comunitatea roma.

Coordonatorul proiectului a fost Nicolae Ghedzira din partea administrației publice locale.

- „Să construim împreună pentru viitorul fiicelor noastre” – proiect realizat în parteneriat cu UNICEF și Centrul Educația 2000+, în valoare de 16.000 euro. Scopul proiectului l-a reprezentat prevenirea căsătoriei și a sarcinii timpurii în rândul tinerelor fete din comunitatea roma. Alte obiective au fost: prevenirea abandonului școlar, planningul familial, educația contraceptivă. Putem formula ipoteza că și acest proiect a contribuit într-o oarecare măsură la scăderea numărului nașterilor.
- „Grădiniță bilingvă” – proiect realizat în parteneriat cu UNICEF și Fundația Șatra ASTRA, în valoare de 11.000 euro în 2004. Obiectivele generale ale proiectului au fost: dobândirea abilităților de comunicare în limba română de către copiii romi cu vârste între 3 și 6 ani; dezvoltarea parteneriatului părinți-școală-administrație publică; dezvoltarea participării părinților romi în activitățile școlare ale copiilor. Ca rezultat al proiectului se poate menționa creșterea frecvenței sistemului preșcolar de către copiii romi. Proiectul a fost continuat cu finanțare de la Amare Rromentza pentru a construi o grădiniță nouă.
- „Dezvoltarea mediului de afaceri local, promovarea spiritului antreprenorial în rândul tinerilor romi”, finanțatori fiind Consiliul Local Sărulești și Asociația Alegria. Scopul a fost dezvoltarea spiritului antreprenorial în comunitatea de romi și înființarea unui număr de 36 de firme și afaceri familiale, din care s-au realizat 28.
- „Extindere alimentare cu apă în satul Sărulești Gară” – finanțare prin OG nr. 7/2006 în valoare de 930.000 RON. Proiectul se află în derulare.
- „A doua șansă” – program al Inspectoratului Școlar Județean prin care se oferă posibilitatea romilor să își finalizeze studiile.
- „Educație de calitate, un pas spre egalitate” – proiect implementat de Școala Sărulești cu finanțare de la POS DRU. Proiectul se află în derulare.
- „Împuternicirea comunităților de romi în influențarea și monitorizarea agendelor publice locale”, proiect implementat din iulie 2008 de către Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună” și finanțat de Fondul Japonez de Dezvoltare Socială prin Banca Mondială, își propune transferul de abilități de participare publică în comunitate către Grupul de Inițiativă Local și împuternicirea acestuia în relația cu administrația publică locală. Proiectul se află în derulare cu cea de-a doua componentă a sa.

Rezultatele strategiei

Strategia Națională de îmbunătățire a situației romilor este cunoscută la nivelul primăriei Sărulești, existând chiar și rapoarte privind implementarea acesteia. În cadrul Strategiei locale de dezvoltare sunt prevăzute măsuri pentru comunitatea roma.

La nivel comunitar

În urma derulării proiectelor, au fost înființate 28 de firme și afaceri familiale în comunitatea roma.

Femeile roma au învățat cum să prevină sarcinile, ceea ce a contribuit la scăderea numărului nașterilor.

Programul „A doua șansă” a oferit oportunitatea romilor care au abandonat școala, dar care au dorit să finalizeze 8 clase să își poată continua studiile.

A scăzut rata abandonului școlar și a crescut frecvența copiilor romi la grădiniță.

Încadrarea expertului rom a facilitat comunicarea cu comunitatea roma și a permis acestora să își rezolve mai ușor problemele. Numărul celor care nu au acte de identitate este foarte mic.

Perspective

Prin implementarea proiectelor viitoare se va crește calitatea vieții romilor din localitate și va scădea rata abandonului școlar. Se dorește încadrarea unui mediator sanitar și a unui școlar.

Factori de succes/puncte tari

Punctele tari identificate sunt: implicarea autorităților publice de la nivel local, deschiderea acestora spre problematica roma, implicarea comunității rome în derularea proiectelor, existența unor resurse umane la nivel de primărie care scriu și implementează proiecte.

Putem spune că ceea ce diferențiază comuna Sărulești de altele este tocmai deschiderea și implicarea autorităților locale. Capitalul sociouman și relațional de care dispune primarul comunei face ca în comună să fie implementate numeroase proiecte.

Factori de insucces/puncte slabe

Un factor care a încetinit realizarea acțiunilor a fost reprezentat de tipul comunității rome – tradițională seminomadă. Tradițiile au un rol major în organizarea socială a comunității, iar mentalitatea este reticentă la schimbare.

Concluzii

Este o comunitate în care resursele umane existente au făcut diferența, deși se lucrează cu o comunitate tradițională. S-a plecat de la o identificare a problemelor romilor și proiectele derulate au venit să răspundă tocmai nevoilor existente.

S-au făcut pași mici, dar siguri spre dezvoltarea comunității de romi prin investiții în educație.

Recomandări

Este de preferat ca mediatorul sanitar și cel școlar să fie încadrați în cel mai scurt timp. Sunt necesare acțiuni pentru absorbția forței de muncă din comunitate.

O problemă semnalată în discuții este cea a asistenței medicale, mulți dintre romi nu sunt cuprinși pe listele medicului de familie. Se impun o serie de acțiuni pe partea de educație pentru sănătate și continuarea celor privind prevenirea sarcinii.

CLUJ

Specificul județului

Situat în nord-vestul României, județul Cluj este al 13-lea ca mărime din țară, ocupând 2,8% din suprafața României, prin cei 6674 km pătrați. Este nu doar un mare centru universitar-cultural al țării, dar și un foarte important centru politico-administrativ și economico-financiar-bancar. Prin toate acestea are o relevanță aparte și în legătură cu problematica roma.

Reședința administrativă este municipiul Cluj-Napoca, cu o populație de 332.297 de locuitori (47,7% din populația totală a județului). Cluj-Napoca este un important centru cultural (aici funcționează Teatrul și Opera Națională Română, Teatrul și Opera Maghiară, Filarmonica, Academia de Muzică „Gheorghe Dima”), dar și educațional (există în Cluj-Napoca 10 universități – 6 de stat și 4 private – cu cca 86000 de studenți și cu peste 4000 de profesori). Județul Cluj este unul dintre cele mai dezvoltate din țară. Potențialul său economic este dat atât de resursele locale, tradiția și experiența de durată în majoritatea sectoarelor, cât și prin poziția sa de lider al comerțului în Transilvania, datorită așezării favorabile, la răscruce de rute comerciale importante care leagă Europa Centrală de zona Balcanilor.

Conform Recensământului populației și locuințelor din 2002, populația județului Cluj este de 702.755 de locuitori cu reședință stabilă, iar gradul de urbanizare ajunge la 66,3% din populația județului. Principalele localități sunt:

municipiile Cluj-Napoca (332.297 de locuitori), Turda (61.851), Dej (41.974), orașele Câmpia Turzii (30.162), Gherla (24.572), Huedin (10.231), 74 de comune cu 420 de sate (întreaga populație rurală numără aproape 234.277 de locuitori). De precizat că în fapt în Cluj-Napoca trăiesc aproape 500.000 de oameni, întrucât la populația cu rezidență stabilă se adaugă o numeroasă populație de studenți, precum și o numeroasă populație de angajați în instituțiile și companiile din oraș care nu au însă reședința stabilă, dar locuiesc aici.

Structura populației județului Cluj este următoarea:

- după etnie: români - 77,59%, maghiari - 19,85%, romi - 2,22%, germani - 0,15%, alte naționalități - 0,19%;
- după religie: români ortodocși - 69,9%, greco-catolici - 5,1%, romano-catolici - 4,4%, reformați - 14,1%, alte confesiuni - 6,5%.

De precizat că, în plan religios-administrativ, Clujul este orașul reședință a 5 episcopii sau mitropolii: ortodoxă, greco-catolică, reformată, unitariană și evanghelică. Cea unitariană este instituția care conduce cultul la nivel mondial.

În economia județului, industria se caracterizează printr-un puternic potențial de prelucrare atât a resurselor locale, cât și a celor atrase. Analizele realizate în particular la nivelul Consiliului Județean Cluj scot în evidență faptul că în cadrul industriei de prelucrare sunt reprezentate majoritatea ramurilor existente la nivel național. Dintre ramurile industriei prelucrătoare, cele cu ponderea cea mai mare în cadrul producției industriale sunt: industria materialelor nemetalifere (17,9%), industria alimentară și de băuturi (17,5%), industria metalurgică (12,9%), industria chimică și a fibrelor sintetice sau artificiale (8,1%), industria celulozei, hârtiei și cartonului (8,0%). Agricultură și silvicultură constituie cea de-a doua ramură ca pondere și importanță în economia județului. Județul Cluj dispune de o rețea densă de drumuri publice, totalizând 2454 km, din care 342 km reprezintă drumuri naționale. De o importanță aparte în ceea ce privește transportul și comunicațiile este Aeroportul Internațional Cluj-Napoca, al treilea aeroport internațional al țării.

În ceea ce privește situația socială a județului și situația ocupării forței de muncă, este de semnalat că, în conformitate cu datele statistice furnizate de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, la 31 oct. 2009, rata șomajului în județul Cluj se situează sub media națională, fiind de 5,9% (6,3% la femei), prin cei 21.178 de șomeri înregistrați, dintre care 13.249 indemnizați și 6.929 neindemnizați. Șomajul a crescut însă semnificativ în ultimul an, precum, de altfel, în toată țara în această perioadă.

Analizând situația județului Cluj cu trimitere directă spre problematica roma, câteva lucruri ar fi de scos în evidență cu deosebire:

- Prin cei 15.601 romi autodeclarați ca aparținând acestei etnii la recensământul din 2002, județul Cluj se situează sub media națională pe

județe. Estimările promovate de reprezentanți județeni ai Partidei Romilor, prin luarea în considerare și a heteroidentificării în interiorul minorității, dublează însă numărul etnicilor romi din județ.

- Appreciată per ansamblu și cu raportare națională, problematica roma în județul Cluj pare a avea o acuitate cu care județul nu iese în relief. Nivelul și maniera de integrare/incluziune a romilor este în jud. Cluj mai pronunțată decât în alte județe ale țării, în mod special în comparație cu județele din sudul țării, așa cum reiese din ansamblul cercetărilor realizate în ultimele două decenii. Constant, în ultimele două decenii, în județul Cluj, romii înșiși, prin organizațiile și liderii lor, au fost în mai mare măsură preocupați de rezolvarea problemelor socioeconomice și educaționale ale membrilor etniei decât de lupta împotriva discriminării și promovarea diferenței. Această abordare diferită este foarte vizibilă prin comparație cu focalizarea care a existat în activitatea ONG-urilor romilor din București și din județele din sudul țării. Probleme aparte și o vizibilitate publică aparte în ultimele decenii în județul Cluj au fost doar cu referire la comunitatea Pata Rât (platforma de gunoi a orașului), unde este de semnalat faptul că o mare parte dintre romii care locuiesc și trăiesc acolo nu sunt din Cluj-Napoca, nici măcar din județul Cluj, ci sunt veniți din alte județe. Între timp, mulți dintre ei s-au „sedentarizat” acolo.
- În județul Cluj, Universitatea Babeș-Bolyai este instituția care a introdus, încă din anul 1995, politica măsurilor afirmative/discriminării pozitive a tinerilor romi la admiterea în universitate, prin alocarea de locuri speciale, separate. Anual, în anii din urmă, au fost astfel admiși 10-15 studenți romi. Acești studenți și apoi absolvenți sunt un exemplu puternic pentru emancipare/incluziune socială a romilor și ei constituie o importantă resursă umană pentru instituțiile care furnizează servicii pentru romi.
- De altfel, ca arie a activităților și serviciilor destinate romilor, ca resurse umane și instituționale în domeniu, județul Cluj se particularizează în sens pozitiv. Cluj-Napoca este sediul Fundației Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi, instituție de importanță națională și internațională în domeniu, care desfășoară multiple activități și la nivelul județului. Există apoi câteva ONG-uri ale romilor care au dobândit o bună expertiză și ale căror rezultate, în timp, sunt remarcabile.
- La nivelul județului există o singură comunitate de romi realmente tradițională, anume comunitatea de romi gabori (vorbitori de limba maghiară) din cartierul Iris, Cluj-Napoca. Celelalte comunități sunt moderniste și integrate mai mult sau mai puțin, chiar dacă, spațial, mai există segregări/autosegregări, cum este cazul cartierului cu „palate țigănești” de pe deal din Huedin.

- Problema dificultății de activizare, de implicare a comunităților de romi în abordarea și rezolvarea propriilor probleme, în particular în contextul implementării Strategiei naționale, este însă o problemă de fond și în județul Cluj, cu reușite foarte modeste.

Aceste note de specificitate a problematicei roma la nivelul județului Cluj se regăsesc, de altfel, și în mecanismele de implementare la nivel județean/local a Strategiei guvernamentale pentru îmbunătățirea situației romilor din România.

Strategia cu privire la minoritatea roma

Documentele analizate și interviurile realizate cu persoane implicate în implementarea Strategiei de la nivel de județ au scos în evidență faptul că cele mai importante probleme ale populației/comunităților de romi din județ sunt:

- școlarizarea și formarea profesională deficitară, din care decurge integrarea deficitară pe piața muncii, lipsa locurilor de muncă/accesarea deficitară a locurilor de muncă disponibile;
- deficitul de locuințe/de condiții adecvate de locuire;
- accesarea deficitară a sistemului instituțional de asigurări sociale de sănătate.

În acest context problematic, M.L., consilier-expert rom la Consiliul Județean, arată că „rata abandonului școlar la copiii romi este foarte mare și crește în continuare”, că „de regulă, copiii romi se opresc din procesul școlarizării la 8 clase și deseori la 6 sau 7 clase”, că aceasta se întâmplă „datorită lipsei de suport/încurajare din partea părinților, care manifestă dezinteres și devalorizează rolul școlii în viață, aceasta fiind o problemă de mentalitate care se va schimba greu”. Sunt de adus aici în atenție anumite evoluții pozitive, cu deosebire în comunitățile urbane, în contextul politicilor sociale de discriminare pozitivă la admiterea în universitate, exemplul pozitiv pe care studenții romi îl duc în familiile și comunitățile lor, precum și evoluții pozitive acolo unde funcționează instituția mediatorului școlar rom.

În ce privește accesarea pieței muncii de către romi, expertul rom consilier al prefectului și însărcinat cu organizarea activităților curente ale Biroului Județean pentru Romi, E.M., scoate în evidență activitățile desfășurate în acest cadru, anume statuarea Parteneriatului între ONG-urile roma și AJOFM Cluj, precum și bursele locurilor de muncă și „caravanele ocupării”, care au funcționat în ultima vreme „anual, nu știu exact”. Același M.L. scoate în evidență însă „eficacitatea scăzută a acestor măsuri; nu am văzut rezultatele, după depunerea cererilor la potențialii angajatori, oamenii mi-au spus că nu i-a mai contactat și solicitat nimeni”. Expertul opinează că aceasta se întâmplă atât din cauza calificării deficitare și experienței de muncă/angajat reduse, cât și unei atitudini discriminatorii față de candidații romi (arată însă că, din cunoașterea lui directă, această atitudine discriminatorie este mai redusă față de județele din sud).

Cu privire la problema locuințelor, reprezentantul BJR arată că, la nivelul județului, există depuse cereri pentru 900 de locuințe sociale din partea etnicilor romi (din 3880 de cereri în total), dar nu știe câte s-au alocat romilor în ultimii 5 ani, de când funcționează ca expert roma.

Iar în ce privește problematica obținerii asigurării sociale de sănătate, același reprezentant BJR arată că s-au făcut progrese, că, spre exemplu, „acum 3 ani, în Huedin, erau cca 750 de romi fără medic de familie, cu toate că erau îndreptățiți să aibă, fiind în ajutor de șomaj; am reușit să-i rezolvăm”; de asemenea, că, în ultima vreme, există etnici romi care accesează sistemul asigurărilor sociale de sănătate, plătind în urmă suma de asigurare de cca 1500 lei, după ce mai multe BJR-uri din țară (inițiativa fiind pornită însă de la Cluj) au făcut o propunere de „lege ferenda” și au reușit să obțină modificarea Legii nr. 95/1997, astfel încât anumite categorii de persoane să trebuiască să plătească din urmă doar pe 6 luni, și nu pe 5 ani.

În județul Cluj, instituția Biroul Județean pentru Romi s-a înființat în aprilie 2002, în acord cu prevederile Strategiei guvernamentale pentru îmbunătățirea situației romilor din România. Acest birou a avut în componență la început 5 membri, iar în ultimii ani, 4 membri. Primul consilier al prefectului pentru problemele romilor care a asigurat activitățile curente ale BJR, între anii 2002-2005, a fost Titi Marius, asistent social licențiat. Începând cu anul 2005, funcționează pe acest post Eugen Moldovan. În calitate de coordonator al BJR, în persoana unuia dintre subprefecți, au funcționat în acești ani mai multe persoane, în funcție de schimbarea guvernelor și a structurilor prefecturii, ceea ce, în opinia uneia dintre persoanele intervievate, n-a fost de natură să asigure continuitate și consistență coordonării efective a activităților BJR. Ceilalți membri ai BJR, funcționari în diverse compartimente ale prefecturii, nu au activități focalizate pe BJR, lucrând în această direcție „cel mult 20%”, în aprecierea lui E.M.

BJR Cluj se întrunește, conform susținerii lui E.M., „o dată la 3 luni și dezbate tematicile din Planul județean de măsuri pentru implementarea Strategiei guvernamentale pentru îmbunătățirea situației romilor din România”. Din context s-a înțeles însă că, de regulă, activitatea se reduce la cererea de informații de către subprefect.

Pe de altă parte, a existat efectiv un Plan județean de măsuri pentru implementarea Strategiei guvernamentale pentru îmbunătățirea situației romilor din România pentru perioada 2001-2008, dar nu există un asemenea plan pentru perioada 2009-2010. Reprezentantul BJR spune că „nu sunt nici ajutat să-l fac și, în fond, există o strategie națională și că în plan județean se face ceea ce este prevăzut acolo, pe domenii sectoriale”. Se poate înțelege că există o preocupare și o înțelegere limitată asupra rolului unui Plan județean de măsuri pentru implementarea Strategiei guvernamentale pentru îmbunătățirea situației romilor din România, nu doar la nivelul reprezentantului BJR, ci și la nivelul instituției care îl subordonează.

Marea problemă reclamată în ceea ce privește funcționalitatea BJR atât de către consilierul prefectului care asigură activitățile curente ale acestui birou, cât și de către alți intervievați este lipsa finanțării BJR. De altfel, într-un plan mai larg, toate persoanele intervievate, cu diferite accente, au reclamat lipsa finanțării minimale pentru activitățile Grupului de Lucru Mixt pentru problemele romilor la nivel județean și, în fond, lipsa finanțării Strategiei, în raport cu care s-a rămas pe ideea de la începutul anilor 2000, a finanțării ei doar din fonduri externe, europene în special.

În ceea ce privește lipsa finanțării minimale pentru activitățile GLM, G.O., una dintre persoanele intervievate, a arătat că în ultimul timp nu mai participă la întâlnirile GLM, pentru că el, pentru aceasta, trebuie să plătească cheltuieli de deplasare, pe care BJR nici nu pune problema să le deconteze, iar ONG-ul persoanei intervievate n-are întotdeauna fonduri pentru deplasări. O altă persoană intervievată, reprezentant ONG roma, arată că BJR, „ne cere să facem tot felul de rapoarte, muncă pe gratis, or, noi de multe ori nu avem proiecte finanțate din care să lucrăm și să plătim”.

GLM pentru problemele romilor este aprobat prin HCJ și are regulament propriu de funcționare. Activitățile GLM sunt coordonate și facilitate de către BJR, iar aceste activități sunt văzute în contextul implementării Strategiei la nivel județean. GLM se întrunește o dată la două luni, conform susținerii lui E.M., respectiv o dată la 2-3 luni, conform susținerii lui I.N. În ceea ce privește eficacitatea activității GLM, interviurile realizate au relevat mai multe atitudini.

Reprezentantul BJR scoate în evidență o „implicare slabă a ONG-urilor rome, care spun că nu doresc să facă muncă gratuită pentru raportări la BJR”. E.M. arată că a propus să facă parte din GLM fiecare primărie din județ, alături de instituțiile deconcentrate, de ONG-urile rome, dar și de toți mediatorii sanitari și școlari activi (ar fi astfel 53 de persoane/reprezentanți). Astfel, crede el, activitatea celor 6 comisii din GLM ar fi mai densă și ar acoperi mai bine nevoile, iar rezultatele ar fi mai consistente decât sunt acum.

Dar I.N., membru al GLM Cluj din 2003, spune: „nu sunt mulțumit de GLM, este absolut nefuncțional, se discută la nesfârșit, într-un mod neorganizat, de multe ori se transformă în circ și scandal, din partea instituțiilor deconcentrate sunt trimise persoane fără nicio putere de decizie, care nu se angajează la nimic și de multe ori pleacă înainte de încheierea întâlnirii; nu putem construi nimic, în cel mai bun caz, eficacitatea GLM se reduce la o informare reciprocă, dar asta putem să o facem și o facem și singuri, bilateral”. Respondentul reclama o implicare deficitară a instituției prefectului care subordonează BJR și tutelează GLM și care ar putea disciplina și organiza mersul discuțiilor în GLM: „din 2003, de când sunt membru în GLM, l-am văzut pe subprefect, pe coordonatorul BJR, doar de două ori, ultima dată acum, în septembrie, cu ocazia festivă a lansării unei cărți (raport de cercetare) în GLM”.

Același respondent reclama faptul că „instituțiile deconcentrate nu identifică problemele în discuție ca fiind probleme ale romilor, ci ca fiind probleme sociale generale, nu se ține cont de specificul romilor, al comunităților de romi în raport cu problema în cauză”. De asemenea, că o problemă de fond rezidă în lipsa resurselor umane pentru implementarea Strategiei: „există doar 8 experți romi angajați în județul Cluj, în Cluj-Napoca, Turda, Câmpia Turzii, Huedin, Apahida, Florești, Cămăraș; în mai multe alte comune, romii au cerut la primărie expert rom, dar li se spune că nu se poate, că nu există buget”.

În ce privește realizările obținute în implementarea Strategiei la nivel județean, responsabilul BJR, E.M., susține că „cele mai bune și mai durabile rezultate sunt legate de existența și munca mediatorilor școlari, a mediatorilor sanitari și a profesorilor de limba romani”. De asemenea, că rezultatele sunt diferențiate, în funcție de interesul și implicarea comunității locale, dând aici ca exemplu Huedinul, unde Asociația Romilor din Huedin are dorința de a face ceva, apoi se implică și primarul și Consiliul Local.

Consilierul pe domeniu de la Consiliul Județean, M.L., scoate în evidență dificultatea de a implica, de a mobiliza comunitățile de romi, pe etnicii romi în rezolvarea problemelor lor: „cultura lor este astfel încât, dacă le ceri să facă ceva pentru ei înșiși, imediat te întrebă «Dar eu ce am de aici, eu ce primesc» și așteaptă să primească ceva concret și imediat, pe loc, nu mai târziu, altfel refuză să se implice”. La aceeași dificultate se referă și I.N. când spune că „ei nu înțeleg că facem pentru ei, ei ne suspectează și spun «voi câștigați bani de pe noi», cu toate că și noi suntem romi ca și ei”. Afirmă mai departe că nu știe ce se poate face în această privință, pentru a mișca lucrurile în ce privește implicarea romilor în rezolvarea propriilor probleme. În context, este interesantă și susținerea reprezentantului BJR, care arată că, prin Biroul de Integrare Europeană al Prefecturii, ei au oferit sprijin gratuit comunităților de romi, consultanță gratuită în scrierea de proiecte cu finanțare nerambursabilă: „în 4 ani n-a venit nimeni, au venit chiar la început vreo 3, fără nimic, ei așteaptă să primească proiectul gata scris, nu vin nici măcar cu o idee, cu un gând”.

Dincolo de problema durabilității rezultatelor obținute, fie și dacă luăm în considerare doar perioada trecută începând cu 2005, s-au derulat și se derulează în județul Cluj un număr semnificativ de proiecte, după cum se poate vedea din centralizatorul următor:

Completat de Asociația pentru Emanciparea Femeilor Rome în perioada...	Lista intervențiilor din județul Cluj

A. DOCUMENTE PROGRAMATICE							
Planuri de măsuri, strategii – la nivel local, județean, regional, național – care afectează/influențează viața comunităților de romi							
*Pentru cele care sunt disponibile în format electronic, vă rugăm, notați adresa web în prima coloană, după titlul documentului							
Nr. crt.	Titlul documentului	Inițiator(i)	Implementator(i)	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară: național, regional, local	Durata: (de la... până la...)
1.	Strategia Inspectoratului Școlar Județean Cluj de îmbunătățire a accesului la educație al grupurilor dezavantajate 2009-2012 http://www.isjcj.ro/htm/2009/Mai09/strategia_Județeană_2009-2012.pdf	ISJ Cluj	ISJ Cluj	Buget de stat, plus atragere fonduri structurale	Strategia județeană își propune să se concentreze pe prioritățile programului de guvernare, în contextul specific al județului Cluj și al proceselor populaționale, ocupaționale și migraționale apărute în urma aderării României la Uniunea Europeană, fără a neglija efectele crizei economice mondiale asupra posibilității de susținere a sistemului de învățământ prin resurse financiare comunitare dirijate strategic către educație și formare profesională. Prin Programul de guvernare 2009-2012, în capitolul 5 dedicat educației, sunt stabilite ca prioritare următoarele obiective: • Eliminarea abandonului școlar din învățământul obligatoriu (OPG1) • Cuprinderea tuturor copiilor cu nevoi speciale și din grupuri vulnerabile în învățământul special sau de masă(OPG3)	Județul Cluj	2009-2012

Nr. crt.	Titlul documentului	Inițiator(i)	Implementator (i)	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară: național, regional, local	Durata: (de la... până la...)
					• În domeniul învățământului și educației, pentru minoritățile naționale, se vor avea în vedere: - accesul egal la educație în toate ciclurile de învățământ (OPG4) - promovarea interculturalității (OPG6)		
2.	Plan de măsuri de desegregare	Inspectoratul Școlar Județean Cluj	-	Buget de stat, PHARE 2005	Scopul – crearea oportunității dezvoltării conștiinței comunitare, schimbării mentalităților relativ la comunitatea roma, o mai bună exprimare a culturii rome, cultivarea dorinței de a avea succes pentru carieră a copiilor romi, educația părinților romi pentru a sprijini accesarea copiilor romi la forme superioare de educație (liceu, universitate)		2005 - prezent
3.	Protocol de parteneriat http://www.cjcluj.ro/UserUploadedFiles/File/hotariri/septembrie/189_anexa_Protocol%20ANR%20CJC.doc	Consiliul Județean Cluj	1. Biroul Regional Nord-Vest din cadrul Agenției Naționale pentru Romi	-	Scopul - de a contribui la îmbunătățirea situației comunităților de romi din județul Cluj, de a promova relații de cooperare pentru susținerea unor parteneriate de dezvoltare strategică	Județul Cluj	2006 - prezent

B. PROIECTE ȘI PROGRAME

*Pentru cele care sunt disponibile în format electronic, vă rugăm notați adresa web în prima coloană, după numele proiectului

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
1.	Proiecte generatoare de venituri pentru ONG-urile rurale și interetnice: „Un pas spre mai bine” http://www.romacentr.ro/programe/proiecte/venituri/un_pas_spre_mai_bine.pdf	Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi	-	Finanțat cu 31.679 euro de către Uniunea Europeană în cadrul programului PHARE 2003 „Consolidarea societății civile în România – componenta dezvoltarea sectorului ONG și CRRCR din fonduri primite de la Fundația pentru o Societate Deschisă România	Îmbunătățirea capacității manageriale a 15 organizații neguvernamentale și grupuri de inițiativă interetnice din mediul rural din România de a elabora/implementa proiecte generatoare de venituri	Regional	2005-2007
2.	„Profesorii romi – un factor de succes pentru educația elevilor romi” http://www.romacentr.ro/noutati/index.php?page=14	Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi	Asociația Lectură și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice România (ALSDGC) și Casele Corpului	Finanțat de FNASAT Franța – „Gens du voyage”, în cadrul „Programme Roms & Voyageurs” – program european pentru dezvoltarea	Scopul proiectului este creșterea calității educației elevilor romi din România	Național	Martie 2007-februarie 2010

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
			Didactic din Sălaj, Maramureș, Ialomița, Galați, Dolj, Olt, Botoșani	inițiativelor locale pentru incluziunea romilor			
3.	„Legal” – realizarea proiectelor publice bugetare de investiții pentru comunitățile de romi http://www.romacentr.ro/noutati/index.php?page=17	Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi	Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (organism guvernamental) și Agenția Națională pentru Romi (organism guvernamental)	Programul PHARE 2005 „Consolidarea democrației în România – componenta 2, democrație, drepturile omului, statul de drept, independența justiției și lupta împotriva corupției”	Includerea de alocări financiare în capitolele de investiții din cadrul bugetelor județene și locale pentru zonele unde trăiesc comunitățile de romi	Național	2007-2008, 10 luni
4.	“Burse de studiu pentru elevii romi din licee”	Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi	Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, aparatul de lucru al Ministerului de Stat pentru Coordinarea Activităților din dome-	Roma Education Fund	Scopul proiectului este de a contribui la crearea unei tinere elite rome prin sprijin complex oferit unui număr de 275 de elevi romi, pe o perioadă de 4 ani	Regional	2006-2009

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
			niile culturii, învățământului și integrării europene, Asociația Lectura și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice România (ALSDGC), Fundația Ruhama și Asociația Pakiv România				
5.	„De la soluții locale la politici publice”	Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi	Fundația pentru o Societate Deschisă	CEE Trust for Civil Society în Europa Centrală și de Est	Proiectul își propune creșterea capacității organizațiilor neguvernamentale ale romilor de a iniția și coordona activități care să vină în întâmpinarea nevoilor pe care le au și să le pregătească pentru a fi mai prezente în viața	Național	Septembrie 2006-iunie 2007

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
					publică a comunităților locale pentru a putea răspunde mai prompt la nevoile comunităților de romi		
6.	"Susținerea dezvoltării comunităților de romi din Regiunile de dezvoltare Nord-Vest și Centru, România"	Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi (CRCR)	Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă, Centrul Regional de Formare Profesională a Adulților Cluj și Centrul Regional de Formare Profesională a Adulților Brașov	Uniunea Europeană prin Programul operațional sectorial Dezvoltarea resurselor umane	Obiectivul general al proiectului este susținerea dezvoltării comunităților de romi din Regiunile de dezvoltare Nord-Vest și Centru, România	Regional	Decembrie 2008-noiembrie 2011
7.	"Formare de consilieri comunitari romi pentru consiliere juridică pro-bono"	Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi (CRCR)	Inițiativa de Drept a Fundației pentru o Societate Deschisă	Fundația pentru o Societate Deschisă	Scopul proiectului este de a crea și a testa activitatea unui grup de 15 consilieri comunitari romi (eng., „paralegals”),	Național	Octombrie 2008-octombrie 2009

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
					specializați în consiliere comunitară juridică pro bono, metode alternative de soluționare a conflictelor și metodologie de predare a cunoștințelor juridice comunității de romi		
8.	"Acceptă schimbarea"	Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi	-	Uniunea Europeană, PHARE 2005	Obiectivul proiectului este reducerea discriminării și inegalității de șanse în rândul comunităților de romi pe piața muncii în Regiunea Nord-Vest, prin facilitarea de cursuri de formare profesională, îmbunătățirea parteneriatului dintre 26 de administrații publice	Regional (Apahida, Luna, Vultureni, Huedin, Iara și Cojocna)	2007-2008

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
					locale și Agențiile Județene de Ocupare a Forței de Muncă, dar și îmbunătățirea imaginii și percepției romilor în rândul angajatorilor		
9.	„Misiune posibilă - campanie de informare privind cariera de polițist pentru tinerii aparținând minorităților etnice”	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală	Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității București, Școala de Agenți de Poliție „Septimiu Mureșan” Cluj-Napoca, Inspectoratele Școlare ale Județelor Bihor, Cluj, Covasna, Harghita și Mureș, Inspectoratele de poliție ale județelor Bihor, Cluj,	Uniunea Europeană, proiecte PHARE, Office for Democratic Institutions and Human Rights – OSCE, Fundația Communitas	Proiectul își propune să încurajeze tinerii aparținând minorităților etnice – în principal maghiarii și romii – să opteze pentru o carieră în poliție	Regional	August 2006-iulie 2007

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
			Covasna, Harghita, Mureș și Satu Mare				
10.	„Drepturile minorităților în practică”	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală		Fundația King Baudouin Partnership Beyond Borders, East East Program, Fundația Friedrich Ebert	Aducerea în discuție a situației romilor din România și a modului în care autoritățile române răspund recomandărilor UE privind îmbunătățirea situației acestei etnii, monitorizarea planului de implementare și a măsurilor dezvoltate de Guvernul României cu privire la calendarul de implementare a Strategiei de îmbunătățire a situației romilor, susținerea procesului de reformă în instituțiile care sunt	Național	2006-2007

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
					desemnate să susțină și să aplice legislația anti-discriminare, readucerea pe agenda publică a discuțiilor referitoare la Legea minorităților naționale, dar și dezvoltarea capacităților la nivelul administrației cu privire la acomodarea diversității la nivel local		
11.	Monitorizarea activității parlamentare a reprezentanților minorităților naționale http://www.edrc.ro/projects.jsp?program_id=1&project_id=57	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală	Asociația Pro Democrația	Uniunea Europeană, programul Dezvoltarea societății civile, componenta democrație, drepturile omului, statul de drept și independența justiției – PHARE 2004	Scopul proiectului este de a contribui la construcția democratică a României prin creșterea eficienței reprezentării minorităților naționale în Parlament	Național	Octombrie 2006-septembrie 2007

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
12.	Creșterea participării și consultării cetățenești pentru dezvoltarea politicilor locale în comunități multiculturale	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală	Centrul pentru Politici Publice (CENPO)	Uniunea Europeană, programul Consolidarea democrației în România, componenta democrație, drepturile omului, statul de drept, independența justiției și lupta împotriva corupției	Scopul proiectului este creșterea calității participării cetățenești prin promovarea și implementarea unor practici inovative de elaborare a politicilor locale în 5 comunități multietnice din Regiunea de dezvoltare Nord-Vest, urmărind bunăstarea acestora	Regionala Tășnad (SM), Jibou (SJ), Seini (MM), Beclean (BN), Aleșd (BH)	Decembrie 2007-septembrie 2008
13.	Îmbunătățirea relațiilor interetnice în România. O abordare participativă a relațiilor dintre cetățeni și APL	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală	-	Fundația Charles Stewart Mott	Îmbunătățirea relațiilor interetnice prin intermediul dezvoltării comunitare, respectiv prin facilitarea dialogului și cooperării dintre cetățeni și autoritățile locale în 6 comunități multietnice	Județele Alba, Caraș-Severin, Cluj, Mureș, Sălaj	2005-2007

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
14.	Raportul „Necunoscuții de lângă noi rezidenți, refugiați, solicitanți de azil, migranți ilegali în România”	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală		Fundația King Baudouin Fundația Charles Stewart Mott	Raportul pune în discuție situația imigranților din România, încercând să ofere răspunsuri la următoarele întrebări: Cine sunt aceștia? Contribuie ei în vreun fel la bunăstarea generală? Cum le sunt respectate drepturile și ce fel de politici ar trebui să promoveze statul român pentru mai bună lor acomodare? Cum contribuie ei la redefinirea identității de român în contextul extinderii Uniunii Europene și, implicit, al schimbării noțiunilor de cetățenie, suveranitate etc.?	Național	2005-2007

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
15.	„Educație multiculturală pentru profesori și elevi” http://www.edrc.ro/projects.jsp?program_id=4&project_id=61	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală	-	Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI), Secretariatul General al Guvernului României	Scopul proiectului este să contribuie la creșterea nivelului general de implementare a educației multiculturale în cadrul învățământului primar din România	Regional	Iulie-noiembrie 2007
16.	„Educația multiculturală în școli” http://www.edrc.ro/projects.jsp?program_id=4&project_id=55	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală	-	Fundația King Baudouin, Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI), Secretariatul General al Guvernului României	Proiectul își propune elaborarea unui manual de educație multiculturală pentru a promova multiculturalismul și dialogul intercultural în școli și a crește vizibilitatea minorităților etnoculturale în curriculum	Național	2005-2007
17.	„Succesul școlar al copiilor romi” http://www.edrc.ro/projects.jsp?program_id=4&project_id=49	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală	Nadacia Skola Dokoran (Slovia), Centrul pentru Educație și Dezvoltare Profesională (Româ-	Roma Education Fund	Proiectul își propune să sprijine copiii dezavantajați în procesul de învățare a scrisului și cititului, prin dezvoltarea de	România, Bulgaria, Croația, Republica Moldova, Slovacia, Slovenia	2005-2007

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
			nia), Asociația Lectura și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice (România), Asociația Bulgară de Lectură (Bulgaria), Centrul Educațional Pro-Didactica (Republica Moldova), Forumul pentru Libertate în Educație (Croatia), Centrul de Cercetare și Dezvoltare a Inițiativelor Pedagogice, Step by Step (Slovenia)		instrumente specifice de evaluare și îmbunătățire a acestor abilități		

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
18.	Monitorizarea implementării Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare http://www.edrc.ro/projects.jsp?program_id=6&project_id=70	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală	-	Uniunea Europeană, programul PHARE 2006, „Societate civilă, componenta: democrație, protecția mediului, protecția consumatorului, dialog social, aspecte de gen și ocuparea forței de muncă”	Scopul proiectului este de a contribui la construcția democratică a României prin creșterea eficienței aplicării legislației privind utilizarea limbilor minoritare în România	Național	Decembrie 2008-octombrie 2009
19.	„Apreciază diversitatea” http://www.edrc.ro/projects.jsp?program_id=6&project_id=56	Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală	Asociația Lectura și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice (ALSDGC)	Uniunea Europeană, programul PHARE 2004, „Societate civilă”	Scopul proiectului este de a contribui la conștientizarea publicului asupra diversității etnoculturale din România și la o mai bună înțelegere a valorilor multiculturale. Proiectul „Apreciază diversitatea” vizează acțiuni de conștientizare adresate publicului larg și o componentă	Național	Ianuarie-decembrie 2007

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
					de educare adresată elevilor din ciclul gimnazial și secundar		
20.	„Promovarea oportunităților de ocupare pe piața muncii pentru cetățenii de minoritate roma din județul Cluj” http://www.cjcluj.ro/UserUploadedFiles/File/comunicat%20finalizare%20proiect%20romi.doc	Amare Phrala	Consiliul Județean Cluj și Școala de Arte și Meserii „Samus”	Uniunea Europeană, programul PHARE 2005	Scopul proiectului „Promovarea oportunităților de ocupare pe piața muncii pentru cetățenii de minoritate roma din județul Cluj” este de a dezvolta la nivelul comunităților de romi din județul Cluj competențele necesare pentru inserția substanțială a romilor pe piața muncii	Local	2007-2008, 12 luni
21.	„Grădiniță pentru copii defavorizați” http://www.cjcluj.ro/UserUploadedFiles/File/dispozitii/mai/234_nominalizare_reprez_cj_gradinita.doc	Amare Phrala	-	Roma Education Fund	Organizarea gradiniței pentru copii defavorizați	Local	2006-2007

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
22.	„Șanse egale romilor asistați social, în ocuparea unui loc de muncă” http://www.ziarul21.ro/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=2038	Fundația Ramses	Primăria municipiului Câmpia Turzii	Uniunea Europeană prin programul PHARE 2004	Proiectul contribuie la îmbunătățirea accesului romilor pe piața muncii, în contextul unei bune colaborări între Fundația Ramses și Primăria municipiului Câmpia Turzii, respectând principiile consensualității și oportunității egale de șanse	Local	2007 – 12 luni
23.	„Decidem împreună – implicarea studenților romi în structurile reprezentative ale studenților din România” http://www.24-ore.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=2424%	Uniunea Națională a Studenților din România (UNSR)	Convenția Organizațiilor Studențești (COS) și Tinerii Romi pentru Unitate, Solidaritate și Transparență (TRUST)	Roma Education Fund	Proiectul își propune să construiască și să implementeze o strategie de includere a studenților romi în viața studentescă și în structurile decizionale ale universităților în vederea promovării lor ca modele	Principalele centre universitare din România: București, Cluj, Craiova, Timișoara și Iași	2008-2009

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
	3Aproiect-pentru-implicarea-studentilor-romi-în-structurile-representative-ale-tinerilor&Itemid=6				reprezentative pentru comunitatea din care provin, inclusiv cu scopul de a crește gradul de interculturalitate al mediului studențesc din România		
24.	Extindere de oportunități și șanse oferite romilor în a ocupa un loc de muncă stabil http://www.sgg.ro/docs/File/UIP/doc/phare2006/30.11.2008proiecte_AGV.pdf	Asociația pentru Dezvoltarea Economică și Socială a Romilor - ADER	-	Uniunea Europeană, PHARE 2005, componenta de pregătire profesională și activități generatoare de venituri	Extindere de oportunități și șanse oferite romilor în a ocupa un loc de muncă stabil	Local, Dej, jud. Cluj	2009
25.	„De la tradiție la modernism, producția de cărămidă ceramică a romilor” http://www.sgg.ro/	Fundația Ramses, Fundația pt. Dezvoltarea	-	Uniunea Europeană, PHARE 2005, componenta de pregătire profesională și activități generatoare	De la tradiție la modernism, producția de cărămidă ceramică a romilor	Local, Dej, jud. Cluj	2009

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
	docs/File/UIP/doc/phase2006/30.11.2008proiecte_AGV.pdf	Socială a Romilor – Dej		de venituri			
26.	„Diferiți, dar împreună”	Grup Școlar “Ștefan Pascu” Apahida	-	Granturi pentru dezvoltarea școlară 2007	Obiectivul general al proiectului este acordarea de sprijin educațional, integrarea socială și inserție pe piața muncii a elevilor cu CES și a celor care provin din grupuri sociale defavorizate	Local, Apahida, Cluj	2007-2008
27.	„Și romii au dreptul la legalitate” http://ziarul21.ro/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1802&mode=thread&order=0&thold=0&theme=AutoPrint	Fundația Sindy Humanitas	Primăriile din localitățile Turda, Câmpia-Turzii și Cămărașu	Uniunea Europeană, PHARE 2005	Scopul acestui proiect este ajutorarea persoanelor de minoritate roma să intre în „legalitate”, având în vedere faptul că mulți nu dispun de cărți de identitate sau certificate de naștere	Local, Cluj, Turda	2007-2008

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
					Aceste demersuri au fost făcute pentru crearea unei baze de date a persoanelor de minoritate roma, dar și pentru ca acestea să beneficieze de diferite facilități și drepturi ce li se cuvin		
28.	Program ANOFM	AJOFM - Cluj	-	Buget de stat	La nivelul județului Cluj au fost consiliate 1230 de persoane de minoritate roma, aceasta însemnând că au primit consultanță în ceea ce privește formarea profesională, medierea muncii și orice alte probleme apărute între aceștia și angajatori. Din numărul total al acestora, în anul 2008	Județul Cluj	2008

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
					au fost integrate în muncă un număr de 501 persoane aparținând minorităților rome		
29.	"Săptămâna de imunizări în România"	Serviciul de Epidemiologie din cadrul Autorității de Sănătate Publică Cluj	-	Buget de stat, programe ale Ministerului Sănătății Publice	Promovarea vaccinării în județul Cluj, având ca public-țintă romii din comunitatea Dallas, din apropierea rampei de gunoi de la Pata Rât (vaccinare antihepatică)	Județul Cluj	Aprilie 2008
30.	"Dreptul la proprietate și identitate al romilor"	Asociația Romilor Huedin	Primăriile din localitățile Huedin, Aghireș, Poeni, Negreni, Săcuieu și Călățele	PHARE 2005, Uniunea Europeană	Asigurarea accesului la acte de identitate și proprietate pentru romi	Județul Cluj	Ianuarie-decembrie 2008
31.	"Un pas înainte".	Fundația Wassdas pentru	Primăriile din localitățile Florești, Gilău,	PHARE 2005, Uniunea Europeană	Asigurarea accesului la acte de identitate și proprietate pentru romi	Județul Cluj	Ianuarie-decembrie 2008

Nr. crt.	Numele proiectului	Autoritatea de implementare	Partenerii	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară proiectul: național, regional, local (precizați unde)	Durata proiectului
		Sprijinul Socioeducational al Romilor	Căpușu-Mare și Cojocna				
32.	Îmbunătățirea situației romilor din comuna Apahida privind actele de identitate, stare civilă și proprietate	Primăria Apahida	-	PHARE 2005, Uniunea Europeană	Asigurarea accesului la acte de identitate și proprietate pentru romi	Județul Cluj	Ianuarie-decembrie 2008
33.	Centru de Susținere și Monitorizare a Mediatorilor Sanitari din județele Cluj, Alba, Arad, Bistrița și Hunedoara	Asociația pentru Emancipare a Femeilor Rome	Romani CRISS	Romani CRISS	Susținerea, monitorizarea și evaluarea activității mediatorilor sanitari din cele 5 județe	Județele: Cluj, Alba, Arad, Bistrița și Hunedoara	Ianuarie 2007-2010
34.	Formarea continuă a mediatorilor sanitari din județele Cluj, Alba, Arad, Bistrița și Hunedoara	Asociația pentru Emanciparea Femeilor Rome	Direcția de Sănătate Publică a județului Bistrița, Romani CRISS	PHARE 2006, Uniunea Europeană	Formarea continuă a mediatorilor sanitari din cele 5 județe în educație pentru sănătate și drepturile omului	Județele: Cluj, Alba, Arad, Bistrița și Hunedoara	Ianuarie 2009-noiembrie 2009

C. ALTE TIPURI DE INTERVENȚII

Intervenții care afectează/influențează viața comunităților de romi, cum ar fi: hotărâri ale Consiliului Local/Județean, decizii etc., inițiative locale ale autorităților publice sau ale cetățenilor ori ale altor entități

*Pentru cele care sunt disponibile în format electronic, vă rugăm, notați adresa web în prima coloană, după titlul documentului

Nr. crt.	Titlul inițiativei, documentului	Inițiator/ implementator	Parteneri	Sursa/surse de finanțare	Scopul intervenției	Aria în care se desfășoară: național, regional, local (precizați unde)	Durata: (de la... până la...)
1.	HCL nr. 6/29.02.2009	Primăria Apahida	Primăria	Buget local	Îmbunătățirea situației romilor	Local	
2.	HCL nr. 39/15.09.2008	GI împreună cu Primăria Cojocna	GI	Cofinanțare 10% APL și fonduri UE	Studiu de fezabilitate pentru introducerea gazului	Local	

Factori de succes/puncte tari respectiv factori de insucces/puncte slabe în implementarea Strategiei la nivel de județ

Interviurile realizate au relevat în mai mare măsură nemulțumiri în ceea ce privește resursele și construcția instituțională necesară implementării Strategiei decât aspecte de succes.

Astfel, dintre puținii factori de succes/puncte tari scoase în evidență ar fi de subliniat următoarele:

- Există totuși, în contextul funcționării GLM în ultimii ani, o comunicare continuă, formală, între organizații rome și nerome, care au cunoscut în timp o anumită specializare și acumulare de expertiză.
- S-au acumulat rezultate durabile în legătură cu funcționarea a două instituții performante, care între timp s-au validat, anume instituția mediatorului sanitar și instituția mediatorului școlar.
- În contextul activității GLM, s-a reușit realizarea unor parteneriate utile și funcționale ale ONG-urilor rome cu instituții deconcentrate și alte instituții locale; cele mai apreciate sunt parteneriatele cu Inspectoratul Județean de Poliție, cu AJOFM, cu ASP.
- Discriminarea pozitivă/măsurile afirmative în ce privește accesul în școlile superioare dau rezultate care se vor vedea însă mai clar în timp.

Mult mai multe sublinieri au reieșit în ceea ce privește factorii de insucces/punctele slabe:

- „Cea mai mare lipsă a Strategiei este aceea că ea nu este finanțată, e lăsată să fie finanțată doar din programele europene, ca și cum n-ar fi a României; iar obținerea finanțării în acest fel e insuficientă și lipsită de continuitate” (E.M.).
- „Strategia națională, ea însăși, asigură în mică măsură temelia pentru construirea de mecanisme de implementare la nivel local” (M.L.).
- „Funcționalitatea GLM e confiscată de perspectiva instituției prefectului, suntem tratați administrativ, ni se cere tot timpul să aducem rapoarte și planuri de acțiune de care au ei nevoie la București” (M.L.).
- „Strategia... n-ar trebui să fie o simplă hotărâre de guvern, ar trebui să fie un act legislativ cu o putere mai mare; acum, implementarea Strategiei nu este obligatorie, nu este prevăzută Strategia cu sancțiuni dacă nu se implementează...” (E.M.).

-
- „Mare parte din vină pentru rezultatele slabe și lipsite de durabilitate în implementarea Strategiei revine comunităților de romi; ei așteaptă să le pice din cer, nu fac nimic, nu se implică decât dacă primesc ceva, pe loc, și ne învinuiesc pe noi, care facem ceva, că noi câștigăm bani de pe ei” (I.N.).
  - „În ce privește liniile de finanțare UE nerambursabile, cele mai multe dintre ele au indicat ca aplicant instituții publice în parteneriat cu ONG-uri rome și nicidecum invers; în aceste condiții, parteneriatele obținute de către organizațiile romilor au fost în mare măsură formale, lipsite de conținut și durabilitate și nu au putut asigura dezvoltarea ONG-urilor rome” (M.L.).
  - „Se distruge instituția mediatorului sanitar; fiind preluate la primărie, sunt puse să facă multă muncă de birou, se strică profilul postului” (I.N.).
  - „Activitățile GLM nu sunt organizate, agenda nu e construită din obiective practicabile, de la instituțiile deconcentrate participă doar persoane fără putere de decizie, nu se discută până la punctul în care să se tragă concluzii și să se ia decizii de programe comune”.
  - „Sunt prea multe programele la care pot aplica doar ANR-urile regionale, iar comunicarea acestora cu celelalte instituții și organizații implicate în implementarea Strategiei este slabă; este slabă și implicarea efectivă a comunităților de romi de către ANR” (M.L.).
  - „ANR-ul, care este instituție guvernamentală centrală, nu valorifică expertiza și competențele experților romi din teritoriu, din diverse instituții; ar trebui să ne întrebăm și pe noi, care știm ce se întâmplă pe teren, mai ales acum, că în 2010 Strategia va expira și trebuie făcută alta...” (E.M.).
  - „Există un mare deficit de resurse umane rome, de construcție instituțională pentru implementarea Strategiei; experți romi sunt doar 8 în județ, ni se spune de la primărie că nu sunt bani; mediatorii sanitari sunt plătiți doar cu salariul minim pe economie, la fel și mediatorii școlari și profesorii de limba romani”.
  - „Grupurile de inițiativă locale nu reușesc să supraviețuiască; de la început, de când, în fapt, noi îi înființăm, ne pun problema «dar ce ne dai» și se adună atâta doar până le dai; e foarte grea schimbarea mentalității romilor” (E.M.).
  - „E rău că Romani CRISS a monopolizat relația cu Ministerul Sănătății în ceea ce privește formarea mediatorilor sanitari; la Cluj au fost formați doar 5, dintre care unul este bărbat și nu poate lucra, a fost format pe degeaba, iar o alta este acum în concediu de maternitate; ar trebui mai mulți, dar nu sunt, nu ai voie să-i formezi aici, iar ei nu o fac” (E.M., M.L.).

STUDIU DE CAZ – COMUNA BONȚIDA

Descrierea localității

Comuna Bonțida este așezată în nord-vestul Podișului Transilvaniei, în mare parte pe malul drept al Someșului Mic, în apropierea zonei de contact dintre Câmpia Transilvaniei și Podișul Someșan. Coordonatele geografice ale localizării comunei Bonțida sunt: longitudine estică 23°45', latitudine nordică 46°53'. În dezvoltarea sa de-a lungul timpului, comuna a beneficiat de apropierea de Cluj-Napoca – 30 km – și Gherla – 17 km.

Satele aparținătoare comunei sunt: Bonțida, Răscruci, Coasta, Tăușeni.

Populația comunei Bonțida, conform rezultatelor recensământului din anul 2002, este de 4722 de persoane. Dintre acestea, 3072 sunt români, 902 sunt maghiari și 744 sunt romi. Unul dintre subiecții intervievați, secretarul primăriei, M.F., estimează însă numărul romilor la cca 1300. Cei mai mulți etnici romi trăiesc în Bonțida, apoi în Răscruci. În Coasta și Tăușeni nu locuiesc etnici romi, conform datelor obținute de la primăria comunei.

Situația romilor în localitate

Până în anul 2008 a existat un număr semnificativ de romi care făceau naveta la Dej, unde aveau locuri de muncă în construcții și industria mobilei. Existau, de asemenea, mai mulți romi care lucrau la Nokia, în comuna vecină, Jucu. Criza economică a făcut însă ca cei mai mulți dintre aceștia să-și piardă locul de muncă. Astfel, în prezent, ponderea beneficiarilor romi de ajutor social este de peste 50% din totalul beneficiarilor, conform informațiilor furnizate de către asistentul social din primărie.

Potrivit informațiilor și evaluărilor furnizate de către secretarul primăriei, M.F., și alte persoane intervievate, cele mai importante probleme cu care se confruntă romii din comună ar fi:

- principala problemă: lipsa locurilor de muncă;
- locuire neadecvată, multe persoane în case mici, cu puține camere; casele nu sunt racordate la rețeaua de apă potabilă, destule nici la rețeaua de energie electrică;
- abandonul școlar, mai ales la nivelul clasei a VI-a și a VII-a;
- problema infracțiunilor comise îndeosebi de proprietarii de cai, care fură iarbă și fân, dar prin folosirea minorilor, ca să nu răspundă penal.

Nu există plan local de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale, dar există un interes evident și semnificativ pentru a acționa în favoarea romilor, din partea primarului și a colaboratorilor lui. Există și acțiuni și rezultate concrete remarcabile, în special în contextul în care, după cum a rezultat din ansamblul celor 8 interviuri realizate în comunitate, implicarea comunității de romi în abordarea și rezolvarea propriilor nevoi este aproape nulă.

Există grup de inițiativă al romilor, înființat și susținut prin eforturile lucrătorului World Vision din comună în colaborare cu primăria și școala. Dar din interviurile realizate cu romi și neromi, rezultă că este mai degrabă un grup de inițiativă pentru romi, dar fără ei, întrucât implicarea lor este foarte redusă și lipsită de consistență, „ei te întrebă «și ce ne dai?» și, dacă nu le dai imediat și de fiecare dată, nu mai vin și nu fac nimic” (D.P.). „La întâlnirile grupului de inițiativă ei nu au nicio inițiativă, sunt doar prezenți eventual, dar nu se implică de niciun fel, nu vin cu nicio idee, doar se plâng și cer” (M.F.).

Secretarul primăriei arată că există preocupare pentru a angaja la primărie expert rom cerut de către comunitate, s-a discutat deja în Consiliul Local și ideea este agreată. În Consiliul Local există doi membri etnici romi, care nu sunt însă din partea Partidei Romilor, și doar unul dintre ei, cel din Răscruți, este recunoscut de către romi ca fiind reprezentant al lor. Există un mediator școlar, etnică roma din comunitate, cu formare de mediator școlar, agreată și solicitată de către direcțiunea școlii din localitate pentru a face acest serviciu, care lucrează efectiv, dar fără a fi însă angajată și salarizată, în baza promisiunii inspectorului școlar județean pentru romi că va fi angajată în cursul lunii noiembrie.

Acțiunile derulate în comună în favoarea romilor, din partea primăriei și a Consiliului Local, finalizate prin rezultate semnificative, au fost focalizate pe rezolvarea actelor de stare civilă, unde au reușit obținerea de certificate de naștere în regim de urgență, prin deschiderea de acțiuni în justiție, cu sprijinul Serviciului Public de Evidență a Populației. De asemenea, pe lângă activitățile curente de asistență socială, primăria a creat 20 de locuri de muncă pe durată determinată (8 luni în anul 2009) pentru romi, ca îngrijitori de spații verzi și salubritate.

Primăria a avut în vedere și accesarea de fonduri de la Guvernul României și Consiliul Județean Cluj pentru construirea de locuințe pentru romi, dar Consiliul Local nu a considerat oportun să li se ofere romilor locuințe gratuite, optând pentru varianta de a le acorda teren pe care să-și construiască singuri locuințe. Primarul V.B. se arată „dezamăgit că inclusiv consilierii romi au votat împotriva construirii de locuințe sociale pentru romi din fonduri guvernamentale; au spus că nu vreau să facă colonie, ca vor veni cei de la Pata-Rât”.

În ce privește lipsa practic totală de implicare a romilor înșiși în rezolvarea problemelor lor, este semnificativă susținerea lui B.A., femeie care se prezintă „eu sunt șeful țiganilor”, care, fiind întrebată dacă participă la întâlnirile grupului de inițiativă, spune: „n-am participat niciodată pentru că, sinceră să spun, n-am vrut”. De ce nu a vrut? „Pentru că țiganii se dușmănesc unii pe alții, dacă te duci pentru problemele țiganilor ei spun «tu te duci și iei banii după mine»”.

Interviurile realizate la școală au scos în evidență mulțumirea conducerii școlii pentru faptul că acum au un mediator școlar rom, care-și dă silința și obține rezultate, frecvența este acum mai bună. Mediatorul școlar A.M. spune: „Copiii romi vin 2-3 zile, apoi nu mai vin, dar eu stau toată ziua cu gura pe părinți și pe bunici, le mai spun și de alocație și reușesc să-i aduc înapoi la școală”. Profesorul C.M. remarcă faptul că la școală copiii romi se declară români, nu se autoidentifică drept romi, iar asta ajută la atmosfera de nediscriminare care există în școală. Școala, de altfel, derulează o serie întreagă de acțiuni și programe pentru atragerea școlară a copiilor romi, pentru reducerea abandonului școlar, dar și pentru promovarea acestor copii. Implicarea părinților în școlarizarea copiilor este reclamată însă ca fiind ca și inexistentă și ca fiind marea problemă pe acest domeniu.

Factori de succes/puncte tari respectiv factori de insucces/puncte slabe în implementarea Strategiei, la nivelul comunei Bonțida

Ca o apreciere de ansamblu, este de remarcat în Bonțida o particulară dinamicitate a preocupărilor pentru abordarea problemelor romilor la nivelul instituțiilor publice din comună: primărie, școală, biserica adventistă. Informațiile colectate din cele 8 interviuri realizate au relevat această dinamicitate în special pentru situația din ultimii doi ani, spre deosebire de ce era înainte.

La capitolul factori de succes/puncte tari, ar fi de remarcat:

- există elaborată și aprobată o Strategie de dezvoltare a comunei Bonțida pentru anii 2008-2013, în care există un întreg capitol pe problematica roma;
- adresabilitatea etnicilor romi către primărie și accesarea serviciilor pe care aceasta le oferă au crescut; romi percep primăria ca fiind mai prietenoasă, în același timp disponibilitatea, atitudinea și ajutorul din partea primăriei sunt mai consistente; există, pe lângă liniile de acțiune deja menționate, distribuirea de materiale de construcții din demolări, asistența în relația cu Penitenciarul Gherla, asistența materială pentru deplasarea la Gherla și Cluj-Napoca pentru servicii de contracepție și planificare familială.

La capitolul factori de insucces/puncte slabe:

- cea mai mare problemă semnalată, în perspective diferite, de către toți intervievații este cea care privește mentalitatea total contraperformantă, imobilismul comunității de romi, care nu doar că sunt total lipsiți de inițiativă și nu se implică deloc în rezolvarea propriilor nevoi, dar, mai mult, privesc cu suspiciune și descurajează pe oricare dintre ei ar încerca să se implice, spunând că acela „câștigă de pe ei”; așteaptă doar să primească și nu fac nimic decât dacă primesc ceva imediat și de fiecare dată; s-a semnalat că există și familii și persoane romi model în comunitate, dar că aceștia nu sunt urmați de către ceilalți.

STUDIU DE CAZ - COMUNA APAHIDA

Descrierea localității

Comuna Apahida este situată la est de municipiul Cluj-Napoca, la o distanță de 14 km de reședința județului. Se întinde pe o suprafață de 107 km pătrați. În componența comunei intră satele: Apahida - reședința comunei, Sânnicoară, Dezmir, Câmpenești, Corpadea, Pata, Sub Coastă și Bodrog.

Conform ultimului recensământ din 2002, populația comunei Apahida, cea mai mare comună din județul Cluj, este de 8.783 persoane, repartizată în teritoriu astfel:

Localitatea	Populația	
	Total	%
Apahida	4.577	51,9
Bodrog	81	0,8
Câmpenești	56	0,1
Corpadea	466	6,0
Dezmir	1.302	14,5
Pata	568	7,4
Sânnicoară	1.634	18,2
Sub Coastă	99	1,1
Total comună	8.783	100,0

Ramura economică preponderentă în care sunt ocupați locuitorii comunei Apahida este industria prelucrătoare, ramură în care, la data ultimului recensământ, lucrau 1483 de persoane, adică 39,4% din totalul populației ocupate, fapt ce se datorează așezării geografice a comunei în imediata vecinătate a municipiului Cluj-Napoca, dar și dezvoltării în ultima perioadă a unor activități industriale pe teritoriul comunei. În această ramură lucrează cele mai multe femei, respectiv 493 de persoane, ceea ce reprezintă 42,3% din totalul populației feminine ocupate. În ordine descrescătoare ca pondere a populației ocupate, urmează ramurile: transporturi și telecomunicații, comerț și activitate hotelieră, construcții, administrație publică, învățământ, sănătate.

Din datele furnizate de primăria comunei, rezultă că un număr de 1345 de persoane, reprezentând 99,6% din totalul navetiștilor, se deplasează zilnic pentru muncă în municipiul Cluj-Napoca. Cei mai mulți navetiști provin din localitățile Apahida cu 850, Sânnicoară cu 299 și Dezmir cu 162 de persoane.

Există peste 450 de șomeri, din care mai mult de jumătate sunt femei.

Pe etnii, structura populației din comuna Apahida (8783 de persoane), conform ultimului recensământ național, este următoarea:

- români – 8014,
- maghiari – 405,
- romi – 364.

Situația romilor în localitate

Primăria estimează însă numărul real al romilor din comună la cca 700 de persoane. Romii locuiesc integrat, nu segregat, în localitățile Apahida, Sânnicoară, Câmpenești.

Din interviurile realizate în comună cu expertul rom, cu mediatorul școlar, cu viceprimarul și cu membri ai comunității a reieșit că cele mai importante probleme cu care se confruntă romii din Apahida sunt următoarele:

- cea mai mare problemă: lipsa locuințelor;
- problema abandonului școlar. La nivelul claselor a VI-a sau a VII-a, majoritatea elevilor romi abandonează școala;
- lipsa locurilor de muncă. Problema s-a agravat în acești ani față de anii precedenți. Lipsa locurilor de muncă este agravată de lipsa calificărilor.

În Strategia de dezvoltare a comunei pentru perioada 2008-2013 există un capitol special dedicat problematicii legate de nevoile romilor din comună, capitol asimilat de reprezentanții primăriei cu planul de acțiune local pentru implementarea Strategiei naționale a Guvernului României pentru îmbunătățirea situației romilor.

Cele mai de relief prevederi în această Strategie, precum și realizările obținute sunt următoarele:

✓ S-a solicitat la Inspectoratul Școlar al Județului Cluj angajarea unui mediator școlar în comună.

Începând cu luna sept. 2009, funcționează în comună mediator școlar, femeie, care s-a făcut acceptată de către comunitate, este apreciată de către conducerea școlii și de către primărie și începe să obțină rezultate. În anii anteriori a funcționat o altă persoană ca mediator.

Există în Apahida 65 de copii romi la grădiniță și 70 de elevi romi pentru clasele I-X. Problema de fond este abandonul masiv al școlii la nivelul clasei a VI-a sau a VII-a. Progresele în reducerea abandonului există, dar sunt lente. Cauza de fond rezidă în lipsa de valorizare a școlii, în atitudinea și comportamentul părinților, care prin aceasta îi descurajează/nu-i încurajează pe copii în direcția școlii.

La începutul anului școlar 2009-2010, cu ajutorul Fundației Christiana, mediatorul școlar a reușit reînscrierea a 12 copii aflați în abandon școlar la programul cu frecvență redusă al școlii din cartierul Someșeni din Cluj-Napoca și face demersurile pentru a reînscire un alt lot de elevi în programul "A doua șansă".

O problemă semnificativă rezidă și în lipsa de școlarizare a adulților, în unele cazuri chiar analfabetismul. În această direcție, în anul școlar 2007-2008 s-a reușit înrolarea a 15 adulți în programul „A doua șansă”, în clasele I-IV. Principala motivație activată în acest sens vizează îndeplinirea condițiilor pentru școala de șoferi și obținerea carnetului de șofer.

✓ S-a solicitat intervenția în comună a mediatorului sanitar.

În această perioadă există doi mediatori sanitari care au activități și în această comunitate, sub egida AFER.

✓ Problema obținerii actelor de stare civilă și de proprietate pentru etnicii romi.

În prezent, această problemă este în cea mai mare măsură rezolvată, după cum susțin, în interviurile de cercetare realizate, viceprimarul comunei, dar și expertul rom.

✓ Problema locuințelor pentru romi, cea mai mare problemă în Apahida.

Prin decizii ale Consiliului Local au fost repartizate și întabulate parcele de pământ pentru 130 de familii de romi din comună. Câteva zeci dintre aceștia și-au construit case, însă viceprimarul arată că, fără sprijin pentru proiectul tehnic și fără sprijin material, destule dintre case nu sunt corespunzătoare din punct de vedere edilitar.

Primăria a avut în vedere și construirea de locuințe sociale, a obținut acordul pentru o finanțare guvernamentală de 250.000 euro, cu 10% participare din partea Consiliului Local Comunal, dar a renunțat pentru că ar fi reușit construirea doar a 7-8 case, mult prea puține și, practic, imposibil de distribuit fără mare scandal unui număr atât de mare de solicitanți.

✓ Problema oferirii de cursuri de calificare, în vederea sporirii șanselor de acces pe piața muncii.

În această perioadă există doar promisiuni din partea a două ONG-uri române din Cluj-Napoca pentru a fi organizate aceste cursuri de calificare chiar în comună.

Expertul rom angajat în primărie, Pili Ecaterina, este foarte apreciată în primărie și comunitate și ea este persoana cea mai implicată în tot ceea ce privește situația și problemele romilor. Marea problemă este însă aceea că este singura persoană roma din comunitate care se implică, în rest, după cum a reieșit din toate interviurile, nimeni nu se mai implică.

Există, formal, un grup de inițiativă al romilor, însă este totalmente formal, practic nu funcționează, nu s-a reușit în niciun fel activizarea comunității. Romii înstăriți nu se mai recunosc public drept romi și nu doresc să se implice pentru problemele coetnicilor, iar ceilalți romi n-au nicio inițiativă și pot fi atrași să se implice decât dacă primesc ceva, imediat și de fiecare dată.

Factori de succes/puncte tari, respectiv factori de insucces/puncte slabe în implementarea Strategiei naționale, la nivelul comunei Apahida

Principalii factori de succes/puncte tari în implementarea Strategiei în abordarea și rezolvarea problemelor romilor, așa cum au rezultat din cercetarea realizată, sunt următoarele:

- funcționarea la nivelul primăriei a unui expert rom implicat, inimos și performant, acceptat de către comunitate și respectat în primărie;
- existența, manifestarea unei preocupări consistente și specifice în direcția rezolvării nevoilor romilor la nivelul Primăriei Apahida;
- faptul că primăria a angajat un gardian public rom și alți 6 romi la serviciul de gospodărie comunală și, de asemenea, că mai există în comună o asistentă medicală roma; „între aceștia și colegii lor români nu există diferențe nici de comportament, nici de abordare a sarcinilor de muncă” (viceprimar G.F.);

- copiii și tinerii romi sunt integrați activ de către primărie în activități culturale, în ansamblul de dansuri populare al primăriei, cu evident succes;
- la școală, toate persoanele intervievate au argumentat că nu se face nicio discriminare, nici diferență între copii, nu există marginalizare, relația cu personalul didactic este bună;
- s-au repartizat 130 de parcele de pământ pentru construirea de case.

Principalii factori de insucces/puncte slabe/nerealizări reieșite din interviurile realizate:

- nereușita mobilizării comunității de romi în abordarea/rezolvarea propriilor probleme, în pofida încercărilor insistente, în special din partea expertului rom;
- reușitele lente în ceea ce privește asigurarea școlarizării peste nivelul claselor VII-VIII, prin asigurarea suportului părinților, a schimbării atitudinii lor față de școală; Strategia nu asigură instrumente eficiente în legătură cu specificul școlarizării romilor;
- lipsa de instrumente financiare în Strategia guvernamentală pentru abordarea eficientă a problemei lipsei de locuințe pentru romi, pentru construirea de locuințe sociale.

Concluzii

- Amploarea și nivelul de integrare/incluziune a romilor este în județul Cluj mai pronunțată decât în județele din sudul țării, așa cum reiese din ansamblul cercetărilor realizate în ultimele două decenii, precum și din constatarea faptului că romii înșiși, prin organizațiile și liderii lor, au fost și sunt în mai mare măsură preocupați de rezolvarea problemelor socioeconomice și educaționale ale membrilor etniei, de incluziunea socială decât de lupta împotriva discriminării și promovarea diferenței.
- La nivelul județului există o singură comunitate de romi realmente tradițională, anume comunitatea de romi gabori (vorbitori de limba maghiară) din cartierul Iris, Cluj-Napoca. Celelalte comunități sunt moderne și integrate mai mult sau mai puțin, chiar dacă, spațial, mai există segregări/autosegregări, cum este cazul cartierului cu „palate țigănești” de pe deal, din Huedin.
- În contextul funcționării GLM în ultimii ani, s-a instituit o comunicare continuă, formală, între organizații rome și nerome și s-au creat parteneriate. Unele ONG-uri rome au cunoscut în timp o anumită specializare și acumulare de expertiză și în contextul acestei interacțiuni.

- Instituțiile mediatorului sanitar și mediatorului școlar s-au validat în anii din urmă ca fiind cele mai valoroase construcții instituțional-profesionale și asigură cele mai consistente rezultate în contextul implementării Strategiei naționale.
- Angajarea în muncă, de către primărie, a etnicilor romi este un factor de succes în incluziunea socială durabilă și în oferirea de exemple pozitive către comunitate; „între aceștia și colegii lor români nu există diferențe nici de comportament, nici de abordare a sarcinilor de muncă” (viceprimar G.F.).
- Integrarea activă, de către primărie, a copiilor și tinerilor romi în activități culturale, în ansamblul de dansuri populare al primăriei, împreună cu românii, și nu construirea de formații separate, asigură succes.
- Lipsa de instrumente financiare, în Strategia guvernamentală pentru abordarea eficace a problemei lipsei de locuințe pentru romi, pentru construirea de locuințe sociale.

Recomandări aplicative

1. Dezvoltarea și întărirea instituției mediatorului sanitar și a instituției mediatorului școlar, ca amploare a formării de persoane calificate; instituirea unei salarizări motivante, peste salariul minim pe economie; evitarea distrugerii rolului profesional al mediatorului sanitar, prin reținerea lui la munci de birou în primărie.
2. Asigurarea Strategiei cu instrumente financiare fără de care nu se poate vorbi de implementarea ei, din resurse integrate în bugetul național, chiar dacă ar fi atrase de la UE de statul român, dar special destinate pentru implementarea Strategiei.
3. Schimbarea organizării și funcționalității BJR, a GLM, a grupurilor de inițiativă, eficientizarea lor prin asigurarea cu instrumente financiare și de decizie, dar și prin instrumente de coerciție în implementarea Strategiei.
4. Cercetarea, explorarea, căutarea, inclusiv în modelele de bune practici consacrate la nivel internațional, a modalităților adecvate de activizare civică romilor, de implicare durabilă, de construcție comunitară modernă.
5. Reconstrucția rolului și funcționalității ANR și în mod special a organismelor ei regionale, astfel încât să poată și să dorească valorificarea expertizei rețelei de lucrători și experți romi din teritoriu.
6. Instituirea de instrumente motivante pentru primăriile și instituțiile deconcentrate care implementează abordări inovative și obțin performanțe.

GALAȚI

Specificul județului

Parte a Regiunii de dezvoltare Sud-Est, județul Galați ocupă o suprafață de 4.466 km², reprezentând 1,9% din suprafața României. Este al patrulea centru industrial al României, industria și construcțiile constituind aproape jumătate din activitatea economică, urmate de servicii (38%) și agricultură (19%). Metalurgia este sectorul cel mai important, asigurând mai mult de jumătate din producția de oțel a României. Rata șomajului este în creștere comparativ cu anii trecuți. Dacă în 2006 au fost înregistrați 15711 șomeri, în anul 2007 numărul acestora a scăzut la 12600. În 2009 (septembrie) numărul total de șomeri (înregistrați și neînregistrați) este de 22484.

Situația șomerilor în județul Galați

	Total		din care:					
			Muncitori		Studii medii		Studii superioare	
	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei
Total șomeri indemnizați	9268	4114	6549	2359	1749	1222	970	533
Beneficiari de indemnizație de șomaj (75%)	8557	3753	6357	2278	1443	1063	757	412
Beneficiari de indemnizație de șomaj (50%)	711	361	192	81	306	159	213	121
Total șomeri neindemnizați	13216	5237	12145	4599	617	379	454	259
Total șomeri înregistrați	22484	9351	18694	6958	2366	1601	1424	792

Sursa: AJOFM 2009.

Venitul minim garantat a fost acordat la sfârșitul anului 2007 pentru 9531 de persoane, în scădere față de anul anterior, de la 12467 de persoane. Însă sumele alocate au crescut de la 14.885.994 lei în 2006 la 17.372.963 lei în 2007. Peste 80% dintre beneficiarii de venit minim garantat se află în mediul rural.

Populația totală a județului este, conform Recensământului din 2002, de 619522 locuitori, dintre care 351820 (57%) trăiesc în mediul urban, iar 267702 (43%) în mediul rural. Populația județului este în proces de îmbătrânire accelerată. Începând cu anul 2005, numărul deceselor îl depășește pe cel al nașterilor înregistrate la nivelul județului Galați. Conform datelor Serviciului Public Comunitar Județean de Evidență a Persoanelor Galați, se înregistrează un număr mai mic de nașteri, în special în mediul rural. Deși ponderea populației rurale este de 43%, numărul de nașteri înregistrat în 2008 pentru mediul rural nu depășește 35%. Cauza este migrarea familiilor tinere către urban în căutarea unui loc de muncă sau migrarea în străinătate.

Județul Galați este caracterizat de o mare diversitate etnică, fiind înregistrate 18 grupuri etnice minoritare (romi, ucraineni, evrei, turci, greci, lipoveni etc.). Numărul romilor este, conform datelor recensământului din 2002, de 13.600 (2,2%) persoane, însă conform estimărilor BJR au fost identificate 55.000 de persoane (8,9% din totalul populației). Pentru cele mai importante comunități de romi, situația este prezentată în tabelul următor.

Distribuția romilor în județul Galați

Localitate	Populația totală	Romi declarați oficial		Estimare neoficială	
		Nr.	%	Nr.	%
Galați	298.861	1483	0,50	12380	4,14
Tecuci	42.094	1540	3,66	5138	12,21
Tg. Bujor	7486	221	2,95	357	4,77
Liești	11147	699	6,27	1150	10,32
Ivești	9738	1327	13,63	2307	23,69
Barcea	6036	727	12,04	1062	17,59
Drăgănești	5948	230	3,87	425	7,15
Ghidigeni	6326	429	6,78	1805	28,53
Movileni	3336	360	10,79	615	18,44
Drăgușeni	5359	14	0,26	348	6,49
Frumușița	5280	412	7,80	1211	22,94
Buciumeni	2674	219	8,19	281	10,51
Grivița	3765	122	3,24	262	6,96
Independența	4782	110	2,30	264	5,52
Umbrărești	7170	421	5,87	609	8,49
Băneasa	2202	6	0,27	243	11,04
Brăhășești	8276	4129	49,89	7050	85,19
Pechea	11421	0	0,00	1277	11,18
Cosmești	6650	17	0,26	298	4,48
Foltești	3312	35	1,06	199	6,01
Munteni	9894	516	5,22	793	8,01
Nămoloasa	2391	0	0,00	187	7,82
TOTAL	464.148	13.017	6,58	38.261	14,61

Sursa: BJR.

Patru comunități din județ sunt tradiționale (Ivești, Liești, Tg. Bujor și Munteni). De altfel, experții romi din aceste comunități sunt și bulibași, fiind dificilă impunerea unei alte persoane. Alegerea este justificată de capacitatea bulibașilor de a reprezenta comunitatea, chiar dacă nu au în toate cazurile competențele necesare.

Locuirea este un domeniu deficitar și slab reprezentat de intervenții concrete ale instituțiilor relevante. Cea mai importantă problemă este lipsa actelor de proprietate și, în cazul unor comunități rurale (spre exemplu, Podoleni), riscurile de inundație.

Strategia cu privire la minoritatea roma

Structuri județene

Grupul Local Mixt (GLM) la nivel județean a fost constituit în 2006 și are în componență directori generali sau adjuncți ai celor mai importante instituții din administrația deconcentrată și autorități locale și județene:

- Consiliul Județului Galați (Laura Angheluță – director la Direcția de Dezvoltare Regională);
- Inspectoratul Teritorial de Muncă Galați (Carmen Rășcanu – inspector);
- Casa Județeană de Pensii Galați (Dănuț Munteanu – director coordonator adjunct);
- Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Galați (Elisabeta Slabu – șef serviciu);
- Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Galați (Mihaela Ioan – inspector);
- Inspectoratul de Poliție al Județului Galați (Dan Bocanet – comisar șef);
- Autoritatea de Sănătate Publică Galați (Costinela Georgescu – director);
- Direcția de Muncă și Protecție Socială Galați (Daniela Stamate Farkas – inspector);
- Inspectoratul Școlar al Județului Galați (Cornelia Mateiță – inspector pentru elevii romi);
- Inspectoratul de Jandarmi al Județului Galați (Dănuț Vasilica - comisar);
- Judecătoria Galați;
- Primăria Galați (prin serviciul de evidență a populației).

BJR mai contribuie și la organizarea întâlnirilor cu reprezentanții celor 17 minorități din județ la *Centrul Cultural „Dunărea de Jos”*, în colaborare cu Consiliul Județean.

BJR menține o bună colaborare cu instituțiile de la nivel județean și local și acționează în momentul de față ca mediator între instituțiile locale și cele județene. Inițiativele locale sunt sprijinite la nivel județean, astfel încât să poată fi obținute resursele necesare. Cu prefectura, BJR are o relație bună, excepție făcând perioada 2001-2005. De asemenea, suportul electoral al votanților din comunitățile de romi este un avantaj utilizat pentru obținerea de beneficii pentru întreaga comunitate (ex., angajarea unui mediator sanitar). La nivel județean, există un număr redus de organizații care implementează proiecte care se adresează direct comunităților de romi sau care au ca beneficiari și romii. Alianța Romilor din Județul Galați este

organizația cu cele mai multe proiecte la nivel județean. Proiecte pentru romi mai sunt implementate și de către: Asociația Mediatorilor Romi din Tecuci, Asociația de Romi „Inimă de Rom” Buciumeni, Partida Romilor, „Pro Europa – Filiala Județului Galați, Fundația „Familia” Galați, Fundația „Inimă de Copil” Galați.

Implementarea Strategiei la nivel județean

Într-o primă etapă au fost realizate cele 21 de planuri la nivel local și au fost create grupurile de inițiativă. Ulterior a fost realizat și planul județean pentru îmbunătățirea situației romilor. Formula de lucru a permis identificarea nevoilor la nivelul comunităților și stabilirea unor obiective relevante.

Grupurile locale au fost înființate conform legii și au în componență mediatori sanitari, mediatori școlari, experți romi și consilieri locali de minoritate roma. Prezența unor angajați cu atribuții clare și care au o bună cunoaștere a profilului comunității a crescut calitatea implicării locale în proiectele destinate romilor. La nivel local și județean, reprezentanții romilor admit că grupurile locale sunt funcționale datorită implicării specialiștilor în problematica roma de la nivel local. Numărul membrilor din comunitate activi și utili grupului local este foarte redus (ex., din 30 de membri, doar 5-6 participă la întrunirile periodice).

În toate comunitățile există specialiști angajați pentru domeniul intervenției în comunitățile de romi. Cei mai mulți sunt experții romi, prezenți în 21 de comunități, dintre care numai doi sunt angajați în baza cumulului de funcții.

Procesul creării rețelei de experți romi nu a fost lipsit de dificultăți. Inițial, primăriile au refuzat angajarea acestora sau au preferat numirea unui expert din rândul angajaților primăriei în baza cumulului de funcții. Astfel, activitatea acestora în domeniul problemicii rome era mai degrabă opțională, cu responsabilități asumate selectiv. Prin efortul BJR, s-a reușit angajarea majorității acestora pe poziții de expert rom, intenția fiind de a crea un echilibru al subordonării acestora față de primărie și BJR. Adesea sunt identificate situații în care primăriile încearcă să redefinească rolul experților, astfel încât aceștia să răspundă unor interese limitate ale reprezentanților autorităților locale.

BJR a avut un rol activ și în implementarea proiectelor în urma cărora au fost angajați mediatorii sanitari, dar mai ales în procesul de preluare a acestora la nivelul AJSP. Din 25 de mediatori formați inițial, au fost preluați 23, iar salariile acestora sunt asigurate de către AJSP. Angajarea mediatorilor sanitari a fost dificilă, fiind necesare intervenții repetate ale BJR la nivelul autorităților locale. BJR a girat inițial pentru angajarea mediatorilor, iar ulterior menținerea în funcție a acestora a fost

susținută chiar de către primari, care au conștientizat importanța și impactul acestora la nivelul comunității.

Mediatori școlari există în doar cinci comunități (Ivești, Buciumeni, Galați, Tecuci, Tg. Bujor). Pe parcursul anului 2010 vor mai fi angajați alți patru mediatori școlari. De asemenea, a fost creat un centru de resurse la IȘJ, cu suportul CJ.

Relaționarea BJR cu instituțiile județene și locale

BJR este apreciată drept cea mai activă structură la nivel județean în domeniul îmbunătățirii situației romilor. Numărul mare de specialiști angajați pe funcții dedicate problematicii romilor reflectă eforturile BJR de a crea structuri permanente la nivel local și de a crește intervențiile în comunitățile dezavantajate. În bună măsură, rezultatele sunt datorate bunei comunicări cu instituțiile județene și creării rețelelor și parteneriatelor la nivel județean și local. GLM județean nu a fost perceput ca o sarcină pur formală, ci este o structură funcțională în care instituțiile participante își adaptează intervențiile în funcție de prioritățile stabilite la nivelul Strategiei județene. De asemenea, GLM facilitează crearea unor relații de colaborare pentru intervenții la nivelul comunităților de romi. Spre exemplu, la nivelul comunității, BJR intervine ca mediator între furnizorii de servicii sociale și beneficiari sau comunitate. Cel mai adesea, solicitările vin din partea DGASPC pentru intervenții mediate în comunitate, în cazurile care privesc măsurile de protecție a copilului. Însă cea mai importantă formă de colaborare între instituțiile participante la GLM o reprezintă parteneriatele create pentru implementarea de proiecte pentru comunitățile de romi, toate având activități relevante în raport cu obiectivele Strategiei.

Rezultatele Strategiei la nivel județean

La nivelul județului Galați au fost implementate în ultimii ani peste 20 de proiecte pentru îmbunătățirea situației romilor, majoritatea cu implicarea directă a BJR. Sursele de finanțare sunt diverse, iar obiectivele proiectelor acoperă domeniile majore ale Strategiei.

Proiecte implementate în județul Galați pentru îmbunătățirea situației romilor

Proiect	Scop	Aplicant principal/ parteneri	Finanțator	Rezultate concrete
„Și ei sunt cetățenii județului Galați”	Intrarea în legalitate a persoanelor de minoritate roma din județul Galați, cu	Alianța Romilor din Județul Galați, sprijinită de Serviciul Public Județean de	Comisia Europeană, PHARE	- 1200 de cărți de identitate - 800 de certificate de naștere, dintre

Proiect	Scop	Aplicant principal/ parteneri	Finanțator	Rezultate concrete
	acte de identitate/ stare civilă/ proprietate	Evidență a Persoanei Galați, Primăria Municipiului Galați și Consiliul Județului Galați în calitate de partener-cofinanțator		care 200 cu înregistrări tardive de naștere - 15 acte de proprietate
„Și ei pot deveni proprietari”	Realizarea actelor de proprietate pentru romii din comuna Drăgușeni	Alianța Romilor din Județul Galați, Primăria Comunei Drăgușeni	Comisia Europeană, PHARE	- 200 de cărți de identitate - 30 de acte de proprietate
„Împreună la școală pentru reușita în viață”	Stimularea parti- cipării la educație și optimizarea nive- lului de pregătire pt. școală a preșco- larilor proveniți din medii defavorizate Extinderea activi- tăților de educație timpurie și transfor- marea mediului școlar în 8 școli din județ (Galați, Pechea, Grivița, Liești, Ivești, Barcea, Tecuci, Frumușița)	Inspectoratul Școlar Județean Galați, Consiliul Județului Galați, Alianța Romilor din Județul Galați și Asociația Mediatorilor Romi din Tecuci	Comisia Europeană, PHARE – „Acces la educație pentru gru- purile deza- vantajate”	- 450 de elevi romi cu situația școlară îmbunătățită - 130 de persoane rome își comple- tează studiile prin clasele de tip „a doua șansă” - 5 mediatori școlari romi angajați - 108 copii cu CES sau cu dificultăți în învățare vor fi integrați în școlile de masă
Mișcarea pentru eva- luarea com- petențelor profesionale ale romilor	Creșterea integrării pe piața muncii a romilor din comunitățile dezavantajate	Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Galați în parteneriat cu Alianța Romilor	PHARE – coeziune economică și socială, dezvoltarea resurselor umane	300 de persoane de minoritate roma (100 din municipiul Galați și 200 din locali- tățile județului cu număr mare de populație roma) au primit atestate în urma evaluării competențelor profesionale în meserii dobândite în sistem

Proiect	Scop	Aplicant principal/ parteneri	Finanțator	Rezultate concrete
				informațional și, implicit, susținerea acestora în inserția pe piața muncii
Reabilitare drum în interiorul comunității rome și centru multifuncțional socio-educativ	Realizarea de lucrări de infrastructură și îmbunătățirea accesului la servicii sociale în comunitățile dezavantajate	Primăria Buciumeni în parteneriat cu Grupul de Inițiativă al Romilor, Asociația Mediatorilor Romi din Tecuci	Fondul Român de Dezvoltare Socială	- A fost reabilitat drumul din interiorul comunității rome pe o lungime de 500 m - A fost înființat un centru multifuncțional socio-educativ pentru elevii rome
„O șansă tuturor”	Realizarea de lucrări de infrastructură în comunitățile dezavantajate	Consiliul Local Ghidigeni, Grupul de Inițiativă Local	Fondul Român de Dezvoltare Socială	- Reabilitarea drumului sătesc 65 din Ghidigeni
Reabilitarea străzilor Școlii și Mercur pentru accesul în comunitatea roma din orașul Tg. Bujor	Reabilitarea străzilor Școlii și Mercur pentru accesul în comunitatea roma din orașul Tg. Bujor Îmbunătățirea nivelului de calificare profesională a 8 cetățeni de minoritate roma și încurajarea participării active a acestora în domeniul micii infrastructuri	Consiliul Local Târgu Bujor	PHARE	- Drumurile de acces în comunitatea roma reabilitate - 15 persoane rome calificate și angajate la primărie
Împuternicirea comunităților de rome în influențarea și monitorizarea agendelor locale în România	Implicarea comunităților locale de rome în procesul consultativ/decizional al administrației publice, care să conducă la introducerea	Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună” București în parteneriat cu Alianța Romilor din Județul Galați	Fondul Japonez de Dezvoltare Socială, prin Banca Mondială	- Transferul de abilități de participare publică și împuternicirea comunităților de rome în monitorizarea și influențarea agendelor

Proiect	Scop	Aplicant principal/ parteneri	Finanțator	Rezultate concrete
	problematicii rome cu proiecții bugetare pe agendele administrației publice locale, inclusiv în bugetul local			publice - Grupurile de inițiativă au elaborat proiecte pentru a fi propuse pentru finanțare
Centru de informare și consiliere în carieră	Consilierea grupului-țintă, persoane de minoritate roma din municipiul Galați, pentru acces la servicii de informare și consiliere în carieră Calificarea unui grup de tineri romi pe meserii căutate pe piața muncii Formarea unui grup de tineri de minoritate roma pentru a oferi consiliere în carieră	Alianța Romilor din Județul Galați, BJR și Consiliul Județului Galați în calitate de cofinanțator	Fondul Român de Dezvoltare Socială	- 200 de tineri de minoritate roma au fost consiliați pentru acces la servicii de informare și consiliere în carieră - 50 de tineri romi au fost calificați în diverse meserii în construcții, meserii cerute pe piața muncii - 20 de tineri au fost formați pentru consiliere în carieră - angajarea a peste 50% dintre cei calificați
Centrul de arte și meserii tradiționale rome	Realizarea unui atelier meșteșugăresc virtual cu produse tradiționale rome Satisfacerea nevoilor culturale ale consumatorilor de arte și meserii tradiționale rome, prin realizarea unei expoziții permanente cu vânzare cu produse obținute în atelierul meșteșugăresc	Alianța Romilor din Județul Galați, Consiliul Județului Galați, Camera de Comerț și Industrie Galați, prin Fundația pentru Întreprinderile Private Mici și Mijlocii Galați	Fondul Român de Dezvoltare Socială	- Înființarea Centrului de Arte și Meserii Tradiționale Rome - Îmbunătățirea condițiilor de viață a peste 150 de meșteri populari din județul Galați

Proiect	Scop	Aplicant principal/ parteneri	Finanțator	Rezultate concrete
EURROM	Îmbunătățirea situației socioeconomice a copiilor romi și a familiilor acestora din județul Galați prin implementarea unui sistem de dobândire a unor competențe profesionale din mai multe domenii	Inspectoratul Școlar Județean Galați, Alianța Romilor, Consiliul Județului Galați	PHARE 2002 „Accesul la educație pentru grupurile dezavantajate, cu focalizare pe romi”	- Au fost asistați copii de minoritate roma pentru absolvirea învățământului obligatoriu - Reabilitarea, igienizarea și dotarea școlilor din Galați, Tecuci, Târgu Bujor, Buciumeni, Ivești, în care populația școlară este preponderent de minoritate roma - Formarea de clase „a doua șansă” - Angajarea a cinci mediatori școlari
Emiterea actelor de identitate pentru romii din Regiunea de Sud-Est	Intrarea în legalitate a persoanelor de minoritate roma din județul Galați cu acte de identitate/stare civilă/proprietate	Unitatea Romilor – Filiala Galați în parteneriat cu Serviciul Județean de Evidență Informatizată a Persoanei Galați, Biroul de Evidență a Populației		Întocmirea a 2.499 de cărți de identitate și a 1.422 de certificate de naștere
Crearea centrului de consiliere juridică pentru comunitatea romilor din Regiunea de Sud-Est	Crearea de punți de legătură între comunitățile de romi aparținătoare și instituțiile publice locale	Alianța pentru Unitatea Romilor filiala Galați, Inspectoratul de Poliție al Județului Galați, prin Compartimentul de Prevenire a Criminalității	PHARE	Formarea a 51 de „mediatori legali”
Centrul de sprijin social pentru romi	Creșterea accesului romilor la servicii sociale și suport pentru relaționarea acestora cu instituțiile publice	Alianța Romilor	Programul Națiunilor Unite de Dezvoltare	- Crearea unui centru funcțional care oferă servicii permanente

Proiect	Scop	Aplicant principal/ parteneri	Finanțator	Rezultate concrete
„Mai aproape de școală”	Dezvoltarea de parteneriate durabile între administrația publică locală și organizații neguvernamentale rome, în vederea facilitării participării active a comunităților de romi la viața economică, socială, culturală și politică românească Facilitarea accesului la educație a copiilor de minoritate roma Îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunității de minoritate roma, prin angajarea forței de muncă rome Îmbunătățirea infrastructurii școlare din comuna Frumușița, prin renovarea generală a școlii din localitate	Consiliul Local Frumușița, Alianța Romilor din Județul Galați, Biroul Județean pentru Romi, Alianța Romilor	Guvernul României, prin Departamentul pentru Relații Interetnice	- 116 copii de minoritate roma din clasele I-VIII cuprinși în sistemul de învățământ obligatoriu din comuna Frumușița, județul Galați
Integrarea romilor pe piața muncii	Creșterea șanselor de acces pe piața muncii a persoanelor de minoritate roma prin organizarea de cursuri de recalificare	Agenția de Dezvoltare Comunitară “Împreună” București, Alianța Romilor	PHARE	Calificarea a 50 de persoane de minoritate roma din orașul Galați în meserii cu căutare pe piața muncii
Cursuri de alfabetizare	Alfabetizarea romilor adulți din comunitățile tradiționale	Fundatia “Frederich Ebert”, Alianța Romilor	Fundatia “Frederich Ebert”	Adulți din 3 comunități tradiționale știu să scrie și să citească

Proiect	Scop	Aplicant principal/ parteneri	Finanțator	Rezultate concrete
„Sănătatea - un pas spre incluziunea socială a romilor”	Îmbunătățirea calității vieții membrilor comunităților de romi din 16 localități-țintă ale județului Galați, prin facilitarea accesului la serviciile medicale calificate și de calitate, de educație sanitară sau asistență socială	Alianța Romilor, Romani CRISS	Fondul Global de Luptă împotriva HIV/ SIDA, Tuberculozei și Malariei	Angajarea de mediatori sanitari în comunitățile vizate

Sursa: BJR și Alianța Romilor Galați.

Un element comun al proiectelor implementate este sustenabilitatea asigurată de solicitantul principal sau de către parteneri. Un rol important îl au și BJR, și Alianța Romilor din Județul Galați, care au transformat intervenții punctuale în servicii cu caracter permanent. Spre exemplu, proiectul pentru obținerea actelor de identitate este preluat de către Alianța Romilor și este în continuare sprijinit la nivelul prefecturii. Fiecare cerere adresată instanței este însoțită și de o adresă de înaintare semnată de către prefect, fapt care reduce timpii de procesare a solicitărilor. Prin implementarea proiectelor din domeniul sprijinirii romilor pentru obținerea actelor de identitate sau de proprietate au fost generate forme de impact pe termen lung, prin creșterea accesului beneficiarilor la servicii sociale sau medicale sau creșterea șanselor de integrare pe piața muncii.

O altă formă de continuitate a proiectelor este Centrul de Sprijin Social pentru Romi, care susține și completează o serie din atribuțiile BJR. Spațiile au fost puse la dispoziție de către Consiliul Local Galați. Cu suportul BJR, Centrul intenționează promovarea acreditării organizațiilor rome pentru servicii sociale și facilitarea accesului acestora la resurse bugetare (ex., Legea nr. 34/1998).

În prezent se implementează câteva proiecte FSE care se adresează și comunităților de romi, cele mai importante fiind cele ale Fundației „Familia” și ale Asociației Romani CRISS (în parteneriat cu Alianța Romilor).

Factori de succes/puncte tari

Crearea de funcții permanente pentru specialiști în domeniul îmbunătățirii situației romilor este cel mai important rezultat al intervențiilor legate de Strategie. Reprezentantul BJR consideră că prezența mediatorului sanitar sau cel puțin a unui reprezentant formal al romilor în autoritatea locală asigură comunităților de romi condiții minime necesare accesării drepturilor fundamentale. Diferențele sunt percepute prin raportarea la situația unor comunități unde nu există niciun reprezentant al romilor în autoritatea locală sau serviciile publice.

Mediatorul sanitar are și atribuții suplimentare față de cele prevăzute în fișa postului. Mediatorul răspunde adesea la solicitările CL sau BJR. Spre exemplu, sprijină secretarul CL pentru identificarea unor probleme locale, culege informații despre familiile solicitante de suport (împreună cu secretarul CL). Una dintre cele mai importante atribuții ale mediatorului privește creșterea gradului de conștientizare a importanței accesării serviciilor de sănătate de tip preventiv. Spre exemplu, în cazul femeilor gravide, activitățile cuprind identificarea, luarea în evidență și informarea acestora.

Atribuțiile mediatorului sanitar nu se circumscriu rigid relației beneficiar-mediator-medic și deci nu se limitează strict la facilitarea accesului la servicii medicale al celor care îndeplinesc condițiile necesare. Adesea, accesul la serviciile medicale este blocat de lipsa documentelor de identitate, ceea ce presupune intervenția mediatorului pentru legalizarea situației, dar și inițierea demersurilor pentru a asigura familiei în cauză accesul la alte servicii sau beneficii de asistență socială pentru care este eligibilă. În astfel de cazuri, Biroul Județean pentru Romi acordă suport mediatorilor sanitari. Există la nivelul BJR Galați o rețea de studenți romi care activează în cadrul biroului, astfel încât să fie asigurată permanența activităților de suport pentru mediatori.

Reprezentantul BJR afirmă că impactul angajării mediatorilor sanitari este sesizabil, având în vedere că:

- a crescut numărul de asigurați în comunitățile de romi;
- au fost diminuate percepțiile negative cu privire la scopul și utilitatea unor servicii medicale (ex., vaccinările). Ca urmare, a crescut calitatea stării de sănătate. Este dată ca exemplu situația copiilor romi care beneficiază de vaccinările obligatorii;
- a fost îmbunătățită relația dintre medici și comunitate;
- a crescut participarea, în special a copiilor, la programele naționale de sănătate (vaccinări etc.).

Un alt avantaj al angajării personalului cu atribuții în problematica roma este cunoașterea reală a priorităților comunității și ajustarea intervențiilor la specificul acesteia. De asemenea, personalul specializat asigură buna implementare a proiectelor prin monitorizarea permanentă a acestora.

Educația este un domeniu în care au fost realizate proiecte semnificative. Au fost angajați profesori de limbă romani în cele mai importante comunități de romi (în special în cele tradiționale) și au fost angajați 5 mediatori școlari. Alți patru vor fi angajați în perioada următoare.

Factori de insucces/puncte slabe

Primăriile rămân veriga slabă a intervențiilor în domeniul îmbunătățirii situației romilor. În unele cazuri nu își sincronizează proiectele de dezvoltare a infrastructurii locale cu cele finanțate extern sau reacționează cu întârziere la luarea deciziilor cu privire la angajarea specialiștilor romi. Nu în ultimul rând, există situații în care autoritățile locale ignoră participarea activă a grupurilor locale de inițiativă.

O altă dificultate o reprezintă lipsa unor persoane resursă la nivelul comunităților sau demisia acestora din posturile în care au fost angajați. Cel mai frecvent, abandonul este înregistrat la nivelul mediatorilor sanitari, care vor să-și continue studiile la nivel de facultate. Locurile rămase vacante sunt dificil de acoperit, în condițiile în care nu pot fi identificați absolvenți de liceu disponibili din comunitatea roma.

În cazul experților romi, dificultățile au fost accentuate de faptul că, inițial, primăriile au optat pentru numirea unui angajat al primăriei pe funcția de expert rom, prin metoda cumulului de funcții. Cu efortul BJR, s-a reușit angajarea de personal de minoritate roma pe aceste funcții, însă au existat dificultăți. Pe lângă calitatea de lider necesară legitimității față de comunitate, era necesară îndeplinirea unui set de criterii stabilite prin lege:

- cel puțin 10 clase;
- să provină din comunitate;
- să cunoască problemele comunității;
- să fie acceptat de către comunitate.

În special în comunitățile tradiționale, liderii nu întruneau condiția studiilor minime. Chiar și în aceste condiții, se apreciază că reprezentanții comunității sunt mai activi și au un rol mai important decât în varianta anterioară, în care experții romi erau angajați ai primăriei cu cumul de funcții. Excepție face localitatea Liești, unde secretarul primăriei are și atribuții de expert rom.

În prezent există 19 experți romi, cei mai mulți angajați în ianuarie 2007, când prefectul a intervenit pe lângă primăria. Cei angajați pe pozițiile cu responsabilități directe în problematica roma și-au continuat studiile (cei mai mulți aveau studii liceale incomplete sau numai opt clase) până la nivel de facultate. Dezavantajul major este dat de faptul că părăsesc pozițiile pentru care au fost angajați, fie pentru a se dedica studiilor, fie pentru un loc de muncă mai atractiv profesional și salarial.

În domeniul locuirii, rezultatele concrete obținute au fost mai modeste, din cauza lipsei proiectelor dedicate și a costurilor mari pe care le presupune intervenția. Până în prezent au fost realizate lucrări de renovare/reabilitare și construcție de locuințe sociale de care au beneficiat 25 de familii roma din județ și au fost realizate intervenții de suport pentru familiile afectate de inundații. În privința actelor de proprietate, un număr redus de familii au beneficiat de suport, fiind necesare intervenții susținute de autoritățile locale și instituțiile abilitate din domeniu. De asemenea, este necesară o evaluare în detaliu a situației familiilor fără acte de proprietate, având în vedere că există diferențe semnificative ale situației acestora de la o comunitate la alta. Prin proiectele implementate anterior, numai 80 de familii au obținut acte de proprietate.

STUDIUL DE CAZ – SAT PODOLENI, COMUNA BARCEA

Descrierea localității

Satul Podoleni aparține administrativ de comuna Barcea, situată în partea de SV a județului Galați. Este conectată la rețeaua de transport rutier prin DN 25 care asigură legătura dintre Tecuci și Galați și la rețeaua de cale ferată.

Principala activitate economică în comună este agricultura (legumicultură și zootehnie). Ocupațiile principale ale romilor sunt munca în agricultură în gospodăria proprie sau muncă zilieră, în cazul familiilor cărora le lipsește pământul sau au în proprietate suprafețe insuficiente. Alți câțiva romi din Podoleni fac naveta la Tecuci sau în localitățile din zonă, unde lucrează pentru companii care procesează produse agricole sau la legumicultori.

Ponderea beneficiarilor de ajutor social de minoritate roma este de peste 50% din totalul beneficiarilor, conform estimărilor expertului rom. Cei mai mulți beneficiari de ajutor social se află în Podoleni. De asemenea, vârstnicii din Podoleni,

foști angajați ai CAP-urilor din localitate sau din cele învecinate, nu își pot obține pensia pentru perioadele de muncă lucrate, pentru că nu au cunoștințele și nici resursele financiare necesare parcurgerii procedurilor.

Condițiile de locuit sunt în general precare, excepție făcând familiile în care unul sau mai mulți membri lucrează în străinătate. Aceștia și-au renovat casele sau le-au extins, aspectul exterior contrastând cu casele sărăcicioase din imediata vecinătate. În majoritatea gospodăriilor române locuiesc cel puțin două familii în aceeași locuință. Deși de-a lungul timpului familiile de tineri romi fără o locuință proprie au depus cereri sau au făcut alte demersuri pentru obținerea unui loc de casă, răspunsul autorităților a fost pozitiv numai în câteva cazuri, motivul fiind lipsa unui teren aflat în proprietatea primăriei și care să fie adecvat. Singura suprafață disponibilă se află într-o zonă expusă riscului inundațiilor, unde au fost deja construite aproximativ 15 locuințe pentru care nu există acte de proprietate. Terenul aparține primăriei și este încadrat ca intravilan. Dificultățile pentru obținerea autorizației de construcție sunt date de faptul că terenul este inundabil, iar Compania Apelor Române refuză eliberarea avizelor necesare. Soluția propusă de către BJR este de a începe construcția unui dig de apărare pentru a proteja terenul de inundații, iar familiile care ocupă suprafețe să fie împrumutate și incluse într-un proiect de acordare a actelor de proprietate. De asemenea, restul terenului disponibil ar putea fi utilizat pentru a fi acordat tinerilor căsătoriți pentru construcția de locuințe.

Structuri locale

În Barcea, grupul de inițiativă are șase membri activi, majoritatea din satul Podoleni. Activitatea grupului de inițiativă se reduce la participarea la întruniri propuse de către autorități sau lideri romi, rolul acestuia fiind unul mai degrabă consultativ.

Rolul cel mai important în comunitate îl au expertul rom și mediatorul sanitar, care preiau și atribuții suplimentare în implementarea proiectelor care se adresează și comunității din Podoleni.

Rezultatele Strategiei

Cele mai importante proiecte la nivel local au fost în domeniul infrastructurii. În anul 2008, în cadrul proiectului de reabilitare drumuri comunale (finanțare RICOP) au fost refăcute drumurile din localitate, beneficiari fiind și o parte din familiile din comunitatea de romi. Investițiile au fost continuate prin refacerea drumurilor de pământ în comunitate. În momentul de față există un proiect de

extindere a rețelei de apă curentă pe o lungime de 2 km, fiind cuprinsă și zona în care locuiesc romii.

În Podoleni nu mai există persoane fără acte de identitate, însă există câțiva vârstnici de minoritate roma care nu pot primi pensie în lipsa dovezilor care să ateste anii de muncă efectuați. Aceștia au fost angajați la CAP-urile din județ și nu au resurse pentru a îndeplini formalitățile necesare.

În comunitate funcționează o școală nouă unde majoritatea elevilor sunt de minoritate roma. Abandonul școlar a fost redus în urma includerii comunității într-o serie de proiecte din ultimii ani care au vizat domeniul educației.

Factori de insucces

Critică rămâne lipsa unei grădinițe pentru copiii din localitate, majoritatea de minoritate roma. Gradul de participare la învățământul preșcolar este ridicat, copiii de vârstă preșcolară neînscriși fiind o excepție. Grădinița, organizată în aceeași incintă cu școala din sat, nu oferă condiții pentru desfășurarea activităților adaptate vârstei copiilor. Clădirea școlii este tip modul, fiind montată recent. Deși clădirea oferă condiții minime, inclusiv toalete și apă curentă, are dezavantajul că nu are facilitățile necesare păstrării temperaturii optime. Zilele caniculare sau cele friguroase sunt resimțite de elevi, din cauza faptului că pereții clădirii nu asigură o protecție termică adecvată.

Lipsa actelor de proprietate generează și excluderea de la proiecte de infrastructură implementate de către primărie. Refacerea drumurilor finanțată din fonduri europene nu a fost posibilă în zona în care locuiesc familii fără acte de proprietate, din cauza lipsei avizelor necesare. Drumurile din Podoleni au fost parțial refăcute, însă unele gospodării nu au fost cuprinse în proiectele realizate, afectat fiind un număr de 20-30 de familii care nu au acte de proprietate pentru locuințe. Există posibilitatea de a fi adusă zgură (gratuit) pentru reparația drumurilor, însă nu au fost identificate resurse pentru transportul acesteia. Același motiv stă la baza întârzierilor la inițierea lucrărilor de refacere a digului de apărare, care nu oferă suficientă protecție și afectează o parte a comunității de romi. În cazul în care debitele de apă sunt mari, pârâul de la intrarea din localitate se revarsă și inundă aproximativ 20-30 de locuințe. Situația acestor familii este critică, fiind unele dintre cele mai sărace din comunitate. Așadar, lipsa proiectelor în domeniul locuirii sau a legalizării situației locative pentru cele 60-70 de familii care nu au acte de proprietate pentru locuințe afectează pe termen lung accesul acestora la utilități sau servicii publice.

Nu au existat suficiente intervenții în domeniul creării locurilor de muncă/dezvoltării antreprenoriatului. Lipsa locurilor de muncă sau a unor surse de venit permanente este problema prioritară a familiilor din comunitate.

STUDIU DE CAZ – TÂRGU BUJOR

Descrierea localității

Târgu Bujor este situat în nord-estul județului Galați și are în administrare și două sate (Umbrărești și Moscu). Este al treilea oraș din județ, după Galați și Tecuci, și reprezintă un important centru economic pentru zona de nord-est. Există legături rutiere cu principalele orașe din zonă, inclusiv cu cele din Vaslui. Calea ferată care asigură legătura cu Galați este funcțională și deservește operatorii economici din zonă. Înainte de 1989, Târgu Bujor a fost un oraș cu industrie semnificativă. S-a dezvoltat rapid în perioada regimului comunist, având în vedere că în zonă funcționau fabrici care atrăgeau forță de muncă.

Populația orașului numără 8731 de locuitori în 2276 de gospodării.

Comunitatea de romi numără aproximativ 350 de persoane și este una compactă. S-a format începând cu anii '60, când romii au migrat din zona Murgeni către Tg. Bujor, unde s-au angajat la IAS sau la centrul viticol din localitate.

Condițiile de locuit sunt precare doar în cazul câtorva familii care nu sunt racordate nici la utilitățile publice, cu excepția curentului electric. În comunitate au fost realizate câteva proiecte de refacere a infrastructurii, ultimul fiind cel de asfaltare a drumurilor din comunitate.

Copiii frecventează școala, de regulă, până în clasa a IV-a, părinții motivând că un nivel înalt de educație (raportat la aspirațiile familiilor de romi) este inutil și nu creează oportunități reale pentru un trai mai bun. Totuși rata de abandon școlar înaintea finalizării ciclului gimnazial se află în scădere în ultima perioadă și datorită implementării unor proiecte care au vizat îmbunătățirea condițiilor în școlile cu mulți elevi romi, dar și crearea unor forme alternative de învățământ pentru cei care au depășit vârsta școlară.

Structuri locale

În Târgu Bujor a fost format un grup de inițiativă ca rezultat al proiectului „Consolidarea capacității instituționale și dezvoltarea de parteneriate pentru îmbunătățirea percepției și situației romilor”. Grupul format inițial avea în componență 30 de membri (aproape jumătate dintre familiile de romi aveau câte un

reprezentant în grupul de inițiativă), însă numai șase dintre aceștia au fost activi și au participat la activitățile grupului. Grupul nu a dezvoltat încă inițiative, acestea fiind propuse din afară (BJR, autorități locale) și discutate sau analizate la întruniri.

Se colaborează foarte bine cu autoritatea locală, care susține și cofinanțează proiectele pentru comunitatea de romi.

Rezultatele Strategiei la nivel local

În Târgu Bujor au fost angajați specialiști în domeniul îmbunătățirii situației romilor, comunitatea fiind una dintre primele incluse în astfel de proiecte. În prezent, există expert rom, profesoară de limbă romani (cu studii superioare, înscrisă la master), mediator școlar și mediator sanitar (ambii cu o vechime de 5 ani).

În Târgu Bujor au fost implementate o serie de proiecte, cele mai importante fiind:

- în 2005, un proiect în parteneriat cu Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună” a avut ca beneficiare 22 de familii de romi care au fost racordate la rețeaua de alimentare cu apă potabilă;
- ISJ și Alianța Romilor au reabilitat Școala nr. 1, unde învață aproximativ 90 de copii romi;
- cu finanțare de la o fundație germană, a fost implementat un proiect de alfabetizare pentru 22 de adulți.

În prezent, se derulează un proiect al AJOFM pentru calificarea a 15 persoane care urmează a fi angajate de către primărie pentru lucrări de reabilitare a infrastructurii.

În viitorul apropiat, vor fi demarate proiecte pentru renovarea de locuințe și acces la utilități și vor fi vizate în special cele 8 familii care nu au curent electric.

Factori de succes/puncte tari

Angajarea specialiștilor pentru îmbunătățirea situației romilor se reflectă și în numărul și calitatea proiectelor implementate. De asemenea, pentru intervenții care nu sunt finanțate, echipa locală asigură efortul necesar includerii unor beneficiari (în domeniul actelor de identitate, al parcurgerii procedurilor pentru accesul la beneficii sociale etc.).

Proiectele au acoperit domeniile esențiale ale Strategiei, iar intervențiile s-au realizat, cu excepția domeniului locuire, în ordinea priorităților problemelor. Colaborarea cu autoritățile locale este apreciată ca bună, dovadă și faptul că acestea au cofinanțat majoritatea proiectelor implementate în comunitate. La nivel local a fost acumulată expertiza necesară pentru a iniția proiecte de mici dimensiuni, însă nu

au fost încă identificate resurse pentru realizarea acestora. Spre exemplu, expertul rom intenționează realizarea unui proiect pentru crearea de locuri de muncă prin înființarea unui atelier de producție de bolțari și pavele pentru care există cerere mare în zonă. Pentru că în costul unui asemenea produs transportul are o pondere semnificativă, expertul rom apreciază că un asemenea atelier ar avea condiții pentru profitabilitate. Actualii clienți din zonă cumpără astfel de produse de la producători care se află la mare distanță de județul Galați, ceea ce implică un cost mai mare din cauza transportului.

Factori de insucces/puncte slabe

În comunitate există câteva familii excluse de la proiectele de infrastructură din cauza faptului că nu au putut fi obținute avizele necesare. Spre exemplu, în proiectul de asfaltare din comunitate, câteva drumuri nu au fost cuprinse în lucrări din cauza faptului că terenul aparține Ocolului Silvic și nu au putut fi obținute acordurile necesare până la începerea proiectului. Soluția refacerii acestor drumuri cu zgură nu poate fi deocamdată aplicată din cauza costurilor mari pe care le presupune transportul.

Un alt proiect se referă la conectarea la rețeaua de canalizare și reabilitarea stației de epurare. Proiectul nu se adresează însă în mod direct comunității de romi, din cauza statutului incert al situației locative al celor mai multe familii din comunitate.

Domeniul ocupării a fost acoperit de câteva proiecte semnificative, ultimul având ca rezultat angajarea a 15 romi din comunitate. Este necesară focalizarea eforturilor pentru crearea de locuri de muncă, având în vedere că cele mai multe familii sunt dependente de transferuri sociale sau venituri ocazionale obținute din munca cu ziua.

Problema actelor de identitate a fost rezolvată integral, însă rămâne critică situația familiilor fără acte pentru locuințe. Numai trei familii din cele 65 din comunitate au acte de proprietate. Costurile unui eventual proiect sunt ridicate din cauza faptului că documentația presupune plata unor specialiști (proiectanți, consultanți). Au fost identificate și soluții de compromis, iar autoritatea locală este disponibilă să ofere serviciile necesare fără a percepe taxe, însă lipsesc banii necesari pentru plata specialiștilor.

VASLUI

Specificul județului

Județul Vaslui este situat în partea estică a țării, la granița cu Republica Moldova. Județele vecine sunt Iași la nord, Neamț la nord-vest, Bacău la vest, Vrancea la sud-vest și Vaslui la sud. Ca organizare administrativă, județul Vaslui are 3 municipii (Vaslui, Bârlad și Huși), două orașe (Negrești și Murgeni), 81 de comune și 456 de sate. Suprafața totală a județului este de 5.318 km², reprezentând 2,23% din suprafața țării și 14,4% din suprafața Regiunii Nord-Est. Conform statisticilor, populația totală a județului Vaslui la 01.01.2007 era de 458.863, fiind mai concentrată în mediul rural.

Distribuția pe sexe a populației este următoarea: populația feminină – 229.952, iar populația masculină – 228.911.

Populația tânără, până în 18 ani inclusiv, este de 115.616, din care populația tânără feminină 56.645, iar cea masculină 58.971.

În județul Vaslui, conform datelor oficiale de la ultimul recensământ din anul 2002, există un număr de 4873 de persoane de minoritate roma, dar, conform estimărilor existente la nivelul Biroului Județean pentru Romi din cadrul Instituției Prefectului județului Vaslui, numărul acestora este de aproximativ 23.000.

Educație – rețeaua județeană de învățământ cuprinde 837 de instituții de învățământ, dintre care 387 de grădinițe, 229 de școli primare, 199 de școli gimnaziale, 18 licee și 4 școli de arte și meserii și postliceale. Numărul total de elevi este de 84.243 (din care 17.193 preșcolari), iar gradul de alfabetizare pe județ depășește, oficial, 95%. Din numărul total de elevi, 6355 sunt de minoritate roma (2500 vorbitori de limbă romani).

Protecția socială este asigurată prin intermediul Direcției Generale pentru Asistență Socială și Protecția Copilului Vaslui. Instituția furnizează servicii de ocrotire și asistență persoanelor adulte cu handicap, persoanelor în vârstă și altor grupuri sociale vulnerabile, copiilor și familiilor aflate în dificultate. În prezent există un număr de 2.504 copii în sistemul de ocrotire, din care majoritatea sunt plasați la asistenți maternali. În ceea ce privește protecția socială a adulților, în sistemul de asistență sunt cuprinse un număr de 450 de persoane (adulți cu handicap, persoane vârstnice și alte categorii de persoane vulnerabile). Tot în domeniul protecției sociale, la nivelul județului Vaslui își desfășoară activitatea și câțiva furnizori privați de servicii sociale.

Economia județului Vaslui are un caracter predominant agrar, datorită, în primul rând, suprafeței mari de teren agricol și numărului ridicat de persoane care locuiesc în mediul rural și se ocupă cu agricultura. În perioada comunistă, zona a cunoscut industrializarea forțată pentru a reduce decalajul față de celelalte județe ale țării. Au fost construite unități industriale, iar forța de muncă a fost instruită pentru diverse domenii: industria textilă, industria alimentară, a lemnului, industria de mașini și utilaje. După căderea comunismului, întreprinderile din zonă au fost scoase la vânzare, iar în prezent toate unitățile industriale sunt în proprietate privată. Acest lucru nu înseamnă rezolvarea problemelor din industria vasluiană. Multe dintre întreprinderi au mari dificultăți de adaptare la noile cerințe ale economiei de piață, necesitând investiții în echipamente performante și un management adecvat.

În perioada 1998-2003, se constată că cele trei sectoare economice (agricultura, industria și serviciile) au deținut ponderi relativ constante din PIB, neavând loc mutații semnificative între acestea. În județul Vaslui predomină agricultura și

industria prelucrătoare, evoluțiile lor înregistrând trenduri opuse în perioada 1999-2003.

Cel mai mare aport la cifra de afaceri totală județeană îl au IMM-urile cu 51,89%, urmate de microîntreprinderi cu 24,8% și de întreprinderile mari cu 23,31%.

Contribuția la cifra de afaceri în domeniul industriei prelucrătoare realizată de IMM-uri este relativ ridicată în județul Vaslui (44,6%).

Rata șomajului în județul Vaslui a înregistrat întotdeauna cote ridicate, situându-se în fruntea clasamentelor naționale, iar pe fondul crizei economice, în luna august 2009, a ajuns la 12,5% - locul întâi la nivel național.

Structuri rome la nivel județean

Biroul Județean pentru Romi¹

În județul Vaslui funcționează din anul 2001 Biroul Județean pentru Romi, constituit în baza ordinului prefectului. În componența BJR sunt doi specialiști: unul din aparatul propriu prin cumul de funcții și unul de minoritate roma.

Activitățile BJR privesc consilierea experților locali pentru romi pentru îmbunătățirea relației dintre comunitățile de romi și autoritățile locale. Consilierul vizitează și colaborează, de asemenea, cu serviciile publice descentralizate, diverse ONG-uri, comunități de romi și alte instituții din județ, conform Strategiei.

Reprezentantul romilor din BJR a participat efectiv la realizarea următoarelor activități din Planul general de măsuri: angajarea la nivelul primăriilor a experților locali pentru romi, reorganizarea la nivel județean a Grupului de Lucru Mixt pentru Romi, sprijin în organizarea la nivel local a grupurilor de lucru mixte, sprijin în elaborarea Planurilor locale de acțiune, centralizarea Planurilor locale de acțiune și elaborarea Planului județean de acțiune, introducerea Planului județean de acțiune în programul anual orientativ de dezvoltare economică și socială al județului, evaluarea stadiului de implementare a Strategiei de îmbunătățire a situației romilor, identificarea și rezolvarea problemelor cu care se confruntă comunitățile locale, întocmirea rapoartelor semestriale, monitorizarea aplicării prevederilor OG nr. 137/2000 (Legea nr. 48/2002) în instituțiile publice, participare la toate cursurile de formare, sprijin în înființarea grupurilor de inițiativă ale romilor, sprijinirea încheierii de parteneriate și protocoale de colaborare, implicare în rezolvarea problemelor legate de dreptul de proprietate, implicare în organizarea de întâlniri ale șefilor poliției locale cu reprezentanți ai romilor, asigurarea consilierii necesare obținerii actelor de

---

¹ Concluzii extrase din relatările consilierului pentru problemele romilor din cadrul BJR Vaslui.

identitate/stare civilă/proprietate, sprijin în organizarea bursei de locuri de muncă pentru romi, promovarea măsurilor privind desegregarea și interzicerea segregării în școli pe criterii etnice, promovarea măsurilor afirmative pentru romi, favorizarea integrării și menținerii în învățământul de masă a copiilor care provin din grupuri sociale defavorizate, care nu au frecventat sau au abandonat școala în 18 școli din județ, organizarea unor spectacole care promovează cultura romilor, sprijinirea ONG-urilor rome și nerome care implementează activități de incluziune socială și pentru romi.

*Grupul de Lucru Mixt Județean pentru Romi*¹. În anul 2001, odată cu constituirea BJR, s-a organizat la nivelul județului Vaslui Grupul de Lucru Mixt Județean pentru Romi (GLM) care funcționează în baza unui ordin al prefectului, reînnoit anual.

Secretariatul GLM este asigurat de instituția prefectului și are atribuția de a întocmi procese-verbale în care sunt consemnate toate subiectele discutate în cadrul întâlnirilor. În componența GLM intră reprezentanții desemnați ai instituțiilor publice deconcentrate, reprezentanți ai societății civile, mediatori sanitari comunitari. În anul 2009, GLM a avut un număr de 7 întâlniri.

Instituțiile care fac parte din GLM sunt instituțiile deconcentrate existente la nivelul județului: Consiliul Județului Vaslui, Inspectoratul Teritorial de Muncă Vaslui, Casa Județeană de Pensii Vaslui, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Vaslui, Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Vaslui, Inspectoratul de Poliție al Județului Vaslui, Direcția de Sănătate Publică Vaslui, Casa de Asigurări de Sănătate Vaslui, Direcția de Muncă și Protecție Socială Vaslui, Inspectoratul Școlar al Județului Vaslui, Inspectoratul de Jandarmi al Județului Vaslui.

Societatea civilă roma și neroma cu care BJR colaborează este reprezentată de Fundația Culturală Internațională Romani, Asociația Comunitară „Împreună”.

Biroul Județean pentru Romi a sprijinit încheierea unui parteneriat între diverse instituții și organizații, în vederea implementării de programe specifice.

Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii “Romani CRISS” în parteneriat cu BJR și Direcția de Sănătate Publică au implementat la nivelul județului Vaslui proiectul “Lupta împotriva tuberculozei în comunitățile de romi din România”. Proiectul s-a bucurat de susținere, deoarece obiectivul lui s-a încadrat în nevoile de educație sanitară a membrilor comunităților de romi din județ, iar mediatorii sanitari formați și instruiți în cadrul proiectului au permis extinderea

---

¹ Date oferite de instituția prefectului județului Vaslui – consilierul pe problemele romilor din cadrul BJR.

rețelei județene de la 15 la 22 de mediatori sanitari. Reprezentantul romilor în BJR, în calitate de coordonator local în proiect, a monitorizat și sprijinit munca mediatorilor sanitari în relația cu comunitățile de romi, dar și cu instituțiile colaboratoare, pe care le-a informat în scris și verbal despre rolul și importanța acestor resurse de minoritate. Activitatea Biroului Județean pentru Romi ca serviciu în cadrul instituției prefectului, alături de partenerii în proiect, s-a materializat prin înregistrarea unei creșteri la nivelul comunităților de romi a gradului de informare a populației privind sănătatea publică, igiena corporală personală, importanța documentelor de identitate, înscrierea pe listele unui medic de familie, prezentarea la un control medical periodic, importanța vaccinului, izolarea bolnavilor cu boli transmisibile și prevenirea acestora, educația sanitară a elevilor în școli, mediere domestică, asistarea membrilor comunităților de romi în relația cu reprezentanți ai instituțiilor publice și, nu în ultimul rând, prin constituirea unui parteneriat viabil și de durată între ONG-urile partenere în proiect, între acestea și membrii comunităților de romi, autorități publice locale, medici de familie și de specialitate. Domeniul privind sănătatea membrilor comunităților de romi fiind unul dintre Obiectivele Strategiei de guvern, instituția prefectului a considerat necesară sprijinirea inițiativei Biroului Județean pentru Romi, alături de alți factori de decizie, privind creșterea numărului de mediatori sanitari pentru comunitățile de romi și a angajării prin Direcția de Sănătate Publică a celor deja formați teoretic și practic.

Date generale despre comunitatea de romi

Potrivit datelor furnizate de autorități, în municipiul Vaslui, care include și cartierele limitrofe, trăiesc aproximativ 3500 de persoane de minoritate roma. Cea mai mare și mai concentrată comunitate – peste 1000 de persoane – este în cartierul Rediu, situat la 2-3 km de municipiu. În orașul Vaslui, marea majoritate a populației de minoritate roma trăiește în cartiere situate fie la periferia orașului, fie în centrul Vasluiului, în case naționalizate.

La nivel local, romii sunt reprezentați în toate instituțiile publice – Consiliu Județean, Consiliu Local, Inspectorat Școlar, Direcție de Asistență Socială etc. Există un număr de 9 persoane angajate la nivelul primăriei - consilier, mediatori – care se preocupă de interesele și problemele populației de minoritate roma. Din interviurile realizate cu mediatorii sanitari, cu membrii Grupului de Inițiativă, reprezentanți ai Asociației “Împreună”, consilierul local, a rezultat faptul că informații referitoare la Strategie există doar la nivel de autorități, de reprezentanți și prea puțin sau deloc la nivel de populație – “*nu știm nici noi prea multe despre această Strategie, dar populația?*”

(mediator sanitar, municipiul Vaslui). Lipsa informațiilor privind această Strategie este văzută de către reprezentanți ca un impediment în rezolvarea multor probleme cu care se confruntă comunitatea, dar și ca o modalitate ca alte organizații, instituții nerome să o folosească în interese proprii (există suspiciuni în rândul unor reprezentanți ai minorității roma privind accesarea unor resurse financiare care declarativ au fost solicitate pentru îmbunătățirea situației romilor, dar care în realitate au fost reorientate către majoritate – *“unii lideri de-ai noștri doar pun ștampila, dar nu știu ce se întâmplă apoi cu proiectele... sunt proiecte pentru romi, dar fără romi”*). Opiniile privind Strategia variază, așa cum era de așteptat, de la o persoană la alta, în funcție de domeniul de activitate, de nivelul de implicare al acestora în rezolvarea problematicii populației roma, de specificul colaborării dintre reprezentanți, dintre aceștia și populație. Astfel, în opinia consilierului local pe problemele romilor, Strategia este bine construită, bine fundamentată și cu efecte foarte vizibile asupra condițiilor de viață ale romilor, în timp ce mediatorii sanitari, unul dintre membrii GLM, dar și reprezentanții primăriei din Negrești au fost mai rezervați dacă nu chiar dezamăgiți: Strategia a încercat, în opinia unora dintre ei, să acopere principalele aspecte ale vieții minorității roma și pe undeva a și reușit, în timp ce autoritățile din Negrești nu consideră ca s-a reușit ceva prin această Strategie – *“strategiile de genul ăsta se lovesc mereu de nulitate... categoria asta de cetățeni a fost mereu tratată cu indiferență în toată țara românească, dintotdeauna... ceva care să le schimbe viața cu adevărat acestor oameni nu s-a făcut”* (interviu cu primar Negrești). Am observat astfel că persoanele care sunt în mod real implicate în activități prin care se urmărește îmbunătățirea condițiilor de viață ale romilor, care au contacte directe cu comunitatea sunt mai rezervate, mai critice cu privire la rezultatele și efectele Strategiei, în timp ce personalul mai puțin implicat are o perspectivă mai favorabilă. Cauzele reușitei sau nereușitei obiectivelor cuprinse în Strategie sunt identificate atât la nivelul populației de minoritate roma (dezinteres față de muncă, școală, o cultură a dependenței față de ajutoare sociale etc.), cât și în atitudinea autorităților, inclusiv a reprezentanților minorității roma: într-un județ sărac, cu resurse limitate, prea puține sunt orientate spre comunitățile de romi; în același timp însă, și o parte a reprezentanților lor au o activitate deficitară – *“acest lucru se întâmplă și la nivel de județ, dar și la nivel național: cei care au niște abilități manevrează niște bani... vezi, Doamne, susțin că ar fi ocrotitorii lor, dar nu este așa... își văd de interesele lor personale...”* (interviu primar Negrești).

Educație

În municipiul Vaslui există un inspector de specialitate care se ocupă de problemele romilor și mediatori școlari. Reprezentanții minorității roma apreciază că

în rândul comunităților de romi există interes pentru a frecventa școala, dar că, în multe situații, condițiile socioeconomice îi împiedică să o facă. Potrivit datelor, aproximativ 30-40% dintre absolvenții clasei a VIII-a de minoritate roma au solicitat burse sociale pentru continuarea studiilor la nivelul secundar de învățământ. În ceea ce privește solicitările de burse pentru învățământul superior, acestea sunt mai puține și pentru că puțini dintre elevii de etnie roma ajung să finalizeze 12 clase, și pentru că a beneficia de acest tip de bursă presupune recunoașterea faptului că aparține comunității, ceea ce devine mai dificil pentru unele persoane. Prin diferite programe au fost formați un număr mai mare de mediatori școlari, însă resursele limitate de la nivel local nu au permis angajarea lor în structurile locale. În interviurile realizate, cel mai des se face trimitere la Școala nr. 1 din Vaslui, unde o pondere importantă din populația școlară este formată din copii de minoritate roma. Școala a fost descrisă ca fiind una dintre cele mai bine dotate din punct de vedere tehnico-material, acolo își desfășoară activitatea și un mediator școlar și tot acolo se pare că au loc cele mai multe campanii de informare: educație sanitară, educație parentală etc. (au fost organizate două cursuri de tip “a doua șansă”, care s-au bucurat de succes în comunitățile de romi). Există, potrivit afirmațiilor mediatorilor comunitari, diferențe semnificative între comunitățile de romi din mediul rural și cele din urban în ceea ce privește educația: cei din urban frecventează într-o măsură mai mare școala, inclusiv la nivelul secundar și superior de învățământ, comparativ cu cei din rural. Aceasta este de fapt și o caracteristică a majorității populației din România: lipsa instituțiilor de învățământ de nivel secundar în mediul rural, la care se adaugă lipsa banilor, afectează participarea școlară a copiilor.

Sănătate

Unul dintre reprezentanții DSP Vaslui care a coordonat din 2004 până în 2009 rețeaua mediatorilor sanitari comunitari și care este și membru al GML apreciază că principalii indicatori ai stării de sănătate - rata mortalității infantile, mortalitatea maternă, incidența bolilor cu transmitere sexuală, a tuberculozei etc. - au înregistrat o evoluție pozitivă. Reprezentantul DSP consideră “instituția mediatorului sanitar una dintre cele mai bune practici” instituite nu doar la nivel local, ci și la nivel național. Activitatea desfășurată de către mediatorii sanitari din județul Vaslui este apreciată pozitiv nu doar de autorități, ci și de populație: un număr foarte mare dintre membrii comunităților de romi s-au înscris la medicul de familie, beneficiind astfel de consultații gratuite, de tratament adecvat pentru ei și copiii lor, de supraveghere medicală adecvată etc. În cei 5 ani de activitate, mediatorii sanitari din

județul Vaslui au desfășurat numeroase campanii de informare și de conștientizare a populației cu privire la importanța sănătății, a respectării principalelor reguli de igienă, aspecte privind îngrijirea copilului etc. Până în momentul de față au fost cartografiate 2500 de persoane din municipiul Vaslui, marea majoritate a lor aflate într-o stare acută de sărăcie. Mediatorul sanitar din Vaslui a identificat 400 de persoane care nu au nicio sursă de venit, nu sunt înscriși la medicul de familie și nu pot beneficia astfel de nicio formă de sprijin în caz de boală. Comparativ cu situația dinaintea apariției mediatorilor sanitari comunitari, toți cei intervievați au fost de acord cu faptul că situația comunităților roma din Vaslui s-a îmbunătățit: oamenii au înțeles necesitatea îngrijirii sănătății lor și a familiilor lor, importanța medicului de familie. Cele mai des întâlnite afecțiuni în rândul comunităților de romi sunt: bolile cardiace, inclusiv la persoane tinere sub 30 de ani, rahitismul datorat alimentației necorespunzătoare, bolile cu transmitere sexuală și cele respiratorii, datorate în principal condițiilor precare de locuit. Mediatorii sanitari, deși au o colaborare foarte bună cu majoritatea medicilor de familie din Vaslui și din alte localități, au menționat însă și existența unor reticențe manifestate de unii medici de familie în a înscrie pe listele lor persoane de minoritate roma. Motivul: nu se prezintă cu copiii la timp pentru controale și vaccinuri, fac scandal, nu respectă regulile elementare de igienă etc.

Actele de identitate

Consilierii locali au identificat împreună cu autoritățile – Biroul de Evidență a Populației - persoanele care nu au acte de identitate și, printr-un program derulat prin Consiliul Local și cu resurse financiare externe, s-a reușit eliberarea actelor necesare – cărți de identitate, certificate de naștere, dar și acte de proprietate sau acte de punere în posesie a terenurilor pe care populația ridicase construcții (este cazul mai ales în cartierul Reditu, unde foarte mulți cetățeni își ridicaseră case fără a avea autorizație de construcție și acte de proprietate pe teren). Consilierul local afirmă că, dacă inițial populația era reticentă la aceste aspecte, prin consiliere și prin explicarea avantajelor pe care le presupune existența acestor acte (pot beneficia de ajutor social, înscriere la medicul de familie, obținerea unui loc de muncă etc.), oamenii au devenit mai receptivi. Reprezentanții minorității roma au organizat echipe mixte de lucru – reprezentanți, angajați ai IJP – pentru a rezolva această problemă, ceea ce reflectă și o bună colaborare între autorități. Cel mai frecvent este menționat proiectul “Și ei sunt cetățeni cu drepturi depline”, finanțat prin PHARE, al cărui obiectiv a fost tocmai identificarea persoanelor de minoritate roma care nu au acte de identitate, ajutându-i să intre în legalitate. Un alt aspect important și menționat în interviurile cu

reprezentanții minorității roma este și acela că din 2002 rata infracționalității în rândul populației de minoritate roma din Vaslui a scăzut semnificativ, ceea ce este, potrivit declarațiilor acelorași reprezentanți, și meritul discuțiilor individuale pe care ei le-au avut cu populația.

Locuri de muncă

Lipsa locurilor de muncă este una dintre cele mai mari probleme cu care se confruntă populația din județul Vaslui, nu doar cea de minoritate roma, ci întreaga populație. De altfel, reprezentanții minorității roma consideră că o parte importantă a problemelor cu care se confruntă romii sunt legate de lipsa unui loc de muncă și a unui venit stabil. În ceea ce privește populația roma, se consideră că "o parte a angajatorilor sunt reticenți în a angaja romi, însă există și situația în care o parte a romilor nu se țin de treabă... au rămas fără niciun venit pentru că nu și-au prestat orele de muncă pentru care primeau ajutor social" (interviu cu mediator sanitar Vaslui). Mediatorul din cartierul Rediu a venit însă și cu exemple pozitive în ceea ce privește locurile de muncă: o parte importantă a populației feminine din cartier s-a angajat în fabricile de confecții care s-au deschis în Vaslui, au beneficiat de cursuri de calificare la locul de muncă și, chiar dacă unele ateliere au intrat în ultimul timp în faliment, persoanele care au fost angajate beneficiază acum de ajutor de șomaj. Cei mai mulți însă își câștigă existența strângând fier vechi sau peturi de la gropile de gunoi ale orașului. Unii etnici romi au emigrat în Spania, Italia, în căutarea unui loc de muncă, și au reușit să-și îmbunătățească nivelul de trai: "și merită tot respectul, bravo lor, însă sunt și unii care au plecat, dar s-au întors mai rău ca înainte" (interviu consilier local Vaslui). Emigrarea a condus însă și la apariția unei alte probleme: neglijarea copiilor. Reprezentanții minorității roma au fost nevoiți să apeleze la Direcția de Protecție a Copilului pentru a lua în plasament copiii care erau neglijăți sau abandonați de unul sau de ambii părinți. Cele mai multe cazuri sunt menționate în municipiul Vaslui. În comuna Pușcași, de exemplu, părinții care au plecat la muncă în străinătate și-au încredințat copiii bunicilor sau rudelor. Preocuparea autorităților față de acești copii este de altă natură: bunicii, fiind bătrâni, fac față mai greu solicitărilor copiilor și școlii, dar nu se pune problema abandonului sau a preluării acestora de către Direcția de Protecție a Copiilor.

Locuințe

Situația locativă a minorității roma din municipiul Vaslui, dar și din Negrești este una deficitară. Cea mai mare parte a romilor locuiesc în condiții improprie -

număr mic de camere în care stau câte 15-20 de persoane, lipsa canalizării, a încălzirii, case construite din chirpici – care au efecte negative asupra stării de sănătate a populației. O parte a populației – tinerii cu vârsta până în 35 de ani – s-a înscris la un moment dat în programul guvernamental privind sprijinul acordat tinerilor pentru construcția de case. Potrivit consilierului local pe probleme de romi din Vaslui, unii dintre ei au făcut împrumuturi în bancă pentru a-și ridica o locuință. Pierderea locului de muncă, deci și a veniturilor, i-au pus însă în dificultate și au renunțat. Prin programe finanțate cu fonduri externe – PHARE – s-a reușit achiziționarea unor locuințe sociale pentru romi, modernizarea unor cămine de nefamiliști atât în municipiu, cât și în cartierul Reditu. Au existat însă probleme cu repartizarea acestor locuințe, pentru că nu le-au primit neapărat cei care aveau nevoie, ci cei care făceau dovada că pot să-și achite plata utilităților, de unde și nemulțumirea unei părți importante a comunității.

STUDIU DE CAZ – COMUNA PUȘCAȘI

Descrierea localității

Comuna Pușcași este o comună nou înființată – aprilie 2004 – situată la aproximativ 10 km de municipiul Vaslui și este formată din 4 sate. Așa cum o descrie și primarul din Pușcași, “comuna noastră nu face o notă aparte, este săracă, pentru că tot județul este o zonă săracă, lipsit de industrie, cu agricultura, cu plugul și cu calul...” (interviu primar comuna Pușcași). Potrivit datelor ultimului recensământ, dar și afirmațiilor primarului comunei, doar două persoane s-au autoidentificat ca aparținând minorității roma dintr-un total de 3750 de locuitori. În cadrul comunei însă, autoritățile locale, cele centrale, dar și populația identifică două comunități mari de romi, însemnând un număr de 1068 de locuitori – una compactă în satul Teșoru și o alta în Pușcași, ce reprezintă aproximativ 60% din populația totală a satului. La nivel local, romii sunt reprezentați de un consilier local, ales la recomandarea comunității, și doi mediatori sanitari. În 2004, la inițiativa Consiliului Local și cu acordul și participarea comunităților de romi, au fost puse bazale unui ONG care să reprezinte interesele acestei minorități și care este partenerul autorităților locale în toate proiectele derulate la nivelul comunei, fie ele cu finanțare internă, fie externă.

Cele două comunități de romi din comuna Pușcași sunt foarte diferite între ele atât în ceea ce privește condițiile socioeconomice, stilul de viață, nivelul de calificare, de mobilitate etc., cât și în dialectul folosit – “cei din Teșoru vorbesc altfel decât cei din Pușcași, unde se simte o influență din sud...” (interviu cu secretarul primăriei).

Comunitatea roma din satul Pușcași, cunoscută și sub denumirea de modoreni și lingurari, este una mai înstărită, cu un nivel de trai mai bun, cu un grad mai mare de mobilitate. Neam de modoreni – constructori de case din vălătuci – și lingurari – confecționau din lemn obiecte de uz casnic –, romii din Pușcași, datorită activităților practicate, dar și situării mai aproape de oraș, au avut dintotdeauna mai multe surse de venit, fapt care le-a permis un nivel de trai mai bun. Începând cu '90, membrii acestei comunități au fost printre primii locuitori care au emigrat în Spania și Italia în căutarea unui loc de muncă, iar aceste aspecte se reflectă în condițiile de locuit (case mari, frumoase, bine dotate și utilizate), nivel de educație (copiii acestora își continuă studiile și după finalizarea învățământului obligatoriu la liceele și școlile profesionale din orașul Vaslui), integrare socială (multe căsătorii mixte între membrii minorității și majoritate, o mai mare implicare în viața comunei) etc. Comunitatea de romi din Teișoru – sat care se numea înainte vreme Golășeni – este mult mai săracă nu doar în comparație cu majoritatea, ci și cu cealaltă comunitate de romi. Situată la o distanță mai mare nu doar de orașul Vaslui, ci și de centrul comunei Pușcași (4-5 km), cu căi de acces care până în urmă cu câțiva ani erau impracticabile, populația satului era izolată din noiembrie până în luna martie; comunitatea de romi din Teișoru este una compactă, numeroasă, cu multe probleme socioeconomice, dar cu voința de a le rezolva.

Structuri locale

Din interviurile realizate cu membrii comunității și autoritățile, s-a constatat faptul că populația nu are cunoștință despre Strategia privind îmbunătățirea condițiilor de viață ale romilor – doar primarul și secretarul primăriei și prea puțin mediatorul sanitar. Populația însă a fost în măsură să aprecieze pozitiv sau negativ modul în care au fost rezolvate problemele cu care se confruntă: infrastructura, accesul la servicii de sănătate și alte tipuri de servicii, locuri de muncă etc., iar pe ansamblu percepția este una pozitivă. Datorită distanței mari dintre comunitate și centrul comunei unde sunt amplasate sediile principalelor instituții (primărie, dispensar, poliție etc.), autoritățile locale au stabilit o zi din săptămână să se deplaseze în comunitate – “miercurea este zi de Teișoru”. Astfel, în fiecare miercuri, comunitatea din Teișoru și autoritățile se întâlnesc și discută problemele pe care le au de rezolvat: de la cele administrative la cele medicale, educaționale etc. Autoritățile încurajează populația să vină cu propuneri pentru a vedea și care sunt prioritățile comunității, modul în care vede aceasta rezolvarea lor (de exemplu, autoritățile au propus construcția unor fântâni, cișmele stradale, însă populația a solicitat ca fiecare

gospodărie să se racordeze la rețeaua locală de apă și să-și instaleze apometre, ceea ce s-a și făcut deja).

Romii din Pușcași sunt reprezentați la nivel local de un consilier local propus de către comunitate, care locuiește în comunitate, are suportul acesteia și este foarte apreciat și de către autorități – *“este un om foarte serios, sobru, nu se pretează la «lucruri mici», să zicem așa... și ținem permanent legătura cu el”* (interviu cu primarul comunei). De asemenea, în cadrul primăriei sunt angajați doi medietori sanitari, din care unul de minoritate roma. Nu există mediator școlar, dar, potrivit declarațiilor autorităților ale membrilor comunității, nu sunt probleme deosebite legate de accesul la educație: nu există discriminare pe criterii etnice în școală, copiii de minoritate roma nu au mai multe absențe sau rezultate școlare mai slabe decât copiii majorității. De altfel, legat de educație, și românii, și romii au o singură problemă: cei mai mulți, din cauza lipsei resurselor financiare, nu pot să-și sprijine copiii să-și continue școala după finalizarea învățământului obligatoriu. Dacă schema de personal a primăriei ar mai permite încadrarea unor angajați, iar primarul este de părere că pentru comunitatea Teșoru, din cauza dificultăților pe care le au oamenii de acolo, ar mai fi necesar cel puțin un angajat, resursele financiare limitate ale autorităților nu permit acest lucru – *“ar mai trebui încă un om pentru comunitatea Teșoru, fie și cu jumătate de normă, la problemele cu care se confruntă oamenii de acolo, cu condiția să fie de acolo... noi am întărit legătura în primul rând cu oamenii... am stabilit ca trimestrial să avem adunări cetățenești... în fiecare sat găsiți un grafic unde sunt trecute datele la care primarul împreună cu celelalte autorități din comună se întâlnesc cu oamenii... și discutăm toate problemele pe care le au”* (interviu cu primarul din Pușcași).

Educație

“Pentru oamenii de la țară este foarte greu să-și țină copiii la școală, indiferent că e rom sau român” (interviu cu secretarul comunei). Aceasta este una dintre problemele cu care se confruntă populația din comună, indiferent de minoritate: foarte puțini copii își continuă școala după finalizarea învățământului obligatoriu. În ceea ce privește participarea școlară în învățământul preșcolar, primar și gimnazial, situația este foarte bună. Relațiile dintre comunitate și școală, dintre școală și celelalte autorități s-au îmbunătățit: *“noi am întărit legătura cu școala, le-am spus cadrelor didactice să mă sune dacă este vreo problemă și sună... nu avem decât vreo două figuri, că nu le pot spune altfel, care mai lipsesc de la școală”* (interviu primar).

Autoritățile au informat populația despre posibilitatea de a depune cereri pentru programul “Burse pentru liceu” și mulți dintre ei au depus documentația

necesară, doar că banii vin cu întârziere, iar părinții nu au posibilitatea de a achita plata abonamentelor de transport, rechizitele școlare etc. La nivelul comunității de romi din Teișoru s-a observat în ultimul timp o îmbunătățire a atitudinii față de școală, pentru că au înțeles că, fără un nivel minim de educație și calificare profesională, rămân dependenți de ajutoare sociale, riscă adâncirea sărăciei. Acest lucru se datorează în mare măsură și interesului autorităților, care au organizat cursuri de alfabetizare în cadrul programului MedC "A doua șansă", la care a participat o pondere importantă din populația de minoritate roma, dar și cursuri de calificare profesională. Oamenii au înțeles că inclusiv pentru a lucra în agricultură în străinătate este nevoie de un certificat de calificare profesională ca agricultor. În satul Teișoru nu există decât o școală cu clasele I-IV, motiv pentru care copiii trebuie să meargă în satul vecin – Oprișița – pentru clasele V-VIII. Distanța nu este mare, însă drumul este foarte prost și, mai ales în lunile ploioase, sunt necesare două perechi de încălțăminte – cizme pentru a merge prin noroiul drumului și o pereche de încălțăminte de schimb pentru a intra în școală. Pentru că mulți părinți sunt plecați la muncă în străinătate sau în țară, în județele limitrofe, și pentru că în multe gospodării condițiile de viață sunt mai modeste, autoritățile își doresc un centru de zi pentru copii, gen after-school, unde aceștia să poată rămâne după ore să mănânce, să-și facă temele sub supravegherea unui cadru didactic, să se joace. Deși foarte rare, mai există cazuri în care fetele de minoritate roma părăsesc școala pentru a se căsători. Autoritățile sunt de părere că existența unui consilier pe probleme educaționale și nu numai, care să consilieze părinții și copiii cu privire la importanța educației, ar fi foarte util comunităților de romi din comuna Pușcași. În prezent, autoritățile au identificat un teren pe care intenționează să construiască un centru cultural-educativ (bibliotecă, cămin cultural, teren de sport) pe care-l consideră indispensabil pentru dezvoltarea comunei lor, însă nu au și fonduri pentru acesta.

Locuri de muncă

"Cel mai mult și, cred eu, că cel mai important aspect este să-i învățăm pe oameni să muncească pentru că asta au cam uitat... să-și caute un loc de muncă, să fie pe picioarele lor, iar noi, în comuna Pușcași, am reușit acest lucru" (interviu cu secretar primărie).

Lipsa educației și a unui nivel de calificare profesională îi împiedică pe mulți dintre membrii comunității din Teișoru să-și găsească un loc de muncă, astfel că erau dependenți de ajutoarele sociale. În colaborare cu AJOFM Vaslui, autoritățile din Pușcași au organizat cursuri de calificare profesională în acord cu cerințele pieței și nevoile cetățenilor (să-i învețe pe oameni să nu mai fie dependenți, să fie pe

picioarele lor). Cursurile s-au desfășurat în satul Teișoru, iar participarea și rezultatele au fost foarte bune: un număr mare de cetățeni de minoritate roma au participat la aceste cursuri, iar ponderea celor care beneficiau de ajutoare sociale a scăzut considerabil ca urmare a integrării lor profesionale. Pe lângă faptul că mulți dintre ei și-au găsit loc de muncă în afara țării, primăria din Pușcași a contactat numeroase societăți comerciale, agricole din județ, dar și din județele limitrofe (Iași, Vrancea), în vederea identificării de locuri de muncă. Rezultatul a fost acela că tot mai multe persoane și-au găsit loc de muncă, iar acest lucru se observă în creșterea nivelului de trai, a condițiilor de viață, creșterea interesului pentru școală, pentru participare socială etc. („au apărut multe case noi”, spune primarul).

Sănătate

Starea de sănătate a comunității roma din Teișoru s-a îmbunătățit mult în ultimii ani, datorită unei bune colaborări dintre medic, autorități și comunitate. În sat s-a deschis un punct sanitar unde în fiecare miercuri populația de aici beneficiază de consultații, pentru a nu mai fi nevoită să se deplaseze în satul Pușcași decât în situații deosebite. Astfel, deși mulți dintre ei erau înscriși la medicul de familie dintr-o comună învecinată, în ultimul timp, marea majoritate au ales să vină la medicul din comuna Pușcași. Dispensarul din comuna Pușcași a fost reabilitat cu resurse financiare din programe PHARE. Mediatorul sanitar din Pușcași a beneficiat de cursuri de formare prin DSP, prin programe UNICEF și, la rândul ei, a organizat cursuri cu membrii comunității, în special cu femeile. Astfel, pentru îmbunătățirea stării de sănătate a populației, Consiliul Local, împreună cu DSP Vaslui, a organizat cursuri de igienă, cursuri de educație parentală – “Să fim sănătoși” – în care oamenii și-au însușit noțiuni elementare de îngrijire a sănătății lor și a familiei lor.

Infrastructură

Cea mai mare problemă a comunității din Teișoru este drumul de acces. Deși a fost pietruit de nenumărate ori, fiind în pantă, la marginea pădurii, scurgerile de pe versanți și animalele deteriorează drumul. Soluția cea mai bună ar fi asfaltarea acestuia, însă resursele sunt limitate. Situată la o altitudine de 312 metri, pe o culme de deal, comunitatea Teișoru a avut mari dificultăți în alimentarea cu apă. Până în prezent, apa era adusă fie cu cisternele pompierilor, fie cu căruțele, de la distanțe de 4-5 km. Printr-un program derulat cu sprijinul SSG pentru minoritatea roma, a fost dată în folosință o conductă de apă, iar oamenii s-au racordat fiecare la rețeaua centrală – din 149 de gospodării, 120 s-au racordat la rețeaua de apă – “ne-au

impresionat oamenii, cu venituri modeste, cu venituri nesigure lunar... ne-au impresionat prin faptul că au venit să-și ia toate piesele astea de legătură pentru bransament, să-și tragă apă în curte... să aibă. Oameni cu venituri foarte slabe s-au împrumutat, s-au mișcat mult mai repede decât ne-am fi așteptat... în două săptămâni noi am reușit să montăm 120 de apometre din 149 de gospodării” (interviu cu primarul comunei). În momentul de față, autoritățile au elaborat un plan de racordare la rețeaua de gaz metan a orașului Vaslui și sunt în căutarea de fonduri prin care să pună în aplicare proiectul.

Datorită situației la o distanță mare de centrul comunei și lipsei rețelei de telefonie fixă, în comunitatea Teișoru a fost înființat un telecentru dotat cu două calculatoare conectate la internet, o imprimantă, fax și telefon la care membrii comunității au acces. În momentul de față, activitatea de la telecentru este mai redusă, datorită faptului că majoritatea și-au cumpărat telefoane mobile, însă accesul la internet este foarte solicitat de către copii.

Acte de identitate și de proprietate

O parte a populației, mai ales cea din comunitatea Teișoru, nu are sau pierde cu regularitate actele de identitate, motiv pentru care sunt foarte dese solicitările în acest sens către primărie. În colaborare cu postul de poliție din comună, secretarul primăriei identifică tinerii care urmează sau au împlinit vârsta de 14 ani pentru a le face buletine de identitate. Cea mai mare problemă o reprezintă însă actele de proprietate. Mulți dintre membrii comunității din Teișoru au primit înainte de '90 loturi în folosință de la CAP, iar în prezent au ridicat construcții pe aceste terenuri. Este mai dificil, mai ales în cazul celor cu nivel redus de educație, să facă diferența între lot de folosință și teren în proprietate, de unde apar și probleme: construcțiile ridicate pe aceste terenuri sunt practic ilegale, pentru că nicio autoritate nu eliberează autorizație de construcție. Rezolvarea problemei depășește autoritățile locale, iar până în momentul de față nu a fost identificată vreo soluție.

Locuințe

Între romii din satul Pușcași și cei din Teișoru există și în prezent diferențe în ceea ce privește condițiile de locuit. În timp ce romii din Pușcași își ridică locuințe mari, spațioase, în comunitatea din Teișoru sunt și în prezent case din chirpici – *“case din lut... au început să facă și case mai bune, dar au probleme cu actele de proprietate și nu înțeleg asta...”* (interviu cu secretarul primăriei). Datorită creșterii veniturilor, numai în ultimii 6 ani au fost ridicate mai mult de 20 de case noi din cărămidă și în Teișoru – *“cel puțin anul trecut s-au îmbogățit cei cu depozitele de materiale de construcție... în*

fiecare zi veneau cu mașini cu materiale... anul acesta mai puțin, dar tot s-au făcut..." (interviu cu secretarul primăriei). Pentru a veni în sprijinul populației, fie ea majoritară, fie minoritățile, autoritățile au contactat firme de proiectare, de cadastru, cărora le-au solicitat prețuri reduse pentru sătenii din comuna Pușcași.

STUDIU DE CAZ – COMUNITATEA DE ROMI DIN ORAȘUL NEGREȘTI

Descrierea localității

Negrești – "cel mai sărac oraș din cel mai sărac județ al țării", așa îl descrie un locuitor al orașului (consilierul pe problemele minorității roma din Negrești) – este situat la o distanță de 35-40 de km de municipiul Vaslui. Este un oraș în care oamenii au puține oportunități de a găsi un loc de muncă, de a câștiga venituri mai mari pentru a-și îmbunătăți condițiile de trai. Și aici, ca și în comuna Pușcași, sunt două comunități mari de romi – Schinași și Abator – total diferite între ele din toate punctele de vedere. Fiind mai puțini ca număr, dar, din descrierile autorităților, și mai harnici, mai ambițioși, romii din Abator sunt mai înstăriți, mai bogați comparativ cu cei din Schinași. Pe ansamblu, observăm că, spre deosebire de Pușcași, unde dominante sunt optimismul, colaborarea, încrederea, în Negrești domină pesimismul, lipsa de perspectivă, sărăcia. Accesul în comunitatea de romi din Schinași nu a fost posibil din cauza refuzului consilierului care-i reprezintă pe romi. Motivația nu a fost una solidă, clară: oamenii nu sunt acasă, este posibil să apară discuții și oricum este mai bine să-i aducă el pe oameni la primărie pentru a discuta decât să mergem noi în comunitate. Din descrierile făcute de reprezentanții primăriei (primar, șef direcție asistență socială, mediator sanitar), starea romilor din Schinași este "ceva de neimaginat": condiții de locuit precare, lipsa electricității, a apei și canalizării, drumuri impracticabile etc.

Structuri rome

Strategia este cunoscută la nivel de autorități, ca și în cazul municipiului Vaslui și al comunei Pușcași, însă, spre deosebire de celelalte două localități, în Negrești ea a fost descrisă ca "*apă chioară în ochii fraierilor*". Concret, atât autoritățile, cât și membrii comunității roma cu care am stat de vorbă au afirmat că s-au făcut prea puține lucruri pentru ei dintotdeauna. Cauzele sunt diferite în funcție de interlocutori. Din

punctul de vedere al autorităților, nicio strategie nu poate da rezultate dacă populația refuză să se implice, se mulțumește cu ajutorul social, nu-și alege liderii care să-o reprezinte cu adevărat, nu acordă interes și respect educației și muncii. În ceea ce-i privește pe membrii comunității de romi cu care am vorbit, nemulțumirea cea mai mare este aceea a lipsei locurilor de muncă, a unui venit stabil care să le permită să-și întrețină familiile și să-și îmbunătățească nivelul de trai. Ceea ce au amintit persoanele intervievate și față de care au manifestat un mare grad de mulțumire a fost proiectul "Fabrica de cărămizi ecologice", datorită faptului că au avut timp de 8 luni de zile un venit stabil, satisfăcător. Alte proiecte desfășurate în sprijinul comunității nu au fost menționate în interviurile realizate în Negrești. Referitor la proiectul "Fabrica de cărămizi ecologice", autoritățile l-au apreciat ca pozitiv, însă susțin că, deși au fost incluși peste 30 de romi în proiect, până la finalizarea lui, marea majoritate a abandonat. Romii din Schinași se mulțumesc cu ajutorul social, nu au perspective și planuri pe termen mediu și lung. Totul se reduce la aici și acum. Acest fapt s-a constatat, potrivit autorităților, și atunci când a funcționat cantina socială, și în prezent, când beneficiază de ajutoare de urgență: romii nu duc alimentele acasă, la copii, ci le vând pe sume foarte mici de bani, pe care-i cheltuiesc în cârciumi. În Negrești funcționează o adevărată piață la negru cu alimentele pe care romii le primesc prin aceste ajutoare.

La nivelul primăriei există un consilier pe problemele romilor, doi mediatori sanitari și a fost înființat și un ONG în scopul de a atrage fonduri pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale romilor. Potrivit primarului orașului Negrești, personalul este suficient, însă nu se implică și nu-i reprezintă pe romi – *"au un reprezentant, dar nu-i reprezintă... e formal... nu are nicio treabă... E ușor să fii recomandat de către comunitate dacă ai câțiva bănuți pentru un șpriț într-o zi. Toți te recomandă. Ești reprezentantul lor pentru că ei nu știu ce înseamnă să-i reprezinte cineva... pe niște oameni care nu au școală este extrem de ușor să-i manipulezi"* (interviu cu primarul orașului Negrești). Și primarul orașului, și directoarea de la Direcția de Asistență Socială sunt de părere că tot mai bine ar fi ca romii să fie reprezentați de români și aduc în sprijinul afirmației lor situația în care personalul primăriei - asistenți sociali – au gestionat veniturile unor familii de romi o perioadă de timp: deși puțini, banii au asigurat un minim necesar de alimente, plata utilităților, îmbrăcăminte etc. Nemulțumiri au existat și din partea consilierului local pe problemele romilor din cauza atribuțiilor cu care a fost însărcinat, a salariului pe care-l primește. Nici consilierul și nici mediatorul sanitar nu locuiesc în comunitățile de romi. De altfel, opinia generală este aceea că orice cetățean de minoritate roma care reușește să-și

îmbunătățească fie și puțin condițiile de viață, nivelul de educație părăsește comunitățile de romi.

Romii din Negrești nu au inițiativă, nu sunt organizați, uniți, nu au interese comune și, în opinia autorităților, nici nu are cine să-i învețe acest lucru. Primarul orașului este de părere că nici nu sunt interesați de așa ceva.

Educație

Participarea școlară a copiilor romi este foarte redusă. Părinții motivează prin faptul că nu au posibilități materiale, însă autoritățile susțin că nu acordă interes școlii, educației copiilor. Rata abandonului școlar a fost mai redusă în perioada în care alocația pentru copii era condiționată de participarea școlară. Din acest motiv, și mediatorul sanitar, și reprezentantul Direcției de Asistență Socială consideră ca ar fi bine dacă s-ar reveni la modelul acesta. Deși în oraș există posibilitatea continuării studiilor la nivel secundar, puțini dintre copiii romi ajung să finalizeze învățământul obligatoriu. S-au organizat și aici cursuri de tipul "a doua șansă", însă participarea a fost redusă și rezultatele nesatisfăcătoare.

Sănătate

Starea de sănătate a populației de minoritate roma din Negrești este una proastă: boli infecțioase de tip hepatită, TBC, boli de piele, boli cu transmitere sexuală și toate acestea din cauza condițiilor improprii de locuire, nerespectării unor reguli minime de igienă. Numărul de copii pe familie este foarte mare – 10-12 copii – deși părinții nu au posibilități pentru a le asigura un minim de trai. Mediatorul sanitar comunitar susține că eficiența cursurilor de educație parentală, inclusiv a celor de educație sexuală, este foarte redusă. Problema nu este aceea că romii nu ar înțelege sau nu ar avea cunoștință despre metodele contraceptive, ci că, în opinia lor, orice copil înseamnă o sursă de venit – inițial banii primiți timp de 2 ani pentru creșterea copilului și ulterior alocația pentru copii. De altfel, persoanele de minoritate roma intervievate au susținut că singura sursă de venit o reprezintă alocația pentru copii.

Locuri de muncă

Orașul Negrești este un oraș mort din punct de vedere al dezvoltării economice, astfel că lipsa locurilor de muncă este o problemă pentru întreaga populație, nu doar pentru minoritatea roma. Distanța relativ mare de municipiul Vaslui face imposibilă naveta și căutarea unui loc de muncă în oraș. Cei mai mulți

---

romi lucrează cu ziua fie în gospodăriile din Negrești, fie în satele din împrejurimi, însă veniturile obținute astfel sunt fluctuante și foarte reduse. Cele mai multe persoane de minoritate roma trăiesc din ajutorul social și din alocațiile pentru copii.

Infrastructură

Se pare că drumurile constituie una dintre cele mai grave probleme ale comunității din Negrești – accesul în comunitate se face cu dificultate mai ales în lunile de toamnă și de iarnă. De asemenea, locuințele nu au încălzire, iluminat public și unele dintre ele nici nu sunt racordate la rețeaua de curent electric. Despre canalizare nici nu poate fi vorba, iar apa este procurată de la cișmele stradale sau fântâni.

Recomandări

Deopotrivă autorități și populație consideră că cea mai importantă și mai urgentă problemă este cea a locurilor de muncă, asigurarea unui venit stabil. Deși informațiile despre proiecte, programe derulate în Negrești în sprijinul comunității de romi sunt foarte puține, necesitatea unor astfel de acțiuni este recunoscută de către toți cei intervievați. Un aspect important este și cel referitor la reprezentare: cu excepția, bineînțeles, a consilierului local pe probleme de romi, toți ceilalți reprezentanți ai autorităților au insistat pe ideea unei mai bune selecții a celor care îi reprezintă pe romi: aceștia trebuie să le reprezinte cu adevărat interesele și să-i învețe pe oameni ce anume înseamnă să fii reprezentat.

METODOLOGIE ȘI INSTRUMENTE

METODOLOGIE STUDII DE CAZ

Obiectivele proiectului

- Realizarea unei cercetări calitative cu scopul de a evalua mecanismele de implementare la nivel local a obiectivelor formulate în Strategia națională de îmbunătățire a situației romilor¹, la 8 ani după adoptarea sa.
- Formularea de recomandări din partea societății civile române privind ajustările necesare pentru implementarea Planului de măsuri 2010-2012.

Rezultate așteptate

- Publicarea unui raport conținând 10 studii de caz din 5 județe, concluzii și recomandări privind ajustarea mecanismelor pentru implementarea politicilor publice axate pe incluziunea socială a romilor, pentru a sprijini Guvernul în formularea Planului de măsuri ale Strategiei pe perioada 2010-2012.
- Evaluarea mecanismelor de implementare a măsurilor din Strategie la nivel local, așa cum reiese din cele 10 studii de caz.
- Evidențierea punctelor tari/slabe din procesul și mecanismele de implementare a măsurilor formulate în Strategie, din datele calitative culese în cele 10 comunități.

Colectarea datelor

Pe lângă datele pe care Agenția le deține deja din teren, care vor fi fructificate în acest studiu și care contribuie la economicitatea proiectului, se va desfășura un proces de colectare de date calitative suplimentare în cele 10 comunități selectate, pe o durată de 6 săptămâni. Astfel, se vor realiza de către o structură subcontractată de Agenție:

- cel puțin **100 de interviuri** semistructurate cu actori implicați în procesul de implementare a Strategiei, dar și cu reprezentanți ai comunităților de romi

---

¹ Mai departe în acest text, "Strategia".

incluse în studiu. Se vor intervieva cel puțin 10 persoane din fiecare locație, astfel:

- un reprezentant al BJR;
- un reprezentant al instituției prefecturii (subprefectul în calitate de președinte al Grupului de Lucru Mixt);
- alți reprezentanți din GLM (specialiști din partea AJOFM, IȘJ, DSP etc.);
- expertul local pentru romi;
- primarul sau alt reprezentant al autorității publice locale;
- mediatorul sanitar;
- mediatorul școlar;
- persoane din Grupul de Inițiativă¹;
- alte persoane din comunitate;
- reprezentanți ai ONG-urilor din localitate/județ care se concentrează pe problematica romilor;
- **cel puțin 30 de focus grupuri** în cadrul unor întâlniri organizate la nivel local sau județean, cu participarea atât a actorilor angrenați în implementarea măsurilor prevăzute în Strategie, cât și a reprezentanților din comunități. În fiecare comunitate se vor organiza **cel puțin 3 focus grupuri** cu reprezentanți ai autorității publice locale, persoane din comunitatea de romi și reprezentanți ai GLM la nivel județean;
- **cel puțin 42 de interviuri semistructurate** cu membri ai celor 14 Comisii Ministeriale (câte trei din fiecare Comisie);
- **cel puțin 10 interviuri semistructurate** cu membri ai Comitetului Mixt de Implementare și Monitorizare a Strategiei.

Construcția instituțională a Strategiei – mecanisme de implementare

- Comitetul Mixt de Implementare și Monitorizare a Strategiei
- Comisiile ministeriale pentru romi;
- Birourile Județene pentru Romi au ca principale responsabilități:
  - evaluarea situației romilor din aria lor de responsabilitate;
  - identificarea soluțiilor de rezolvare a nevoilor membrilor comunităților locale de minoritate roma;

---

¹ Prin proiectul „Împuternicirea comunităților de romi în influențarea și monitorizarea agendelor locale în România” s-a înființat câte un Grup de Inițiativă în fiecare dintre cele 99 de comunități.

- mobilizarea comunităților de romi în vederea realizării obiectivelor programului de îmbunătățire a situației romilor;
- asigurarea legăturii permanente cu autoritățile administrației publice locale;
- semnalarea problemelor care sunt de competența autorităților administrației publice locale, în scopul rezolvării acestora;
- inițierea parteneriatelor între membrii comunităților de romi și autoritatea locală, pentru realizarea programelor menite să sprijine îmbunătățirea situației romilor;
- colaborarea cu instituțiile descentralizate;
- medierea eventualelor conflicte inter și/sau intracomunitare;
- organizarea și funcționarea Grupurilor de Lucru Mixte alcătuite la nivelul județelor;
- furnizarea de rapoarte periodice către Direcția Generală pentru Relațiile cu Prefecturile din cadrul Ministerului Administrației Publice și Ministerului Informațiilor Publice.
- Prima măsură întreprinsă de **Ministerul Administrației Publice** pentru aplicarea prevederilor HG nr. 430/2001 a fost angajarea a 41 de experți romi în cadrul fiecărei prefecturi.
- **Grupurile de lucru mixte.**
- **Experții locali pentru romi de la nivelul primăriilor** reprezintă principalii mediatori între autoritățile publice locale și comunitățile de romi.
- **Consiliul Național pentru Prevenirea și Combaterea Discriminării (CNCD)** a fost înființat în baza art. 107 din Constituția României și a Ordonanței nr. 137/2000, ca instituție independentă în subordinea Guvernului. Prin Decizia primului-ministru al Guvernului României nr. 139/31.07.2001, a fost numit președintele CNCD și colegiul director ca organ de conducere al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării.

Studiu de caz – structura raportului

- **Specificul județului**
- **Descrierea localității**
  - Geografic (eventual harta județului cu amplasarea localității)
  - Economic
  - Social
  - Religie
  - Cultural

-
- Educație
  - Etnic
  - **Situația romilor în localitate**
    - Specific cultural (neam, religie)
    - Organizarea comunităților (tip de comunitate, lider, relații între membrii comunității)
    - Locuințe
    - Nivel economic
    - Social
    - Educație
  - **Strategia cu privire la minoritatea roma**
    - ✓ *La nivel județean:*
      - Structuri (BJR)
      - Resurse pentru experții romi de la nivel județean și local
      - Relaționarea dintre BJR/experti și comunitate
    - ✓ *La nivel local:*
      - Structuri roma la nivel local (mediatori, facilitatori, promotori, experți)
      - Resurse pentru structuri (financiare, relaționale, umane)
      - Inițiative pentru minoritatea roma (în trecut/prezent sau viitor/aplicații depuse):
        - Participarea publică a comunității (grupuri de inițiativă, grupuri de sprijin locale, implicarea liderilor în agenda locală etc.)
        - Domeniu
        - Inițiator
        - ONG-uri, GLM, GI
        - Proiecte/programe
        - Beneficiari
        - Activități
        - Rezultate
        - Finanțator
        - Durata proiectului
        - Continuitate
        - Sustenabilitate
        - Adecvarea inițiativelor la nevoile comunității
    - ✓ *Rezultatele Strategiei:*

- La nivel individual (integrare în muncă, dezvoltare de inițiative economice, integrare școlară, educație pentru sănătate, prevenție medicală)
- La nivel comunitar
- La nivel județean
- Perspective

Factori de succes/puncte tari identificați/e (mai jos sunt doar exemple):

- Resurse umane
- Capital relațional
- Tip de comunitate
- Implicarea autorităților publice de la nivel județean/local

Factori de insucces/puncte slabe

Concluzii

Recomandări

Interviuri cu autorități centrale

Target group: ANR, consiliul pentru discriminare, reprezentanți din ministere (membri ai celor 14 comisii ministeriale), membri ai Comitetului Mixt de Implementare și Monitorizare a Strategiei

Număr de interviuri

- **cel puțin 62 de interviuri semistructurate** cu membri ai celor 14 comisii ministeriale (câte trei din fiecare comisie)
- **cel puțin 10 interviuri semistructurate** cu membri ai Comitetului Mixt de Implementare și Monitorizare a Strategiei

Ghid de interviu

- **Strategia cu privire la minoritatea roma**
  - Percepția persoanei intervievate asupra Strategiei
  - Evaluarea situației actuale a Strategiei
  - Comparație cu situația de la debutul Strategiei
- ✓ *La nivel național:*
  - Structuri la nivel național/județean (BJR)
  - Resurse pentru experții romi de la nivel județean și local

-
- Structuri române la nivel național, județean și local (mediatori, facilitatori, promotori, experți)
  - Relaționarea dintre nivelul național, regional/județean și local
  - Resurse pentru structuri (financiare, relaționale, umane)
  - Inițiative pentru minoritatea roma (Cine sunt inițiatorii? În ce domenii? Există studii cu privire la inițiativele pentru minoritatea roma?)
  - Sustenabilitate/continuitate: Care sunt rezultatele? Care este impactul asupra situației romilor la nivel național?
  - Rezultatele strategiei (se pot formula întrebări pentru cele 3 niveluri, pornind de la județean către comunitar)
  - ✓ *La nivel individual* (integrare în muncă, dezvoltare de inițiative economice, integrare școlară, educație pentru sănătate, prevenție medicală)
  - ✓ *La nivel comunitar* (eventual dacă sunt cunoscute comunități cu rezultate deosebite. Care a fost impactul social?)
  - ✓ *La nivel județean* există județe având rezultate foarte bune? De unde apar diferențele între județe/regiuni?
  - **Percepția asupra factorilor de succes/puncte tari** identificați/e (mai jos sunt doar exemple) (Care considerați ca au fost cei mai importanți factori care au condus la rezultate pozitive ale Strategiei? Care au fost factorii care au determinat diferențele dintre comunități?)
    - Resurse umane
    - Capital relațional
    - Tip de comunitate
    - Implicarea autorităților publice de la nivel județean/local
  - **Percepția asupra factorilor de insucces/puncte slabe (eventual exemple)** (Care credeți că ar fi principalele elemente care au împiedicat punerea în practică mai eficientă a acestei Strategii?)
  - **Recomandări cu privire la Strategie, sugestii**

Interviuri cu autorități județene

Subiecți

- un reprezentant al BJR
- un reprezentant al instituției prefecturii (subprefectul în calitate de președinte al Grupului de Lucru Mixt)
- alți reprezentanți din GLM (specialiști din partea AJOFM, IȘJ, DSP etc.)

Ghid de interviu – autorități județene

- **Specificul județului (eventual din publicații și doar întrebări specifice)**
  - Geografic
  - Economic
  - Social
  - Religie
  - Cultural
  - Educație
  - Etnic

- **Situația romilor în județ**
  - Specific cultural (neam, religie)
  - Organizarea comunităților din județ (tip de comunități, lideri romi, relații între membrii comunității)
  - Locuințe
  - Nivel economic
  - Social
  - Protecția copilului
  - Educație (rata participării școlare a romilor, abandon școlar)

- **Strategia cu privire la minoritatea roma**
  - ✓ *La nivel județean:*
    - Ce structuri pentru implementarea Strategiei există la nivel județean/local? (expert prefectură, BJR)
    - Resurse pentru experții romi de la nivel județean și local
    - Relaționarea dintre BJR/experti și comunitate
  - ✓ *La nivel local:*
    - Structuri roma la nivel local (mediatori, facilitatori, promotori, experți)
Dacă există date statistice
    - Resurse pentru structurile din județ/comunități: financiare (Cine finanțează? Este mulțumitor nivelul de salarizare?), relaționale (Cum colaborează reprezentanții roma cu celelalte instituții?), umane (Ce pregătire au experții locali, mediatorii sanitari, școlari?)
    - Inițiative pentru minoritatea roma (în trecut/prezent sau viitor/aplicații depuse) la nivel județean/local

-
- Participarea publică a comunității (grupuri de inițiativă, grupuri de sprijin locale, implicarea liderilor în agenda locală etc.)
  - În ce domenii?
  - Cine sunt inițiatorii? (ONG-uri, GLM, GI)
  - Proiecte/programe, beneficiari
  - Activități
  - Rezultate
  - Finanțatori
  - Durata proiectelor
  - Continuitatea proiectelor
  - Sustenabilitate
  - Adecvarea inițiativelor la nevoile comunității
  - ✓ *Rezultatele strategiei* (Cum evaluați rezultatele Strategiei?)
    - La nivel individual (integrare în muncă, dezvoltare de inițiative economice, integrare școlară, educație pentru sănătate, prevenție medicală)
    - La nivel comunitar
    - La nivel județean
    - Perspective
  - **Factori de succes/puncte tari** identificați/e (Care considerați că au fost cei mai importanți factori care au condus la rezultatele pozitive ale Strategiei? Care au fost factorii care au determinat diferențele dintre comunități? Exemple)
    - Resurse umane
    - Capital relațional
    - Tip de comunitate
    - Implicarea autorităților publice de la nivel județean/local
  - **Factori de insucces/puncte slabe** (Care credeți că ar fi principalele elemente care au împiedicat punerea în practică mai eficientă a acestei Strategii?)
  - **Concluzii**
  - **Recomandări**

Ghid pentru interviuri la nivel de comunitate (temele de discuție sunt orientative, se vor formula întrebări de către cercetător, selectându-le pe cele potrivite pentru interlocutor)

- **Specificul județului – descrierea interviuatului**
- **Descrierea localității** (se vor obține date de la reprezentanții autorității publice locale, eventual dacă există materiale scrise)

- Geografic (resurse naturale)
- Economic
- Social
- Infrastructură (canalizare, apă, curent, gaze)
- Religie
- Cultural
- Educație
- Etnic
- **Situația romilor în localitate** (Cum evaluați situația romilor din localitate, ținând cont de următoarele?)
  - Specific cultural (neam, religie)
  - Organizarea comunităților (tip de comunitate, lider, relații între membrii comunității)
  - Locuințe
  - Nivel economic
  - Social
  - Participare civică
  - Protecția copilului
  - Educație
- **Strategia cu privire la minoritatea roma** (Cum evaluați? Ce părere aveți? Ce cunoașteți despre? În cazul reprezentanților autorității publice locale, se vor adresa aceste întrebări expertului local, primarului)
  - ✓ *La nivel județean:*
    - Resurse pentru experții romi de la nivel județean și local
    - Relaționarea dintre BJR/experti și comunitate
  - ✓ *La nivel local:*
    - Structuri roma la nivel local (mediatori, facilitatori, promotori, experți)
    - Resurse la nivel local (financiare, relaționale, umane)
    - Inițiative pentru minoritatea roma (în trecut/prezent sau viitor/aplicații depuse)
    - Participarea publică a comunității (grupuri de inițiativă, grupuri de sprijin locale, implicarea liderilor în agenda locală etc.)
    - Domeniu
    - Inițiator
    - ONG-uri, GLM, GI

-
- Proiecte/programe
  - Beneficiari
  - Activități
  - Rezultate
  - Finanțatori
  - Durata proiectelor
  - Continuitate
  - Sustenabilitate
  - Adecvarea inițiativelor la nevoile comunităților
  - ✓ *Rezultatele Strategiei*
    - La nivel individual (integrare în muncă, dezvoltare de inițiative economice, integrare școlară, educație pentru sănătate, prevenție medicală)
    - La nivel comunitar
    - La nivel județean
    - Perspective
  - **Factori de succes/puncte tari** identificați/e (Care considerați că au fost cei mai importanți factori care au condus la rezultate pozitive ale Strategiei? Care au fost factorii care au determinat diferențele dintre comunități) Exemple:
    - Resurse umane
    - Capital relațional
    - Tip de comunitate
    - Implicarea autorităților publice de la nivel județean/local
  - **Factori de insucces/puncte slabe** (Care credeți că ar fi principalele elemente care au împiedicat punerea în practică mai eficientă a acestei Strategii?)
  - **Concluzii**
  - **Recomandări**

BIBLIOGRAFIE

- Agenția Națională pentru Romi, *Politici publice pentru romi în România, 2000-2005: cadrul legislativ, instituții, programe, realizări și perspective*, 2005
- Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi, Open Society Institute, *Monitorizarea implementării la nivel local a Strategiei de îmbunătățire a situației romilor*, aprilie 2004
- Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi, *Sprijin pentru Strategia națională de îmbunătățire a situației romilor*, Programul PHARE 2002, aprilie 2006
- Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, *O necesară schimbare de strategie*, iunie 2004
- Focus Consultancy, European Commission Delegation in Romania, *Assessment of the Roma Strategy Implementation Mechanism*, iulie 2005
- Guvernul României, Agenția Națională pentru Romi, *Raport privind progresele înregistrate în implementarea Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor în perioada aprilie 2003-iunie 2005*, București, septembrie 2005
- Ionescu, M.; Căce, S., *Politici publice pentru romi. Evoluții și perspective*, Ed. Expert, București, 2006
- Ministerul Informațiilor Publice, 2003, *Raportul Oficiului Național pentru Romi privind implementarea Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor*, <http://miris.eurac.edu/mugs2/do>
- Ministerul Informațiilor Publice, *Raport privind progresele înregistrate în implementarea Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor*, București, aprilie 2003
- Ministerul Informațiilor Publice, *Raportul Oficiului Național pentru Romi privind implementarea Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor la un an de la adoptare*, București, 2002
- Planurile regionale